القسم الاول من كتاب مستفاد الاخبار
فی احوال قزان وبلغار

باصمه اولنمشدر قزانده دومبراۋسكی ننك طبع خانه سنده محمد جان
بن منهاج الدين بشركة اخيه شريف جان الكريمی ننك خراجاتی ايلان
١٨٩٧ نچی يلده

باصمه سنه رخصت بيرلدی پيطربورغده ٢١ نچی آپريلده ١٨٩٧ نچی يلده

Дозволено цензурою С.Петербургъ 21 Апрѣля 1897 года.
Типографія Б. Л. Домбровскаго въ Казани.

رب يسر ولا تعسر وتمم بالخير

بسم الله الرحمن الرحيم

ثنا وحمد ذى المجد مالك الملك دائم وباقى ودرود بركت ورود برمرءات كائنات وايات بينات انفس وافاق محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم وعلى سائر انبيا ورسل واصحاب واتباع كمل على الاطلاق بعدنده بوعبد فقير كثير النقص والتقصير شهاب الدين بن بهاء الدين المرجانى ديركه كسب علم ومعرفت وتحصيل كمال وحكمت هر عقل سليم وفهم مستقيم عندنده قطعا ويقينا حسن وجهد وبذل الوسع فى هذا الباب لا محالة امر مستحسن وارباب فطانت واصحاب درايت نظرنده محقق ومقرر كم علم اشرف الصفات واحمد الكمالات وتحصيلى غاية اللذات ونهايـة السعادات وشريعة مطهرهء اسلاميـه تحصيل علوم وتكميل معارفه اجمالا وتفصيلا ترغيب وتحريض بابنده بسط مقال ايتمكله فى شان العلوم على العموم هل يستوى الذين يعلمون والذين لايعلمون ويرفع الله الذين آمنوا والذين اوتوا العلم درجات ۞ ومن يوءت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا ۞ ومايذكر الا اولوا الالباب آيات بينه ۞ ولسان معجز بيان مخزن رسالت ومعدن نبوتدن صادر اولان نفايس درر قيمت وملك قوتده الحكمة ضالة الموءمن فحيث وجدها فهواحق بها واطلبوا العلم ولو بالصين وطلب العلم فريضة على كل مسلم امثالى احاديث شريفه ۞ وتحصيل

علم

علم واهلنه اعانت ایدنلره وخصوصا صبی معلم‌لرنڭ آتا وآنالرنڭ ثواب واجری حقنده نی قدر آیات بینات قرانیه واحادیث طیبات نبویه وارد ومصون وجمیع علوم‌نڭ لزوم وفوائدنی اثبات ایله علماء عظام اهل اسلام‌نڭ کتاب مستطاب فضایل نصاب لری مملو ومشحون اولدغی مثللو قرآن عظیم الشان خصوصیات علومه دخی توجه ایدب * مبدع کائنات * وخالق ارض وسموات * وجودنده * افی الله شك فاطر السموات والارض * ولئن سالتهم من خلق السموات والارض لیقولن الله * سیقولون الله ووحدة ذات کبریاسنه الله لا اله الا هو والهکم اله واحد لا اله الا هو الرحمن الرحیم * قل هو الله احد الله الصمد * لم یلد * ولم یولد * ولم یکن له کفوا احد * وشهد الله انه لا اله الا هو والملئکة واولوا العلم قائما بالقسط * وتوحید صفات وافعالنه وبو اوصافڭ ذات مقدسنه انحصارینه * هو الحی القیوم وهو العلیم القدیر * وهو السمیع البصیر * کل شیء هالك الا وجهه * وکل من علیها فان ویبقی وجه ربك ذو الجلال والاکرام * منهم من هدی الله ومنهم من حقت علیه الضلالة * اشر ارید بمن فی الارض ام اراد بهم ربهم رشدا * واذا مرضت فهو یشفینی * لکیلا تأسوا علی مافاتکم ولا تفرحوا بما اتیکم * وما تشاءون الا ان یشاء الله * والله خلقکم وما تعملون * امثالی ایات قرآنیه واحادیث نبویه مالا مال ایله حکمة الهیه شأننی عال العال بیوردقی کبی تواریخ وایام الناس ومسالك البلدان وجغرافیه ومساحت عمران فنلرینه تحریض ایدب * اخرج قومك من الظلمت الی النور وذکرهم بایام الله * ویرید الله لیبین لکم ویهدیکم سنن الذین من قبلکم * وقد خلت من قبلکم سنن فسیروا فی الارض کیف کان عاقبة الذین من قبلکم * والسیاحة جهاد امتی * ایات واحادیثنده طرق تحصیلنه دخی ارشاد ایلمشدر ❁ بوفن تاریخ جمیع امم وقبائل احوالنی شامل * وافنان علوم وابحاث فنون ومطارف امثالی متناول * عوام واغفال انی طالب * وخواص اعلام تحصیلنده متنافس وراغب * کرچه بحسب ظاهر شبیه افسانه وقصه خانی در نظر قاصر * لکن در حقیقت وفی الباطن هر لفظنده مشتمل بر نکتهٔ باهر * وهر جمله سنده غوامض الحکم ودقایق الاسرار متبادر - ظاهری اخبار ایام ودول * وباطنی تحقیق وتدقیق اعمال واحوال اول * وعلل کائنات ومبادی دقیقندن مخبر * وکیفیات وقایع واسباب عمیقنی مظهر * بل هو اصیل فی الحکمة عریق * وجدیر بان یعد من ام العلوم وخلیق ❁ اعیان مورخین اسلام * استیعاب اخبار ایام * واستیفاء بیان

АХМЕТЗЯНОВ МАРСЕ… АРХЕОГРАФ … КАЗАНЬ

احوال انام * ایدب تواریخ بلدان وخلفاء وملوك * وطبقات علماء وزهاد واهل
سلوك * ووفیات نبلاء اصحاب مذاهب * وفضلاء ارباب مشارب * واهل فنون وصنایع
واحوال فتوح وجهاد وغزوات * واخبار حروب وخوارج وبغات * ایدب تصانیف
کثیره وتوالیف وفیره لا تعد ولا تحصی تسطیر وجمع انباء ماسبق وتحریرده
سخن سازلق * وتقریر پردازلق * ایتسهلردا * بزننك اهل بلغار وطائفهٔ مغول
وتاتار * علم جلیل تاریخ وایام الناسغه قلهرغبتلرندن بی بهره وبی حاصل اولب
هیچ وقت تفاصیل احوال وقایع وماجریلری بیان وضبط ایدلمای اخبار علماء اعلام
* وملوك واکابر حکام * وسائر احوال اباواجداد واخوال واعمام * مزکند طائفه
مزه وسائر امم کا معلوم اولمای بالکلیة مجهولیت سترهسی تحتنده قالغان * حتی
غالب قوممزکانه ازلدن بیرلی اوشبو روشده روسیه تحت حکومتنده اولوب
تورامزدیب * بلغار وقزان احوالندن شهر بلغار اولیالری ویاعزیزلر قبری
* وخان مسجدی * وبر نرسهنی ایسکی لکده مبالغه مقامندهمای اول خان زمانهسندن غی
اش * دیمكدن باشقه هیچ نرسه بلمای واول سوز معنیسنی علی الصحة تصور
وتعقل قلمایلر ۞ بالجمله کند اقوام واسلاف * ومساکن واحوال واوصاف *
لرندن بیخبر وکند قبیلهلرندن نیقدر ملوك عظیم الشان اوتوب هیچ برندن
اطلاعلری یوق * حتی فرط جهللرندن ماوراء النهرده اولان سارد طائفهسنه تقلیدا
علی خلاف الواقع اوزلرینه نوغای اسمنی آلوب کند محاوراتلرنده شول اسمنی
اجرا وکندلرنی اول طائفهدن عد ایتسهلردا * روسیه طائفهسی ننك * کندلرندن
نفرین وسرزنش مقامنده تاتار دیب تنقیص ایله تعبیر * ایتدکندن * بعضلری
تاتار اولقنی نقصان فهملاب اول اسمدن نفرت ایدب بز تاتار دکل مسلمان دیو
نزاع ومجادله ایدهلر هیهات وهیهات وشتان بین النیل والفرات * ای مسکین
بالفرض سننك مسلماندن غیر بر اسمنك نی دشمان دین وملتنك بلماسه البتهسنی
مسلمان دیو نفرین ایدر ایدی تاتار اولماسنك عرب وتاجیك ونوغای دکل *
وخطای وروس وافرنج وپروس ونیمس دخی دکل * ایمدی کم بولورسن خیریت
سارت طائفهسی چیرمش وموقشی وار طائفهلری ننك وجودلرنی بلماد کلرندن
سنی اول اسملرننك بری برله تسمیه قلماشلر آحمیتسز غافل اول تقدیرده
اوزنکنی چیرمش یاموقشی صاناب راضی بولوب یورر ایدنکمو ۞ بو روشده علوم
ومعارف غیر مروج وخصوصا علم تاریخ وانساب بالکلیه مهجور ومتروك اولدغندن

حميت وغيرتلرى سونوب زبونلكده قالوب عوام خلقمز خواجه نصر الدين وبوزيكت وتواريخ بلغاريهٔ مسلمى وسيد بطال كتابى كبى اخبار كاذبه واقوال ساقطه ايله عمرلرنى برباد وضايع ايدهلر وعامهٔ علماء اسمنده اولانلرى طبقات علماءدن ابن كمال پاشا تصنيفى وآندن مأخوذ عليل وسقيم رسائل مختصره كا رجوع وتمسك ايتمايه اكتفاء ايدب اكابر علماء ومشاهير فضلاء تصانيفندن اصلا خبرلرى يوق ۞ ايمدى تواريخ بلاد ووقايع اسلافمز خصوصنده علماء متقدمين اثارندن صحيح ومفصل وشامل ومحصل بيانى وافى ومقصودغه كافى بولغان تاريخ كتابن كوتوب تورساق والله اعلم ميسر اولماس ۞ اماد علماء وافراد ناس دكل دول عظيمهٔ متمدنه اعلانات نشريله ممالك اسلاميه دن طلب وتتبع ايتسه لردا الى الان اول مقصودى نائل اولماديلار والدولة اقعد بذلك من كل احد فانها سوق للعالم اليه تجلب بضايع العلوم والصنايع وتلتمس فيه ضوال الحكم والمعارف ۞ اهل بلغار الله اعلم سياحت وتوسيع تجارت وطوائف جهال مختلفه نى طريق حق غه ارشاد واوهام باطل ومسالك ضلالتدن تخليص اوچون دين اسلامه دعوته سعى واجتهاد وبو اثناده على مقتضى الحال غزا وجهاد شغلنه حصر همت ايتدكلرندن تصنيف وتربيهٔ ارباب تأليف كا فارغ وفرصت ياب اولماغانلر بولسه كرك ۞ وبالفرض احيانا على القلة آندايون اثلار صادر اولسادا اول زمانده صنعت طباعت لرى اولمادغندن نسخه لر تكثر تابماى ومنتشر اولماى بلغار وقزان مملكتمز اوستنه كيلكان بلاء وفتنه لر آراسنده تلف وضايع اولديمو ۞ مع ذلك بعض كتب علماء سائر بلادا چنده طفيلا وبعض رسائل والطراف كتب ده نقل وافواه ناسده اتاوبابالردن ايشدلب روايت قلنوب كيلكان منتشر ومتفرقه خبرلار وار ۞ بو ايسه بلا تفتيش وتحقيق بردن انابت قلورغه يارامساده بلا دليل يالغان ديب حكم دخى جائز اولماس ۞ بلكه زمانه نينك احوالن وماجراسى نينك اقتضاسن بلوب جريان احوالغه واقتضاء زمانغه تطبيق ايله قراين ووقايع نحو حكم وشاهد قلوب محاكمه قلمق لازم اولور ۞ بر خبر يالغانلغى ظاهر بولسادا قطعا بلنماسه آنى يلزب انابت سزلغنه تنبيه كرك اول صورتده بو خبر هر كم نينك التفاتن ودقتن جلب قلب تلاحق افهام برله حق يا باطللغى ظاهر اولور ۞ وبر خبر نينك قطعا كذبى ظاهر اولسه آنى هم نقل وكذبنى بيان واثبات ايدلسه شول خبركا انابت قلوب يوركان آدمى لارنى خطادن تخليص قلورغه سبب اولور ۞ بز ايمدى اطلاع اولدغمز قدر بلغار وقزان احوالنه متعلق حكايات واخبار وروايات واقوال نى نائل ودسترس

اولدیغمز کتب متعدده وصحف متکثره‌دن ورسائل مختلفه واقوال ونقول متفرقه‌دن
ترتیب وترکیب ایدوب بوکتابنی تألیف ایده‌مز آنچه مورخ وظیفه سی وقوف
واطلاع ایدن شایان اعتبار اولان اقوال ونقول واخبارنی علی ماهو الواقع
من غیر زیادة ولانقصان ایراد وخلاصهٔ مفهوم ومفادنی من غیر نصب ولاتشیع
وتعصب لاحد ولاعلی احد بیان ومحاکمه ایتمك در چونکه فائده ومنفعت ماهو الواقع نی
یخشی ویمان اولسون کماهو بیان ایتمکدر ۞ اماهوای نفس ایله برونی مدح ودیکرنی
جرح وقدح ویا که برونك یخشی اشلرنی ودیکری ننك یمان حال لارنی کنه
سوزلاسه اول کشی حق تبارك وتعالی ننك امرینه امتثال ایتمای عاصی ونفسینه جافی
وفضول وعبث سویلاب الله تعالی ورسولینه صلی الله علیه وسلم کا خاین وغدار
اولور والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم ۞ بوکتاب نی مملکتمز کا روسیه
تسلطی برله آنلر محکومنه دخولدن مقدم وموءخر اولان ایکی حالنه نظرا ایکی قسم
اوزرینه ترتیب ایدولدی بلغار اهالی سی قدیم زمانده وتاتارلار وروددی بعدنده
طوایف مختلفه ننك هر قایوسی ننك بررئیس وحکمداری اولسه ده برحکومت
غالبهٔ عظیمه کا مربوط وبرپادشاه عظیم الشان کا محکوم ومنقاد اولوب بالاخیره بعض
اسبابه مبنی خصوصا آقساق تیمور فتنهٔ موجعه سی وقوعیله توقطامش خان ننك
ایام سلطنتی منقضی اولوب دشت قبچاق وجوجی الوسی بریة البرکة ده افتراق
صعب وضعف کلی طاری اولوب محمد خان کبیر ننك دار الملك سرایدن خروجی
بعدنده سلالهٔ جوجی خان شهزاده لری آراسنده مخالفت ومنازعت وقوعیله ملوك
طواف قبیلندن دولتلری دول عدیدهٔ متحاربهٔ مستقله کا منقسم اولدی ۞
اول قزان دولتی نفس بلدهٔ قزانده محمد خان کبیر اولادی دولتی تشکل قلدی ۞
ثانی سرای دولتی تاتار دولتی ننك اصل مرکزی کچی محمد خان واولادی اداره سنده
قالدی ۞ ثالث حاجی طرخانده کچی محمد خان اولادی ننك بعض لری ۞
رابع قریم دولتی شبه جزیرهٔ قریمده باغچه سرای شهرنده حاجی کری خان بن
غیاث الدین بن تاشتیمور واولادی حکومت ایتدیلار ۞ خامس نوغای اورداسی
نهر جایق بوینده سرایچق شهرنده منغت خلقندن مستقل بی لری اولور ایدی ۞
سادس قزاقستانده قزاق خانلاری براق خان بن قیرجق خان بن روس خان ننك
ایکی اوغلی جانبك وکری نام شهزاده لرغه حکومت میسر اولمای اتباع لری وغیری
یاش یلپرك داوباشنی ایارتوب توغری کیلکان موضعنی باصوب غارت قلوب

بی سر وسامان یوروب هیچ برده قرار تابمای قاچب یوروب قزاق تسمیه اولندیلر یعنی قچاق فار وکز بزان معنی سنده اولادر بعدزمان ابو الخیر خان وفاتی بعدنده باش کوتاروب مغولستاندن قایتوب سنة ٨٧٠ ثمانمائة وسبعین حدودنده اورتلرینه خان اسمنی کوتاروب دشت ننك شرقنده قدیمی آق اوردا اطرافنده کوچوب یوروب حکومت نی اولادلرینه قالدرغانلار وبرزمان قوت تابوب ترکستان وتاشکند شهرلرنی ضبط ایدوب خصوصا توکل خان بن شغای خان بن یادیك خان سمرقند کا استیلا تابوب بخاراغه واروب پیر محمد خان نی محاصره قلدی ۞ اول امرده بر خان تحت حکومتنده بولوب تناسل قلوب کوبایکاچ مغرب لرنك اولان باشقردلرنی غرب طرفنه قوغانلار ۞ هجرة نبویه دن منکده بر یوز حدودنده توکه خان بن جهانکیر خان عصرنده قزاقستان نی اوچ کا تقسیم ایله اولوغ یوز اورطا یوز کچی یوز دیو تسمیه ایدوب اولوغ یوزدا توله بی اورطا یوزدا قوزی بی کچی یوزدا اینالك بی نام اوچ حاکم کا تسلیم قلغان برزمان هر قایسی یوز علیحده خانلار صایلاب بولونوب بالاخیره روسیه حکومته داخل اولدیلر ۞ اولوغ یوز ننك بر طائفه سی الی الان خطای حمایه سنده در ۞

۞ سابع سبر دولتی حاجی محمد خان بن علی واولادی دولتیدر دار الملکلری طوبل قلعه سندن اون ایکی چاقرم مسافه ده ایسکر وباسم اخر سبر نام قلعه ایدی ۞ بومذکورات همه سی جوجی الوسنده حکومت ایدوب علة افتراق وعدم اتحاد واتفاقدن دولتلری زائل اولوب اجنبیه تحت تصرفنده قالدیلار هر قایوسی فصل علیحده ده ذکر ایدلوب بعد ذلك خوارزم وما وراء النهرده حکمدارلق ایدن جوجی اولادی وهم اوشبو عصرمزه قدر ممتد اولان خوارزمده قنغراتیه وبخارا وسمرقندده منغت حکمدارلری مذکور اولور چونکه اکثری ولو آنا طرفندن اولسون نسبلری جوجی خانغه اتصال واولادی ننك وارث ملکلری اولدغندن ۞ دخی فرغانه زمینده اولان بابریه دولتی طرد اللباب ایراد اولنور ان شاء الله تعالی ۞ امامقصود اصلی احوال بلغار وقزان وغیرلرننك منشاء واصللری دخی آنده اولدغندن مستفاد الاخبار فی احوال قزان وبلغار دیو تسمیه ایدلدی

۞ القسم الاول فی ذکر بلغار واحوالها السالفة وما یتعلق بها من الاخبار ۞

بو قسم اون ایکی باب اوزرینه وضع ایدلدی ۞ الباب الاوّل فی مدینة بلغار وملوکها واملاکها واثارها واحوالها بلغار ضم باء موحده وفتح غین معجمه والف وراء برله دور وصاحب

قاموس قرلطق ورننده ضبط قلوب والعامة تقوله بلغار ديو استعمال مشهوره‌زنی
عوامكا نسبت بيركان وعلى لغة لام نی راغه تبديل والف نی حذف ايله برغر ديو
ذكری دخی جاری اولغان ٭ علماء متقدمين تصانيفنده بلغار اسم الجيل والامة واسم
الناحية والمملكة واسم المدينة ديو بيان ايتدكلری وهم من ای قوم انتم وما البلغار
ديو سؤال قلندقده قوم متولدون بين الترك والصقالبة ديو جواب لری وقديم
زمانده وحاضرغی وقتمزده بو بلده كا شهر لفظ نی بلاترك كا نه جزء مثابه سنك
استعمال ايله شهر بلغار ديو ذكر قيلمق نعاك بو فارسی بيت ده شعر ❁ اكر روزی
رسی بر شهر بلغار ❁ سلام ما رسان از بهران يار ❁ وبو بلده‌ننك غازی لری حقنده
مشهور قصيده‌ننك هر بيتی ننك اخر مصراعی ❁ شهر بلغار غازی لری ❁ ديوتمام
اولادر بو اسم ننك اوچ نرسه آراسنده مشترك اولدغنی افاده قلادر ❁ وبو شهر
بلغار نهر اتل ننك شمال طرفنده نهر جولمان ننك اوشبو نهر كا قوشلغان زاويه ده واقع
خط استوادن ايللی بش درجه عرض شمالی ده وجزاير خالدات دن آلتمش يدی
درجه طول شرقيده مع زيادهشیء وسمت قبله‌سی نقطهء جنوب دن اون بش درجه
قدر مغرب طرفنده در ❁ وافواه عوام ده اسكندر الماقيدونی بناسی ديمكله مذكور در
ميلاد عيسى عليه السلام دن ايكی قرن دن زياده متقدم بناء ايدلب زورلغی
وسط درجه ده ايسه ده موضعی كثير الشعوب ايكی نهر عظيم ننك مصبنه قريب بر
نقطه ده واقع اولدغندن هر طرفدن خارج مملكت لردن كوب تجار كيلوب شهرت
وشان لی پناير وعظيم بازاری اولوب بای مملكت لردن معدود ايدی ❁ معمور
وفرضة التجارة وسوداخانه اولدغندن اهالی سی قديم الايام دن بيرلی وفورتمدن
وتجارت وكثرت اسفار وسياحت برله مشهور الافاق وصاحب العنوان ايدی
وآنده‌براق مملكت لردن علماء وتجار كيلوب هرب علماسندن قاضی ومدرس وخطيب
لری اولغان ❁ وبعد ذلك اوستنه كيلكان هر تورلی بلا وفتنه‌لر سبب لی اول حالة
حسنی سندن تنزل ايله بتدريج قزانغه انتقال قلوب اوزی بالاخيره خراب اولوب
مذكور اولان حالة حسنه‌سنه قزان وارث اولدی ❁ وجه ارض ده اوچ وياخود دورت
قطعه سندن بری اولان اروف اقليمنده روميه وقسطنطنيه دن قالا ابتدا متمدن
ومملكت اندلسدن صنكره بلكه بر عصرده اول اسلامغه داخل اولان اشبو شهر
بلغار در ❁ حاضرغی زمانمزده خرابه سنده قالغان بعض بنالر واطرافنده خندق
وادوری ومقبره‌لری ظاهر در مثلا مسجد جامع سی ننك اصلی ونيكزی وبو چماقلار نده

جامی قدس سره
مكه‌كه شد قبلهء
اهل نجات ٭
حرسها الله من
الحادثات ٭
طعنه بر اكسير
زند خاك او ٭
كل خجل از خس
وخاشاك او ٭
نام كل لاله
ونسرين مبر ٭
وادی مكه ديكر
ست وان ديكر ٭
لاله نيغروخته
دروی چراغ ٭
رادلش از
حسرت او مانده
داغ ٭

بروج وكلدسته لری وجیردن اخراج ایله بناء ایدلكان برمناره سی وار قرق
اوچ عدد باسقج برله منادر باسقج آرالری واسع كبیرو برقارش وبراصبع قائمه
عرضنده ۞ ینه مسجد جامع ننك آلدی طرفنده برمناره كبیره سی سنة ١٢٦٠ الف ومائتین
وستین شهر رمضان یكرمی طوقز نه قدر باقی وقائم اولوب شول كون سهشنبه كیچه سی
نصف لیل وقتنده سقوط ایتدكی مرحوم فضل الله بن بخارای نام ذات مجموعه سنده
مثبت تابولدی ۞ بومناره كبیره ننك ارتفاع وبیوكلكی علی التعیین اسطرلاب
وربع مجیب وسائر الات رصدیه برلان معلوم اولماسه دا باسقج لری ننك عددی ملا
ابراهیم افندی مجموعه سنده وملا عبد الوهاب بن امامقلی الرجبی ننك لسانا
ومشافهة بیاننده یتمش اوچ درجه ومسجدی عرضا اون دورت طولا اون آلطی باغ
هر باغ اوچ زراع مقدار اول فی هذه البلاد در ۞ مناره ننك انقاضسی الی الان باقی ایام صیفده
اهل اسلامدن كوب كشی زیارت غه وار الرمنارهٔ صغیره جوارنده برایكی قبرنی صحابه اختم
وختنم قبری دیب ودفنی بالام خوجه ومناره توبنده قز اوغلانغه دیب عوام الناس
زیارت قلهدر ۞ فقیر سنة الف ومائتین وسبع وسبعین یوم الاثنین لثمان بقین من ذی الحجة
وسنة سبع وثمانین یوم الثلاثا لست خلون من شهر ربیع الآخر وارب مناره غه منب
ماذنه سنده بوابیاتی یازدی شعر ۞ كان لم یقم فی هذ المناره وٴذن ۞ ینادی بحق ولم یذكر
الله ذاكر ۞ وكانه ما عاش فی البلغار موحد ۞ امین ولم یسر بارضه سامر ۞ بلی انهم كانوا زمانا
فابادهم ۞ صروف اللیالی والجدود الفواثر ۞ سلام علی بلغار طیب نسیمها ۞ یهیج احزانا
فی فوٴاد المسافر ۞ وعلی العموم اول بلده مقابرنده مدفون مسلمین كا زیارت قلدی بعض
مواضع ده بیك كوب اموات ننك سویاكلری ظاهر یاطادر جار بوینده الله اعلم ایام
محاربه لرده مقتول اولان اشخاص لر اولور ۞ خرابهٴ بلغار ننك بر پوچماغنده بلغر اسمی
برله مذكور برروسیه قریه سی وار ۞ شهر بلغار ننك خرابی قایوزمان ونی سبب
برلان اولدغی هیج بر مجموعه ده كوركانمز یوق امامذكور ملا عبد الوهاب ننك
سماعا نقلنه بناء روسیه استیلاسی بعدنده بو تاریخدن اوچ یوز سنه مقدم الف ثانی
قبیلنده نهر كوچدكی سببلی خراب اولمش ۞ بو بلغار اهالی سی ننك سلطنتی قدیم
زمانلرده جنوبا باب الابواب یعنی دربند وتفلیس وشروان وقفقاز تاولری وبحر
خزر بوینه وداغستان اطرافنه حتی بلاد ارمینیه كاقدر ممتد اولور ایدی وغربا نقرة
نهرندن ودون وصمار وصور واوقا نهر اری ننك باشلارندن وشرقا اورال طاولاری
وخوارزم وصغناق وشاش وشمالا روسیه حدودندن ایردی ۞ مملكت بلغارده اولان هرطائفه

بر موضع یا بر صوغه نسبت بیرلوب قورلی اسملر برله تسمیه ایدلکانلر مثلا چرمشان بلغاری لری ونقرة بلغاری لری وبحر خزر بلغاری لری وتوبانکی بلغاری لر وتیمتوچی بلغاری لر دیو تسمیه ایدلب کوب طوائف وقبائل واصناف اولوب ملوك طوائف اسلوبنده هر قایوسی ننك متعدد حاکملری اولسادا بر پادشاه عظیم کا دخی استناد واتکلری اولوب همه سنی جمع ایدلب اسماء کثیره برله صقالبه وقبچق وخزر وبلغار وجوجی الوسی واوزبك ایلی اسملری ونفس مملکتلری بلاد صقالبه ودشت قبچق وبلاد خزر وبلغار وبلاد التتار وجوجی الوسی وباتو اوردا سی وبریة البرکة واوزبك ایلی اسملری برله اوقات شتی ده تسمیه ونام زد ایدلکان ❁ بو مملکت ده اولان شهرلر اولو شهر یعنی شهر بلغار نقرة بلغاری وسوار وسنقار وبیلار وآشلی وخبزان وطوقچن وصوبه کول وقشان وچلماتی وابراهیم قلعه وقرلار وایسبل وکرمنچوك وباصق مرزا وکرج وژوکوتین واقلان وسقسین وقیسو وعمیك وشابران وزنکران وسمندان وخملیج وبلنجر وبیضادر ❁ اولا قبچق وخزر خاقانلری تحت حکومتنده اولوب بعد ذلك بلغار امیرلری تحت حکومتنده بعدزان تاتار خانلری تحت حکومتنده اولوب الحالة هذه اوچ یوز سنه دن زیاده روسیه تحت حکومتنده در ❁ وتجارتلری قل وکنیزکلر وعسل وکش وصوصار وتین وتلکی وقرصاق وقویان وبلغاری کون وسختیانلر وبالق جیلمی وبالق مای ومامنت تشی وشمع وکیه تیرسی وصاوری وچبکلوك وقوی وصغر وصوغش کیمی وقلج واوق وقاین آغاچی وبورك وکلاهپوش وکهربا وغیر ذلك ذاتلر اولغان *

❁ فصــــل فی نسب اهالی بلغار ❁ علماء مورخین اسلام ننك تصریحلرینه بناء وسائر قراین احوال واقوالغه نظرا بلغار خلقی ترك قبیله سندندر نتاك ثم ابن فضلان انلرنی ترك دیدر وکذلك ابن خلدون شریف ادریسی دن نقل ایله آنلرنی ترك شعوبندن عد ایته در ❁ وامام المورخین علی بن الحسین المسعودی البغدادی وهم نوع من الترك والقوافل منهم متصلة والیهم الاان ذلك من بوادی غیرهم من الترك دیدور ❁ وشمس الدین الدمشقی وعد صاحب الاندلس فیهم ای فی الترك الخزر والبلغار وموضع اخرده سألهم سائل من ای قوم انتم وما البلغار قالوا قوم متولدون بین الترك والصقالبه دیدر ❁ ورسالة الانتساب ده وارض البلغار بلاد الاتراك الاسلامیة اسلموا فی الدولة العباسیة فی خلافة المأمون والواثق بالله واسلم مرة فی خلافة القائم بامر الله ثلثون الف خرکاه دیدر ❁ حکیم سنایی اوشبو

شعرنده انلارنی ترك ديو تعبير ايتادر * شعر * همه جور من از بلغار يان ست * كه مادام همی بايد كشيدن * كنه بلغار يان رانيز هم نيست * بكويم كر تو بتوانی شنيدن * خدايا اين بلا وفتنه از تست * ولكن كس نمی يارد چخيدن * همی آرند تركان را ز بلغار * ز بهر پرده ء مردم دريدن * لب دندان ان خوبان چون ماه * بدين خوبی نبايست افريدن * كه از عشق لب دندان ايشان * بدندان لب همی بايد كزيدن * ومولوی عبد الرحمن الجامی قدس سره نفحات الانس ده بو ابياتنی عين القضاة الهمدانی ترجمه سنده ايراد ايتدكندن نفحات حاشيه سنده مولوی عبد الغفور بن علی اللاری بلغار شهر يست در تركستان در انجا صاحب جمال بسيار باشد ديمدر واوشبو مضمونده بر عربی بيت دخی منظورمز اولوب خاطرمزده محفوظ بقيه سی شعر * لولا تشوق ذی حسناء بلغار * ماموره الدمع من عينين فی الغار ۞ دخی آنلرننك لسانلری وبقيه اثارلری واخلاق ورسوم وعاداتلری تركی در ۞ اما لسانلری نتاك اسطخری وابن حوقل وغرناطی لسان البلغار مثل لسان الخزر ديلار ولسان الخزر البتة تركی در شهر وملكتلری اسمی بلغار تركی لهجه سی برله بلغامق مصدرندن فعل مضارع وبلغادی فعل ماضی سبدر نتاك كم اشنی بلغادی صونی بلغادی ديرلر بو موضعده اهميت غلبه ايدب مختلط وقاتوش معنی سنده واقع بولغان شهر بلغارده مضروب بعض تنكه لرده واو برله بولغار يازمقی مونی زياده سيله مؤكددر دمشقی عبارتنده بو معنی كادلالتی سبقت قلدی ۞ ودخی پادشاهلرينه خان وبلكوار اطلاق قلمقلری تركی بولدقلرينه دلالت قله در چونكه خان لفظ تركی اصلده قان قانی برله در وبلكوار كلمه سی حرف كاف برله بولماقی ظاهر ومتبادر بلك لفظی بلمك فعلندن اسم در علم وعقل معنی سنده وار لفظی وعلی لغة بارباء حرفی برله فعل غير متصرف در بس بلكوار كلمه سی ايكی لفظ دن مركب عالم وعاقل معنی سنده صفة مدح وعنوان افتخار اولادر ۞ ولهذا ابن فضلان رحمه الله خضوع ونياز مقامنده الله تبارك وتعالی ننك اسماء حسنی سندن اولان ملك اسمی برله ذكر قلمق غير مناسب اولدغنی بيان قلغاچ بلكوار لفظنی هم بو مقامده غير مناسب ديو ترك ايتكان بولور چونكه ابن فضلان ننك بو افاده سی بعدنده اولان خطبه لرده بلكوار لفظی هم مذكور اولمادی فقط الامير جعفر بن عبد الله ديو ذكر قلنور بولغان ملوك بلغارغه اوشبو معنی برله بو اسلوبده بلكوار اطلاق قلمق ننك نظيری ارمينيه ء

صغری مملکتنده سیواس شهرنده تراکمه پادشاهلرندن امیر احمد بن علی بن مضراب الترکمانی وآننك بعدنده اولان اولاد واهل بیتندن اولان امیرلرکا دانشمند اطلاقی ایله آنلرنی ملوك دانشمندیه دیو تعبیر قلمق قبیلندندر بعینه بلکوار معنیسنده بلکه بو تراکمه خاندانی اصلده شول اطراف اهالی سندن اولوب بالمعنی بو اسمنی بلاد بلغاردن نقل ایتمکلری دخی محتملدر بو استعمال لغتزده علی الجاده واقع در تلفظ ده اوشبور وشده بلکی لفظی ننك مضاف الیه سی اولان یائی حذف ایله ضمه برله اکتفا ایدلادر نتاك کم کتاب بار اولاد بار عقل بار خاتون وار دیرمز بلی کتابتده وبعض اتراك اغزلغتنده مضاف الیه نی ذکر ایله کتابی وار واولادی وار وعقلی بار وخاتونی بار دیو استعمال اولنه دور ❁ خط کوفه ده کاف حرفی طا حرفنه غایت مشابه اولدغندن ابن فضلان کلامندن آلوب بعض نسخه لرده طاء حرفی برله ذکر قلسادا کاتب نسخه اشتباهندن بولور ابن فضلان وقتنده بغداد وسائر بلاد اسلامده خط کوفی مستعمل ایدی ابوعلی بن مقله خط نسخ نی اختراع قلغانچه جاری بولدی ❁ وهم ابن فضلان بلغاردا عسل دن یصالغان شرابلری بار سجو دیرلر دیدر یعنی سچو لذیذ معنیسنده تاتار لغتیه حاضرغی زمانمزده متداول اولان کرچه تعبیر ایدلان شراب معروف اوله ❁ ودخی متعدد نسخه لرده اوشبو مملکتده سودق یاکه سروق یاکه سردق عبارتلاریله ذکر ایدله بوننك صحیحی سردق بولوب صاری داغ وصاری تاو معنی سنده حاضرده مملکت مسلمانلری لساننده صراتاو تعبیر ایدلان شهر وناحیه سی اوله ❊ سنة الف ومائة وتسعین حدودنده وفات ایدن ملا سلیم بن دوست الغوالی نسخه سنده بلکیل ای صاحب تمیز سال شمسیه ننك اوچ تورلی حسابی واردر برینه فارسیه حسابی دیرلر آننك ایله اهل بلغار عمل توتمشلر وبرینه رومیه حسابی دیرلر آننك برله نصاری عمل توتمشلر وبرینه حمل حسابی دیرلر بارچه شهرداکی مؤمن وموحد کمسنه لر توتمشلر بس معلوم ومشروع اولدی جمیع مسلمانلرغه حمل حسابن بلمق لازمدور زیرا که اوقات صلوات وفیء الزوال اننك برله بلنور ودخی معلوم اولا که اوّل فارسیه نوروزی اولور اون کون دن صونك رومیه نوروزی اولور اون کوندن صونك حمل نوروزی اولور نتاك کم شهر بلغار علماسی اشارت قلدیلار بلا نوروز قارت نوروز وششك نوروز دیو هر برنوروز برد عجوز حسابیدر دیو ذکر ایده ❁ ودخی خلفاء عباسیه عصرندن قالغان بعض ترکی سوزلر

الحالة هذه عوام افواهنده حتى بيك قراقريه لر اهالى سنده شول سوزلر مستعمل مثلا هاى فلان عملنى قلغان بولسام خلفه بولاسى ايكان من يا كه خلفه بولغان بولور ايدم يعنى خليفه ودخى فلان كشى نى خلفه ايتكان لر يعنى اقصى درجات المقاصدكا ايرشور ايدم وفلان نى غايت عزت ونهايت حرمتده قلغان لر معنى لرنده استعمال ايده لر بو سوز البتة خلفاء عصرندن قالغان چونكه مونلار اول سوز اصلده نى معنى ده وخلفه نرسه وبو قايدن آلونغان وقايو لغتدن ايردكنى برده بلماى وملاحظه قلمايلر بو وقتده خلفاء نتاك منقرض كذلك انلارننك القاب جليله واسماء نبيله لرى دخى متروك اولدغى بعدنده بو سوزنى الماغان بولورلر بو عصرده خلافتننك اقصى المراتب فى الدنيا اولوب فردو احده انحصارى وآننك فوقنده هيج احدى اولماق وخليفه وامير المؤمنين اسملرنى امير الامراء وامير المسلمين دن حتى امير مطلق دن رتبة اعلى اولدقنى كوب زماندن بيرلى بلوچى خصوصا بزننك مملكتمزده غايت آزدر رتبهٔ خليفه نى سائر سلاطين وملوك كبار رتبه سندن فوق وآنكا اطاعت همه كا واجب اولدغنى بلماى لر وامير المؤمنين برلان اميرنى فرق قلماى لر بس نچوك قراغلق وعوام الناس ننك ضعاف ونسوانده بولسون ودخى دونماى بوينه انتقال قلغان بلغارى لر ننك لسان لرى تبدل تابوب خزر وبلغار لسانينه مغاير ايكان اولسادا اسملرنده تركى كلمه لر كوب ديلر ومصطفى بن شمس الدين المعروف بالاختري ننك خفچاغ ترجمه سنده تتاريكى اصلى قبچق ديماكى بلغار اميرى معنى سنده آنلر ننك قبچق قبيله سندن اولدغنى افاده قلادور قبچق البته ترك قبايلندندر لكن بو مملكت اهاليسى كندسى عصرنده تتار اسمنده اولدغندن اهالى قديمه سنى هم تتار ديو تعبير قلغان بولادر ❁ بو وجه لر كلسى بلغار اهاليسى ترك اولدغينه دليل اولادر ❁ واما اثارلرى مثلا نهج الفراديس وباشلاغالى ويوسف كتابى ونصيحة الصالحين وبدوام كتابلارى كبى تركى كتابلار ونوروز بيتارى وشهر بلغار غازيلرى بيتلرى بار بعض لرى بيك جش بيك ايسكى بازويكنظرده اوچ دورت يوز سنه مقدم يازلغان ديمك ممكن هم بلغار شهرنده اولان لوحلر يازولرينه بيك مشابه بو كتابلر بو مملكتلرده باصمه ويازمه لرى على الكثرة تابلادر غير مملكتلرده برده كورلكان هم ايشدلكانى يوق وبو كتابلر لسانى عثمانلى وچغتاى وتركمان وقزاقستان لسانلرينه مباينددر ❁ نهج الفراديس ننك اولنده بسم الله بعد ذلك الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد واله

اجمعين الطيبين الطاهرين عبدالله بن عمر رضى الله عنهما انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نقل عنى الى من لم يلحقنى من امتى اربعين حديثا كتب فى العلماء وحشر فى جملة الشهداء ومن كذب على متعمدا فليتبوأ مقعده من النار عمر اوغلى عبدالله روايت قلور پيغامبر دين صلى الله عليه وسلم قايوموءمن موحد قرق حديث بنم حديثلرمدن ايشتماكانلركا يتكورسه بلمكانلركا اوكرتسه حق تعالى اولكم ايرسانى عالملر زمره سندن بتكاى تقى قيامت كونى بولسه آمنابه وصدقنا به شهيدلر جمله سندين قوبارغاى تقى قالو من من ايماماش نى من ايماغانم بلب قصد برله منم اوزا يلغان سوزلاب پيغامبر عليه السلام ايتدى تيسا تموغدين اولتورر يه رنى اماده قلسون ديدى ايمدى شيخنا وسيدنا واستاذنا ومولانا وهو الامام الكبير المعظم والهمام النحرير المكرم علم الهدى مفتى الامة ناصب رايات الشريعة كاشف ايات الحقيقة قدوة المتبحرين مولانا تاج الملة والدين شيخ الاسلام والمسلمين محمد شيخ بسرا آه بو كتاب كانهج الفراديس ديو اسم قيلندى معنى سى اوجماحلرننك آچوق يولى تيماك اولور ايمد اول تورور آخرننك يازدغى ايكنچى كونيندا بيلغايتى بوز اليك توقز دا سراى شهرنده ايردى قيلغوچى العالم الربانى والعامل الصمدانى الاستاد المطلق محمود بن على بن السراى منشأ والبلغارى مولدا والكردرى ديب يازغان عبارتلرى بو اوچقلرده اولان كلمه لر نسخه ده محو اولدغندن تحت الخفادر اول ابى پيغمبر عليه السلام ننك فضايلى ننك اچنده تورور ايكنچى بابى خلفاء الراشدين تقى اهل بيتى تقى تورت امام فضايلى ننك بيانى اچنده تورور

۞ بولسان آنلرغه جوجى وباتو اورداسندن كرماسه كرك چونكه آنلر لساننه مغاير وهم آنلر اتباعنده مسلمانلرى بيك آز وضعيف ۞ بركه خان كرچه سنة ۶۴۰ ستمائة واربعين حدودنده اسلامغه داخل اولساده اتباعنده اسلام رسوخ تابقان يوق ايدى اكثرنده قديمى قزاق اسلامى قبيلندن اولوب مسلمان خان عصرنده مسلمان اولقده وآننك بعدنده غير مسلم خان اولسا آنكا متابعة غالبا ارتداد قلور ايديلر آنچه تتار قبيله سننك اوزبك خان واوغلى جانى بيك خان عصرلرنده اسلام رواج وقوت ورسوخ تابدى لهذا نوغاى طائفه سى لساننه دين اوزبكدن قالدى دكان سوز بار ايمش آرزماننده آنلر شول مملكتده اولان طائفه لركا اوز تللرنى كرته آلماسلر بس بو لغت بلغار اهالى سى ننك اوز لسانلرى اولمق كرك ۞ دخى اسپاس مضافاتنده شهر بلغاردن آلتمش چاقرم مسافه ده ايسكى رجب نام قريه ده

تاش

تاش بیلكی دیمكله معروف بر قدیمی زیارت وار اكثرینه یورطواندرلر بناقلنب
آزیری زیارت بولوب قالغان حاضرده آنی اورقازب احاطه قلب آلغان ایمشلر
آنده فقط اوچ عدد تاش قالغان غیرسی تلف برلوب تمكن بو فقیر جامع الحروف سنة
الف ومائتین وتسع وثمانین یوم چهارشنبه شهر ربیع الآخر یدی سنده بو طاشلرنی
تفتیش قلب اوقدم برسی خط نسخ بیك خوش استاد كشی اعلا یازغان
باشده شكل مثلثده هو الحی الذی لایموت بعد ذلك بش سطر
ایدب سطر اولده (انبال اوغلی حسین) سطر ثانی ده (زیارتی
نرور رحمة الله) سطر ثالث ده (علیه رحمة واسعة) سطر رابع ده
(تاریخ یتی یوز قرق بشنچی دا) خامس ده (رجب آی ننك اوچنچی كونی ایردی)
❁ ایكنچی تاش خط كوفه برله ایرماچق شكل مثلثده (الحكم لله العلی الكبیر) آننك
بعدنده درت سطر قلب اول سطرده (اجنب اول) سطر ثانیده (احمد بلوی) سطر
ثالث ده (رحمة الله علیه) رابع ده (رحمة واسعة) اوشبو قدر برله یازوی تمام اولدی
هیچ بر موضعنده باشقه سوزیوق تاش اوزی بتون والمغان صنمغان كیتولمكان
❁ اوچنچی تاش بودخی خط كوفه برله بیك یخشی آیرم آچق یازغان لكن اصری
صنب ضایع بولغان قالغانی دورت سطرده بیله یازغان سطر اولده (الحكم لله العلی)
سطر ثانی (الكبیر احماد اول) سطر ثالث ده (جعفر اول حاجی یونس) سطر رابع ده
بلكی ی وفات) لكن احمدنی شولای الف برله خطاء یازغان دخی تاریخ دیب ایتا
باشلاغان سوزی قرینه برله بلندی بو ایكی طاش هم بیك قاطی سورلری اوّلكی طاش
سوزلرینه مغایر اوّلكی تاش یموشاغراق قرینه دلالتی برله بو ایكی تاش صاحبی اوّلكی
اوح صاحبندن كوب مقدم بولمق كرك یونس اسمنده بر آز شبهه بار وهر ایكی تاشده
بلوی وبلكیوی كلمه لری بعدنده بو صورتده حرف بار بو خط كوفه ننك كاف حرفنه
مشابه بو تقدیرده حاضرغی لسانمزده معمول به معنی سنده كاف فارسی ممدوده یعنی
كااوله لنعلم اولیعلموا افلا نا معنی سنده یا كه بو حرف دال مضموم اولوب لسان چغتای
لهجه سنچه حاضرغی لسانمزده درمعنی سنده رابطه اوچون اوله یعنی بلكو یدر بلویدر بمعنی
العلامة در ❁ ودخی بو مملكتنی دشت قبچق دیمك واه لی سنه قبچق اطلاق قلدق
قدیمدن شایع هم بو مملكتنی بلادخزر وخلقینه خزر اسمی شامل اولدغی مستقبل
الحالده بیان اولندغینه بناء بو قبچق وخزرلر حاضرغی خلق بولماغانده آندی
قوتای وشجاعتلو كوب خلق قایا كیتوب بتمك كرك قبچق اسمنده قزاقستانده

حاضر لسانمزده
هم بلكی دیمز
منه سلمه الله

وماوراء النهر وقريم مملكتلرنده الى الان بعض قبايل وار وقبجق وخزرننك تركى اولماقنده اصلا شبهه يوق ❁ اما عادتلرى ابن فضلان ننك واكثر طعومهم اللحم ولهم شراب من العسل يسمونه السجو ولباس البلغار والخزر القراطق التامة ولباس الروس القراطق القصار ديدكى وانلرننك جامغه وصوغه پرده سز كرمكلرى همه سى ترك عادت ورسمى بوحاللر حاضرغى تتارلرمزده كما كان باقى دور ❁ ودخى ابن فضلان نقلنده دار الخلافه رسولى سوسن الراسبى فى مجلسنده اولان سائر ملوك كاتقديم قلب يسار طرفنه اولتورتوب ابتدا طعامنى كندسى تناول ايدوب بعد ذلك سوسن الراسبى كا ويروب بعد ذلك شولاى تناول قلب سائر ملوك وغيرلركا بيروب همه مز مائده عليحده ده طعام جيب بقيه سنى مكانمزغه آلوب قايتدق ديدور بولار همه ترك عادتندندر قزاق جماعه سى ننك اسانوى قبيلندن بلكه حاضرغى زمانمزه قدر باقى اوز مز مشاهده قلغان احوالدن نس قزان اطرافنده حضارت وتمدن برله اننك معروف الاط يولى ديمك له مشهور ناحيه سنده هر يورطده پشكان ايتنى طبق برله شول يورطننك الوغسى آلدينه كيتوروب قويولب اول يورط باشى كشى اوزى توغراب آراقبرابر نچه قالجه سنى اوزى قابوب اكل ايدوب توغراب تمام قلدق بعدنده اهل وعيالنى دعوت ايدار اولغانلار ولهذا بر غافل شول حاله قرغوب اتى اولسه ايتنى من توغرار ايدم ديكان سوز اغزندن صادر اولوب بوسوزى ايتنى تابا آلسنك توغرارسن ديو جوابى برله تتار طائفه سى آرامنده ضرب المثل ايدلادر * ودخى ابن فضلان ظاهر كلامندن مفهوم اولدغى بلغار ملكى برله تكلم قلدغنده بلاواسطه وباشقردلر برلان بواسطهء ترجمان سويلاشكان اوله ابن فضلان بغدادده اولان تركيه عسكرلرو آندن غير ترك طائفه لرنه اختلاطدن ترك لسانته معرفتى اولدغندن امير بلغار برله تركى سويلاشوب باشقرد لسانى ننك غير اتراك لسانته كثرة مباينتدن ترجمانغه محتاج اولغان اولسا عجب بولماس ❁ ودخى حاضرده شهر بلغار وقزان اطرافنده اولان مسلمانلر لساننده قاف وكاف وغين معجمه حرفلرى بيك كوب غالب كلماتلرندن خصوصا الواندن جز بولوب ذابولادر واصالة كند لفظلرنده خاء مهمله ومعجمه حرفلرى بيك آز بلكه برده يوق حتى عرب وفارسى وغير لسانلردن آلغان كلمه لرده اولان حرفلرنى عوام خلقى دخى قاف وغين كا تبديل قلوب مثلا احمد وحسن شيخ وقاسم شيخ ابوالخير وخيربى وبختيار وسرخ بادلفظلرنى اقمد وقسن شق وقاسم شق وبولغاير وقايربى وبقتيار

وسر قوات ديو تلفظ ايدلرلر بولار همه ترك عادتى وقديمدن قالغان اساندور ۞ بالجملة شهر بلغار ونواحيسى اهالى سى ننك لسانى ترك بولدقنده برده شبهه قالمايدور ۞ اما عرب علماسيننك آنلرغه صقالبه اطلاقندن وابن فضلان رسالهسنده مذكور سوز عادتلرى پادشاه حضورنه كركاندن هركم بولسادا بوركنى صالوب قولطق آستلارينه قسطرالر باشلارنى ايالرو بازارغه چقسه هركم باشندن بوركنى آلوب قولطق آستنه قسطرب اوتوب كيتماى تورب باشلارنه كيمايلار ديدكندن وآنلرده قديمدن معلوم اولدقندن بعض ناس صقلبكا اسلاوان معنى سنى بيروب ومذكور عادت اسلاوان عادتى ديب بلغار اهالى سنى اسلاوان زعم ايتسهلر دا ايراد ايتدوكى وجهلرى بو مدعىلرينه دلالت قلمايدور چونكه معلوم بو عادت ننك اسلاوانغه اختصاصى بلادليل بلكه بالعكس عدم اختصاصنه دليل قائم در صقلب علماء عرب استعمالنده ايكى معنى اوزرينه واقع اولغان زيرا كه بو اسم نى ترك وباشقرد وافرنج ودخى اسلاوان قبيلهسندن معدود روس غه مقابل ذكر ايدلمشدر كما قال في الكتاب المذكور الروس امة بلادهم متاخمة للصقالبة والترك ولهم لغة برأسها يغزون الصقالبة ويسبونهم الى الخزر وبلغار ويبيعونهم منهم واما فى بلاده من الجاهلية فاجناس منهم صقالبة وروس وهم فى احد جانبى هذه المدينة وقاض واحد للصقالبة والروس وسائر الجاهلية يحكمون بحكم الجاهلية وهى قضايا عقلية والصقالبة الذين ذكرنا انهم جاهلية من جند الملك وعبيده ولباسهم القراطق القصار ولباس الخزر وبلغار القراطق التامة ديمشدر بو تقديرده صقالبه دن مراد فن طائفهلرى اولادر مثلا چواش وچيرمش وآركبك ۞ ودخى بر استعمالنده على العموم او شبو مملكت خلقنى شامل ايتادرنتاك وفى هذا الاقليم يعنى بلغار الترك والخزر والفرنج والارمنية وباشقرد ومن سائرهم وهؤلاء يسمون الشقر ديدر شقر جمع الاشقر يعنى قزل بنكزلو آق يوزلو معنى سنده وصقلاب دخى شول معنى ده استعمال ايدلمش بو تقديرده عرب علماسى بو مملكت اهالى سيننك صفة غالبه مختصه لرينه نظر قلوب بو اسم نى اطلاق قلغان بولورنتاك قاموس ده صقلاب بالكسر فى الاكول والابيض والاحمر والشديد من الرأس ومن الجمال ديدر ابو عبيد البكرى الصقالبة ذوو باس شديد وشدة وصولة لولا اختلافهم بكثرة تفرع اعراقهم وتفرق اتخاذهم لما قامت لهم امة من الامم ديدور بو صفت البتة ترك وخزر صفتى دور ۞ اما تعظيم مقامنده باشدن بورك آلمق وايكلمك عادتلرى اسلاوانغه مخصوص بولدقنه برده دليل يوق بلكه بالعكس بو عادت فن وترك لارده بولسا كرك سبع سيارده بركمسه خان

مضورنده بولدقنده مغول عادتنجه باشندن قالپاغن چقارب دیكان سوزندن
بوعادت قدیمده ترك خلقنده هم بولدغی مفهوم اولادر لكن آنلردن بوعادتنی
اسلام بترکان بولور ❁ ماوراء النهر خلقنده تعظیم وقتنده شرعا حرام ومنهی بولغان
ایكلماك بیك غالب اولدغندن اوزمز مشاهده قلغان حال بخارا پادشاهسی اورغانده
آلدن چقرو ب بوری تورغان جبارجیسی ایكلمای سلام قل دیب خلقغه تنبیه قلوب اوزادر
ایدی ❁ ودخی اسلاوان خلقی حمامنی اوزلری فنلردن آلدی دیكان سوزهم
ثابتدر ❁ وكذلك خزرنی لغت كتابنده جبل خزر العیون یعنی كچكنه وقصق
كوزلی خلق معنی سنده بیان قله بوصفت بومملكت خلقنده علی السویه كل سنن غالب
دور نتاك شعر ❊ ولاتقصد الترك فی حاجة ❊ فاعینهم اعین ضیقة ❁ دیدر ابن داسه
الخزر كورة واسعة خلف البحیرة ومن مدنها بلغار وسمندر وسوار دیدور ❁ ودخی بلاد
خزردن معدود شهرلر بلنجر وخملیج وبیضا شهرلر یدور قاموس ده بلنجر كغضنفر بلد
للخزر خلف باب الابواب خملیج وبیضاء بلد خلف باب الابواب دیدور خلفاء عباسیه دن
معتمد علی الله خلافتنده امراء عسكریه جمله سندن امیر اسحق بن كنداجق الخزری
دخی خزر طائفه سندن ایدی آننك مدحنده ابو عبادة الولید بن عبید البحتری
بو ابیاتی انشاء ایتدی ❊ شعر ❊ ان یرم اسحق بن كنداجیق فی ❁ ارض فكل الصید فی
جوف الفرا ❊ قد البس التاج المعاودلبسه ❊ فی الحالتین ملكا ومؤمرا ❊ لم تنكر
الخزرات الی ذوابة ❊ یختل فی الخزر الذوایب والذری ❁ شرف تزید بالعراق
علی الذی ❊ عهدوه بالبیضاء او ببلنجرا ❁ وبعض روایتنده فی خملیج وبلنجرا ❁
دیدور ❁ ودخی ابو اسحق الاصطخری ولسان الخزر لایشاركه فیه غیرهم دیومع
ذلك ولسان بلغار مثل لسان الخزر ویسمی الملك بلسانهم بلك وبالك دیدر وابو عبد الله
الغرناطی دخی لسانلری واحد دیدور ❁ خلفاء عباسیه دولتنده خزر وغیر طوائفدن
بیك كوب جاریه وغلاملر الوب انلرغه آداب وتواریخ واشعار وجغرافیه وحساب
وجبر ومقابله واغانی وسائر فنون علم اوكراتوب وحفظ قرآن قلدرب قیمت
وقدرلری عال العال اولوب بیك زور غالی بهالر ایله صاتولوب كوب جاریه لر خلفاء
وسائر كبراء فراشنده ام ولدلری اولوب بوقبیلدن اولان غلمان هم كتابلر تصنیف
ایدب ودوات خدمتنده زور عملرنی والی ومنصب لرغه واصل اولور ایدی لار
❁ حتی مهدی خلیفه نك جاریه سی وهارون الرشید وهادی خلیفه لرننك
والده سی اولان خیزران اصلی بومملكت دن جلب ایدلدكندن بواسم برله

بلنجرنی كرچه یاقوت الحموی وغیره نون وجیم برله ضبط قلسه لرده نفس بلغر دكلمی تعریب یاتحریف برله بلغرنی بلغربا بلنجر دیب عرب تعبیر قلسه عجب دكل نتاك اوراتپه ونخشب وتاشكندنی استروشنه ونسف وشاش دیو بالتعریب تعبیر قلدیلار منه سلمه الله تعالی

عاصم افندی اقیانوس ده خیزرانی هارون الرشید جاریه سی دیدكی وبو خصوصدن انكار نسبعله شعر ایرادی البتة غلط وصاحب قاموس ننك جاریة الخلیفة دیو تعبیر ایتماكی دخی قاصردر منه سلمه الله تعالی

تسميه ايدلكان اولسه استبعاد ايدلمس نتاك كم قاموس ده انى خزر ماده سنده ذكر ايدەدر ❁ وكذلك مقتدر بالله خليفه ننك بلغارغه سوسن الراسبى نى رسول قلماق اتحاد نسبلرينه مبنى اولسا عجب اولماس سوسن لفظ عربى دكل ترك لهجه سينه مشابه بوسوسن الراسبى الله اعلم بالصواب امير ابو الحسين على بن احمد الراسبى مواليندن بولساكرك بو امير سنة احدى وثلثمائة واسط قربنده دور الراسبى ديكان موضع ده وفات اولدى وافراط كوب متروكه واموال عظيمه وغلمان كبار وصغار كثيره سى وغلمان كبارلرى جمله سندن امرالر قالدى اما ورثه سى فقط بر قزى وبرادرى ايدى برادرى ودامادى ابو عدنان ارا سنده طلب رياستده نزاع واقع اولوب وغلمان صغار وكبارى ايكى طرفغه بولنوب محاربه ده طرفين دن مقتول لر هم اولدى امير حامد بن العباس بيان حال ايله هم ابو عدنان ننك بغدادده اولان ابو صخرة نام ذاتغه حكومت حضورنده امرنى اصلاح اوچون يكرمى منك آلتون دينار بر له يباردكى مكتوبنه ظفر تابوب بغداده يباردى مقتدر بالله خليفه بو خبرنى آلدق بعدنده آطلى وجياولى عسكردن بر جماعه نى ارسال ومذكور تركه نى حفظ قلدرب مونس الخادم نى يباروب اصلاح البين ايلدى مذكور تركه ننك تفاصيلى معجم البلدان وغيره ده مذكوردر ❁ وعلى ذلك عربلرننك بلغار وسائر بلاد خزر اهالى سينه صقلب وخزر اسملرنى اطلاق ايلمكلرى صفة غالبه لريمه نظرادر ❁ نتاك اسپانيه وپورتقال وبعض فرانسا ممالكنى فتح وضبط ايتدكلرى بعدنده عموما اول مملكته اندلس واهالى سنه افرنج وعقبة الحلوان دن الى اقصى المشارق خراسان وخصوص بلاد هياطله يعنى اسياى وسطى تعبير ايدلان مملكت دن بر قطعه سنى ماوراء النهر تسميه ايتدكلرى قبيلندندر ❁ اكرچه علماء اسلام صقلب وصقالبه نى فن وترك واسلوان دن اعم معنى ده استعمال ايتسه لرده لكن روس وتركا مقابل استعمال لرى دخى محقق وثابتدر بو اسلوبده ذكر قلدقده فن لر بولمق كرك يعنى چواش وچيرمش وآر ومورد وا وموقشى امثالى طائفه لر ❁ وبالفرض خزر وصقلب اسملرى قبچق كبك بعض نسابين بيان ايتدكچه اولده اسماء اشخاص معينه اولوب صنكره اولاد واعقابلرينه اطلاق ايدلب اسماء القبائلدن اولسه اول تقريرده بو مملكته بلاد الصقالبة وپادشاهلرينه ملك الصقالبة وشهر بلغاره دار ملك الصقالبه ديمكلرى اول موضع ده خزر وقبچق وياسائر اتراك نزول قلمق دن مقدم صقلب نام طائفه مقامى اولوب آنلرغه

بوترکلر غلبه وانلرنی طرد واجلاء ایدب مقاملرنی مالك اولدقدن اولورنتاك کم اوغوزخان قبچقنی نهراتل ونهرتن آراسنه یباروب اول روس وافلاق وماجار وباشقرد طائفه‌لری برله مقاتله ایتدی دیو کتب تواریخ‌ده مذکوردر ❁ بس بو صقالبه اطلاقی‌نینك نظیری ملوك سلاجقه نینك برشعبه سی یعنی قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق بن دقاق الترکمانی السلجوقی اولادندن بلاد رومده پادشاه‌لق ایدن ذواته سلاجقة الروم وعثمانلو طائفه سنه سلاطین الروم اطلاق قیلندیلر بلاد رومده پادشاه‌لق قلغانلری اوچون ❁ حتی بو سلاطین عثمانیه‌نینك رابعی سلطان بایزید اول که یلدرم دیمکله معروفدر مصرده اولان بقیة الخلفاء العباسیة دن متوکل علی الله خلیفه‌کا کندیبعت واظهار طاعتنی عرض ایله هدایای عظیمه کوندروب مذکور خلیفه‌دن منشور ورسما سلطان الروم عنوان الافتخارینی آلدی ❁ ایمدی بو سوزلرنینك نتیجه ومحل الاستشهادی بلغارنینك اهالی قدیمه‌سی عرب صقالب تعبیر ایدن فنلر بولوب طائفه متغلبه وحاکمه عربلر خزر تعبیر ایتدکاری قبچق ترککاری بولوب بو ترککلر عربلردن قات قات مغلوب بولوب ایدل بویلرینه کوچوب اوزلرندن یومشاق فنلرکا غلبه قلوب یورطلارن تصاحب ایلان پادشاه‌لق ایتا باشلاغان بولورلر فنلر هر خصوصده مثلا اخلاق حسنه وتفکر وتعقل وقوة سیاسیه وشجاعت ومعرفت ودولت بابنده ترکلاردن ادون دیك توبان درجه‌ده بولدقلاری جهتندن فنلرده پادشاه‌لق قلورلق وترك کبك غیرت وشجاعتلو طائفه‌کا متسلط بولورلق مکنت واقتدار بولغان یوق ❁ ترك طائفه‌سی کرچه کوچمالوخلق وبادیه‌نشین بولا کیاسه‌لردا انلرده همیشه مستقل بالامر واتباعنه سائس امراء وبیکلر بولا کیلکان حتی معمور ولایتلرکا تسلط قلوب ایکا بولوب توتا بلکان لرنی وحکملر اجراء قلغانلر واحیانا معرفتلی خلق لرنیده قورقتقانلار ❁ بو بلغار ترککلاری غیر ترکلارکا قرابت نسبیه سببلی واهل عراق وخراسان وماوراء النهر وخوارزم مملکتلری برله اختلاط وتجارت وسائر معاملات‌لر قلدقلری سببلی وهرطرفدن علوم وصنایعده بلند مرتبه‌ده اولان عرب داعیلری نشر علم واظهار طبابت برله اسلام دیننه خلقنی دعوت وبو بابده سعی بلیغ واجتهادلرنی صرف ایتدکلرندن ترك طائفه‌سی اسلامنی طرائفندن مقدم قبول ایدب من بعد فنلر ترکلاردن بتدریج دین هم لسان آلوب اختلاط قلب تمام ترك بولوب کیتمشلار حتی مرکز ترکیت اولان شهر بلغارغه قریب ترك

طائفه‌لری بالکل ترك وبلغاریلر برله بر طائفه بولوب کیتکانلر ابو حامد الاندلسی نڭ
فهالجاهمافد خلافی الاسلام وشمس الدین الدمشقی نقلنده قوم متولدون بین الترك
والصقالبة دیکان سوزلار بو مطلب نی قوی الافاده دور ۞ شهر بلغار نڭ مشرق
طرفنده باشقردلار آنلرنی ابن فضلان وابن الاثیر وشمس الدین الدمشقی وابن
خلدون وغیرهم ترك افخاذندن عد ایده‌لر ۞ بولارهم قن طائفه سندن اولسالرده
آنلر بالذات غیر قن لرکا نظر اتریك وغیرت وحمیت لیرك بولغانلرندن بلغارغه
بیلك یقین بولماسالر هم بر طرفدن قبچاق لرغه هم حدودچیکدش وبر طرفدن لسانلری
ترك لسانینه مناسبتدار اولدقندن ترکلردن سهولت برله لسان هم دین آلوب تمام
ترککا ایلانکانلر حتی لسانلرندن یدی وسکزدن بر کنه قن سوزی تابولادر دیکان
سوزدخی وار ۞ ایکی قوم یعنی باشقرد وچیرمش طائفه‌لری قزان واطرافنده اولان
مسلمانلرنی چواش دیلار لکن باشقرد سب ومقارت موضعنده قزان چواشلاری
دیدور اما چیرمش اوزتلی برله بر بری برله یاکه غیر جنس برله سویلاشکانده
هم علی الاطلاق مسلمانلرنی سواس یعنی چواش دیدور موندن غیر اسم برله ذکر
قلمایدور ۞ موندن فهم لرکا ممکن چواش طائفه سی بلغار اهالی سینه لسانا ومکانا
قریب بولدقندن حتی لسانلرندن کرچه قن لهجه سیچه استعمال ایتسه‌لارده انصفندن
زیاده ترکی کلمه‌لری بار کانه شعبة من الترك دیلار بو سبب لر برله اسلام نی چیرمش
وغیر قن طائفه لرندن اوّل ترك قبول ایدب چیرمش لر اورمان وتاغ آراسنده دنیا
کورماکان خلق نی تانماغانلرندن مسلمان طائفه سی چواش غنه دیب بلب چواش
لفظ نی مسلمان معنی سنده استعمال ایدب حتی صنکره‌لرده اوزلرندن مسلمان بولغان
لرنی هم مسلمان معنی سنده سواس اسمن اطلاق قلغان بولورلر ۞ نتاك بزنڭ تاتار
مسلمانلر آراسنده اورس لفظنی خرستیان معنی سنده اطلاق ایدلوب فلان شخص
اورس بولغان یعنی تنصر ایتکان ونیمچه وفرانساده اورس دیلار یعنی خرستیان
یاکافر ۞ حاضرده شهر بلغار وقزان اطرافنده شمالنده چیرمش وار ومغربنده
چواش وموقشی طائفه‌لری مشرقنده باشقردلار ۞ وبو قزان اطرافنده هم اوّل ده قنلردن
بر طائفه صنکره آنلار کیتوب یا مسلمان بولغان یا آرالاش اولتورغان وچیرمش
لغتنچه یا چواش وآر لغتنچه تسمیه ایدلکان قریه‌لر وار مثلا شنبر وکیمی وشنکار
وکوام اسمنده مسلمان قریه‌لری بار چیرمشچه معنی لری قراقان وایتوك وزبارت
وآچه سر چواش لغتنچه اوغل سز معنی لرنده بولادر ۞ وچیرمش ایلی وچواش ایلی

وچواشلر اورسی وماجار وبرطاس وآر وکوشار وموقشی وموقشی کول اسملی
قریه‌لر بار ❁ ماشنام قریه اصلده بر مش نام چیرمش اسمی برله مسمی اولغان ❁
بعض‌فن قریه‌لری اهل اسلام لسانی برله تسمیه ایدلگان مثلا صار کوکشای مضافاتندن
میرزالر اسملی چیرمش قریه‌سی وار ❁ مذکور موقشی قریه‌سی کوشار اهالی‌سنه
وغیرلرکا قول بولوب اوشبو زمانه‌غه قریب بیع شرا ایدولور ایدیلار کوشار امامی
مرحوم ملا عباس بن عبد الرشید کندسی فی الاصل کوشار میرزالرندن در کوشار
اصلده قوش آر برزم عصرمزده هم ایکی یورط آریلغه‌ننك ایکنچی طرفنده بار ایدی
* هم بر سکه اصلی بارسکی دیور ایدی قایدن آلوب ایتاتورغاندر یا که تخمینا
وجدا افاغنه ایتادرمی ❁ بو موضعده قزان تجارندن اسماعیل بن اپانایدن قالغان
یازودا بو عبارت بار تاریخ منکده یتی یوزدا سکسان سکزنچی یلدا یانوارننك
سکزنچی کوننده قزاننك ایسکی بسته‌ننك بوموشلی کشی من یوسف دین محمد
اوغلی صادقدم اوزمننك حصه تیکان قولومنی قزاننك ایسکی بسته‌ننك اسماعیل
آپانای حافظ اوغلینه یوز صوم حق برله اوشبو مذکور قوللاریم آلاط یولنده آرچه
اوکروغندا کوشار ایلنك یورط برله تورغوچیدر مذکور قوللرم اوّل بیکیاوسید کی
اوغلی خاتونی نصیحه بر قزی صبی برله بر اوغلی بیکچنتای بیکباو اوغلنی ایکنچی
قولم ننك اوغلی مرتضی موءمن اوغلنی ودخی شول کوشار ایلنده بیلای تورغان
برلارم هم پچانلکم کل‌سی اسماعیل آغایغه‌دور ❁ ودخی دونای ساحلنه کوچوب کیدن
بلغاریلرده هم‌فن لك اثارلری بار دیلار مرحوم حاجی سلیمان بن ابراهیم البرسکوی
اسلامبول اورامنده بر آدم کوردم لباس وقیافتی بعینه برننك موندا غی چیرمش
کبك هم قوقدن یصاغان چیرمش سبرغسی وار سرغرتوب اویناب بارا حتی چیرمش
لغتی برله خطاب قلوب بر ایکی جمله چیرمشچه سوز ایتدم ایلانوب بر زمان قراب
توردی ولکن هیچ سوز ایتمدی همان اویناتوب کیتدی لسانی چیرمش لسانته
مغایر ظن ایدب بوکشی نی‌خاق دیب صورادم بولغار طائفه سندن دیدیلار
وآنلرننك لباسلری خصوصا نساءلری ننك حاضرده هم بعینه چیرمش لباسی دیلار ❁
جامع الحروف دیرکه بعض مسلمان قریه‌لرنده کرامت یلغه‌سی چیرمش زیارتی
دیکان یلغه‌لر وبعض تتارلرده فن‌لرده اولان افکار باطله وبی‌مورد تطیرلر وکلاوقلمق
عادتلری اولغان ❁ وچیرمش تیمرعلی وچواش ابرای ووتالك اسماعیل نام
اشخاصلر وار ❁ دخی خدایقلی قریه‌سنده سنة ١٢٤٠ الف ومائتین واربعین

حدودنده

مدوننده جانبك وايشممت وايشبولدى اسمنده اوچ برادر بتعاقب چيرمش لكلرنده
وفات بولوب كند عادتلرنچه مدفون اولمشلر اوز آرالرنده هر وقت لسان
چيرمشچه تكلم ايدر ايديلار لكن ايشبولدى پادشاه خدمتندن قايتوب بلاتزوج
وفات مسلمانلر ملاقاتنده سلام ويرب لساننده الحمدلله الله تعالى بيورسه الله غه
شكر الله تلاسادي واجرا ايتلر ايدى امانماز قلدقى وروزه توتدغى معلوم دكل جانبكدن
بير معلى نام بر اوغول ايشممتدن بيكتمر وعبيدالله وحبيب الله نامنده اوچ اوغول
بولوب كند اتالرى اوشبو اسملر برله تسميه ايتمشلر وهيچ كم دلالتندن وترغيب
وتعليمندن باشقه مسلمان اولوب حتى بير معلى اوتوز سننده اوزنى سنت قلوب
بر مدت مريض اولوب سلامت لنلدى بولاردخى وفات بولوب على سنة الاسلام
مسلمان مقبره سنده مدفون اولديلا بير معلى وبيكتمر وعبيدالله دن اولادبار ❀
ايشممت خاتونى دخى ايرندن قالوب عمر ايدوب چيرمش لباسنى صالوب
مسلمان اولوب نماز قلب روزه توتب قربان چالب صحيح اسلام اوزره وفات ومقبرة
الاسلامده مدفون اولمش ❀ ودخى آرطائفه سندن قريب زمانده مسلمان اولغان
قريه لر وهم علماءلرى وار مسلمان اصلى لرغه لسان وصورت وقيافت ورسوم واخلاق
جهتندن بادى الرأى ده فرقلرى يوق ❀ ولهذا الله ديكل بدوام كتابنده فنلر
عادتنه قارشى (بيت) هر كم جن كا قابونسه ❀ ياصوغه نرسه صالسه ❀ آغاچ قه نرسه
چالسه ❀ الله ديكل بدوام ❀ يازنلرنى باغلاسه ❀ يا اول كلاو كو تلرسه ❀ حرامنى حلال
باسه ❀ الله ديكل بدوام ❀ پيغمبر بيله ديدى ❀ كافردر آنلر ديدى ❀ تموغده
جانى ديدى ❀ الله ديكل بدوام ❀ ديو ايتادر بو بدوام كتابى بيك قديمدن قالغان
ايسكى زمانه كتابى اوتوز ايمان قريه سى ننك عبدالرحيم ملا تصنيفى ديملك جراق
سوزدر وبالجملة بلاد بلغارده اولان فنلر اسلام حكومتى وقتنده وشهر بلغار
معمور يتنده هر طائفه سى ننك غالبى اسما ورسما كلا مسلمان بولغانلر ولكن بلغار
خراب واسلام حكومتى زائل اولغاچ بعضلرى ناقابل وضعيف اولد قلارندن مسلمانلق
تامورلانماى واسلام آنلرننك جهالتنى جينكا آلمادقدن اسلامكى زائل اولوب
بالطبع وبتدريج اصللرينه رجوع قلغانلر ❀ كرچه الوس جوجيده مائة ثامنه ده اسلام
شايع بولغان لكن آنلرننك اكثرى عربلر واهل بلغار كبك فنلرنى اسلامده
بركك ومحكم توتارغه همت ايتا آلماغانلر ❀ الاطور ونبزنى اهالى سنده اسلام تامورلانب

قالمق بر سبب خارج بر له بولسه کرك مثلا دینداره حاکم لار یا یخشی عالم لار بولقدنمی
یا غیر بر سبب دنمی الله اعلم الوغ محمد خار تنك سرای دن چقدق بعد نده اکثر
اوقات شونده عمر کیچوردکندن توکل میکان ۞ فن لرنی کوبسن بالاخیره روسیه لر
خرستیان لقغه کرتکان لر بولسادا آنلار اسلامدن معتد به فائده آلماغان لری کبك
خرستیار لقدن هم اسمدن غیر هیچ نرسه آلغان لاری یوق وحالانکه یوز سنه آشوب
کیتکان ۞ فن لرده اسلامدن تلقی ایدلان بعض عقاید و اعمال و رسوم تابلمق
اوشبو وجه لردن در مثلا آنلر مسلمان لر کبك اوّل امرده بسم الله دیب و الله برکه
بیرسون دیب ایتالار ویوم الجمعه نی اصلاش قلمای غایت تعظیم ایتالار ۞ واهل
اسلام نی اوزلرندن هم روسیه دن آلده توتالار وافضل و اولی اعتبار ایده لار آنلر
زعمنده کوکدن کتاب نازل اولدقده مسلمان و روس وچیرمش لر بابالری بر
موضعده هم مجلس بولب چیشنوب اولتوردقلارنده کتاب خبری ایرشوب درحال
مسلمانلر باباسی تروب ایاغنه کلشنی کیوب کتابلرننك اول و افضلنی آلمش موننك
آرتندن روس لر باباسی ده ایتوکنی تارتوب کیوب ایکنچی کتاب نی آلمش کرچه
بر کتاب قالسادا چیرمشلر باباسی اشطرن چلغاب کیندراسن اوراب بلرب یتکانچی
اول کتابنی صغر اشاب کیتوب برکادین بلنمای قالغان برکاثوابده یوق عقابده یوق
لکن عاصی لرنی یاندررغه قیامت ده برکا اوتون تاشتورلار دیوب صغر اچنده قرق
قارطه تعبیر ایدلان اچاکی نی شول اوچونچی کتاب دیوزعم ایده لر ۞ جامع
الحروف دیرکه بن فقیر سنة ١٢٨٩ الف و مائتین و تسع و ثمانین یوم الاثنین غرة جمادی
الاخره بر چیرمش نی سویلاتدم طاشکچو قریه سنه بر وکابرانکی اطرافندن کراکش
بولوب کیلکان ایدی بر نرسه دنیا کورکان شایارغان قیوغنه ایکان سوراغان نرسم نی
اباقلمای یخشی بیان قلدی کوب سی آلدار یاسعرلار دیب تورقوب سوزلاشمایلار
ایدی ۞ اولا کیفیت ذبح لرنی صورادم بعینه اهل اسلام چه اولدغنی بیان قلدی ذبح
حللنده بلکه مراش اوّلنده بسملایه و بیرکم بودیب ایتامز یعنی بسم الله یا الله
برکه بیر دیکان معنی ده ۞ ثانیا مأکول اللحم لرندن سوال قلدم خنزیر وایت
وماچی وبوری ایت لرنی آشامایمز آط و آیو وقوبان وتبن کبی نرسه لرنی
اشایمز دیدی آیوایتی یخشی تملی مو دیدم یوق تمسز جیرتمی کیله دیدی
الای بولسه نیك اشایسز دیکاچ بالاچقاغه یاری شونداید‌ی بوری ایتنی اشایسزما

دیلم یوق اشامایمز دیدی آیو ایتنی آشاغاچ بوری ایتنی نیکا اشامایسز دیدم آنی اشامانك ایت ایتنی هم آشارسن دیدی *

۞ ثالثا کیفیت تزوج لرندان سوال قلدم آولدن دا باشقه آولدن دا الامز دیدی من ایتدم یوق من آنی صورامایمن قرندا شنی الاسز ما دیب ایتام اول ایتدی ایکی یاقدا اندا بر بون آیرلغان بولسا آلامز آندن اقرب نی آلمایمز دیدی *

۞ رابعا کرامت وکلاولرندن صورادم ماصل جوابی اوچ شخص کا تقرب استاب قلغان خیر واحسان لری ایکان ۞ اول اوچ شخص کم لار دیدم بری یموسز ننك چه الله دیسانکده یمو دیسانکده ایکسی بر سوز اندن هر نه حاجت اولسا صورایمز ایکنچسی پیغامبر اندن بزکا بولوش دیب مدد صورایمز اچونچسی قیامت توره سی اندن بز ننك یقین لرمزنی ایرکن کا یاقتی غه چغار دیب صورایمز دیدی اول اوچ شخص حاضرده بارمی قایدا ایرکامی یامر قابوسی آیرم بر موضع دامی یاکه اول ده کنه بولوب حاضر یوق می دیدم آنسون بلمای من دیب جواب بیردی ۞ بس معلوم اولغانی الله تعالی دن هر نه حاجت وپیغامبردن شفاعت صورایلار ایکن اما قیامت توره سی دیب کمنی اعتقاد ایده لر الله تعالی نی اوق می یا که عزرائیل یا اسرافیل یا خازن الجنة والنار رضوان یا مالك می معلوم بولمادی بولار ننك اصلی شریعة اسلامیه دن آلنغان یمو پولفظ لری اوزلغت لرنچه الله بیر معنی سنده بسم الله وبرکه وقیامت توره سی وپیغامبر لفظ لرنی اسلام دن آلوب تعبیر ایده لر ایکن *

۞ خامسا جمعه کونی اش قیلاسز ما دیدم یوق برده اشلامایمز برده بزکا یلر اما ای اماشنبه ویکشنبه وغیر کونلارنی اشلایمز دیدی *

۞ سادسا سن چوقنغانما دیدم بلی چوقنغان باشد ابز ننك بابای چوقنغان بزده چی چوقنمغان چیرمش لر دا بار آنلر تلاسه لر اسلام دیننی توتارغه ممکن هم توتا تورغانلاری دا بار بزنی اوروس قویمایدر دیدی ۞ من ایتدم آلای بولغاچ آلا ایتی اشامق دن سزنی یوب منع قیلمایمی دیو اول ایتدی آنکار کم قاری دیب .

۞ سابعا اسلام دینی مایا که نصرانیت دینی قایسی کونگل کا اخشایدر دیدم سوزنی کوب اوزایتمای یوب آزرق تزلانه دیدی ۞ دخی قزان ایالتی تتش مضافاتنده خوجه حسن دن تحریبلدر خوجه سان دیکان بر چواش قریه سی وار لسان لری آروترکی ایمش اما لباس وعادت لری چواش چه حاضرده اسما تنصر ایتکان لر شول اطرافده اولان تاتارلر ننك اقوالنه بناء سکسان توقصان سنه مقدم شول قریه ننك تاشلانغان

ایسکی مسجدی بار ایکان ❁ دخی شول اطرافده بای تبرك احمنده بر چواش قریه‌سی
وار شول قریه‌ننك کلیسه‌سی جنبنده اخری صنغان بر طاش اوزونلغی بش چاریك
قدر کنك لکی ارشندابر ایللی یارم کم اول ایکنچی قطعه‌سی ایکنچی بر موضع ده
بلغار طاشاری کبی خط کوفه ونسخ آراسنده قازلوب یازلغان یازوی بیله الحکم لله العلی
الکبیر یونس اول حاجی بلوی کا رحمة الله علیه رحمة واسعة وفات بالکوی تاریخ جیات
جورجیر یم جتی جال سور آیخ جیرم بش کوان ات ❁ بالکوی کلمه‌سی کاف برله بولمای
طاء مهمله برلان بولغان تقدیرده اصلی بولدی کلمه‌سی بولوب چواش لسانی شیوه‌سنه
کرکان بولماق احتمالی بولسادا لکن اول تقدیرده فعل لازم اولوب مفعول کا تعدیه قلما
دغندن ك حرفی دخل سز بولوب قالادر سورنی سین برلان غلط یازغان صحیحی
تورنا برله سنه شمسیه‌ننك ایکنچی آی در یعنی بوذات سنة سبعمائة وسبع وعشرین
وفات اولادر لکن بوطاش قریه‌دن بر چاقرم قدر توبن صوننك ایکنچی طرفنده
بولغان قدیمی مقبره‌دن کیتورلکن ایکان ❁ شول بایترك ننك کچی بولادیکان صوده
قریه‌دن توبان اوچ چاریك چاقرم مسافه‌ده بزتبکرمن بار بویه‌سی اوستوندن ایکنچی
یاغنه اوتوب یول برله شمالغه تابا یوز قولاچ قدر بارغاچ یولدن آلتی یدی قولاچ
مشرقنده الوغ یالجك دیکان جواش قریه‌سی باصونده بر قبرستان بار مذکور بایترك
قریه‌سی ننك قبرستانی بولمق کرك یوقاریده مذکور طاش بر معتمد القول آدم
نقلنه بناء اول ده شونده بولغان ❁ ودخی بر طاش خط کوفه ونسخ آراسنده قازلوب
یازلغان سطر اولده هو الحی الذی لا یموت سطر ثانی ده سلاوش اوغلی موسی
اوغلی بیرام حاجی اوغلی بیکنه ❁ دخی شول اطرافده الوغ اترج دیکان مسلمان
قریه‌سی ننك ایدل کا تابا طرفنده قریه‌دن اوچ یادورت چاقرم مسافه‌ده شونغاطی
اوستی دیکان موضع ده یکرمی بردانه طاش بار بر برندن بر قولاچدن اون قولاچغه
قدر مسافه‌ده بعضیسی صرف تاتار لسانی وبعضیسی چواش کلمه‌لری برله مخلوط
یدی یوز ایکی ویدی یوز اوچ ویدی یوز اون دورت ویدی یوز یکرمی دورت
ویکرمی بش وقرق یدی سنه‌لرده وفات اولمش آدمی لر اهل قریه اقوالنه بناء
بورون زمانده مونلر بو قبیلدن طاش بیك کوب بولغان مونلدن یتمش سنه قدر
مقدم اترجدن بش چاقرم قدر مسافه جنوبده جابافتی دیکان روسیه قریه‌سی الباوطی
قریه‌سنه کنیسه بنا قلغانده نیکزنه طاش کرك بولغاچ حاضر بولنغان طاشلارنی قولای

تابوب مسلمان لرننك تبرك لب تونغان طاشلرندن يكرمى اوتوز قدرنى آغاج
كنيسه ننك نيكز نه وايدننه ودوساغه سنه قويدرغان ❀ سكسان دن سنى اوزغان
شول قريه موءذنى ايتادر من بالاچاغمده آتام برله شول آولغه بر حاجت برله بارغانمده
شول تاشلارنى توزاتب قويغانلرن قراب توردم آتام يغلاب مونه برننك آولمزداغى
عزيزلرننك قبرى اوستوندكى طاش لرنى چيركاو بوساغاسنه قويالارديدى ❀ دخى
اول موضع ده منك ايولى شونغاطى ديكان خلق بولغان بلغاريلر برله قزبيروب
قز آلوشوب تورغانلر ❀ دخى بر طاش يخشى كوفى ونسخ آراسنده قالقوتوب
بارغان هو الحى الذى لايموت يوسف اول محمد اول اسماعيل زيارتى تور ور رحمة الله
عليه رحمة واسعة فانى دنيادين باقى اخرت كا رحلت طندوى تاريخ جيات جوروان
تواتو ❀ دخى برطاش هو الحى الذى لايموت وكل حى سيموت مصطفى اول محمد
اول ابراهيم بلاوى رحمة الله عليه رحمة واسعة ❀ دخى اسپاس مضافاتى تاشبيلكى قريه سى
امامى حاجى ملا احمد بن عباس مقبره سنده اولان تاشلارندان آلوب يباردى مقبره
ننك شرقنده بر طاش قالقوتوب يازمش ٭ هو الحى الذى لايموت وكل حى سيموت
عمر اول اسماعيل اول حسن اول رحمز باب تاريخ جيات جور جور جوو جو جال غر بنده
برطاش ده الحكم لله العلى الكبير ابرك اول محمد شريح الچى ايكنچى طاش الحكم لله العلى
الكبير الياس اول اسماعيل اول محمد بلويك رحمة الله عليه رحمة واسعة تاريخ جيات
جور الطش جال ايخ اشراج چيرمبش شوز برسر وت ❀ لايش مضافاتى تاوايلى قريه سى
مقبره سندن نقل قلدى ملا صلاح بن اسحق بوعبارت برله بعينه آلدم ديدى تاريخ سكز
يوز توقسان يتى داشعبان اى ننك اون بشنچى ايردى كم توكل مولا سيد احمد ينكرمى
اوچ ياشند اشوردار ودنيادين دار بقاغه رحلت ايلدى حق تعالى رحمت قلسون ❀ ينه
برطاش تاريخ طوقز يوز يكرمى توقزند اجمادى الاخيرة ايردى كبير حاجى حسن اوغلى
❀ دخى قزان مضافاتى اياباشى مقبره سنك بيله تاشلار بار ❀ دخى قزاننك كول باشندن اسقى
كنيسه سى يانند ه ايكى كاصنغان برطاش بار احمد نام ذات قبرينه قويلمش تاريخ
وفاتى آلطى طوش دان آلطش جال ات ذالحجه آيخ سكر كوان ايرنه كوان ات الموت
باب وكل الناس داخله ❀ قزان اهالى سندن بر معتمد القول كمسنه اخبارينه بناء اول
موضع ده موندن غير قبر طاشلارى هم بار ايكان بناء وقتنده ايشچى لر يونوب بناء
آستنه قويغانلارن كورب اول وقت قزاننك اسقى منكره لرى مطران اولغان
عريغورى نام ذات منع قلب بو طاش سلامت قالغان ❀ دخى اسقى خانه قابقاسى ننك

يعنى تعريف
واعلامى حاضر
غى لسانمزده طا
نغوى حرمزمنه
سلمه الله

خارجنده تاوباشنده بر طاش غیر طاشلارغه هیچ اوخشامایدر ردلی قرا اوری بیك قالطی بوی بش زراع یارم قدر عرضی بش چارپك دن آرتق سمکی هم یارم زراع کا قریب یازوی یخشی ثلث قالقوتوب یازلغان ❁ اوقورغه اونغای حرفلری الا تاشغه یازوچی بعض کلمه لرننك آراسن قازب بولماك کرك موضع ده بولمای قالدرغان بو سببدن یازلمای قالقب قالغان حرفی دیب اشتباه بولادر ❁ ثانیا واق وجیش یازلغان وهم سوزلری بر برینه چرمالغان ❁ ثالثا وطاش مطمع قراسی برلان باصوب آلور اوچون مرة بعد اخری طر وشقانلارندن هر دفعه قراشوندن قاتوب قالغان آنی اوقورغه علاج بولور اسیغ صو برله قات قات یوب حتی بر قورال برله احتیاط برله قروب صنکره بیك یخشیلاك برله قالقغان حرفلرینه حرفلر استونه آق مرکب برله یازغان صورتده چونکه بتونلای سطرلری قرلماغسان اوقمق امکانی بار ❁ لکن بوقدر سوزلر اوقلدی باشده مثلث الشکل ده بیك ایری ایتوب یازلغان ❁ هو الحی الذی لایموت ❁ بعد ذلك توقز سطر ایتوب بیله یازلغان

١ هذا مرقد السلطان الاکبر الاکرم غوث السلاطین ٢ الامیر المکرم ولی
٣ المظفر ٤ الاکرام والاجالیل العظام العام
٥ الی المظفر ٦ الشرفین مفخر ال
٧ والدین ظل الله للعلمین
٨ ٩ حسن بك بن محمود

لکن سطر اوّلده الاکرم نی الکریم اوقمق ممکن توزنچی سطرده الاجالیل تاسع ده حسن بك بن محمود برازشك دن خالی دکل ❁ بو فقیر جامع الحروف ظننده بو قبر صاحبی محکوم غیر بولمای پادشاه مستقل اولوب تاتارخانلرندن باشقه کشی مثلا امراء بلغاریه دن بولمق کرك زیرا که سیاق کلام شونی افاده قلادر السلطان الاکبر غوث السلاطین ظل الله للعلمین دیدر تتار رسمنده پادشاه مستقل نی خان دیب شاه زاده لرنی سلطان دیو تعبیر ایدهلر ❁ بای تبرك وشونغالی وآندن غیر کوب موضع ده بولغان تاشلار اوزره عرب وترك وچواش لسانلارندن مرکب یازلغان ❁ شهر بلغار تاشلری بز کورکان موضع ده هر قایده ایکی نوع در برسی کوزل ثلث خط قالقتوب یازغان ابتداسی غالبا هو الحی الذی لایموت طاشی قالین واولوغ ایکنچی نوعی کوفی ونسخ اراسنده بر نوع خط غالبا قازلب یازلغان وابتداسی الحکم لله العلی الکبیر ❁ دخی بعض سنده فلان اول فلان آتاسی اسمنی تقدیم بعض سنده

فلان

فلان فلان اوغلی دیو تفاوت بارلغان ❁ مرحوم ملا حسین مذکور پایتیرك قریه سی نینك شماسندن نقل قلدی بو اول چواشلری قولنده ایوان رابع دن بیرلگان غرامطه بار اول مسلمان میرزالری اسمه بیرلگان آنلر کوب مسلمان اسملری وار بو چواشلر شولارنینك اولادی ایکان شول یازو برله حاضر ملکلرنده اولغان جیرلرنی بیلایلر ❁ بو خبرنی شماسدن ایشتکاچ آنی آلوب کورب اوقورغه کونکلم جیلکندی ❁ اما اولا قزواش وفنی آب رومی آلتی ویدی لرنده ایدی
❁ ثانیا اول یازوکم قولنده آنی ازلاب تابمق مشکللك برله اولور اول صورتده هم مونداي بولاچق مسلمانغه اوقورغه بیروی معلوم توکل ایدی وجبرا آلورغه قولمده تعلیمات یوق ایدی
❁ ثالثا اوزمنینك فرصتم دخی آزایدی شول سببلردن بوقدر خبر کا قناعت قلدم ❁ بو زیاده برعجب ایش هرکمنینك التفات ودقتنی اوزینه جلب قلاتورغان خبردر الحاصل فن لر بوبلادده اسلام حکومتی وقتنده کل سی یا اکثری دین اسلامغه کرکانلر لکن بعضلری ذاتلرنده قابلیتلری واهل اسلام برله معامله لری آز بولدیغندن اسلام آنلرده تامرلانه آلماغان وجهالتلرنی جینکوب غلبه قیله آلماغان اسلام حکومتی زائل اولغاچ جهالتلری برله بالطبع تدریجا اصل چواشاق وچیرمش وآرلقلربنه رجوع ایتکانلر ❁ منه جیلستان وبعضا بلغار وقزان مقابرقدیمه ده اولان لوحلرده چواش یا چیرمش لغتلری بولمق وآنلرده بعض رسوم اسلام تابولمق اوشبو وجه دن دور ❁ بس نظر قل بو بیانغه شمس الدین الدمشقی نینك منقولی قوم متولدور بین الترك والصقالبة دیدکی نی درجه موافق در ❁ قزان واطرافنده اولان اهالی اسلام غالبنده عموما قزان آرطنده وخصوصا آلاط بولنده عادت ومعاملرنده وقبرستانغه قویغان لوحلر یازونده فنلك اثری اصلا بلنمایدر بواسه اهلرنینك فی الاصل ترك قوبق یا تتار بولمق لرندن یا انلرده اولان قوت اسلامدن یا علماسی خلقنی احکام اسلام اوزره توتارغه سعی واجتهاد ایتوندن یا که تجارت برله وجوه معیشت ودیانتده ترقی قلغان طوایف برله اختلاط قلمق لرندن بولور ❁ نساء طائفه لری نینك دیانت واداء صلوات وسائر عبادات ده تقییدلری هیچ بر مملکت اهالی سنده کورلکان وایشدلکان یوق آنلرنینك باشلارنه صارغان اریاك وصدرلرنی ستر اوچون بولغان کوکرك واوزن جنکلی کولملکلری ستر اوچون شریعتده نسأ اموالهم زیاده لایق ومناسب در ❁ لکن حاضرغی زمانمزده بالتدریج

قالپاق‌نی اوزاق کیماك دستور اولوب ایرکا بارغاچ حتی ساچ‌لری اغارغانچه
کیا تورغان بولوب ارپاك قریب متروك اولسه ۞ بزننك عصرمزدن مقدمده
خاتون قزکولما کنده ایتاك برده بولماغان بزننك عصرمزده اوّلده کولمك‌لری
اصیل‌یپا کدن یابورلاط یاکه چیط بولوب کولمك جنك‌لری بیك اوزون وکینك
قولتق‌تربنده ایکاپی توسدن خشتك عرفی دورت پوچماقلی‌زور کشتك‌قویار
ایدیلار حتی برخاتون خشتکی بالا یورغانته کفایت ایتکاننی نقل‌ایدلر ایتا کنك
بایلارده یخشی قیمت بهالی لنت یوقاری‌قاطی تار توبانی کنك ایکی قات تو تار
ایدیلار وسط درجه‌ده اولان‌لری یاشل یاصاری یا قزیل بربا ایکی قات نات
توتار ایدی‌لر فقراٌ وعوام خلقی شولای قلب بورلاط یاچیط تارغنه‌قلوب‌توتار
ایدی‌لر باشلارنده آق قالپق آیاقلارنده بایلارده چیتك ماشق‌قولاق‌لرنك
کمش‌دن حلقه بلاك‌لرنده بلازك‌بارمق‌لرنده یوزك ساچ‌لرنده طلم‌دوبیچه تزکان
آلتونچی‌لار صوقغان‌تنکه اوچونده کمش‌دن قیغان چولپی موین‌لرنده‌اوقادن
جاقا انکار کمشدن بش بوبلی وبعض‌سی اوچ دویلی‌چلتر فیروزه وغیر اصیل
تاشلار اولتورتوب قویغان بولور ایدی بعد ذلك خالص بپاك یامخلوط قالپق‌لار
حادث بولدی اول متروك اولب بورکلار پیدا بولوب انی یاپجوو قیمت بهالی
یاقوت وزمرد وفیروزه والماس وآلتون طلالر برله تورلاب ایکی منك تنکه
وزیاده‌کا قائم بولور ایدی بعدذلك تورلی‌توسده حتمه‌دن‌جول‌جول ایتوب قالپق
یصاب کیار ایدی‌لار واحبانا چالمه کیار آیدیلار ۞ بعدذلك یاپجوپیرالی قالپق‌لر
شایع اولوب ۞ بولارکاسی بتوب حاضر بیك کیچکنه حتمه قالپاق‌لرچقارب قرپونه
یاپجو تزب کیمك بیك مقبول وشایع کولمك‌لری انواع اصیل یاشال یاچط اوزندن
بیك واسع ایتوب برقات وایکی‌قات ایتاکلی واوزی توسلی کمزوللی قاب
کیالر ۞ بوتاریخ‌دن ایللی‌سنه مقدم‌ساچ تزمه سنه‌نی قدر بایلر هم‌صوقغان‌تنکه‌کا
قناعت‌لنکان‌لر بعد ذلك برتنکه‌ء روس الضرب‌ننك ارماغنی واوتوز وایللی
تین‌لرنی بتدریج ترقی قلب دتون تنکه وزور کاثرینه تنکه‌لرنی بعدذلك بش
صوملق آلتون تنکه بالاخیره آلتون تنکه ننك اون صوملغنی ایکی طلم دوبیچه
مجموعی اوتوزدورت عدد طلانی‌تزوب ثقلندن باشلاری آغرغاندن‌احبانا‌ابن
لرنه صالوب‌اولتورب مجلس‌دن‌قایتقاچ باش آغرقلرندن زارلنورلر ایدی ۞ حاضر
اول‌قریب بتوب حتمه‌لاب یاپجوتزب طلم‌لری اوستنه تکمك چقدی حاضر آنده

مم

هم چندان اعتبار قالماى فقط ساج اوچونه وتوبنه ايكشار آلتون تنكه تاغالار بلك‌لرنه يئجوترب بعض‌سى بش‌صوم‌وبعض‌سى اون‌صوملق آلتون تنكه وبعض لرى اسلامبول‌دن آلدرب عثمانيه مجيدى طلاى تزالار مويون‌لرنه طپس يامرجان يامر واريددن نيچه‌قات ايدب اصالار ❁ ايمدى كيلايك قديمده مسلمان بولوب بعض اسباب برله اسما نصرانيته كركان مكره‌لار وكراشون تعبير ايدلان تاتار طائفه‌لرى‌ننك لسان‌لرى وايرلرى‌ننك لباس‌لرى مسلمان‌لر كبك اولوب خاتون‌لرى ايكاچى لباسده اولمق‌نى سبب‌دن بولوريا كه مسلمان‌لرنقى‌ده اولك شولاى بولوب بتدريج اوزگارب كراشون خاتون قزنده ايسكى‌چه قالديمو ياكه بوطائفه اصلده ترك‌بولماى فن‌دن ايدبلار مو ❁ قزان اهالى سنده فن‌لركا مشابهت اولماسادا قزاندن براق موضع‌لرده آنلرننك‌درسينه رسوم وعادات ولباس وسائر جهاتده مشاركت ومشابهت كوب‌تابولادر ❁ مثلا تقريبا ايللى سنه مقدم سنبر اطرافنك خاتون‌لر آق كيندر كولمك‌نى طارغنه ايتوب توكوب‌جى بويلارنه بر ايللى كنك لكده قماچ تكب جنك وجلكه‌لرينه قزيل وياشل يباك تكب ايكى واوچ اصبع عرضنده ايكى قات كيندر يا اصل چوپرك اوستونه نقرة آقچه‌سى تزب حمايل ايدب كيوب اسمنى مويين طماردن تحريف ايدب يوتمار ديكان‌لر ❁ اوى‌لرى چواش اوى‌لرى كبك قرا اوى اچينه توتون چغاتورغان بولغان ❁ غير بو حمايل اصلنى غير طائفه‌دن آلغان چونكه اول عرب خلقنده وقزان اهالى سنده بولغان قزان خاتون‌قزى تحريف ايدب امايلى وبعض‌لرى بتى تسميه ايده‌لر ❁ لكن آنلار آلتون تنكه‌لر ياكه جواهر قيمت‌بهالر ولااقل يخشى كمش اسبابى وتنكه‌لر برله طورلى‌لار

❁ فصـــل فيما ورد من ذكر الخزر ❁ ابو اسحاق الاسطخرى كتاب الاقاليم‌ده ايتادر خزر اقليم اسمى آننك دار الملكى يعنى شاه‌نشين شهرى اتل تسميه ايدله اتل‌دخى بر صوننك اسمى در واتل قصبه‌سى ايكى بولم شرقى وغربى در پادشاه‌لرى طرف غربنده تورادر لسان‌لرنده پادشاه‌لرنى بلك وباك تسميه ايده‌لر شهرننك بو قطعه‌سى اوزونلغى بر فرسخ سورى يعنى احاطه قلغان قلعه‌سى وار آنلرننك بنالرى تبانالك وكيز اوى‌لار مكر بالحقدن هم بعض بنالرى وبازارلرى وحمام‌لرى وار و آننك اچنده سكز منكدن زياده مسلمان واوتوز لاب مسجدلرى وار پادشاه‌ننك مسكنى جاردن يراق و آننك سراى خشت‌دن وغير كشى‌كا طاشدن بنا قلورغه رخصت يوق قلعه‌سى ننك دورت قاپقاسى اتل‌كا وباشقه‌سى قرغا اچلادر و پادشاه‌لرى

يهودی اوزطرفنده دورت منك كشی وار خزرننك ازی يهود وا كثری مسلمان ونصاری وبعضسی بت پرستلار خزرلساننه غير طائفه شريك دكل ديدور ۞ دخی موضع اخرده بلغار لسانی مثل لسان الخزر ديدور ۞ وابوعبدالله الغرناطی لسان بلغار مثل لسان الخزر وبرطاس وروس لسانی باشقه اتل‌دن بلغارغه قروغدن بر آی‌لق مسافه صودن منكانده ايكی ای‌لق توشكانده يكرمی كونلك ديدر ۞ شمس الدين الدمشقی خزر مساكنی بحرخزر اوزينه آنلارننك دورت شهری بار خمليج وبلنجر وسمندر واتل آنلر ايكی طائفه برسی عسكر آنلر مسلمان وبرسی رعيه آنلر يهود آنلار هارون الرشيد خلافتنده يهوديته كرديلار قسطنطنيه صاحبی قيصر اوز مملكتنده اولان يهوديلرنی بلاددن چقارب آنلار خزر مملكتنه كيلوب خزرلركا دين‌لرين كوركازب آنلار غافل وبوش خلق ايديلر اوزدين لرندن آرتق كورب يهوديته كرديلار بعد زمان خراسان طرفندن بر عسكر آنلارغه غز اقلب غالب ويورطلرنی مالك اولوب آنلر اسلام رعيه سی اولديلار ۞ ابن الاثير آنلرنی سنة مائتين واربع وخمسين ترك قصد قلوب بولار اهل خوارزم‌دن امداد صوراديلار آنلر سز كافر مسلمان بولسانكز بز سزكا نصرت قلور ايدك ديديلار آنلر اسلامنی قبول ايدب مسلمان بولديلار مكر پادشاهلری قالدی عسكر اسلام هم آنلارغه نصرت بيروب عدولری اولان تركنی آنلردن دفع قلديلار بعد ذلك پادشاهلری هم مسلمان بولدی ديدور ۞ آنلارننك خاقان‌لری بر اهل بيتكا مخصوص آندن چقمای پادشاهلقنی مالك بولساد اسم‌دن باشقه نرسه‌سی يوق آندن توبان درجه‌ده بر زور حاكملری وار آنی مالك ديو تعبير ايدلر خاقان حضورنه شول ملك واندن غير اعياندن برنچه اشخاص كرادر غير كشی كرا آلمايدور آننك قاشنه كركاچ توفراقغه آونی وسجده قيله بعد ذلك آياق اوراتورادر خاقان يقين بولورغه وسوز ايتوركا اذن بيركاچه وآنارده بر زور حادثه بولسه آنلارغه خاقان چغادر آنی هركم كورسا تعظيم قلب قارشی كيلمای كيری قايتب كيتادر * اولكاچ قبرندن حبوانغه منب اوزمايلار توشوب سجده قلب قبر كوزلارندن غايب بولغانچه جياو كيتالار * ذمه سنه قتل واجب اولغان كشی حكم بولغاچ اوينه قايطب اوز اوزنی اولدرادر * برونی پادشاه قلق قصد قاسه‌لر مويننددن بيك قاطيع بوغب هلاك بولورغه قريب بولغاچ كوب توره‌قنی سواسن می ديب صورايلار نی قدر ايتسه شول مدت تولغانده اوزی اولماسه اولتورالر ايدی ديدور * ابن الاثير وياقوت الحموی

معجم

معجم البلدان ده ایتالار سنة مائة وسبع واربعين اشترخان الخزری خزر ترکلاری برله ارمنیه اطرافنده غارت قلب وتفلیس شهرنه کرب منصور خلیفه سر عسکرلرندن حرب بن عبد الله الراوندی‌یی اولتوردیلار ❁ مترجم فقیر دیرکه بو واقعه منصور خلیفه‌کا علویه‌دن نفس زکیه وبرادری ابراهیم خروج قلب آنلار فتنه‌سنی دفع برله شغللنکان وقتغه مصادف اولادر ❁ دخی هارون الرشید خلافتنده فضل بن یحیی بن خالد البرمکی خاقان قزنی تزوج ایدب اول قزنی بغدادغه آلوب کیلکانده اجل مقدری ایرشوب یولده وفات اولغاچ خاقان بالقصد خیانت برله اولدرکانلر دیو توهم ایدب على الغایه آچغلانوب زور عسکر برله دار الاسلامه هجوم ایدب على الغفلة کوب فسادقلوب اسلام عسکری کیلب آنلارنی باب الابواب‌دن قووب چغاردیلار ❁ ابو علی بن داسه ایتادر خزر بر واسع مملکت دینکز آرتنده آننك شهرلرندن بلغار وسوار وسمندر وبغند وفیسوی وخماج وبلنجر وبیضا دیو ❁ ودخی سریر وکرج وخیزان وافلان ورزنکران وشابران وعمیك ودربندنی عد ایدلادر آنلاردن بر طائفه آیرلوب کیتوب خزر برله روم آراسنده بولدی اول موضع آنلرننك قدیمی وطنلری دکل آنلری بغتا کبه دیو تسمیه ایده‌لادر

❁ فصـــــل فیما ورد من ذکر الاتل ❁ لسانمزده تحریف برله ایدل دیرلار اصلی اوشبو قرا ایدل ولسان روسیه‌ده بولغی تعبیر ایدلان نهر عظیمدر اما لسانمزده حاضر زمانمزده توسع ایله مطلق نهر عظیمکا ایدل اطلاق اینلب قرا ایدل وآق ایدل وچولمان ایدلی واوفا ایدلی ونقرة ایدلی امثالی برله تقیید ایدلوب واحیانا بر شهرکا اضافه قلوب وانکی ایدلی اوفا ایدلی دیو تسمیه ایدلادر ❁ یاقوت الحموی ابلورننده بلاد الخزرده غایت اوزون بر الوغ نهرننك اسمی در دجله نهرینه مشابه ❁ وعلى قول قصبة بلاد الخزردر نهر عظیم شوننك اسمی برله تسمیه ایدلکان اقصی الشمالدن کیلب بلغار وبلاد الروس وخزردن اوتوب بحر خزرکا قویادر ❁ ابو اسحاق الاسطخری اتل‌ننك باشی خرخیز جیرندن چقب کیما کیه وغزیه آراسندن حد فاصل بولوب مغرب طرفنه بر ولوب بلغارغه کیلب ینه بر طاس وبلاد الخزرکا عودایدب بحر خزرکا قویادر دیدر ❁ وعلى قول آننك یتمش‌دن زیاده تارماغی وار صوننك کوب‌لکندن وقاطی جروندن دینکزکا کرکاچ ایکی کونلك مسافه قوشلمای لذیدلکندن قشده قطادر وتوسی دینکز صوندن ممتاز کورنه در دیدر ❁ محمود بن سلیمان الکفوی اعلام الاخیارده نهر طویل عریض عمیق قلمایجو

فيه الغريق ديو توصيف ايتادر ❁ مترجم فقير ديركه مدينة الاتل ديدكلرى البته اوشبو عصرمزده لسانمزچه حاجى طرخان تعبير ايدلان شهردر اشترخانى تكلف برله حاجى طرخان ديب تعبير ايدلكانمى ياكه برشخص اغركانسبت ايله تسميه ايدلكاندرمى اژدرهان ديو تعبير دخى واقع اولغان ❁ بلغارغه مقابل قلوب خزر تعبير قلنمقده حاجى طرخان وقزلار وقوبان اطرافلارنده اولان نوغاى طائفه لرى وغير خلقلر اولمق كرك فى الحقيقة بلغار وخزر لسانى واحد اولسادا حاضرده هم ايكاوى آراسنده خيلا تفاوت وار شول جهتدن لسانلرى بر وباشقه ديلسه هر قايسى جائز در قزاق وچغتاى تركى لرى قبيلندن هر ايكسى تتار بولسه دا تفاوت چوقدر

فصـــل فيما ورد من ذكر برطاس طاء مهمله برله وعلى القلة برداس دال برله ذكر ايدلادر قاموسده بضم الباء علم هم بر قومننك اسمى آنلارننك واسع مملكتلرى بار روم جيرنه متصل ديدر ❁ شمس الدين الدمشقى برمتفرق طائفه نهر اتل كاقوياتورغان برطاس اسملى نهر بويندە آنلارننك خانه لرى آغاچدن وكيزدن خركاهلر آنلار اورنيننك مسافتى اون بش كوناك يولدر واوزلرينه خاص لسانلرى بار ديدور ❁ ابو عبد الله الغرناطى برطاس بر قومننك اسمى نهر اتل بويندە ولايت واسعه لرى بار خزر كاچيكدش ايكى آراسنده غير خلق يوق كندلرينه نسبتله بلاد برطاس تسميه ايدلەدر لسانلرى بلغار وخزر لسانلرينه باشقه آنلارغه نسبتله عرب بلادنده فراء برطاسى تسميه ايدلان طونلار استعمال ايدلەدر آنلارده بر نوع بيك كوركام كوب جونلى قزل توسلى تلكى بار آندن فراء برطاسى قلنه در آنلار مسلمان مسجد جامعلرى بار ❁ ابو على بن داسه ايتادر برطاس خزر برله بلغار آراسنده خزر پادشاهسينه مطيع آرالرنده مسافت اون بش كوناك يول آنلار بلغارغه چيكدش اوچ كوناك مسافەده تيكز جيرده جيرلرى بولون توغاى وتفز آغاچلق كوبراكى قاين آغاچى آنلاردن اون منك آطلى عسكر حاصل بولادر آنلارده قرال وزراعت وحيوانات بار بلغارلر آنلارنى غزا وسبى ايدەلر سودا اوچون مسلمانلر كيمەسى كيلسه عشر آلالر آقچەلرى يوق اسلام يورطندن غنه كيلەدر كوبرك مالرى دلق ديكان بركيچكنه حيوان آنلار پادشاهلرينه حيوانلر بيرالر لباسلرى ومقابرلرى مسلمانلرنمى كيك وهر محلەلرنده برشيخلرى بولا آنكار حكم كا كيلەلر آندن غيرحاكملرى ورئيسلرى يوق ❁ فقير جامع الحروف ديركه حاكملرى يوق پادشاهلرينه حيوان بيرالر ديدكى ننك معنى سى اوزلرندن حاكم يوق خزر

يابلغار

يابلغار پادشاهلرينه حيوان بيرالر ديمك اولور ابن‌داسه كلامندن آنلار غير مسلم وخزركا تابع اولدق مستفاد اولدى بو سوز اسلامغه داخل وامير بلغاره تابع اولدق لرندن مقدمده اولغان حال لرى اولور وحاى‌لرى بلغارغه بيك قريب موضع ده قزاندن توبان سراتاودن يوقارى بوله‌در ❁ ياقوت الحموى برطاس اسم للمدينة والناحية وآنلار مسلمان مسجد جامع لرى وآننك قربنده برشهروار سوار تسميه ايله‌در آنلرننك لسانى تركى وخزرى وبلغارى دكل ❁ ابو اسحاق الاسطخرى ايتادر آنلرننك ايكى شهرنده اون منك قدر خلق بار ديب خبر بيردى منكا خطيب‌لرى آنلرننك آغاچدان بنالرى بار قش كوننده شونده بولالر جاى كونده خركاهات يعنى كيز اويلار برله جيلالر اول مملكتلرندن آخرنه قدر اون بش كونلك مسافه حاجى طرخانغه يكرمى كونلك يولدر مسعودى آنلرنى قوم من الترك ديدر ❁ ابو عبد الله الغرناطى بلغار اسم المدنية آننك مسجد جامعسى وار قربنده ايكنچى بر شهروار آنى سوار ديلار آننك هم مسجد جامعى وار بو ايكى شهرده اون منك ايو بار ديدر ❁ فقير جامع الحروف ديوركه بو برطاس طائفه سى بز كا نچوك طائفه اولدغى معلوم اولمادى بز بلكان سوار شهرى ننك خرابه سى اسپاس مضافاتنده شهر بلغارغه بيك قريب موضع ده شول اطرافى مسلمان لرى همان سوار تسميه ايده‌لر اطرافنك اورى بار خرابه سنده بر روسيه قريه سى وار لسانلرنده ايسكى كورسيخه ديو تسميه ايده‌لر اطرافنده كوچه‌لى خلق‌لر بولغان آنلردن قالغان ايسكى مقبره‌لرى وار قبرلارى بيك ظاهر آنلر نوغاى خلق‌لرى ديلار الله اعلم برطاس طائفه سى شول اطرافده اولان خلق دكل ميكان لسان‌لرى من وجه حالا هم قزان اهالى سى مسلماى‌لر لساننه مغايردور ❁ جبلستاننك تتش مضافتننك الوغ برطاس وكيچك برطاس اسمنده ايكى قريه وار حاضرغى زمانمزده تتار لساننك برطاس ديب تعبير ايدله حيوان‌لرده حادث اولا تورغان بر مرضدر شونكار تشبيهامى يا كه غير وجه برله سيمز طولو قفز ايتلى طازه آدمنى وحيوان‌نى برطاس كبك ديمك باز والله اعلم بالصواب ❁

فصـــــل فيما ورد من ذكر الباشقرد ابن فضلان ايتادر بلغارغه سفر قلغانمزده تركلردن بر قوم ننك يورطنه داخل اولدق اول قومنى باشقرد ديلار بز آنلردن غايت صاقلاندق زيرا كه آنلار تركلقننك يمانراغى ونجس راكى وجرأتلى راكى بر ايربر ايركا يولغب باشنى آلوب كيتادر آنلار سقال‌لرين قرالوبت

بت‌لاربن آشی‌لار کولمك‌لرننك‌جی‌بوبندن بت‌لرنی صبدرب آلوب تشلاری
برلان چاینای‌لار آنلرننك برسی مسلمان بولوب بزکا خدمت ایتادر ایدی
برکون کوردم کیمندن بربت‌نی آلوب طرناغی برله صتوب یالادی آنلرننك
همه سی آغاچدن ذکرصورتی یاصاب اوزلرینه آصوب سفر وصوغش قلغانلنده
اوبوب سجده قلب ایتادر یارب منکا مرادمنی بیر بولای قل دیدر من ترجمانغه
ایتدم صورانی دلیل برله نی وجه‌دن آنی اوزنه رب ایتکان جوابده ایتدی من
شوننك کبك نرسه‌دن چقغان من باشقه موجد بلمای‌من دیو ۞ آنلرننك بعضسی
زعم ایده اون ایکی ربم بار دیب للشتاء رب وللصیف رب وللمطر رب وللریح رب
وللشجر رب وللناس رب وللدواب رب وللیل رب وللنهار رب وللموت رب
وللحیوة رب وللارض رب والرب الذی فی السماء هوا کبرهم الا انه یجتمع مع هوءلاء
ویعمل باتفاق ویرضی کل واحد منهم ما یعمل شریکه جل ربنا عما یقول الظلمون
الجاحدون علوا کبیرا ۞ دخی ایتادر کوردك بز آنلردن برطائفه‌نی جلانلرغه
عبادت قله‌لر وبر طائفه بالقغه عبادت‌قله وبرطائفه طرناغه عبادت قله‌دور آنار
وجه‌سنی منکا بیان‌قلدی‌لر بروقت دشمانلری برلان محاربه قلغانده آنلرغه غلبه
ایدوب عدولری آنلرنی هزم قلدیلار شول‌جین آرت‌لرندن طرناقوشی چقرغان
وبولار قایتوب کیلوب دشمان‌لرینه غلبه قلوب آنلرنی قاچردیلار وهزم قلدیلار شول
وقت‌دن بیرلی ربمز اعدامزنی منهزم قلدی دیب عبادت قله باشلاغان‌لر ۞ یاقوت
الحموی معجم البلدان‌ده بسکون الشین والغین المعجمة وبعضهم یقول باشجرد بالجیم
وبعضهم باشقرد بالقاف دیو ضبط وبیان ایدب قسطنطنیه وبلغار آراسنده اولان
بلاددیدر ۞ ابن‌فضلان کلامنی نقل قلدقی بعدنده ایتادر امامن‌تابدم حلب
شهرنده کوب طائفه‌نی آنلرنی باشقرد تعبیر قلنه‌در اوزلری بیك‌جیرن توکلی
ویوزلری قزل‌رنکلی امام اعظم ابوحنیفه حضرتلری مذهبی اوزرینه علم فقه طلب
وتحصیل ایده‌لر آنلرننك برصاحب عقل ایرلرندن صورادم حال‌لرنی ویورطلرنی
اول ایتدی بزننك بلادمز قسطنطنیه آرتنده افرنجدن برهنکر تعبیر ایدلان
طائفه مملکتنده وبزلر مسلمان آنلرننك پادشاهلرینه رعیت بلادی ننك برطرفنده
بزننك اوتوز قدر زور قریه‌مز وار هر قایسی قریب بر کچرك شهر بولورلق لکن ملك
الهنکر بزنی آنلرغه سور واحاطه قلمقدن منع ایتادر بزنی عاصی اولورلار دیب خوف
ایدب بز نصرانیت شهرلری اورتاسنده شمال‌طرفمزده صقالبه بلادی قبله‌مزدا

بابا رومية شهرنده رئيس الافرنج و آنلر زعمنجه اول نائب المسيح عليه السلام در آنلر ننك
دينلر ينه متعلق اورنده جميع سنه كل امرى نفوذ ايته در نتاك مسلمانلر عندنده امير
الموءمنين ننك كل ملوك وسلاطين اسلامغه حكمى نفوذ ايته در غرب طرفمزده
اندلس مملكتى مشرقمزده بلادالروم قسطنطنيه واعمالها وبزننك لسانمز ولباسمز
شول افرنج لسانى آنلر برله بركا عسكرده خدمت ايتامز وآنلر برله هر طائفه نى
غزا قلهمز زيرا كه آنلر محاربه ومقاتله قلماى لر مكر دين اسلامغه مخالف طائفه لر برله
❁ دخى صورادم من كفار اچنده مسلمان بولمقلرى ننك سببنى اول ايتدى اشتدم
من اسلافمزدن بر جماعه دن ايتالاركوب قديمزمانده بزكا كيلدى بلاد بلغار مسلمان
لرندن بدى كشى وبزننك آرامزده قرارلانوب توردىلار لطف قلوب بزكا بلدردىلار
بزننك ضلالتده ايردكمزنى كوندردىلار بزنى حق وصواب اولغوچى دين اسلامغه
آنلر سببلى بزنى الله تعالى حق يولغه كوندردى قلوبمزنى ايمانغه آچدى الحمد لله
همهمز مسلمان بولدق بزلار بو شهرلركا كيلوب علم وفقه حاصل قلوب قايتدقمزده
بزنى قومز اكرام قلوب امور دينيه لرنى تفويض ايدهلر ❁ دخى سورادم سة النكرزنى
افرنج كبك قراسزمادير اول ايتدى عسكركا داخل اولانلرمز قرالر وافرنج كبك
سلاح كيالر غيرىلرمز قلمايدر ❁ دخى ايتدم بزننك برله سزننك بلادنكزننك
آراسىنى قدر مسافه ديو اول ايتدى موندن قسطنطنيه كا ايكى آيلق مسافه آندن
بلادمزغه دخى شول قدر ديو ❁ اما ابو اسحاق الاسطخرى ايتادر باشجرددن
بلغارغه يكرمى بش مرحله بجناككا وهم صنف من الاتراك اون كونلك مسافه دخى
باشجرد ايكى صنف بر صنفى آخر الغزيه ده بلغار آرتنده ايكى يوزمنك قدر خلق آنلر
بلغار طاعتنده وضع لرى محكم وايكنچى صنفى بجناك كا چيكدش ديدر ❁ ابو على بن
داسه ايتادر المجغرية بلاد البجناكيه برلان بلاد بلغاريه دن اشكل آراسنده تركدن
بر جنس در رئيس لرينه كنده اسمى الطلاق ايدله يكرمى منك آطلى عسكر برله
آطلانادر يقين لرنده اولان صقالبه ننك كل سينه غالب آنلر اسير حكمنده اوزلرى
اوتقه تابنالار ❁ ابو حامد الاندلسى لباس بلغار وخزر وبجناك القراطق التامة
ولباس الروس قصيرة وبشجرد فى طاعة بلغار ديدر ❁ مترجم فقير ديركه
مذكور مجغرية باشقرددن بر طائفه اولمق كرك عصرمزده روسيه طرفندن منصوب
اولان والحالة هذه الغاء قلنان رئيس لرنى كنطون تعبير قلمق كنده لفظندن
مأخوذ اولسه كرك ❁ بلباى مضافاتنده ايراكتاى قبيله سندن چقر قريه سنده

امام ملاعلی بن صالح نام ذات نقلنه بناء سلسلهٔ نسب لری بیله‌در علی بن
صالح بن عبدالله بن‌شریف بن‌کیك بن براق بن ایسان‌خان بن دولت‌بای
بن دولت یاربی‌بن خدایاربی بن‌خدایقلی بی‌بن دورمن‌بی بن‌قلمان‌بی بن
چولمان‌بی بن‌ابدال‌بی بن‌احمدشیخ‌بی بن‌قراطابن‌بی بن‌بلغایربی بن‌والجاق
بی‌بن ایلاك‌بی بن مایقی‌بی ❁ قراطابن‌بی نی قراءیز دیکان‌لر احمدشیخ
بی‌نی ایراکته دیکان‌لر کندارو‌غمز اوشبو ذاتغه منسوبدر اوّلدا اورال طرفندا
میاداك‌دیکان موضعده میاج نهری بویندا بولوب صنکره چولمان بوینه کلکان
چولمان‌بی شوندا وجودکا کیلکان ❁ بابالرمز نسب لرنی چنکزخان یولداشی
مایقی‌بی‌کا ایصال ایده‌لر آنی چنکزخان‌غه والده سندن یوزك آلوب بارب
تسلیم‌ایدب مقبول‌اولب برعرابه‌دا اولتوروب یورکان آنی اویشین مایقی‌بی
دیکان‌لر ❁ ایسان‌خان قزان‌خان‌لرندن چورتماق خان نام‌ذات‌غه‌تابع بولغان
یورطی جیرم‌چی قریه‌سنده دیب معروف چقر قریه‌سنده چرغان قول دیب
مشهور موضعده ایکاوی چرغان‌غه یعنی اوزدرشرغه ومری‌کا یعنی نشانه‌غه
تیکررکا اوق آطشب هم بهادری برله کوراشب هر خصوصده ایسان خان
اوستون‌بولغاچ چورتماق‌خان ناموس‌لنب آزرده خاطربولب اوستونکرکاعسکر
برله‌کیلامن دیب‌تهدید قلب‌کیتب موندان‌ایسان خان وتوابعی خوف قلب
اندیشه ناك‌اولوب چورتمق خان‌نی‌یولده غیله‌اولدرب من‌بعد قزانی‌لرننك
انتقام‌آلوندن قورقب‌روسیه معاهده‌سینه داخل‌وبالاخیره‌تمام‌محکوم‌اولغانلر ❁
اول‌موضع الی‌الان چرغان‌قول وبرموضع‌معین‌نی ایسان خان‌اوغی‌توشکان جیر
دیوتسمیه‌ایدله‌در الله‌اعلم‌بوچورتمق قزان‌خانی‌اولمای‌بلکه آننك‌طرفندن اوشبو
طائفه نظارتنه قویغان برکشی‌سی داروغه کبی‌اولمق کرك‌مندا کلامه ❁
بوواقعه قزانده مسلمان‌حکومتی وقتنده‌اوله‌لکن‌قزان خان‌لرنده بونام‌ده‌خان
یوق‌ایسان خان‌غه‌بارغانچه ذکرایتمش بابالری آزاول زمانه‌غه‌چه کوبرك
اولمق کرك ایدی لکن باشقرد طائفه‌سی ننك قزان خان لری حکومتندن
انفصال قلوب روسیه طاعتنی اختیار ایدب جیر ومواشی وسائر املاك لری
اوزلرنده‌قالوب‌غرامات‌دن‌تمام معاف‌اولدقلری‌افواه ناسده‌مذکورو آثارننك
برعصبه دیب افتخارلری مشهور حتی الی الان آنلردن تاتار ومیشار وغیر

طائفه‌لر قبیلندن روسیه خزینه‌سنه درشی بیرمك یوق ایدی فقط احیانا عسکر
جمله‌سنده محاربه‌لرده حاضر اولغانلر حتی ناپولیون اول بوناپارته‌نینك روسیه‌گا
غلبه قلب مسکوب‌گا کرگانده روسیه‌گا درست خدمت کورساتکانلار دیلار ۞ واقعا
آنلر شجاعتلو وتیرانداز وصاحب مواشی واراضی واسعه لکن اون بش سنه
مدتی اولدی ارض‌لری صاتولوب غیر طائفه‌لر کبك آنلاردن ایمانا وعسکر
اوچون یکرمی بر باشنده اولان یکت‌لری آلنه‌باشلادی ۞ حاضرغی زمانه‌مزه
قدر آنلرنی بتلی باشقرد دیو تعبیر قلمق ابن فضلان نقل ایدن حالة
قدیمه‌لرندن مأخوذ اولسه کرك ۞ وعلى رواية روسیه خلقی قزان مملکتنه
استیلا قلدقی بعدنده سنة تسعمائة واحدى وتسعین حدودنده نهر چولمان‌نینك
ایکنچی طرفنده اولان تتار وباشقرد مسلمانلرندن کند ممالکنی حفظ بهانه‌سیله
منزله قلعه‌سنی بنا قلوب رفته رفته اقرن‌لاب اوز اوزندن تابع اولوب معاهده
ایتمش باشقردیه یورطنه کردی ونهر چولماندن تجاوز قلب ضبط ایتدی باشقرد
طائفه‌سنه طابشر اوب تسلیم اولمقغه بر نیچه سبب‌لر داعی اولدی بر طرفدن اوز
آرالرنده اتفاق واتحادسزلق ایکنچی طرفدن قزاق طائفه‌سی برلان محارب
اولدقلارندن انلر هجوم قلماقنه وآرتلارندن روسیه مضایقه سینه دوچار
اولدیلار وروسیه همیشه تاتار وباشقرد مسلمانلرنی باصوب یورتلارنی تارانمق برله
مشغول ومداوم ایدی نساء وصبیان لرنی تخلیص اوچون تسلیمدن غیر چاره
لری اولمادقدن سنة تسعمائة وست وتسعین اول کره تونلق تیری وآندن
غیر متاع‌لر برله یاساق ویردیلار *
فصـــل فیما ورد من ذکر القبچق ۞ وعلى لغة خفشاغ وخفساخ وخفجاغ دیرلر
مصطفى بن شمس الدین الاقحصاری المعروف بالاختری خفجاغ ترجمه‌سنده
تتار بکی اصلی قبچاق دیدر * شمس الدین الدمشقی آنلرنینك مسکن لری
دربند شروان آرتنده بحر الروس‌غه بقین تاولرده اورمانلرده آنلرنینك
شهرلری سردق اسملی بو بحر شونلارغه نسبت ایدله آندن آشلق کیدرالر
تجار آنده دارالار اوزلرینینك کیتورگان کیملك لرنی وغیر نرسه‌لر صاتمق
وغلام وجاریه وقندز المق اوچون * آنلردن مصر وشامده بیك یخشی بهادر
خاقلر بار مصرده اولان ترك پادشاه‌لری اکثر آنلردن قبچق طائفه‌سی همه‌سی
ترك آنلر برکاو طقسبا وایشیا وبرت والارس وبرج اوغلو ومنکو اوغلو ویمك

بولار خوارزمی اولدیلار دخی کیچك طائفه‌لری طغ وباشقرط وقمنکوویز انکی
وبچنا وقرا بوکلوواز وجرطن وغیر ذلك قبچق افخاذی کثیردر ❁ عزالدین
ابوالحسن بن الاثیر ایتادر ارض قبچق‌ده حیوانلر اوچون مرعاسی واوت
وپچانی جایده وقش‌ده بیك کوب جای اوچون صالقن وقش اوچون جلی اورونلری
ودینکز بوینده اورمانلری وار آنلرننك شهرلری واصل ماده‌لری سردق شهری
بحر خزر اوزرنده آنلرنی تتارلار اولا آلداب صنکره‌سی قتل عام وغارت برله
تمام هلاك ایتدیلار ❁ بوفقیر دیرکه قبچق کرچه بلغار اهالی‌سی برله قرنداش
ووطنداش اولسالردا روسیه‌لر برله برکوب اتفاق بولوب آنلرغه یاردم ایدب
بلغارلارکا بیك کوب ضررلر قلدیلار لکن تتارلر خروجنده بواشلاری ننك
جزاسنی بالتمام تارتدیلار بو قبچق‌لردن نار الغان ومنتشر اولغان قریم وماوراءالنهر
وقزاقستان‌ده همان اوشبو اسم برله معروف بعض جماعه‌لر وار ❁ آنلر سنة الف ومأتین
وسبع وثلثین محمد رحیم خان الخوارزمی تحریکی برله خطای وقراقلپاق وکینکاس قبیله
لری برله متفق اولوب بخارا امیری حیدر بن معصوم بن دانیال المنغتی کا خروج ایدب
خیلا فساد وفتنه‌لر احداث قلب مذکور امیر حیدرنی غایت مضطرب ومشوش
ایلادیلر و آنلرننك فرغانه زمین‌ده اولان طائفه‌سی سنة الف ومأتین وخمسین
بخارا پادشاهسی امیر نصرالله بن الامیر حیدر خواقند مملکتنه هجوم قلب
دار الملك لرینه داخل اولوب محمد علی خان وبرادری محمود خان‌نی قتل ایدب
فرغانه ملکنی کندر عمنچه اوز دولتنه ضم ایدب آنده منغت قبیله‌سندن ابراهیم
پروانه‌چی‌نی والی قلب بخاراغه رجوع ایدینده قبچاق‌دن مسلمان قل اعرج
کند قبیله‌سی برله قائم اولب خان مقتول ننك بنی اعمامندن شیرعلی بن
حاجی بیك نام ذات‌نی خان کوتارب زور آوازه برله خواقندغه کیلب کروب
ابراهیم پروانه‌چی بزور خلاص تابوب سمرقندکا رجوع قلدی مسلمان قل شیر
علی خان اسمندن تمام فرغانه‌نی ضبط قلدی بعد ذلك امیر نصرالله کرچه غیر
مرة خواقندنی استرجاع نی قصد ایتوب بارسه‌هم قربلوب قایتمق‌دن باشقه اشی بولمادی
برکره خجنددن آشغب مسلمان قل ننك حیله ودسیسه سندن خوفکا توشوب
قایتدی مسلمان قل مذکور امیرکا ایکی کشی ایلچی چغارب آنلرنی
رسما ایلچی قلغان هم آنلرغه ایتکان‌من سزننك برله ایکی کشی قوشامن سز

امیرکا

امیرکا ملاقات قلغاچ ایتنکز بز ایلچی ایکی کشی اما بزکا یولده بوکشی‌لر قوشولدی آنلرننك حالی بزکا معلوم دکل دیو امیر فی الحال آنلرنی تفتیش کا امر ایدب آنلردن برنچه مکتوب چقغان مسلمان قل اسمندن امیر برله بولغان بعض سردارلرغه سز وعده نکز برله عمل قلوب ایتکان وقت‌ده امیر عسکری اچندن بزطشدن اولوب امیر واتباع نی تلف ایدامز دیو امیر بیچاره لرنی اولدرب عسکرنی آرتقه قالدرب اوزی قاچب قایتدی ❁ بو مملکت‌ده اولان امم وفیره واقوام مختلفهٔ کثیره نی جامع وشامع بلاد واسعه نی آنلرغه نسبت ایدلب دشت قبچق تعبیر ایدلادر ❁ آنلارغه نسبت برملك لنك سببی اوّلا بو مملکت ده متوطن جماعه‌لر اولوب آنلرغه قبچق غلبه قلوب وآنلرنی طرد ایدب تصاحب وتوطن ایلادکلرندن اولور نتاك کم کتب تواریخ ده یافث بن نوح علیه السلام اتل وجایق نهرلری اراسنده توطن وتناسل قالدی واوغوزخان قبچق نی اتل بوینه یبارب اول باشقرد وماجار وروس وبرجان وافلاق طائفه‌لری برله محاربه قلدی دیب مذکور ❁ وبالجملة بو مملکت ده بولان صقالبه وخزر وبلغار طائفه‌لری اوشبو قبچق غه محکوم اولوب بولارننك صفۀ مختصهٔ غالبه‌لرینه نظرا صقالبه وخزر اسم‌لرنی اطلاق قلغان بولوب اول مملکت ده اولان بیك‌لر ورئیس‌لرهه‌سی اوّلا خزر خاقانی صنکره‌لردا بلغار امیری تحت حکومتنده اولوب بتدریج بلغار امیرلری اسلامغه کرب خلیفه کا استناد ایدب خلیفه‌ننك امداد معنوی‌سی برله قوة سیاسیه تحصیل قلب اسلام شرافتی برله اخلاق مرضیه واوصاف حسنه حاصل ایلاب خزر پادشاه‌سی خاقان‌غه تفوق ایله تدریجا بالطبع خاقان دولتی ضعیف لنوب بالاخیره تماما مضمحل اولدقی بیانات سابقه ولاحقه دن مستفاد اوله در ❁ ابتداامرده عرب نظرنده محدود وجاره‌لاصق لاری اولان سمندر وخملیج وبلنجر واتل اطرافنده اولان خزرلرکوروب شول بلادده اولان خلایق وجملهٔ طوایف نی خزر تسمیه ایدب بعد ذلك شهر بلغار کشف قلنب احوالی معلوم اولغاچ خزرکا مقابل ذکر ایلاکانلر قبچق نی خزر وبلغارغه مقابل ذکر قلمق لری اوقات شتی ده بولغان اختلاف وافتراق لری یاکه حکومات مختلفه ده اولمق لری سبب‌لی اولور *

فصـــل فیماوردمن ذکر الروس شمس الدین الدمشقی وغیره بیاننه بناء

اصللری برجزیرەدن آنلردە جبروزراعت اولمای کسب اری کش وتین وصومار
صید قلب تبری لری برلە تجارت قاەق وصقالبەنی غزاقلب سبی ایدب بلغار
وخزرلرکا صاتەق آنلر غایت جاەل انواع دیانات باطلە وعبادات خشنە برلە تعبد قلور
ایدیلار ❁ عادتلری دخی عبادتلری قبیلەدن اولوب قزبالالرنی آتالاری
وقارطایغان آتا وانالرنی بالالری اولدرب میتلرنی احراق بالنار قلور ایدیلار
❁ روس طائفەسی اصلدەاوچ شعبە ایدی برسی صلاویە یعنی اصلوان وبرسی
بارمانیە واوچونچیسی بابارمادر ❁ بلغارغە یقین صنفلری ننك حکمداری
کویایە یعنی کیف شهرندە ایدی اول شهر بلغاردن زوررقدر ❁ سنة ثلثمائة
وخمس وسبعین هجریە وتسعمائة وثمانین میلادیە دولتلری تشکل ایتدی
دولتلری ننك ابتداسی مورخلر عندندە اوشبو تاریخدن اعتبار ایدلەدر
لکن آنلر میلاد عیسی علیە السلامدن بش یوز سنە انقضاسی بعدندە طوائف
اجنبیە مضرتلرندن خلاص اوچون ابتدا أناوغورد شهرنی ثانیا کیف شهرنی بنا قلوب
پادشاە نصب قلماقغە اتفاق ایدب جرمانیە مملکتندن پادشاەلقغە لیاقتلی بر شخص
صوراب آنلرغە سنة مأتین وثمان واربعین هجریە وسنة ثمانمائة واثنتین وستین
میلادیە رورك وسیناوس وتروفور نامندە اوچ برادر کیلوب الوغلری رورك
نوغوردغا اولتورب سنة مأتین وخمسین ایکی برادری وفات بولب روریك
کیف وغیرسنی آلوب مستقل اولدی برننك اوشبو عصریزە قدر روسیە حکمدارلری
اوچ خاندانیدر ❁ اوّل اهل بیت روریك سنة الف کامل هجریە اوزوب آلتنچی
سنەکا قدر حکومت ایتدیلار ❁ ثانی اهل بیت رمان سنة ۱۱۷۴ الف ومائة واربع
وسبعین هجریەکا دولتلری واصل اولدی ❁ ثالث اهل بیت هولستین الی
یومنا هذا باقیلردر دار الملکلری دخی بش در ابتدا نوغورد ثانیا کیف شهری
الی سنة ۵۴۲ اثنتین واربعین وخمسمائة ❁ ثالثا ولادیمر قلعەسی الی سنة ۷۲۶ سبعمائة
وست وعشرین هجریە ❁ رابعا روسیە حکمداری اوزون قول غیورکی نام
ذات فی حدود سنة خمس مائة واثنتین واربعین من الهجرة مسکوب نهری بوینك کوچکای
قریەسی موضعندە بر شهر بناء ایلاب برمدت کوچکای قلعەسی دیب مذکور
اولوب بعد ذلك صواسەی برلە مسکوب تسمیە ایدلدی ❁ وروسیە حکمدار
لرینە پای تخت اولدی سنة الف ومائة واربع عشرة بطرس اوّل

ارض فيلانديه ده نيوانهرى بوينده بطر سبرغ شهرنى بناء قلب پاى تخت اتخاذ قلغانغه قدر لكن الى الآن ملوك روسيه هر قايوسى مسكوبكا كيلوب تاج كيالر ❁ آنلر ملوك طوايف قبيلندن متفرقه اولوب فقط اجنبى دشمان مضرتندن صاقلانور اوچون اتفاق واجتماع ايتمأ كده اوّلده نوغورد حكمدارى صنكره لرى مسكوب حكمدارى رئيس لرى اولوب اولوغ كناز تسميه ايدلور ايردى ❁ حكمدار وفاتى بعدنده نى قدر اولادى اولور سا مملكت شونلارغه وراثت طريقى برله تقسيم ايدلب هر قايوسنه مخصوص ملك حتى عامة الناس ننك رقبه لرنى هم مالك اولوب بيع وشرا ايدلب شول وجه دن الى وقتنا هذا روسيه خلقى ننك اكثرى اشرافلرى عبوديتنده ايديلار ❁ قرم محاربه سى بعدنك الاكساندر ثانى عصرنده الغاء ايدلدى ❁ اوّلده حكمدارلر بنه پادشاه اسمى اطلاق قلنماى فقط بيك معنى سنده كناز تسميه ايدلور ايردى ❁ حكمدار ايوان بن واسيلى الثالث قديمده الاكسندر نيف اسكى وايوان دونى وغلطه لى ايوان نام ذاتلر ملاحظه وتصور قلغان اتحاد ملك واتفاق كلمه نى فعليتكا اخراج قلب ملوك طوايف قبيلندن اولان متعدد حكمدارلرنى بتروب تمام روسيه مملكتنه پادشاه اولدى ❁ سنه ثمان مائة وسبع وخمسين سلطان محمد بن مراد العثمانى الفاتح قسطنطنيه نى فتح ايتدكده اثناء محاربه ده مقتول اولان قياصر الروم ننك آخرى پالوءلوغ دراغورث نام قيصر ننك برادرى طوماس قزى صوفيه نام خاتون روسيه مملكتنه قاچوب كيلوب آنى حكمدار مذكور ايوان الثالث تزوج ايدب قيصرلر علامة رسميه سى اولان ايكى باشلى بركوت صورتنى رسم لر بنه الحاق ايله كانه كندسنى قيصراره وارث وخلف عد ايدب قيصردن محرف صار عنوانينى آلدى وبعدنده اولان حكمدارلر دخى اوشبو عنوان برله معنون اولديلار ❁ فى سنة الف ومائة وثلاث وثلاثين هجريه اسوج دولتى برله مصالحه بعدنده بطرس اوّل نى مملكت اهالى سى كبير ومملكت آتاسى وايمپراطو عنوانلرى برله معنون قلديلار بقيه لرينه دخى بو اسمنى اطلاق متوارث ومتعارف اولدى ❁ وبالجمله روسيه حكمدارلرنده الى عصرنا هذا اون اوچ عدد ايمپراطور اون عدد چاروكوب عدد

کنازدر ❁ روسیه طائفه‌سی مجوسیت‌ده اولوب ابتداء انلردن سنه اربعمائة وست هجریه‌ده وفات ایدن ولادیمر بن فیسولد بن ایزسلوب بن برسلوب بن اولادیمر نام حکمدار سنة ثلثمائة وخمس وسبعین نصرانیت دیننه کروب قومی انکار متابعت ایتدیلار بو حکمدار ولادیمر روسیه مملکتنی بر نوع اصلاح قلوب وشوکت حاصل ایدوب کبیر لقبی برله ملقب اولوب روم دولتی برله محاربه قلوب بعض اراضی سنی ضبط ایدوب ایکی ایمپراطور باسلیوس وقسطنطن اخت عینی لرینی بیروب صلح ایدوب الغان جیرلرنی قیصرلرغه رد قلوب قایتدی اما ابن الاثیر رحمه الله آنلرغه دشمانلری علیه سنه یاردم ایدوب اختلرینی ویردیلر دیدور ❁ خاتون اختلای دین سببلی کندسنه تمکین دن ابا قلغاچ ولادیمر خرستیان دیننه داخل اولدی ❁ بعد ذلك صراولوی برله قسطنطنیه دن فوتیوس نام بطریق تعلیم دین اوچون میخایل نام اسقف وآندن غیر ایکی شخص‌نی یباروب آیین دین لرینی آلدیلار ❁ ولهذا روسیه کنسیه‌لری کل‌سی روم بطریق لرینه تابع اولوب لغت یونانیه هجاسنی استعمال قلوب ❁ فی سنة تسعمائة وست وتسعین هجریه کندلری مخصوص بطریق نصب ایتدیلار مذهب لری روم مذهبی وملکی دیمکله معروف ارتودوقس مذهبی در زمانه مزده نیکولای بن پاولس آمر عصرنده قریم محاربه سی اثناسنده زعم‌لرنچه مذهب صحیح معنی سنده پراوا اصلوا دیب تسمیه قلدیلار بطریق ومادوننده اولان رئیس روحانی لری دیانت لباسنده صورة پاپاس معنی پادشاه اولوب امور ملکیه‌لرده تمام مداخله قلور ایدیلار ❁ بطرس اوّل امر دین امر عظیم در شخص واحدنڭ فهم وادراکی کفایت ایتماس وبر شخصه انارت مناسب اولنماس بلکه جمع عظیم نڭ اتفاق اراء وتخبیر افهام قلماقنه حاجت مساس ایدادر دیمك بهانه سیله روسیه مملکتنده بطریق‌نی بالکلیه بتروب نچه اعضادن مرکب جمعیة روحانیهٔ خاصه وضع ایدوب رئیس وصدرنشینی مطران قیلنوب امور دینیه‌ارنك شول محکمه‌گا مراجعت ایدالر ❁ علاوة علی ذلك آندن هم استقلال‌نی سلب ایدوب آنی نظارت داخلیه تحت حکومتنده قلدی اشخاص حکمدارلری

روسيه حكمدارلرى الى عصرنامنذا سنة ٣٠٣ اوچ خاندانندر ❁ طائفهء اولى اهل بيت روريك ❁ وبعده خاتونى اولغا ❋ ثم ابنه ايغار ❋ ثم امرأته اولغا رومة قسطنطنيه كا واروب نصرانية دينته كردى ❋ ثم ابنه وسيطاسلوب آناسى برله نصرانيته دخولدن اباقلوب آتا وباباسى طريقنده قالدى ❋ ثم يراپولك ❋ ثم ولاديمر عصرنده روسيه طائفهسى ننك شوكتى زياده اولوب قيصرلره غلبه قلوب اختلرنى تزوج ايله غالبا صلح قلدى دين اختيار ايتمكده تردد قلوب شهر بلغاردن اسلام علماءسى ملالر واسطنبولدن پاپاسلر طلب قلدى پاپاسلر آلتونلى ترىلر آلوب كيلوب هر قايسى ملت كند دين ننك احكام وادابنى بيان ايتدكده نصرانيته داخل اولدى واكثر روسيه انكار متابعت قلدى اون ايكى اوغلى بار ايدى آنلاردن برسى والدينه عاصى اولوب كوب نزاع وفساد واقع اولدى سنة ٤٠٦ اربعمائة وست هجريه وفاتى واقعَ دور ❋

❋ ثم ابنه وسيطاپولك ❋ ثم اخوه يرسلوب دفع فساد ووضع قانون ايله ملكَ ودولتنى اصلاح قلدى وفاتى سنة ٤٤٥ اربعمائة وخمس واربعين ده واقع اولدى ❋ ثم ابنه اينسلوب ❋ ثم وسيطاسلوب ❋ ثم فيولاد ❋ ثم وسيطاپولك ❋ ثم ولاديمر ❋ ثم وسيطاسلوب ❋ ثم براپولك ❋ ثم فيولاد ❋ ثم ايغار ❋ ثم اينسلوب ❋ ثم غيوركى ❋ ثم اينسلوب ❋ ثم وسيطاسلاب ❋ ثم اندرى بن ايوان بلغاريلر برله محاربه ايدوب آنلره غلبه قالدقيننك شكرانهسى اوچون روسيه طائفهسى هر سنه آب رومى أوّل يومنده بيرم ايتالار ❋ ثم وسوالد بن يغور ❋ ثم ميخايل ❋ ثم فيولاد ❋ ثم قنسطنطن ❋ ثم غيوركى الطويل اليد اوزون قول يورى سنة ٥٤٢ خمسمائة واثنتين واربعين مدودنك كوچكاى قلعهسى مقامنه شهر بنا قلوب بر مدت كوچكاى قلعهسى اسمنك جارى اولوب بعد مدة نهر اسمى برله مسكوب تسميه ايدلدى وروسيه حكمدارلر بنه مقر ومسكن اولدى ❋ ثم برساوب ❋ ثم وسيطاسلوب ❋ ثم ميخايل ❋ ثم اندرى ❋ ثم الكساندر النيفى بوذات تتار تحت حكومتندن چغوب جميع روسيهنى بر قولغه كرتوب پادشاه مستقل اولمق سوداسنه توشدى روسيه حكمدارلرى تتار دولتى ننك ابتداء ضعفنى كورب باش كوتارب نوروزبك خانغه كيلوب كند حريت واستقلال لرنى طلب قيلديلار ❋

❋ ثم يرسلوب ❋ ثم واسيلى ❋ ثم ديميترى ❋ ثم دانيل ❋ ثم ميخايل ❋ ثم غيوركى ❋ ثم ديميترى ❋ ثم الكسندر ❋ ثم ايوان تتارلار آراسنده خلطهلى ايبان ديمكله معروف دور بوكشى قلبنده مذكور فكر جولان قالدى ❋ ثم ابنه سيمون ❋ ثم ايوان ❋ ثم ديميترى ❋ ثم ديميترى بن ايوان الدونى بوذات سلفنده اولان ايكى ذات فكرنى نوتوب بولاك خان عصرنده جميع روسيه برله اتفاق قلوب محاربه ايدوب تتارلره غلبه ايلاب آنلره ماضى اولدى بعد ذلك توقطامش خان طاعته اعاده قلدى روسيه طائفهسى عصرمزده متداول بش صوملق قائمهده تمثالنى نقش واسمنى ذكر ايله تذكر وتشكر قلهلر ❋

* ثم ابنه واسيلى بلغار اهالى سنه غلبه قلوب كندسنه فاتح بلغار لقب قويلدى * ثم ابنه واسلى الثالث المكفوف الوغ محمد خان بن تيمور خان ننك سرايده پادشاه لقى ايامنده آتاسى اولوب ابن عمى نزاع ايدب محمد خان همتى برله روسيه حكمدارى اولوب قرار تابدى زماننده شهر بلغار وقزان نى غارت وقتل وسبى قلدى بعد ذلك محمود خان قزانغه كيلوب پادشاهلقده قرار لنغاچ ايكى اوغلى محمود ويعقوب نام شهزاده لرى سرعسكر قلوب يباروب بيك زور محاربه اولوب تاتارلر تمام غلبه قلوب واسيلى نى اسير ايدب محمد خان حضورينه آلوب قايتوب نچه وقت محبوس اولدى *

* ثم ابنه ايوان الثالث سنة ٨٥٧ مسكوب حكمدارى اولوب نوغوردا هلينه غلبه قلوب آنلر ننك جمهوريتنى ابطال قلدى وسنة تسعمائة هجريه انقضاسى بعدنده تمام روسيه نى برقولغه كرتوب متحد قلدى سنة ٨٨٥ ثمانمائة وخمس وثمانين سراى پادشاهسى شيخ احمد خان غه اداايده تورغان سنوى جزيه سنى قطع ايدب جزيه طلب قلوب كيلگان ايلچى لرنى على العادة تعظيم وتكريم ايته‌اى خان ننك مكتوبنى آقوب تاشلاب اياغى برله تابتاب ايلچى لرنى اولدرب فقط برسنى قيطاروب يباردى خان بوا شدن غايت آچيغلانوب انتقام المق وكوشمال بيرمك اوچون روسيه بلادنه تمام چوموب غارت وقتل وسبى قلوب نورغوساملنه واصل اولدى لكن بالاخيره منهزم اولوب روسيه قولنه اسير توشوب مقتول وحكومت سراى منقرض اولدى * ايوان ثالث بعد ذلك سنة ٨٨٩ ثمانمائة وتسع وثمانين قزان خاننه غلبه ايدب خراج آلدى وقزانه كردى ومسكوب ده زور بنالر قلدى وبرادر قيصر قزنى تزوج ايدب كندسنه قيصر اسمندن محرف صار عنواننى اطلاق ايدوب مستقل پادشاه اولدى وفاتى سنة ٩١١ تسعمائة واحدى عشرة واقع در سافلرى اويلاغان اشلارى بوذات فعليته كتوردى وايكى باشلى قوشنى قيصرلردن آلوب علامة رسميه اتخاذ قلدى * ثم ابنه واسيلى قزان اهالى سى برله محاربه لرى واقع اولدى وفاتى سنة ٩٤١ تسعمائة واحدى واربعين واقع در *

* ثم ابنه ايوان دورت باشنده روسيه حكمدارى اولوب وكالة والده سى تدبير قلور ايدى سفاك وقاسى الاخلاق وبى باك ايدى سنة ٩٩٢ تسعمائة واثنتين وتسعين وفات اولدى قزان وحاجى طرخان دولتنى بتروب تمام اول ايكى حكومتنى بالكلية ضبط ايدن بودور ايللى سنه پادشاهلق قلدى * ثم ابنه فيدر عديم الصحة وفاتر الهمة وپادشاهلقدن فقط اسمكا قناعت ايدب داماد ووزيرى بوريس بن فيدر غدونوب امور دولتنه تغلب ايتدى عصرنده سبر مملكتى روسيه طاعتنه كروب سنة ٩٩٥ تسعمائة وخمس وتسعين طوبل قلعه سى بنا قلندى وسنة ١٠٠٦ الف وست هجريه وفات ايدب اهل بيت روريك دولتى بالكلية منقرض اولدى ايوان الرابع ننك ملكدار لقغه صالح ومستعد اولان ديمترى نام اوغلنى اوغاچ قلعه سينه آناسى برله يباروب سنة ١٠٠٥ الف وخمس بوريس آنى اعدام قلوب ملك روسيه غه كندسى مستولى

اولسادم

اولسادا غريغور بن بوري نام ذات ديميترى المقتول كا مشابهة صورتنه بناء ديميترى بن ايوان الرابع من
ديو ظهور ايدب بوريس برله تكرار محاربه قلوب غلبه ايدوب تاج الملكى كيسه ده مالى ظاهر
اولوب روسيه لر قتل وجثه سنى احراق بالنار قلدى لر بورس دخى سنة ١٠١٣ الف وثلاث عشرة بالانتحار
كندسى شرب سم برله هلاك واوغلى فيدر سكز جمعه بعدنده ايضا مقتول اولدى دخى برنچه
عدد ذاتلر ديميتر كاذبنى تعاقب ايله ظهور ايتديلار *
❁ طائفه ثانيه اهل بيت رمان دور ❁ اوللرى ميخايل بن فيدر بن ميكية بن رمان بن يورى بن زخار دورر وسيه
طائفه سى ملكلرنك شدة الاختلال وكثرة الفساد والاقتتال دن عاجز اولوب اون بش ياشنده اولان ميخايلنى
والده سى جهتندن حكمدار سابقلرينه صاحب قرابت اولدغندن پادشاه نصب ايتديلار ووالدينى
بورس جبرا راهب قلوب ديمترى الكاذب والدنى مطران ولهستانه ايلچى ايدوب بيارمش ايدى برنچه
موت لهستانده محبوس قالوب اوغلى حكمدار اولغاچ لهستانى اسيرلر برله فدا قلوب قايطاروب آلوب
بطريق رتبه سينه ترقى قلدوردى حكمدارلق اوغلى اسمنده اولسا هم صاحب الامر والنهى بو ذات
ايدى عصرمزده متداول قائمه دن اون صوم تنكه لك كاغذده ميخال اسمى مذكور وتمثالى منقوش
ومصوردر سنة ١٠٥٥ الف وخمس وخمسين وفات اولدى *
* ثم ابنه الكسى قوانين وضع قلوب بلادنه صنايع الحرير والاقمشه داخل ايلدى يكرمى بش صوملق
قائمه متداول مزده مذكور ومصوردر سنه ١٠٨٨ الف وثمان وثمانين وفات اولدى * ثم ابنه فيدر وفاتى سنه ١٠٩٣
واقع اولدى شقيقى يعنى اخ لاب وامى ايوان ننك رخاوت وضعيف حال واخ لاب بطرس ننك اون ياشنك
صغر سننه بناء بطرسنى ولى عهد ايتوب هر ايكى برادرنى على السويه تشريك وشقيقه سى صوفيه نى ايكسى
طرفندن على الوكاله تدبير الامورنى تفويض قلدى ولهذا كوب فسادلر وفتنه لر وسفك دماءلر واقع اولدى
صوفيه بطرسنى اهلاك ايله نفسى مستقل اولماقنى قصد ايتسه دا بطرس اختى ننك دسايسنه واقف اولوب
مسكوب ده اولان برديركا نفى قلدى سنة ١١٥٧ الف ومائة وسبع هجريه برادرى ايوان وفات وبطرس مستقل
پادشاه اولدى بطرس اول وبطرس كبير ديمكله معروف ومفاخر الروس دن معدود دور كوب اهتمام واجتهاد
ايله مملكتنى اصلاح قلوب مدنيت وصنايع وفنون ومعارف كرتوب كوب اهلاسنه غلبه قلدى خلقت
عالم تاريخنى ترك ايله بلادنده ميلاد عيسى عليه السلام تاريخنى اجراً ايله شعار دينىنى اظهار
ايلدى وروسيه مملكتنده باشلاب كندسينه ايمپراطور عنواننى آلدى وبطرسبرج شهرنى بناء
ايله دار الملك اتخاذ ايتدى وروءساء روحانيه لرندن اولان بطريقنى بتوردى وسنة ١١٢٢ الف ومائة
واثنتين وعشرين سلطان احمد بن محمد العثمانى الثالث عصرنده بروت محاربه سنده بالطاچى
احمد باشادن مغلوب اولوب مضايقه ده قالوب عسكرى كوب عسرت تارتدى اسير بولمقدن
بيك ازغنه قالدى ذكر وتمثالى ايللى صوم تنكه لك قائمه ده مثبت وفاتى سنه ١١٣٧ الف ومائة

وسبع وثلاثين بطرسبرجده واقع دور *
* ثم امرأته كاترينة بنت الكسى بطرسننك ایکنجی خاتونی ایدی ثبیة تزوج ایتدی سنة ۱۱۳۹ الف ومائة وتسع وثلاثين وفات *
* ثم حفيد زوجها بطرس بن الكسى المقتول بطرس ثانی دیمکله معروف اون ایکی یاشنده سنة ۱۱۴۲ الف ومائة واثنتين واربعين مرض جدری برله وفات اولدی *
* ثم بنت عم ابيه حنة بنت ایوان بن الكسى بن میخایل سنة ۱۱۵۰ الف ومائة وخمسين وفات اولدی *
* ثم بنت عمها ايليز اوبت بنت بطرس بن الكسى بن میخایل سنة ۱۱۷۴ الف ومائة واربع وسبعين كانون الاولده وفات اولدی اخت لاب وامی حنة بنت بطرسدن توغان دوق هولستين اوغلی بطرس بن فیدر غوترب نی ولی عهد ايتدكله دولت هولستينيه حادث ورمانيه منقرض اولدی *
❀ طائفه ثالثه اهل بيت غوترب هولستيني در ❀ اول لری بطرس بن فیدر هولستیندن کیلوب وراثة روسيه ده ایمپراطور اولدی بطرس ثالث دیمکله معروفدر والده سی بطرس اول قزی حنه ایردی اززمان پادشاه اولوب سنة ۱۱۷۴ الف ومائة وسبعين وفات اولدی *
* ثم امرأتها کاترینه بنت الكسى الثانية تتارلر لساننده ابی پادشاه دیمکله معروف دور زمانه سنده پوغاچ دیمکله معروف جایق قزاقلاری جماعه سندن ایوان بن یملیان نام ذات بطرس من دیو دعوا ایله ظهور ایدوب باعث فتنه اولدی وعن هذا پاولس نی بر پچه کون دفن ایدلمای عوام الناسغه اشهاد ایدلمش * اسم وتمثالی يوز تنکه لك كاغذ قائمه ده مثبت دور سنة ۱۲۱۰ الف ومائتين وعشرة وفات * کوچك قبنلر چه مصالحه سی موجبنچه روسیه کافرادنکرده حق آلوب ابتداء سنة ۱۱۸۶ کمه صالدی
* ثم ابنها پاولس بن بطرس بن فیدر سنة ۱۲۱۵ الف ومائتين وخمس عشرة فوت اولدی *
* ثم ابنه الكسندر الاول سنة ۱۲۴۱ الف ومائتين واحدى واربعين طیغانده وفات اولوب بطرسبرج کا کیتوروب دفن ایدلدی *
* ثم اخوه نیکلای اسکندر الاول وفاتی بعدنده قریه ده ایکان وقت مزده برادری قنسطنطن کا بیعت ویرولوب برمدته انقضاسی بعدنده اول بیعت نی فسخ والغاسیله برادر آخری نیکلای غه بیعت ویرلدی قنسطنطن المذكور سنة الف ومائتين واثنتين واربعين ونکلای سنة ۱۲۷۲ الف ومائتين واثنتين وسبعين قريم محاربه سی اثناسنده بطرسبرجده وفات اولدی *
* ثم ابنه الكسندر الثانی سنة ۱۲۹۸ الف ومائتين وثمان وتسعين بطرسبرجده اهل اختلال جهتندن مقتول اولدی *
* ثم ابنه الكسندر الثالث بواخیر ایکسی ننك بيعتيده بلدة قزانده شهرده اولان اهل اسلام کا جامع اولده یمین ایتدردك

❁ فصــــل فی احوال امم الخزر وفتوحها وبلاد بلغار واسلامها ❁ علماء اسلام مورخلری ننك روایات متفرقه وتصانیف متعدده لرندن مستفاد اولدیغینه بناء خزر وبلغار قدیم زمانده اوشبو مملکت اهالی سینك جمیع سنه اسم اولوب ازمنهٔ متاخره ده دولت مستقلهٔ کبیره ایکی کا منقسم بولمقله بر قسم جنوبی خزر اسمنده باقی اولوب قسم شمالی بلغار اسمی برله ممتاز ومشتهر اولمش ❁ نتاك کم ابو علی بن داسه ننك خزرنی کورة واسعة خلف الجبرة ومن مدنها بلغار وسمندر دیدکی وابواسحاق الاسطخری وابوعبدالله الغرناطی ننك لسان الخزر لایشارك فیه غیرهم دیدکلری بعدنده بلغار لسانی خزر لسانی دیمکلاری ودخی دینکز بوینده حاجی طرخان نواحینده اولغان خلق نی توبان بلغارلر دیب تعبیر ایدلمك وبلغار بلادی جنوب طرفنده غایت ممتد وبحر خزر ساحلنه وداغستان اطرافنه وجبال قفقس ایتاکنه منتشر اولمق وزکریا بن محمد القزوینی ننك اثار البلاد نام کتابنده اهل بلغار اسلامی بعدندن ملك الخزر آنلرنی جنود عظیمه برله غزا قلدی دیمکلاری ❁ وامام ابوالحسن المسعودی ننك ملوك الخزرننك دار الملك لری اوّلا مدینة الباب دن سکز کون لك مسافه ده سمندر شهری ایردی آنی سلیمان بن ربیعة الباهلی رضی الله عنه فتح ایتدك بعدنده خزر پادشاه سی حاجی طرخان شهرنه انتقال قلدی وموضع اخرده خزر وقبچق غه منسوب نیطش دینکزنی بحر بلغار دیوذکر ایتدکلاری وبلغار امیرینه بلك واردیدکی کبی خزر حکمدارینه بیك وبلك دیمك وخزردن برطائفه دونایغه کوچدی وقبچق نی بلاد بلغارده اولان قبائل دن عد قلمق کل سی بومدعی نی قوی الافاده در وبالفرض بلغار مملکتی اول دینکز نواحی سنی شامل اولماسه اول بحرنی بلغارغه نسبت قلمق وبلغارنی بلاد خزردن عد ایتمك وبلغار لسانی خزر لسانی بولا توروب ولسان الخزر لایشارك فیه غیرهم دیمك وبعض اسلام غه داخل اولغان اوچون ملك الخزرننك اجنبی مملکت نی غزا قلماقی غیر موجه اولادر ❁ بلکه بلغار حکمداری اسلام برله مشرف اولوب خلیفة الاسلام غه انقیاد وطاعت بعدنده خزر پادشاهنه خضوع قلماقدن دونب آنکار بیرا تورغان خراج وضریبه سنی بیرماس بولغاندن آنی خزر پادشاه سی کندطاعتنه اعاده اوچون اوستونه عسکر تارتقان بولور وشول سبب لی بلغار خارجه دیو تسمیه ایدلکان بولور بوسوزکا احمد بن فضلاننك ملك بلغار مقتدر بالله

خليفه‌دن شهرنه قلعه يعنى قورغان بناء قلمق‌نى صورادى ليتحصن من الملوك المخالفين له ديكان كلامى دخى دلالت ايتادر ۞ ملك البلغارننك بغدادغه ايلچى يبارب خليفه‌كا اسلامنى عرض وملك الخزردن انفصالن وخليفهٔ اسلامه ارتباط واتصالن تقييد وتأكيد ايتدرمكى مشرق طرفنده اولان كورشى‌لرى آراسنده عنوان كسب ايتمك وملك الخزر اننك اوستونه كيلكان صورتده خليفه‌كا صغنمق واستناد قلمق اوچون بولور بعد ذلك ملك بلغار بر طرف دن خليفه‌ننك امداد معنويسى برله قوهٔ سياسيه‌سنى كوچايتوب وبر طرف دن اسلام شرافتى برله معاش واخلاق‌لرنى اصلاح ايدب علوم ومعارف حاصل قلوب تجارت وحسن معاملات برله قوهٔ ماليه‌لرنى ترقى قلدرب عساكر عرب‌دن مرة بعد اخرى محاربه‌لرده مغلوب ومنهزم اولغان مخالف خزرلر يومافيوما ضعيف‌لنوب قوة ملكيه‌لرى بالطبع زائل وبالتدريج اسلامغه داخل اولوب بلغار اميرى نفوذى تحتنده قالوب اكثر قبايل واشخاصى شول طرفغه تارتولوب قديمى خزر اسم‌لرى بتوب ودولت ملك الخزر بالكلية مضمحل اولوب بلغار اسمنده قالغان اولالرننك كم بلاد اسپانيه وايران وسوريه وقبط فتوحاة اسلاميه بعدنده استعمال عرب وفقاتيه اوزلرينه بلاد اندلس وعراق وشام ومصر اسم‌لرنى آلديلار وكذلك نفس مملكت بلغار اهالى سينه واتباع وكورشى اولان مسلمان لرغه اخر عصرلرده تتار غلبه‌سى برله همه‌سينه تتار اسمى غلبه قلدى ايسكى اسم‌لرى زائل اولدى وننك حاضرغى زمانه‌رده قزان شهرنده اولان مساجد بر اسمده قرار تابماى بر وقت بر ملاغه نسبت بيرلوب آننك بعدنده ايكنچى ملاغه نسبت ايدلوب ترلى اسم برله معروف اولادر ۞ وبالجمله بو مملكت واسعة وامم وافره‌ه كثيره اولده بلاد صقالبه وصقلب قومى وبعد ذلك دشت قپچق وقبچق خلقى وبعد ذلك بلاد بلغار وبلغار اهلى وبعد ذلك تتارلر وتتار ملكتى وجوجى الوسى وباتو اورداسى وبربة البركة واوزبك ايلى اسم‌لرى برله معروف اولوب الحالة هذه روسيه مملكتندن محسوب خلق‌نى كلاعرب‌لر صفت‌لرينه نظر اخزر ومملكت لرنى بلاد خزر تسميه ايلاكان‌لر ۞ وزمان فتوحاة ابتداءسنده ملك الخزر سندر واتل‌ده اولوب صنكره‌لرى ملك البلغار ترقى وتفوق قلوب ايكسى ايكى وقت مشتهر اولدغندن بعض كتب‌ده مقابل ذكر قلمق‌لرى واقع اولغان والاخزر باغارغه غير خلق توكل ۞ قرانكز تتار ظهورى وبو مملكتغه هجومى بعدنده‌لان . وقبچاق وروس وبلغار

وغیر خلقلر برله محاربه ومقاتله قلمقلری کتب کثیرەده فی غیر موضع مذکور اما خاقان یا ملك خزر وحاجی طرخان اهالی‌سی برله علیحدة واقعەلری مذکور دکل. وبالفرض بلغارغه باشقه بولسه البته تاتارلرننك آنلر برله بر حادثه وماجری‌سی مذکور بولمق کرك ایدی والله اعلم بالصواب ۞ ایمدی بز بلاد بلغار وخزرکا بر نظر قلوب اسلام وفتوحاتنه متعلق روایات واخبارنی ایراد ایدامز حسام الدین بن شرف الدین المسلمی نام ذات تواریخ بلغاریه سنده ایتادر تاریخ هجرتننك توقزنچی سنه سنك آیدرخان بن تومی خان حوت یولدزنده رمضان مکرم توقزنچی یومنده تختکا اولتورب بلغارده پادشاه اولدی پیغامبرمز صلی الله علیه وسلم عبد الرحمن بن زبیر وطلحة بن عثمان وزبیر بن جعده اوچ صحابەنی بلغارغه یباردی اول زمانك بولکی ایدلی بلغار آسمندن آقار ایدی باراج خان زماننده سنة ۳۹۶ اول زمانده بولوب اوتمش خانلر ۵۲۵ دیمشلار اوزلری آتش پرست ایردیلار دیدر ۞ وبعض مجمع آخرده شول طریقه ذکر قلب طلحة بن عثمان بدلنده حنظل بن ربیع‌نی ذکر ایدب آنکار طیاق بردی وزبیر بین جعده‌کا دوات وعبد الرحمن بن زبیرکا چالمه ویرب سزدن کرامت طلب ایدلدکده اوشبو اوچ نرسه برله استمداد ایده‌سز دیدی مونلار بلغاره کیلوب طبیب صورتنده دورب کوب خسته‌لر مونلر سببلی شفا تابدبلار ۞ آیدرخان قزی طوی بیکه فالج علتنه کرفتار اولوب اطباءلی دوا قلماقدن عاجز قالوب ایدی ۞ وزیر پادشاه‌غه شهرمزده عربدن اوچ طبیب بار وبی نظیر طبابتده ماهرلر دیو خبر ویردی پادشاه آنلرنی آلدرب آنلر اسلام دیننی قبول شرطی برله دواقلب قز سلامت‌لندی خان واتباعی مسلمان اولدیلر ومسجد جامع بناقلدیلار حضرت زبیر بن جعده امام بولوب مذکور عصانی طیانوب خطبه اوقدی ۞ تاریخ هجری اون ایکنچی سنه قوی یلنده ۱۲ نچی شهر رمضان ۲۴ نچی حوت صحابەلر بلغار خلقنی مسلمان قلدیلار ۞ اون ایکی سنه بعدنك ایکی صحابه مدینه منورەکا قایتوب کیتوب حنظل بلغارده قالوب خان قزی طوی بیکه‌نی تزوج قلوب بلغارده وفات بولدی وترکی لسانه ماهر ایدی دیدر ۞ حسام الدین المسلمی ترکی لسانه ماهر وطوی بیکه بنت آیدر خان‌نی تزوج ایدب یکرمی بش سنه تروب بلغارده وفات اولان زبیر بن جعده ایدی دیدور ۞ بوفقیر دیرکه مذکور تواریخ بلغاریه کتابی ومذکور مجمع اصلا ثابت قلورغه صالح دکللر وهر ایکسی‌ننك

کتابی مشحون بالاکاذیب الصریحه اولدیغینه علاوه علماء متقدمین ومتاخرین
تصانیفنده اهل بلغارننك رسول عصرنده بوکیفیت ده اسلامغه داخل اولدیقنه
اصلا ایماء واشارت یوق بوقدر الوغ حادثه واقع بولغان تقدیرده البتة کتب
حدیث واثار وتواریخ واخبارده مذکور اولور ایردی ❁ ودخی معارف الصحابه
کتابلرنده مثلا حافظ ابن منده وابونعیم وابوموسی وابن عبدالبر وابن الدباغ
وعزالدین بن الاثیر وبرادری مجدالدین بن الاثیر وغیرهم امثالی علماء جمیع
صحابه وصحابیات نی ذکر قلدقنی التزام ایتسالارده آنلارننك تصانیفنده اصحاب
کرام رسول الله علیه السلام جملهسندن زبیر بن جعده وطلحة بن عثمان نام شخص
مذکور دکل وحنظل بدون الهاء صحابه دن فقط بر شخص حنظل بن ضرار بن
الحصین مذکور اما حنظله مع الهاء ابوربعی حنظله بن الربیع بن صیفی بن رباح
التمیمی الکاتب وعلی قول اسمو الذی ربیعة بصره ده یوم الجمل ده حضرت علی
رضی الله عنه دن تخلی قلوب زمان معاویه ده قرقیساده وفات اولدی عبدالرحمن
بن الزبیر بن زید بن امیة القرظی صحابی معروف در اندن اوغلی زبیر بن
عبدالرحمن وحضرت عائشه دن عروة بن الزبیر بن عوام آننك رفاعة القرظی ننك
مطلقهسنی تزوج قلدق قصهسنی روایت ایتدی لر معرفة الصحابة ده غیر مملکت کا
سفر قلغانی وعمرننك انکار مشابه اشی مذکور دکل اوشبو اصحاب مذکوره دن غیری
بو اسملرده صحابه دن کشی ذکری یوق در ❁ ودخی اون ایکنچی سنهء هجریه
رمضانی حوتده دکل بلکه عقرب کا مصادف اولغان در هذا والله اعلم بالصواب
❁ کرچه بوکیفیت ده شهر بلغارغه صحابه کیلماکی ننك اصلی یوق بولسادالکن
بو مملکت اهالیسی ننك تقدم اسلامی وآنلرنی دینکا دعوت اوچون عرب طائفه
سندن طبیب صورتنده داعیلر کیلدکی نه دال بولغان بوقدر روایتلر وار
❁ عزالدین ابوالحسن علی بن الاثیر معرفة الصحابه سنده عمیر بن افصی الاسلمی
رضی الله عنه ترجمهسنده ایتادر روی ابوهریرة قال قدم عمیر بن افصی فی
عصابة من اسلم وان رسول الله صلی الله علیه وسلم کتب لعمیر کتابا ترکیا ذکره
ورواته نقلوه بالفاظ عربیة وبدلوها وصحفوها ترکناها لذلك دیدر ❁ یعنی رسول
الله صلی الله علیه وسلم کا عمیر اوز قبیله سندن برجماعه برله کیلدی رسول
الله علیه الصلوة والسلام آنکا بر ترکی مکتوب یازب بیردی ابوهریره رضی الله
عنه اول مکتوبده یازغان سوزنی ذکر قلدی لکن اول مکتوبنی روایت قیلغوچیلر

عربی لفظلری برله نقل قلدیلار و آلوشدردیلار و اوزکرتدیلار بوتغیر برله خطا
بولدی شول سببدین بز اول مکتوب نی ذکر نی ترك قلدق ❁ بو معرفة الصحابه ننك
بز کورکان حتی ابن الاثیرننك اوز عصرنه بیك قریب زمانده یازغان مصحح
قلمی نسخه سنده ترکیا کلمه سنده کاف بعدنده اولان حرفده نرکس آستنه ایکی
نقطه لی یاء مثناة تحتانیة ایدب اوستونه تشدید وایکی فتحة التنوین قویوب
کتابغه صفة نسبیه قاب هم عربیه لفظی عین مهمله برله یاء موحده نی یاء مثناة تحتانیه دن
مقدم ایدب صریح ضبط ایله یازغان بو عبارات مراد بولغان معنی نی بیك ظاهر
وصحیح افاده قله در اما قاهره مصرده سنة الف ومائتین وثمانین مطبوع نسخه سنده
ترکنا ذکره دیب ترك فعلندن متکلم مع الغیر بولوب وغریبه غین معجمه برله
غرابت فعلندن صفة مشبهه واقع اولغان بو البته خطا ربطسز عبارت بولامعنی
محصل نی افاده قلمایدر ❁ ایمدی بو روایت دن بلندی رسول الله صلی الله
علیه وسلم حضورنك ترکی لساننی عالم وارهم برخلققه ترکی مکتوب یازغان ایکان اول
البته عربی اللسان اولان عمیر واصحابنه اولماس البتة بر ترکی اللسان خلققه
ایصال اوچون اولور اول زمانده بلاد العرب والشام وممالك الرومده ترکی
اللسان خلق غیر موجود صین وخطای ممالکنه نیچه مملکت فاصله وموانع کثیره
ومشاقة طویله بولدغندن بو مکتوب آنلره اولماس بلکه اقرب البلاد واختلاطلری
اولان بلغار وخزر خلقینه اولمق کرك ❁ ودخی عرب طائفه سی اسلام ظهوری
بعدنده کوب مقدم زمانده بو مملکت کا قدم قویغانلر چونکه بر ناحیه ده معدن
فضه غه واقف اولب کشف ایدب نهر کبیر معروف نی وناحیه مخصوصه نی عرب
لغتی برله نهر النقرة واول ناحیه اهلنی نقرة بلغاری دیو تسمیه ایدلب اول نهر
وناحیه الی الان شول اسمده باقی بو امر عرب ننك غلبه وتسلطی قدیم اولدغنه
دلالت ایتادر ❁ ولهذا اهل بلغار لساننده بیك کوب عرب لفظلری داخل اولغان
تابولادر حتی حاضرغی زمانمزده کرچه بیك کوبسی ترك ایدلب بقیه سی ننك
اکثری تبدیل وتصحیف تاپسادا بیك قارا آول لرده وخالص قرا خلقلری لساننده
منك دن زیاده عرب کلمه لری تداول ایدله دور انشاء الله انی بر فصل علیحده ده
ایراد ایدلور آنلرغه عرب لسانی کرمك تجارتده اختلاط سببلی بولماسه کرك
الای بولدقده فارسی هم شویله بلکه اکثر اولسا کرك ایدی اما فارسی لفظلر هم داخل
اولسادا اول قلیل در ❁ یاقوت الحموی معجم البلدان کتابنده ایتادر واما مدینها

فی ایام الفتوح حضرت عمر رضی الله عنه خلافتنده سنة تسع عشرة هجریه ابوموسی
الاشعری اصفهان فتحندن فارغ بولغاچ سراقة بن عمرونی یباردی دربند طرفنه
عبدالرحمن بن ربیعة الباهلی نی مقدمه سنده قلوب اول شول طرفلارنی محاربه
برله فتح قلدی ❊ عز الدین بن الاثیر کتاب الکامل ده ایتادر حضرت عمر رضی
الله عنه عبدالرحمن بن ربیعه نی سراقه بن عمرو مکاننده ابقا ایدب آنی ترك
غزاسنه امر قلدی آننك حاضرلنکاننده شهریار ایتدی نی اشلامك اراده ایده
سن اول ایتدی بلنجر وترك نی غزا قلامن شهریار ایتدی بز آنلاردن بزنی
تیمور قابقاننك آرتنده تورماقغه قویولرینه راضی وقانع اولامز عبدالرحمن
ایتدی بز آنلارنی یورطلارینینك اچینه کرب غزا قلماساق راضی اولمابز
اول بلنجرنی غزا قلدی خزرلار بو حالنی کورب مونلرنی اولمدن صاقلای
تورغان فرشته لر اولمسه بزکا جرات قیله آلماسلار ایدی دیدیلار اسلام عسکری بلنجردن
ایکی یوز فرسخ مسافه کا واصل اولدی مع ذلك آنلاردن برفرد مقتول اولمدی
سلامت قایتدی ایکنچی کره حضرت عثمان رضی الله عنه خلافتنده غزا قلوب خزر
ترکلاری اورمان اچینه قاچدیلار آنلارننك برسی آننك سردن برمسلمان نی آتوب
اولتورب عربلرهم اولادر ایکان دیب جرات قلوب بیك کوب جمع اولوب
زور صوغش بعدنده عبدالرحمن شهید بولدی علم نی برادری مسلمان بن ربیعه آلوب
جیلانغه چقوب جرجانغه باردیلار بو اش آنلرنی عبدالرحمن جسدنی المقدن
منع قلمادی آنلار آننك برله استسقا قیله لر الی الان دیدر ❊ دخی یاقوت الحموی
ایتادر خزرلار شهداء موضعنده هر کیچه ده عظیم نور کورب علی قول آنلارنی تعظیما
دفن ایدب امیرلرنی آلوب بر تابوت ایله بیت عبادت لرینه قویوب قروغلق
وقحط زمانلرنده آنی آلوب چقوب آچوب استسقا ایدب فائده لنور ایدی لر
شول خصوصده عبدالرحمن بن جمانة الباهلی قتیبة بن مسلم برله ایکسی حقنده
ایتادر ❊ شعر ❊ وان لنا قبرین قبر ببلنجر ❊ وقبر بصین استان یالك من
قبر ❊ فهذا الذی بالصین عمت فتوحه ❊ وهذا الذی یسقی به سبل القطر ❊
مترجم دیرکه علی هذا شول عصرلرده اوق خزر طائفه سی اسلامغه فی الجمله
رغبت واهلینه حسن ظن ومحبت حاصل قلغان اوله ❊ دخی هجرتدن یوزده
دورتنچی سنه ده ثبیت النهرانی بلاد خزرکا کروب جمع کثیرلرینه غلبه قلدی
یوزده بشنچی سنه ده لان مملکتی فتح ایداب جزیه برمککا راضی بولوب صلح

وکانت الاکاسرة کثیرة الاهتمام بهذا الثغر لا یفترون عن النظر فی مصالحه لعظم خطره وشدة خوفه یاقوت

ایتدلار

ایتدلار ۞ بعد ذلك یوز اون برنچی سنة ١١١ خلیفه جراح بن عبد الله الحکمی نی
بلاد ارمینیه کا والی قلوب تفلیس ناحیه سندن بلاد خزرکا کرب مدینة البیضا
ودربند وبلنجر وحصن شهرلرنی فتح ایدب قایتدق بعدنده خزر ترکلاری یوز
اون ایکنچی سنة ١١٢ لان ناحیه سنده بیك کوب خلق جمع اولوب جراح بن عبد
الله الحکمی انلارغه قاتنده اولان بر آز شام عسکری برلان قارشی توروب بیك
زور قاطی شوغش بولوب خزرلر بیك کوب اولدغندن جراح بن عبد الله
واصحابی اردبیل وعلی روایة بلنجرده شهید بولدیلار بوحادثه بعدنده خزرلار بلاد
اسلامغه کروب بلاد جزیره کا ایرشوب توصل کا قریب کیلدی لار ۞ خلیفه سعید
الحرشی نی بلاد ارمینیه کا والی قلوب اول خزرلارنی قوب باجروانغه کیلوب خزر
برله صوغشب بر مرتبه باجروان نواحینده وبرکره نهر الرس ساحلنده وبرکره
نهر البیلقان ساحلنده غلبه قلوب بیك کوب غنایم آلوب اساری مسلمین نی تخلیص
قلدی ۞ بعد ذلك یوز اون ایکنچی سنة ١١٢ه مسلمه بن عبد الملك نی والی ارمینیه
قلوب اول ایکنچی سنه سنده بلاد خزرنی غزا قلوب برنچه شهرلار فتح واسر وسبی
واحراق قلوب وخاقان اوغلانی اولدروب جبال بلنجر وراسنده غی اولان طائفه لر
آنکار طاعت قلسادا خاقان ننك بی حساب عسکر جمع قلدغنی ایشدب باب
الابواب کا قایتدی * مسلمه عسکرنده مروان بن محمد بن مروان وار ایدی اول
قایتوب بالذات خلیفه کا ملاقات قلوب جراح مقتول اولدغندن اسلامغه زور ناموس
وعارلك اولدی وکیه چیلك لار کیلدی مسلمه خزر بلادی ننك بر چیتنه کنه باصدی
عسکری ننك کوب لکنه مغرور اولب خزرلرکا خبر صالوب آنلار ننك حاضرلنکان
لرنی کورب تورب هیچ انتقام آلمای دورست اش قلمای کبری قایتدی شوندن
منم قلبم زیاده طارغب وبوسرنی ایتورکا لایق کشی تابمادغمدن بالذات اوزم
کیلدم اکر منکا یوز یکرمی منك عسکر برله اذن بیرسنك من آنلردن انتقام واسلام ننك
عارنی آلور ایدم بس خلیفه آنی بلاد ارمینیه کا والی قلوب شام وعراق عسکرلارنی
قوشدی ۞ بعد ذلك مروان لان طائفه سنی غزا قلمق آوازه سنی چقاروب ملك خزر
برله ایلچی لشدی لکن خزر ایلچی سنی اوزاق صاقلاب تمام حاضرلنوب اسباب
محاربه نی کامل قلوب بعد ذلك صلح نی رد ایتوب ملك الخزر ایلچی سنی یراق
یولدن قایطاروب بیاروب اوزی اقرب الطرق دن خزر اوستونه کیلوب یتدی ایلچی
قایتوب خبرنی سویلاکاچ ملك الخزر بیك مشوش بولوب حیرانلقده قالوب اکابر

قومنه مشورت قلدی ایمدی یورطنك نی آرطقا طاشلاب اقصی البلادنكا کیتماسنك اول سنی اوطدی سنك حقنکده تلاسه نی قلوردیدیلار اول بوسوزنی توتوب اقصی البلادنه قاچدی مروان بلاد خزرکا بالتمام چوموب اخرنه ایرشوب کوب غنیمت وسبایا آلوب قایتدی ❁ بولنده ملك السریر وتومان وزریکران وارض حزین وسغدان ولکز واندن غیر مملکتلر آرقلی آنارنی طاعتکا کرتوب قایتدی ❁ دخی امام المورخین ابو الحسن علی بن حسین المسعودی ایتادر مملکة خزرده اولان خلق ملك الخزرکا تابع در خزرنك پای تختی مدینة الباب دن سکز کونلك مسافه ده سمندر شهری ایدی انده بو وقت خزردن بر جماعه توررادرانی سلمان بن ربیعة الباهلی فتح قلدق بعدنده خزر پادشاهسی مدینه الاتلکا یعنی حاجی طرخانغه انتقال قلدی اول شهرده مسلمان ویهود ونصار او عبدة الاوثان بار پادشاهسی وحواشیسی یهودی خزر جنسندن در آنلر هارون الرشید خلافتنده روم قیصری ارمیوس یهودیلرنی قصوب اوز دیننه تکلیف قلب آنلر قبول قلمای قیصر مملکتندن چقوب کیتوب خزر مملکتنه کیلوب خزر پادشاهسی آنلر دیننه کردی اتباعی برله اما آننك کوبرك خلقی وهم وزیری وعسکری مسلمانلر حاضرداغی وزیر احمد بن کوبه نام ذاتدر ولهذا اتل مملکتنده مسلمانلر غالب آنده یدی قاضی بار ایکسی مسلمان اسلام شریعتی وقرآن حکمی برله حکم ایدهلر ایکسی یهوددن توریت حکمی برله ایکسی نصاریدن نصرانیت حکمی برله برسی صقالبه وروس وسائر طوائف جاهلیت خلقندن احکام جاهلیه وقضایا عقلیه برله حکم ایدهلر آنلرغه اوزلری بلمکان بر زور حادثه توغری کیلسه مسلمان قاضیلری آلدینه کیلب شریعت اسلام حکمنه انقیاد ایدهلر ❁ اول مسلمانلر اوائل اسلامده کند مملکتلرنده وباء وقحط بولدغی بعدنده خوارزم اطرافندن کوچب کیلب شروط ومعاهده برله خزر مملکتنه کرکانلر آنلر قوتلو شجاعتلو بهادر خلقلر آنلاری لارشیه دیب تسمیه ایدلادر بلکه اول مملکتده اولان اهل اسلامنی کلسنی لارشیه دیب تسمیه ایدهلر خزر خاقانی آنلارغه اعتماد قلهدر ❁ شروطلری اولادین اسلامنی اظهار قلوب مساجد ومکاتب بناء قلمق واذان ایتوب جماعت برله نماز وجمعه واعیاد اوقمق آنلرننك پادشاه شهرنده متعدد مسجدلری وتعلیم قران اوچون مکتبلری وار مسجد جامعلرینك منارهسی پادشاه سرای اوستونه قراب ترادر ❁ ثانیا پادشاهننك وزیری لارشیهدن اولمق ❁ ثالثا ملك الخزرننك

اهل اسلام برله محاربه‌سی اولسا آنلر قاتشمای برطرفده توروب باشقه خلق بولغانده
محاربه قلمق آنلرده اهل اسلامده اولان اسباب هر قایسی بار اول شهرده اولان
مسلمان ونصاری اتفاق قلسه خزر پادشاه‌سی ننك هیچ طاقتی قالمایدر وروس
وصقالبه لر پادشاه ننك بنده لری وعسکری دور خزر مملکتنده تجار یوری
تورغان قایق وکمه‌لر برله برطاس نهرنده یوری‌لر اول نهر المرافقده ممالك
الخزر کا داخل ترك امت‌لری بار شهر بلغارغه قدر عمارت‌لری متصل تجار اختلاط
ایدادر ❀ شمس الدین الدمشقی نخبة الدهر فی عجایب البر والبحر کتابنده
ذکر ایتادر آنلرنی خراساندن بر عسکر کیلوب غزا قلوب غالب خزر بلادنی
مالك بولوب آنلر اسلام رعیه‌سی اولدی‌لار دیو ❀ وعز الدین بن الاثیر ایتادر
آنلر هجرتدن ایکی یوز ایللی دورتنچی سنه‌ده اسلامغه داخل اولدیلار اسلام
لرینه سبب آنلرنی ترك دن بر طائفه غزا قلدی بس خزرلر اهل خوارزمدن
مدد طلب قلدیلار آنلر ایدی سز کفار اکر مسلمان بولسانکز سزکا نصرت
بیرورمز دیو بس آنلر مسلمان بولدیلار مکر پادشاه‌لری قالدی اهل اسلام
نصرت بیروب دشمانلرنی دفع قلدق بعدنده پادشاه‌لری هم مسلمان بولدی
دیو ❀ وعلی روایة آنلرنی مامون خلیفه غزا قلوب بلادلرنی مالك اولوب
بعض نسخه‌سنده سنه مائة وتسعین حدودنده ایردی دیمدر شول وقت اسلامغه
کرمش‌لر ❀ وعلی قول واثق بالله خلافتنده دین اسلامغه داخل اولدی‌لار ❀
❀ فصـــل فیما ورد من الاخبار نصا وصریحا باسم بلغار ❀ ابن الاثیر ننك
اسد الغابة فی معرفة الصحابة کتابنده رسول الله صلی الله علیه وسلم ننك عمیر
بن افصی غه ترکی مکتوب یازب تسلیم ایتدکی وعبد الرحمن بن ربیعة الباهلی ننك
دربنددن تجاوز قلوب بلاد خزردن ایکی یوز فرسخ مسافه موضع کا ایرشدکی
ومروان بن محمد ننك اقصی بلاد الخزر کا یتدکی وخزر اسمی بو مملکتده اولان
جمیع اتراك نی علی العموم شامل اولدقی فصل سابقده بیان قلندی ایمدی
بو فصلده صراحة خصوصا بلغار حقنده اولان اخبار صحیحه وروایات صریحه
ابراد ایدلور زکریا بن محمد القزوینی آثـار البلاد نام کتابنده ایتادر
حکایت قلدی ابوحامد کم بر رجل صالح بلغارغه کردی آننك پادشاه‌سی
وخاتونی یمان مرضغه مبتلا بولوب ترکلکدن امیدلری کیسلکان ایدی بو
رجل صالح آلارغه ایتدی اکر من سزکا علاج قلسام سز منم دینمه کررسزمی دیو

آنلار ایتدیلار بلی کرارمز دیو بس آنارغه دارو قلب سلامتلنوب دین
اسلامغه کردیلار هم‌شول مملکت اهلی بولار برلان مسلمان بولدی‌لار ❁ بو
خبری خزر پادشاه‌سی ایشدب زور عسکر برلا آنلری غزا قلدی رجل صالح
ایتدی سز قورقماغز الله اکبر الله اکبر دیب ایتونکز آنلار آننك سوزی
برله عمل قلوب ملك الخزرنی منهزم قلدیلار وخزر پادشاه‌سی مغلوب بولوب
بلغار اهالی‌سی برله صلح قلدی وایتدی من سزننك عسکرده کوردم الوغ ابرلار
کوك اطلر اوستونده منم عسکرمنی اولتورالار دیو رجل صالح ایتدی آنلار الله
تعالی‌ننك بزکا یاردم ایتارکا یبارکان عسکر یدر ❁ اول رجل صالح‌ننك اسمی بلار
ایدی تعریب قلوب بلغار دیدیلار اوشبو روشك ذکر قلدی شهر بلغار
قاضی‌سی اول هم تاریخ بلغار صاحبی‌در دورت یوز ایللی سنهٔ هجریه‌لر اهلندن
ایدی ٭ سنة مائة وثلاث وستین هجریه بلغار پادشاه‌سی زبیرخان بیك زور
قوت برلان نهر اتل ساحلندن قوزغالب بیك زور هیبت برله یورب صقلاب
وآندن غیر طوائف کثیره‌نی ایارتب آطلی عسکری برلان نهر طونه‌نی یوز
اوستوندن اوتوب شول مملکت‌لرنی تمام غارت قلوب کوب غنیمت‌لر آلوب
قسطنطنیه دن اوتوز چاقرم مسافه‌ده نزول قلدی قیصر بیك قورقب
تتراب فالطراب اموال واسباب ذی القدرنی قلعه‌سی آستنه یاشرب دار الملکنی
الا الله برله کنه خلاص بولدی ❁ ابن داسه بلاد برطاس خزر برله بلغار آراسنده
خزردن اون‌بش کونلك مسافه‌ده خزر پادشاه‌سنه طاعت ایده‌لار دیدر ٭ رسالة
الانتسابده بلغار خلقی مأمون هم واثق بالله خلیفه‌لار ایامنده اسلامغه داخل
اولدی‌لار ❁ وعلی روایة مأمون خلیفه آنلارنی جرجانیه آرقلی غزا قلدی
وبعض نسخه‌لرنده هجرتدن بریوز طوقسان سنه‌سنك ایردی دیو مذکور وعلی
هذا مأمون خلیفه‌ننك غزاسی واول بلادی فتحی والدی هارون الرشید ایام
خلافتنده بعض قبایل یا بعض بلاد اهالی‌سی اسلامغه کرب خاقان جزیه برمك
شرطی برله مکاننده ابقا ایدلب بعد زمان آنلرنی ترك غزا قلوب خوارزمده
اولان عساکر اسلام اعانت قلوب ترك نی دفع قامق لری واثق بالله
ایام خلافتنه مصادف اولوب بعد ذلك سنة مائتین واربع وخمسین پادشاه‌لری
مسلمان اولسا بوروایات متعدده‌نی جمع حاصل اوله در بعد ذلك اهل بلغار
اسلامغه کردك بعدنده خزر پادشاه‌سی آنارنی غزا قلدی دیدکی قولنی

یعنی بلکوچی
عالم معنی‌سنك
منه سلمه الله
تعالی

ضم

ضم قلساق ملك بلغار اسلامی ملك خزر اسلامندن مقدم اولب رشید یا مأمون
خلافتنده اسلامغه داخل اولدقلری ثابت اولادر چونکه ملك خزر اول وقتده
اوزی مسلمان اولماغان زیرا مسلمان اولسا ایدی اسلامغه کرکان اوچون
آنلری غزا قلماس ایدی الماس خان ننك بغدادغه ایلچی یبارب آندن
ایلچی کلماکی اسلامغه کرد کندن زمان مدید موءخر اولسه محتمل در ودخی
ابو العباس احمد بن فضلان بن العباس بن راشد بن حماد البغدادی رحمه الله
علماء اسلام ننك بلاد بلغار واحوال ممالك واهالی سندن تفصیلا بیان قلوب
خبر بیروب کتاب تصنیف ایدن ذاتلرننك اول واقدمی در آنی خلفاء
عباسیه دن امیر المؤمنین المقتدر بالله ابو الفضل جعفر بن المعتضد خلیفه
حضرتلری بلغارغه یبارکان ایلچی سی سوسن الراسبی وبدر الحرمی برله
رسولنه کاتب قلب یباردی اول کتابندن ایام شبابمده بر خیل اجزاسنی
کورب یازب آلغان ایدم آنده یاقوت الحموی وغیره نقل قلغان سوزلاردن
زیاده سوزی کوب ایدی خیف. حاضرده آنی قایده قویغانمنی بلمای من
ابن فضلان اول رساله سنده ایتادر ایرشدی صقالبه پادشاهسی الماس بن
سلکی بلطوارننك امیر المؤمنین خلیفه المقتدر بالله حضرتلرینه یازغان
مکتوبی اول مکتوبنده صورایدر خلیفه دن آنکار یبارمکنی دیننی فهملتورکا
شرایع اسلامنی بلدرردای علماء وماهر صانعلر ومسجد ومنبر بنا قلب انده
خلیفه کادعوتنی جمیع بلادنده واقطار مملکتنده اقامت قیلور اوچون هم سورایدر حصن
یعنی شهرنه قلعه بنا قلب باشقه مخالف پادشاهلرننك سوءقصدندن صاقلانمقنی
بس خلیفه حضرتلری بو مرادینه اجابت قلوب یباردی علمالر وهر دابده ماهر
صانعلر سفیر بدر الحرمی ورسول سوسن الراسبی ایدی ۞ بس کوچدك
بز مدینة السلام دار الخلافة بغداددن هجرت ننك اوچ یوز طوقزنچی سنه سنده
صفر اینده اون برکیچه سی بولغانده بلغارغه قصد قلوب دیو ۞ خراسان
وخوارزم آرقلی کیلوب یولده کورکان وایشتکان وقایع واخبارنی بیان بعدنده
ایتادر بز قصد قلوب چقغان کشیمز صقالبه پادشاهسنه درکون للك یول مسافه
قالغاچ بزکا استقبال غه چغاردی اوزی ننك تحت حکومتنده بولغان دورت پادشاهنی
واوزی ننك برادرلرنی واولادنی آنلار بزنی استقبال قلدیلار ایکماك وایت
وآط جیمی تاری لار برله هم بزننك برله برکا یوردیلار شهر بلغارغه ایکی

فرسخ قالغاندہ پادشاہ اوزی چقوب بزنی قارشی آلدی بزکا کوزی توشکاچ
الله تعالی کا شکرانه قلوب سجده ایتدی ینکندہ تنکه لری بار ایدی بزکا آنی ساچدی
بزننك آنده ایرشومز یوم یکشنبه محرم اون ایکنچی سنده سنة ثلثمائة
وعشرة ایدی جرجانیة خوارزم دن مسافت آنده یتکانچه یتمش کون بولدی
بزکا قبه لر یعنی چادر و کیزاوی لر نصب قلدردی بز آنلارغه کروب قرارلندق
وچهارشنبه کونکاچه توردق جبرنده بولغان پادشاه لر ونامدار خاص آدم لر
کیلوب یتکانچه تا که خلیفه ننك یازغان مکتوبنی ایشتور اوچون یوم پنجشنبه
آچدق بز تیون لرنی چقاردق کیوملارنی ایارلادك آطنی یبارلکان ایار برلان
وخلفاء عباسیه شعاری بولغان خاص قرا کیمنی وباشنه عمامه نی کیورتدك
وچقاردم من خلیفه ننك بلغار پادشاه سنه یازغان مکتوبنی وباشلادم من اول مکتوبنی
اوقورغه وهدیه لرنی تسلیم قاورغه من خلیفه مکتوبنی اوقدم اول پادشاه تعظیما ایکی
آیاغنه باسوب آیاق اوراتوردی موننك بعدنده اوقدم اول وقت ده خلیفه ننك وزیری
اولان حامد بن العباس مکتوبنی همان آیاق اوراتوردی وحالانکه اول بدین یعنی
سیمز وعظیم الجثة آغر بدن لی ادمی ایدی آننك اصحابی بزکا تنکه لار ساچدی لار بز
هدیه لرنی چقارب کورساترك موننك بعدنده خاتوننه هم خلعت کیرتدك ایری ننك
یاننده اولتورغان ایدی طریق وعادت لری شولای ایرکان موننك بعدنده بزنی
دعوت قلدی بز آننك قبه سنه حاضر بولدق آننك اونك طرفنه پادشاه لر اولتورغان
وبزکا امر ایتدی صول طرفنه اولتورورغه آننك اولادی آلدنده اولتورغان لر
واول اوزی یالغز دیباج رومی برله پرده لاکان بر سریرکا اولتورغان
ایدی ❁ صوراوی برله مائده حاضر قلندی الدنه آنده کباب قلغان ایت بار
ایدی پادشاه آندن اوچ مرتبه کیسوب آلوب برسی آرتندن برسنی آشاب
ینکادن بر قطعه کیسوب سوسن الراسبی کا بیردی شولای هر کم کا بر مائده
کیلدی رسم وعادت لری شولای ایکان هیچ کم پادشاه تناول قلمای تروب طعامنی
آشارغه قول سوزمایدر هر قایومز بر مائده دن یالغز آشاب قالغاننی منزلمزکا
آلوب قایتدق طعامدن فارغ بولغانمز بعدنده شراب عسل صوراب آلدی آنی
آنلار سجو دیلار اوزی هم اچدی بزهم اچدك ❁ بز کیلودن مقدم آنکا خطبه ده
دعاء قلغانده اللهم اصلح الملك بلکوار ملك بلغار دیب ذکر ایتار ایدی لار من
ایتدم بو ملك دیماك الله تبارك وتعالی ننك اسماء حسنی سندن حقیقة ملك بر الله

تعالی آندن باشقه‌نی ملك دیب تعبیر قلماق خصوصا منبرده دعاء وتضرع ونیاز
وخضوع اورننده مناسب دکل منه سنك مولانك یعنی خواجه نك وسیدنك امیر
المؤمنین امر ایتدی مشرق ومغرب بلادنده اولان منبرلرده اللهم اصلح
عبدك وخلیفتك المقتدر بالله امیر المؤمنین دیب ایتورکا ۞ ایمدی نیچوك
ایتورکا کرك دیدی من ایتدم اوز اسمنك آتانك اسمنی ذکر ایتدررسن دیو
اول ایتدی منم اتام کافر ایدی ومنم اسمم هم کافر حالنده قویولغان کافر تسمیه
قلغان اسمنی ذکر قلماقنی یاراتمای من ولکن مولام امیر المؤمنین اسمی نیچوك
من ایتدم آننك اسمی جعفر دیو اول ایتدی من اوزمنی شولای جعفر دیو تسمیه
ایتسام جایز اولورمی دیو من ایتدم بلی جایزدر اول ایتدی منم اسمم جعفر آتام
اسمی عبد الله بولسون ودخی خطیب کا امر ایتدی شولای دیب ذکر قلورغه
موننك بعدنده اللهم اصلح عبدك جعفر بن عبد الله امیر بلغار مولی امیر
المؤمنین دیو ذکر ایدر بولدیلار ۞ واننك شهرنده من حساب سز عجایب‌لار
کوردم ودخی ایتادر کردم من اوزمننك قبه مه بغداد اهالی سندن بولغان بر کیم
تکوچی برله سوزلاشب اولتوروغه بز آننك برلان سویلاشوب اولتوردق
یارطی ساعت قدر یسع نمازنه اذان ایتماکنی کوتب اذان تاوشنی ایشدب چقدق
قبه‌دن طشقه تادك ایرته نماز وقتی بولغان مؤذن کا ایتدم سن نیرسه اذاننی
ایتدنك دیب اول ایتدی ایرته نماز اذاننی دیب من ایتدم یسیع نمازی قایا دیب
اول ایتدی آنی اخشام برله اوقیمز دیو من ایتدم کیچ قایا دیب اول ایتدی
اوزنك کورکانچه حالا بر آز اوز ایدی والاموندن هم قسقه رق ایدی ایرته نماز
قالماسون دیب بر آی مدتی کیچده یقلامادم دیو ایکنچی کیچه‌ده قرادم کورمادم من
یولدزلاردن مگر بیك ازنی غنه اون بش دن از آرتور انداموننده سیرك کنه
کورنادور شفق الحمرة اصلا باتمایدر کیچ قرا نغوسی آز کشی کشی‌نه بر اوق آطم
جیردن طانوب بولادر آنارنی کوردم من ات اولاغندن یللر ایرکنچی لك
وبرکه وسلامتچی لك بولادردیلار ۞ آنلارده یلان بیك کوب حتی بر آغاچ
بطاغنه اون دن زیاده‌سی چلغانادر لکن آنلارانی اولتورمای لار اول آنلارغه
ضرر قلمایدر ۞ آنلرننك یاشل بیك آچی آلمالری بار آنی قزلار آشاب سیمرالر
۞ اول یورطده چیکلاوك اغاچندن کوب آغاچ یوق قرق فرسخ مسافهء مربعه
اورمانلاری طولی شول بولادر آنده دخی بر آغاچ کوردم آنی بلمای من

نی آغاچلر بیك اوزون بوینده یفرق یوق باشی خرما آغاچی باشی کبك
یفرق‌لری باشنده جیولوب توراُدر آنی بر جیرندن تیشوب آستینه بر صاوت
قویوب صونی آلالار عسل دن هم خوش و آدم آنی کوب اچسا مست بولادر
❁ مترجم دیرکه بو آغاج قاین اولسه کرك چونکه قاین بولغان تقدیرده آنی ابن
فضلان بلوب خدنج دیب تعبیر قلور ایدی ❁ دخی ایتادر آنلارننك کوبراك
اشاغان‌لری تاری و آطایتی بالا نکه آنلارده بغدای و آرپا کوب ❁ هرکم
ایکن ایکسه حاصل‌نی اوزی الادر پادشاه‌لقغه بیرلاتورغان حق یوق لکن آنلار
هر یورطدن پادشاه غه اوکوز تیرسی بیرالار ❁ مترجم فقیر دیرکه بو اوکز
تیرسی دیکانی ایلاکان لسانمزچه بلغاری تعبیر ایدلان قالون کون بولمق کرك
❁ دخی ایتادر اکر پادشاه بر طرفغه بعض شهرلرنی غارت قلورغه عسکر یبارسه
آنلار برله آننك هم حصه سی بولادر دیو ❁ آنارده بالق مایندن باشقه مای
یوق آنی زیتون مای اورننه توتالار شوننك اوچون آنلر ایسلی بولالار ❁ آنلر
کلسی باشلارنه بورك کیالر پادشاه یالغز اوزی یوری بازاردن اوز ساهمه خلق
اورنندن توروب باشندن بورکنی آلوب قولتق آستنه قسطرادر اوزب کیتکاچ
آلوب کیالر وهم پادشاه حضورنه هرکم کرسه اولوغ کچك حتی اوز بالالری
و برادرلری پادشاه نظری توشکاندن بورك‌لارینی آلوب قولتق آستلارنه قسطروب
باشلاری برله اشارت قلوب اولتوروب ینه ایاغ اوراتورالر پادشاه اولتوررغه امر
قلغانچه وهرکم اولتورغانده تزچوکوب اولتورادر بورکنی پادشاه الدندن
چقوب کیتمایانچه کورستمایدر چتقاچغنه باشنه کیادر ❁ آنارده یاشن یاشنامك
بیك کوب بولادر برونك یورطنی یاشن صوقسا آنکا یقین کیلمای شول کیاچه
قویالار اوزی بتکانچه بول الله تعالی‌ننك غضبی ایرشکان جیر دیلار آنارده اکر
بر فوق العادة دانا وزکاءت و آرتق حرکت ایاسی و علم و معرفت لی کشی ارالرندن
ظاهر بولسه موننك حقی ربمز الله تعالی کا قربان بولق دیب توتوب بوینه باو
تاغب آغاچغه آسوب قویالر اوزی ازلوب بتکانچه ❁ مترجم فقیر دیرکه حاضرغی
زمانمزده معروف کوب‌نی بلسنك آصارلار یواش بولسنك باصارلار دیکان ایسکی
مثل شوندن قالغان بولادر ❁ مونکار مناسب ایکنچی بر قبیح سوزلری آطازغنی
یورغا بولا آدم آزغنی مولادیلار موندای سوزلاری ومشابه فعل‌لری همه سی
علم کاتنقیص واندن نفرت وخلق‌نی تنفیر بولوب علم بابنده توبان درجه ده

ارنده

آرتده قالورغه سبب بولغان ❁ ولهذا بوباب ده انلاردن الى الان درست عالم ظاهر
بولوب علومده تصانیفی برله آثار حسنه قالدرغان کشی کورنمایدر ودخی ابن فضلان
ایتادر آنلر سفرده برسی بولکا سوغش قورالی مثلا قلج وسنکو وملتق کبك
اسباب برله اولتورسه آنلارننك عادت وطریقلری بوینچه اننك بالننده بولغان
جمیع نرسه لرنی آلالر اکر آنلرنی اورندن چقاروب چبتکاقویوب اولتورسه آنکا هیچ
بر تعرض قلمایلر ❁ مترجم فقیر دیرکه آنلرننك بو اشلاری بهادر وغزادوست
لقلرندندر صوغش قورالنی تعظیم ایده لر ولهذا مقابرلرنده وضع ایدلمش لوح
لرینك بعضلرنده آلشواری لسانوزچه یعنی آلشمق ایری فحل المبارزة معنی
سنده و بعض دیکرنده یواری بمعنی رجل المحاربة وبعض آخرنده الجس بمعنی
المبارز صفتلری برله توصیف ایدلکان دخی ایتادر آنلار ایر وخاتون صوغه غسل
قینورغه یالانغاچ کرالر برسی برسندن برده پرده برله اورتلمایلار تحقیق من
شول قدر اجتهاد قلدیم صوغه کرکانده خاتونلر ایرلرندن پرده لنونی بومرادم
منکا حاصل بولمادی ❁ آنارده زناقلمق برده یوق اکرده بروزناقلسه کرك نیندای
کشی بولسون دورت قازق قاغب ایکی قول وایکی اباغنی شولارغه بیلاب ایر
وخاتونلرنی مویننددن بوطنه قدرلی باچه برله یاروب هر بر کیساکنی بر آغاچقه
اصالار اوغریغه دخی شول جزانی بیرالار ❁ ودخی امام المورخین ابو الحسن علی
بن الحسین بن علی المسعودی البغدادی مدینة البلغار بحر مانطش ساحلنده من
آنلارنی اقلیم سابعده دیب بلامن آنلار ترك خلقندن برنوع آنلاردن خوارزم
شهرلرنه وارض خراساندن وخوارزمدن آنلارغه متصل قافله یوریدر باشقه
ترك بادیه لرندن ه بلغارننك اوشبووقتلرده فی سنة ثلثمائة واثنتین وثلثین ده
اولغوچی پادشاهسی مسلمان اول مقتدر بالله خلیفه وقتنده مسلمان بولدی کورکان
توشی سببلی ❁ اننك بربالاسی حج قلوب مدینة السلام بغدادغه کیلدی مقتدر
خلیفه آنکا الوغ وکیك علم لر وقرا کیم لار بردی آنلارننك مسجد جامع لری
بار اوشبو پادشاه ایللی منك قدر آطلی عسکردن زیاده برلان بلاد قسطنطنیه نی
غزاوالطرافنی کوب غارت قلدی حتی بلاد رومیة واندلس کا ایرشدی وارض
برجان وجلالقه وفرنك مملکتلرنه قدر باردی آنلرغه یاردمچی بولوب دینکز
برله برجماعه کیلوب پادشاهلرینك قریب کلدکنی خبر بیردیلار ❁ بلغار
ننك سریه لری یعنی جاباول لری بحر روم ساحلنه ایرشادر وآنلردن برجماعه

الاکبر اصحاب
رسول الله دن
اولان عبدالله
دن مسعوداولاد
ندن وبغداد
علماسندندر منه
سلمه الله تعالی

طرسوس اهلی ننك كمه‌لری برله طرسوس‌غه كیلدیلار ❁ بلغار خلقی الوغ جماعه‌بیلك محكم‌شدید الباس غیرتلی آنلارغه كورشی بولغان خلق‌لر همه‌سی آنلارغه مطیع ومنقاد آنلاردن بر آطلی بهادر مسلمان یوز ایكی یوز آطلی كافرلركا قارشی توروب صوغشادر قسطنطنیه اهلی آنلردن صاقلانه آلمایدر بو وقت‌ده مكر محكم بلند قلعه سی بر لان كنه هم شونداق شول اطرافده بولغان غیر خلق‌لر بلاد بلغارده جای كونی بیلك قصقه بولادر ❁ دخی ایتادر هجرتدن اوچ یوز سنه بعدنده روس طائفه‌سی بش یوز كیمه‌ وهر كیمه‌ده یوز كشی نهر خزر كا متصل نیطش دینكزیننك تارماغنه كردیلار اول اورنده خزر پادشاه‌سیننك اول موضع نی صاقلارغه قویغان عسكری آنلارنی دینكزكا یبارماكاچ پادشاه خزر برله مراسله‌ایدب الاچق غنیمت لرندن یارمنی ملك الخزركا بیرمك بولوب نهر برله توشوب بحر الخزر كا كرمك كا اجازت آلدی‌لار ودینكزننك آرغی طرفنه اوتوب علی الغفلة اسلام مملكت لرننك چیتنده جیل ودیلم خلقنی وطبرستان وابسكون وجرجان نواحیسنی غارت قلب كوب قانلار توكوب یاندرب خراب ایتوب اسیرلار غنیمت‌لار آلوب قایتوب نهر خزر آغزنه كیلوب شرط قلغان مال‌لرنی بیروب بولغه كردیلار ❁ بو حالنی لارشیه قومی وبلاد الخزرده بولغان اهل اسلام بلوب ملك الخزركا ایتدیلار بور وسیه‌لار اسلام یورطنه كرب فسادلر قلوب قانلار توكوب خاتونلار وبالاچاغالارنی اسیر ایتكن‌لر بزنی یبار بز آنلاردن مسلمان قرداشلارمزننك انتقامنی الامز دیب حاضرلندی‌لار آنلارنی خزر پادشاه‌سنه منع قلمق ممكن بولمادی لكن روس‌لارغه اهل اسلامننك سوء قصدلرنی بلدردی مسلمان‌لر روس لرنی ازلاب چقوب صو برلان توشوب قارشی كیلوب كوزكوزكا توشكاچ روس‌لر كیمه‌لرندن چیتكا چقوب قراقارشی صف لندیلار مسلمان‌لر برلان اتل شهرنده اولان ازرق نصاری خلق‌لری دا بار ایدی مسلمان‌لر اون بش منك یخشی آطلی وقراللی ایدی‌لار اوچ كون صوغشدیلار الله تعالی مسلمان‌لارغه نصرت بیروب روس‌نی یمان قروب قایسی مقتول قایسی غرق بولوب هلاك بولدی‌لر آنلردن مسلمان‌لر صوغشنده اولتوركان‌لرننك صانالغان قدرسی اوتوز منك قدر بولدی بش منك قدرسی كیمه برله بلاد برطاس طرفنه كیلوب كیمه‌لرنی قویوب قوروغه چقدیلار آنلارننك بعض‌سنی برطاس‌لر اولتوردیلار بعض‌سنی بلغار مسلمان‌لری اولتوردیلار روس‌لر بعد ذلك بو

اشنى قايتوب قلمادى لار ❁ مترجم فقير ديركه بلغار مسلمانلرى اولتورديلار
ديدكندن مراد بورطاس‌ده قالغانلرى بولور مقدمده بو مملكت مسلمانلرنى همه
سنى لارتبه ديب تسميه ايدلادر ديكان ايدى ❁ بو حكايت خزر ممالكنك وبلغارده
اسلام شايع بولوب مسلمانلر قوتلنوب خاقان الخزرننك نفوذى بتوب حتى
مسلمانلرنى منع ايدب كندسى ننك معاهد دوستلرى روسلرغه امداد ايتا
آلماى فقط آنلرغه خبر يتكورمكدن باشقه‌دن عاجز اولدقنه دلالت ايتادر ❁ مسعودى
رحمه الله بو حكايتنى مروج الذهب نام كتابى ننك نسخهٔ مطبوعه سنده بلغر ديو
لام برله تلفظ قله‌در ❁ اما ياقوت الحموى معجم البلدان كتابنده بو سوزنى مسعودى
دن برغر ماده سنده نقل قيلوب ايتادر مسعودى ننك برغر ومدينة البرغر ديب
ذكر قلدغى اول مشهور بلغار دوصفتلر كاسى بلغار صفتى آنلرنى من كمان
قلهاى من مكرو امد لغة اخرى اوزرينه‌در لكن ساحل مانطس‌ده ديكانى صحيح
وموافق دكل منم ظنم‌ده مدينة البلغار برله بحر مانطس آراسنده مسافة بعيده‌در ❁
مترجم فقير ديركه ياقوت الحموى ننك بو سوزى البته حقدر لكن مسعودى عبارتنده
سهو ناسخ‌دن بر عبارت قالغان بولمق كرك چونكه مسعودى اوزى بلغار برله
قسطنطنيه آراسنده ايكى آيلق مسافة ديدر وبحر خزرنى بحر مانطش‌غه وخليج
قسطنطنيه‌كا متصل ديكان سوزنى رد قلادر وبو بحرننك ايكنچى بحركا اتصالى يوق بحر
صغيردر وبو قصه معروف وهر خلق بلادروتنى دخى معلوم ديدر ❁ شمس الدين
الدمشقى ايتادر واما البلغر فمنسوبون الى السقع وهم مسلمون اسلموا ايام المقتدر
وبعث ملكهم الى المقتدر يطلب منه فقيها يعرفه قواعد الاسلام فاجابه الى ذلك ثم وصل
جماعة من البلغر الى بغداد يريدون الحج فاقيم لهم من الدواب والاقامات الوافرة
ما استعانوا به وسالهم سائل من اى الامم انتم وما البلغر فقالوا قوم متولدون بين
الترك والصقالبة ديو ❁ ابو عبد الله محمد بن عبد الرحيم بن سليمان الغرناطى
بلغارغه غير مرة كيلوب قاضى بلغرغه تكرار ملاقات اولغان تحفة الالباب نام كتابنده
ايتادر بلغار ذات جانبين/ بنالرى آغاجدن وقامشدن اول اتل نهرى اوزرنه بناء
قلنغان جامعلرى بازارده سوار هم شول نهرده بنالرى كيزاوى لار ولهم مزارع والخير
بها واسع ديدر ❁ دخى ايتادر بلغار وخزر لسانى بر امادر طاس لسانى وروس لسانى
باشقه بلغار اسم شهر آنده مسجد جامع بار اهلى مسلمان يقين ده دخى بر شهر بار سوار
ديلار آنده هم مسجد جامع آنده اون منك اير بولور بنالرى آغاج دن ❁ مترجم

طرسوس اهلی‌ننك كمه‌لری برله طرسوس‌غه كیلدیلار ❁ بلغار خلقی الوغ
جماعه‌بیك محكم‌شدید الباس غیرتلی آنلارغه كورشی‌بولغان خلق‌لر همه‌سی
آنلارغه مطیع ومنقاد آنلاردن بر آطلی بهادر مسلمان یوز ایكی یوز آطلی
كافرلركا قارشی توروب صوغشادر قسطنطنیه اهلی آنلردن صاقلانه آلمایدر
بووقت‌ده مگر محكم‌بلند قلعه سی‌برلان كنه هم شوندااق شول اطرافده بولغان
غیرخلق‌لر بلاد بلغارده جای كونی‌بیك قصقه‌بولادر ❁ دخی ایتادر هجرتدن
اوچ‌یوز سنه‌بعدنده‌روس‌طائفه‌سی بش‌یوز كیمه‌وهركیمه‌ده‌بش یوزكشی‌نهر
خزر كامتصل‌نیطش دینكزینك تارماغنه‌كردیلار اول‌اورنده خزر پادشاه‌سیننك
اول موضع‌نی‌صاقلارغه قویغان عسكری آنلارنی دینكزكایبارماكاچ پادشاه‌خزر
برله مراحله‌ایدب الاچق غنیمت لرندن یارمنی‌ملك الخزركا بیرمك بولوب
نهربرله‌توشوب بحرالخزر كاكرمك‌كااجازت آلدی‌لار ودینكزننك آرغی‌طرفنه
اوتوب علی الغفلة اسلام مملكت لرننك چیتنده‌جیل ودیلم خلقنی وطبرستان
وابسكون وجرجان نواحیسنی‌غارت قلب‌كوب‌قانلار توكوب یاندروب خراب
ایتوب‌اسیرلار غنیمت‌لار آلوب قایتوب نهر خزر آغزنه كیلوب شرط قلغان
مال‌لرنی بیروب‌یولغه كردیلار ❁ بوحالنی لارشیه قومی وبلادالخزرده‌بولغان
اهل‌اسلام‌بلوب‌ملك‌الخزركاایتدیلار بوروسیه‌لار اسلام یورطنه كرب فسادلر
قلوب‌قانلارتوكوب خاتونلارو بالاچاغالارنی‌اسیر ایتكان‌لر بزنی یبار بز آنلاردن
مسلمان قرداشلارمزننك انتقامنی الامز دیب حاضرلندی‌لار آنلارنی خزر
پادشاه‌سنه‌منع قلمق‌ممكن بولمادی‌لكن روس‌لارغه اهل اسلامننك‌سوء قصدلرنی
بلدردی مسلمان‌لر روس لرنی ازلاب چقوب صو برلان توشوب قارشی
كیلوب كوزكوزكا توشكاچ روس‌لركیمه‌لرندن چیتكا چقوب قراقارشی صف
لندیلار مسلمان‌لر برلان اتل‌شهرنده اولان‌ازرق نصاری‌خلق‌لری‌دا بار ایدی
مسلمان‌لر اون بش‌منك یخشی آطلی وقراللی ایدی‌لار اوچ كون صوغشدیلار
الله‌تعالی مسلمان‌لرغه نصرت بیروب روس‌نی بیك‌یمان‌فروب قایسی مقتول
قایسی‌غرق‌بولوب‌هلاك بولدی‌لر آنلردن‌مسلمان‌لر صوغشنده‌اولتوركان‌لرننك
صاناالغان‌قدرسی اوتوز منك‌قدر بولدی‌بش‌منك قدرسی كیمه‌برله‌بلادبرطاس
طرفنه‌كیلوب كیمه‌لرنی قویوب‌قوروغه چقدیلار آنلرننك بعض‌سنی برطاس‌لر
اولتوردیلار بعض‌سنی بلغارمسلمان‌لری اولتوردیلار روس لر بعد ذلك بو

اشنی

اشنی قایتوب قلمادی لار ❁ مترجم فقیر دیرکه بلغار مسلمانلری اولتوردیلار
دیدکندن مراد بورطلرنده قالغانلری بولور مقدمده بو مملکت مسلمانلرنی همه
سنی لار شیه دیب تسمیه ایدلادر دیکان ایدی ❁ بو حکایت خزر ممالکنده و بلغارده
اسلام شایع بولوب مسلمانلر قوتلنوب خاقان الخزرننک نفوذی بتوب حتی
مسلمانلری منع ایدب کندسی ننک معاهد دوستلری روسلرغه امداد ایتا
آلمای فقط آنلرغه خبر بتکورمکدن باشقه دن عاجز اولدقنه دلالت ایتادر ❁ مسعودی
رحمه الله بو حکایتنی مروج الذهب نام کتابی ننک نسخهٔ مطبوعه سنده بلغر دیو
لام برله تلفظ قلهدر ❁ اما یاقوت الحموی معجم البلدان کتابنده بو سوزنی مسعودی
دن برغر ماده سنده نقل قیلوب ایتادر مسعودی ننک برغر و مدینة البرغر دیب
ذکر قلدغی اول مشهور بلغار بو صفتلرکلسی بلغار صفتی آنلرنی من کمان
قلمای من مکر و احد لغة اخری اوزرینه در لکن ساحل مانطس ده دیکانی صحیح
و موافق دکل منم ظنمده مدینة البلغار برله بحر مانطس آراسنده مسافة بعیده در ❁
مترجم فقیر دیرکه یاقوت الحموی ننک بو سوزی البته حقدر لکن مسعودی عبارتنده
سهو ناسخدن بر عبارت قالغان بولمق کرك چونکه مسعودی اوزی بلغار برله
قسطنطنیه آراسنده ایکی آیلق مسافة دیدر و بحر خزرنی بحر مانطشغه و خلیج
قسطنطنیه کا متصل دیکان سوزنی رد قلادر و بو بحر ننك ایکنچی بحرکا اتصالی یوق بحر
صغیردر و بو قصه معروف و هر خلق بلادر و قتی دخی معلوم دیدر ❁ شمس الدین
الدمشقی ایتادر و اما البلغر فمنسوبون الی السقع وهم مسلمون اسلموا ایام المقتدر
وبعث ملکهم الی المقتدر یطلب منه فقیها یعرفه قواعد الاسلام فاجابه الی ذلك ثم وصل
جماعة من البلغر الی بغداد یریدون الحج فاقیم لهم من الدواب والاقامات الوافرة
مااستعانوا به وسالهم سائل من ای الامم انتم وما البلغر فقالوا قوم متولدون بین
الترك والصقالبة دیو ❁ ابو عبد الله محمد بن عبد الرحیم بن سلیمان الغرناطی
بلغارغه غیر مرة کیلوب قاضی بلغرغه تکرار ملاقات اولغان تحفة الالباب نام کتابنده
ایتادر بلغار ذات جانبین/بنالری آغاجدن و قامشدن اول اتل نهری اوزرنه بناء
قلنغان جامع لری بازارده سوار هم شول نهرده بنالری کیزاوی لار ولهم مزارع والخیر
بها واسع دیدر ❁ دخی ایتادر بلغار وخزر لسانی بر اما برطاس لسانی و روس لسانی
باشقه بلغار اسم شهر آنده مسجد جامع بار اهلی مسلمان یقین ده دخی بر شهر بار سوار
دیلار آنده هم مسجد جامع آنده اون منك ایر بولور بنالری آغاجدن ❁ مترجم

فقبر دیرکه بوسوارشهری ننك خرابه‌سی شهر بلغارغه بیك قریب شول اطراف
مسلمان لری حاضرده هم سواردیب سویلاشالار خرابه‌سنده برروسیه قریه‌سی
اولتورا ایسکی غورسیغه دیلار ۞ دخی ایتادر برطاس برقوم ننك اسمی آنلار
ننك ولایةو اسمه‌لری بار آنلارغه نسبت برله برطاس جیری دیلار خزر کاچیکدش
آرالرنده ایکنچی قوم بوق اتل بوینچه جایلکان لر آنلار مسلمان جامع لری وار
تل لری ترکی هم دکل خزری وبلغاری هم دکل برطاس ناحیه‌وشهرکا اسم آنده بر نوع
تلکی بار غایة کورکام قزل توسلی کوب جونلی آندن فراء برطاسی یعنی شول اسم برله
معروف طون چقادر ۞ اتل دن یعنی استرخان شهرندن بلغارغه قروغ یولدن بر آی
قدر صودن منکان ده ایکی آی توشکانده یکرمی کونلك مسافه ۞ ابو حامد الاندلسی
ایتادر لباس بلغار وخزر و بیجناك قر الطق تامه یعنی اوزن کولماك روس لباسی قسقه
بشیردخلقی بلغارطاعتنده بلغارداسودا فی السمور والسنجاب والقاقم والفنك والثعاب
والارنب والشمع والنشاب والعسل والبندق والرقیق والغنم والبقر وغراء السمك
واسنان السمك والکهربا والکیمخت والسیوف والدروع والخلنج دیدر یعنی
کش وتین وصورکا وقارصق وتولکی وقویان تیرلری وشمع واوق وبال وچیکلاوك
وقول وقوی وصغر وبالق جیلمی وتشی وکهربا وصاوری وقایج لر وصوغش
کیمی کبه‌لر وقاین آغاچی روس اوچ طائفه‌درسی بلغارغه یقین حکمدارلری
کیق شهرنده توررادر اول بلغاردن زوررق * شمس الدین الدمشقی ایتادر اما
برطاس فطائفة منفرشة علی نهر یسمی بهذا الاسم یصب فی نهر اتل وهم اصحاب
بیوت من خشب وخرکاهات ومسافة حیزهم خمسة عشر یوما ولهم لسان خاص
۞ واما القبجق فمساکنهم فی جبال وغیاض من وراء دربند شروان ممایلی بحر
الروس ولهم علیه مدینة اسمها سرداق والبحر ینسب الیها ومنها یمتازون لان
التجار تقصدها لبیع ما یجلبونه الیهم من الثیاب وغیرها ولشراء الجواری
والممالك والقندس والبرطاسی واقام الله تعالی من هذه الطائفة بمصر والشام شعر *
۞ قوم اذا قتلوا کانوا ملائکة ۞ وان هم قاتلوا کانوا عفاریتا ۞
والقبجق طوائف کلهم ترك وهم برکوا وطقسبا وایتباوبرت والارس وتبرج اغلو
ومنکو اوغلو ویمك وهؤلاء قد صاروا خوارزمیة وفیهم طوائف اصغر مما ذکرنا
وهم طغ وبشقورط وقمنکو وبزانکی وبیجنا وقرابوکلو وازوجرطن وغیر ذلك من افخاذ
یطول ذکرها * ودخی مجمع الانساب ده ایتادر بلغار درمیان مغرب وشمال افتاده وبقطب

شمالی

شمالی نزدیك ست وایشانرا دوشهرست یکی راسوار خوانند ودیکررا بلغار ومیان دوشهردو روزه راهست ورودی درمیان دوشهرست وبر کنار رود بیشهٔ بسیارست وایشان جمله مسلمانند وپیوسته باکافرها جنك کنند ودر بیشهای ایشان سمور وسنجاب وقندز بسیار باشد مترجم فقیر دیرکه بوشهر سوار سنبر قلعه‌سی توکل میکان زیرا که حاضرده سوار دیب معروف شهر خرابه‌سی شهر بلغارغه بیك یقین ایکی ارالرنده آنداى صویوق * ودخی روضة الصفاده ایتادر ایشان همه مسلمان وحنفی المذهبند دیو وحنفی المذهب اولان علماءدن استفتاءلری واهل بلغار سعی وهدایتلری برله اسلامغه کرکان باشقردلر اخلافلری نینك حنفی المذهب اولماقلری روضة الصفاء کلامنی موءیددر فرهنكده بلغار وسنغار دوشهر کوچکند دیدر - رسالة الانتسابده ارض البلغار بلاد الاتراك الاسلامیة اسلموا فی الدولة العباسیة فی خلافة المامون والواثق بالله واسلم مرة فی خلافة القائم بامر الله ثلثون الف خرکاه دیدر * یاقوت الحموی حلب شهرنك کورب باشقرد ملاسندن ایشدب نقلنك ایتادر بزنی شهر بلغاردن قدیم زمانده‌یدی کشی کیلوب حسن سعی وجمیل دعوتلری برلان اسلامغه داخل ایتدی‌لاردیو * بعض تواریخده برطاس بلغارغه توتاش آنلر بر توزجیرده اتل اسمی‌لی خزر نهرنه‌قویا تورغان بر نهر بوینك جیرلری توغای وجیش اورمان کوبرك آغاچلری قاین آغاچی آنلر برله بلغار آراسی اوچ کون لك مسافه حیوان وایکون وقراللری بار پادشاه‌لرینه حیوان بیرالر مسلمانلر کمه‌سی کیلسه مالدن عشر آلالر کیم ومقبره‌لری مسلمانلر کیملرنه ومقبره‌لرینه اوخشایدر بلغارلر آنلرنی غزاقله‌لر آنلر خزر برله بلغار آراسنده آنلر برله خزر اراسی اون بش کون لك مسافه آنلر خزر پادشاه‌سنه اطاعت ایده لر آنلاردن اون منك آطلی عسکر چغادر آنلرنینك ضبط قلاتورغان رئیسلری یوق لکن آنلرنینك هر بر محله‌ده بر شیخلری بار شونینك حضورنه حکم کا کیله‌لار ❁ مترجم فقیر دیرکه بو حاللری اسلامغه کرمکلارندن مقدم اولان حاللری اولاق کرك والا آنلرنی بلغار پادشاه سی اوزنه یقین موضعده مخالف کشی نه قویماس ایدی مع ذلك آنلر شول وقتده هم مسلمانغه تقلید برله آنلار رسومنچه عمل ایتلر ایرکان آنلارنینك مسلمان اولدقلرنی ومسجد جامعلری اولدقنی ابو عبد الله الغرناطی وغیره بیان ایده‌لر ❁ ودخی نجم الدین الزاهدی مختصر القدوری

شرحنده اوزی ننك استادی فخر الدین بدیع بن المنصور القزونی دن نقل ایده اول ایتادر برننك قلاغمزغه توشدی کم بلغار اهالی سی شیخ سیف السنة البقالی دن استفتا قلدیلار یسع نمازی خصوصنده برننك بلاد مزده جای ننك اوزن کون وقت لرنده شفق غایب بولمی یسع وقتی کرمی بزکا شولای بولسادا یسع نمازی واجب اولورما دیـو اول فتوی بردی وقت کرماکاچ سزدن عشا ساقط دیو بو خبر بخارادا امام شمس الائمه الحلوانی کا ایرشدی اول بقالی ننك بـویله فتوی بیرماکنی بیك استبعاد قلوب اوزی ننك بر شاکردنی خوارزم کا یباردی بقالی ننك بوفتویسی سبب لی الزام وخطاسنی اظهار اوچون جامع خوارزمده الوغ وکچك آلدنده صورارغه قوشدیکم بش وقت نمازننك برسنی انکار قلوچی یعنی فرض توکل دیکان کشی کافر بولادر مادیو اول شاکردی بقالی دن باروب صوراغاچ شیخ بقالی آننك مرداسی سیزدی وایتدی طهارت ننك فرضی نچه دیو شاکرد دربدر دیدی * بقالی ایتدی بر آدم ننك ایکی قولی ترسکندن یوقاری دن کیسلکان اولسه آننك طهارتی ننك فرضی نچه دیـو * شاکرد ایتدی اول تقدیرده اوچ اولور * بقالی ایدی بونماز مسئله سنده هم بیله در شاکرد بقالی ننك بوجوابنی حلوانی غه سویلاکاچ بیك استحسان قلدی خوش کوردی دیو * بو سوزنی متاخرین دن کوب کشی لر آلوب تصانیف لرنده ذکر قلدیلار آنکار بناء عشاء ساقط دیو بیك کوب کشی مغرور اولدیلار * ولکن علماء محققین وفحول فضلاء مدققین مجتهدین بوقول نی قبول قلمایلار زیراکه جزما ویقینا دلیل قطعی من الکتاب والسنة المتواترة والاجماع برله ثابت بولغان فرض قطعی منتفی بولمای خبر واحد ظنی الثبوت وظنی الدلالة برله ثابت بولغان شرط ننك انتفاسی برله * ثانیا بقالی ننك قیاسی دلیل قطعی کا قارشی بولغانی اوچون اورنسز * ثالثا قیاسی درست ده توکل زیراکه قولی کیسلك کشی ده محل فرض یعنی الله تعالی ننك بومقغه قوشقان اعضاء بتکان ایکنچی جیرنی یومق برله امتثال یعنی الله تعالی ننك امرنی برجا کیتورمك قابلمایدر قطعا ویقینا * اما عشا نمازی ننك وجوبینه بعض حدیث لرده وارداولان شفق غایب بولمق نی شرط اولدقینه حمل ایتسه دا اول ظنی ثبوتا ودلالة باشقه دلیل لر مطلق وقطعی مثلا قرآن آیت لری

حافظ شمس الدین الذهبی رحمه الله قال مضمومه وفتح زاء معجمه وسکون باء موحده ونون برله ضبط قلدی بعض متأخرین بدیع الدین ابو عبد الله احمد بن ابی بکر بن عبد الوهاب الحنفی المفسر کان مقیما بسبواس سنة ٦٢١ عشرین وستمائة دیو ذکر قلدی والله اعلم بالصواب منه سلمه الله تعالی

ودنی

وذهی لیلة الاسراء حدیثنده اول هرکونده ایللی وقت نماز فرض اولدقی بعدنده بش فرض بولوب قالدی بو دلیللر وقت متحقق بولسا وبولماسه عشا فرضیتنه قطعا دلالت قله وبالفرض شفق غایب بولمق نی شرط ایتکان قطعی دلیل بولوب مثلا ویجب العشاء فی موضع یغیب فیه الشفق مضموننده برآیة قرآنیه یا متواتر حدیث رسول الله بولسه اول تقدیرده اول دلیل کا قراغانده غیبة شفق بولماغان موضعده عشاء واجب بولوغه دلالت قلماسه دا مطلق دلیللر قطعی آنلره قراغانده کما کان فرض لغی بر قرار باقی ولا محالة ثابت وحالانکه غیبة الشفق ننك شرط اولماقینه قطعا دلالت ایدر دلیل یوق * ایمدی مجتهد بارع دن نیچوك بی وجه بیله فاسد فتوی ویرمك صحیح ومتصور اولور حین غاب الشفق دیوصادق بولادر غایب بولمغان موضعده هم حین حرم الطعام والشراب علی الصایم دیمك صادق اولدقی کبی برده روزه بولمغان عید کونلارنده هم اکر اول شرط بولوغه دلالت ایتسه ایدی عید کونلارنده فجر واجب وفرض اولماسه کرك ایدی نتاك آتبك وقت الاراحة دیمك صحیح وکذلك عرفه‌زده چای وقتنده کباور من صحیح اول کون اراحة ونهار رمضان کبی چای اچلمای قالنسه دا ــ حدیث شریف عباره سی حین غاب الشفق وصلی بی الفجر حین حرم الطعام آه وارد اولغان * رابعا بقالی دن بیك ضعیف طریق برله نقل قلادر ایشتماکچی غنه سویلی اورام خبری کوك کنه * خامسا اول بقالی ننك حالی معلوم دکل هیچ بر طبقات یا تواریخ کتابلری ننك معروف ومتداول بولغانی ننك هیچ برسنده یوق مجهول کشی ننك فتوی سی هم روایتی قوتولمایدر * زاهدی دن آلغان متاخرین ننك اکثری اول بقالی نی زین المشایخ ابو الفضل محمد بن ابی القاسم بن بالحول الخوارزمی المعروف بالبقالی دیوب زعم ایدالر * درست اول بقالی معروف هم طبقات الفقهاء کتابلرنده مذکور لکن اول شمس الائمة الحلوائی برله بر عصر کشی سی دکل بیك کوب صونك چونکه اول زین المشایخ ابو الفضل البقالی نی جواهر مضیئه وغیرهاده سنـــة ٥٨٦ خمسمائة وست وثمانین بجرجانیة خوارزم وفات اولدی وقد نیف علی السبعین یعنی یاشی یتمش دن اوزب ایدی دیلار * اول جار الله الزمخشری صاحب الکشاف ننك شاکردی ایدی * صاحب کشاف هجرت دن بش یوز اوتوز سکزنچی سنه ده وفات بولدی جرجانیه شهرنده

وسنة اربعمائة وثمان وستين ولادت تابقان ایدی زمخشر قریه سنده * اما
امام شمس الائمة الحلوائی ابومحمد عبد العزیز بن احمد بن نصر بن صالح
البخاری درسنة اربعمائة وثمان وتسع واربعین کش شهرنده وفات اولوب
بخاراغه نقل وآنده دفن ایدلدی آننك شاکردلرندن شمس الائمة ابوبکر
محمد بن احمد بن ابی سهل السرخسی سنة اربعمائة واربع وثمانین بلخ ده وفات
اولدی وذلك کله مشهور معروف لاشبهة فیه * وعلی هذا شمس الائمة
الحلوانی رحمه الله بوزبن المشایخ البقالی ننك استاذ استاذلری طبقه وعصرنده
اولادرهم آننك ولادتندن آلتمش دورت یاکه آلتمش بش سنه مقدم وفات
بولغان بولادر بس مذکور زاهدی استاذندن نقل قلغان حکایت نیچوك درست
بولمق کرك ۞ دخی ملا اشنیاز بن شیرنیاز بن یار محمد الخوارزمی نام ذات بو
بلادمزده اشنیاز افندی واشنیاز اخوند دیب معروف خوارزمدن منکده بوزسکسان
مدودنك کیلوب برنیچه مدت قزاقلار قریه سنده وغیر موضع لرده درس ایتوب شغل
لانوب بالاخیرة قرغالی ده عمر ایدب سنة الف ومأتین وخمس وفات بولوب
قرغالی مقبره سنده مدفون قبری معلوم ۞ اول درست عمده عالم اولماغان
اما بلادمزده بازاری زور واعتباری بلند بولغان بر عقائد البلغاریه دیکان
رکیك الاسم واهی المسمی ترکی رساله سی هم وار بو بلاده کیلوب زاهدی وغیره
کتابلارین کورب غایب بولمای عشا ساقط دیوبیك مبالغه قلغان حتی
خلق جمع قلوب جای کونی تون بیك قصقه وقت لرده منارهلرغه منب بیك
تاو باشلارنده کیچ اوتکارب شفق غایب بولمایدر دیب کورساتب خلقغه اشهاد
قلغان ۞ اما آندن مقدم تنکی قریه سنده امام اولوب وفات اولغان امکه
ملا دیمکله معروف اعظم بن عبد الرحمن التنکی ننك سنة الف ومائة وست
واربعین یازب تمام ایتکان کتابنده یازغان سوزی بلاد بلغارده اقصر اللیال ده
صبح صادق اثرندن مقدم عشاء نمازی قلنور قدرزمان اچنده صورت غیبت
ایدرسه تاخیر لازم در وقت موجود ایمش اکرشفق غیبت ایتمایچك اولورسه
یاخود صبح دن مقدم غایب اولساده لکن نماز قلورلق وقت اولماسه بوصورت لرده
عشاء نمازی فرض دکلدر جماعت برله نفل هم اوچ رکعت نفل اوقمق
مکروه وحرامدر واکر ترك اولنسه احتمال واردرکه عوام الناس اوسط لیال ده
دخی عشاء نمازین ترك ایدرلر وهم علمایه طعن ایدرلر که بش وقت نمازنی

صاحب القاموس وغیره سفرجل وزننده فتح زاء معجمه ومیم وسکون خاء معجمه برله ضبط ایتدیلار مدحنده امیر ابن وهاس (شعر) وامربان قرمی زمخشر بامری * اذاعد فی اسد الشری زمخ الشری * ولولاه ماطن البلاد بذکرها * ولاطار فی الاقطار مجدا و مغورا منه سلمه الله تعالی

توررت ایدرسن دیوصیانة للعوام ودفعا لطعنهم بر نوع اوزرینه عشاء
ووتری نیت ایتمالری در اخر عشاء واخر وتر دیو امام ومنفرد اما مقتدی‌لر
مایصلیه الامام دیو نیت ایدلار * امکه ملاننك مرة اخری فتوی‌سی اوقات صلوة سبب
ظاهری فقط علامت انتفاسی مستلزم سقوط دکل خروجا عن الخلاق واحتیاطا
فی العبادات قضا اودیه‌لر انتهی حاصل کلامه * لکن جزء اخیر وقت ده صلاته
اهل اولان‌لر حقنك اداسنی صغدرماسه‌دم ائمه ثلاثه قاشنده خلافا لزفر قضاء واجب دخی
قضاء صورتنده عشاء کنذ ادیو تعیین واجب وکثرتی تقدیرنده مجهول اولورسه اوّل
عشاء دیمك اولی‌در * بس امکه ملا کلامندن مستفاد بولدی اول عصرده بلغارده
شفق غایب بولماغان وقت لرده هم عشا اوقلاو شایع حتی عوام الناس آراسنده
مشهور ایکان * ودخی معلوم بولدی برننك بو بلادمزده سقوط عشاء فتنه سنی
اوّلا واخرا القاقلغوچی خوارزم اهلندن اولغان زیرا که اهل بلغار اوّل اسلام‌لرنده
اوق عشانی قالدرمای اوقغان‌لری احمد بن فضلان ومذکور استفتالری ومنك ده ایکی
یوز قبیلنده اوقدقلری امکه ملا کلاملرندن معلوم اولدی ۞ وبعد ذلك ملا ابو النصر
القورصاوی ظهور ایدب تصانیف محققین‌نی استعمال قلوب بو مسئله‌ننك حقیقتنه واقف
اولوب رساله‌لر تصنیف وهر مجلسده مذاکره ومناظره ایله کوب‌لرنی حق
بولغه هدایت قلوب انشاءالله ثواب عظیم کا مستحق اولسه کرك آننك مذهبنه
ورأینه موافق اولان شاکردلری‌ننك افضل واعلمی ملا محمد امین بن سیف الله
التلاساوی وملا نعمان بن امیر بن عثمان الثمنی وملا جمال الدین بن
شمس الدین بن حسام الدین بن عبد الحمید الصباوی در ۞ ملا ابو النصر کا
مقابل اشتیاز افندی‌ننك اتباعی شاکردلرندن وغیرلردن ملا فتح الله بن
الحسین بن عبد الکریم الاروی وبرادری ملا حبیب الله ایشان وملا بایمراد بن
محرم بن موءمن المنکری وملا فیض بن عبد العزیز بن عیسی الکناری وبرادری
ملا عابد حضرت دیمکله معروف ذاتلار وآنلارننك اتباعی جانب سقوط ده
بولغان‌لار * کرچه مشاهیردن محمد جان مفتی وابراهیم افندی ومحمد رحیم
اخوند الججکروی وملا عبد الله بن یحیی وملا تاج الدین الاشترا کی وملا نعمة الله
بن بیکتیمر الاستر لباشی وملا شرف الدین بن زین الدین الاسترلی وملا
علی بن سیف الله التونتاری وعبد السلام المفتی وملا اسحاق بن سعید الکناری
ودامادی ملا فخر الدین بن صادق السونی وملا فخر الدین بن عبد الرحمن

البختیاری وجوب طرفنده بولوب هرقیسی برتورلی وجه‌لر برله تمسك قلغان‌لر بولساده آنچه حقیقة حاله واقف وغور مسئله‌نی کما ینبغی عارف بالغور ملا ابو النصر اولغان * ملا ابو النصرننك مخلص‌لری قزان بای‌لرندن دشبر بن عابد بن زاهد وموسی بن اسماعیل بن آپانای وعبدالله بن عبد السلام المچکروی وخصوصا اوغلی موسی ملا ابو النصرننك شأننی ترفیع ومقالنی ترویج قلورغه زیاده بیله اجتهاد ایتدکلارندن بوخصوصده محمد جان مفتی‌کا کراکاچه هدیه وتحفه‌لری تقدیم ایله ملا ابو النصرننك مقاله‌سنی عرض ایدب اول بولسه من نیرسه‌کا مهر باصب بیرسام اول حق‌لقغه ایلانه در دیب اعتقاد ایتدکندن بیله قول ده بار ایکان دیب بلب فتوی بیرب وجوب طرفنی اخذ قلب سقوط طرفنه ذاهب اولانلری عشاء قالدرماسقه امرلر یرتوب مخالف اولانی عزل برله تهدید قلب اول طرفنی خیلا مضایقه‌غه توشورکان * ملا ابراهیم افندی مفتی‌کا خادم حلقه برکوش واخلاص کیش اولدغندن طرفنی توتوب اقرب بلاد برله تقدیر قلمق برله عشاء اوقوغان * ملا محمد رحیم اخوند بر طرفدن افندی‌کا علاقه واتصالی اولدغندن وبر طرفدن قربه سی‌ننك بایلارنه موافقت دن وملا عبد الله اولسه برننك آبراغای اوقیدر ایدی اوقماغان دن اوقغان آرتوق دیب * ملا تاج الدین اولسه افندی ننك شاکردی وقزینه دامادی اولدغندن * وملا علی ایشان آننك شاکردی اولدغندن مفتی به قول شفق حمرت اول غایب بولاغایب اولمای قالغانی حمرت دکل بلکه صفرت دیب واسترلی طرف‌لری شیخ‌لری اولان ترکمان ایشان دیو معروف خلیفه نیاز قل‌غه متابعة اول ایسه ملا ابو النصرغه رأی‌ده موافق وآننك اقوالنی مصدق ومصوب ایدی * وعبد السلام مفتی استرلی باشی نعمة الله ایشان غه متابعة ﷺ وملا فخر الدین البختیاری محمد رحیم اخوند شاکردی اولدغندن بخارا پادشاه سی امیر حیدردن فتوی صوراب آلوب * وملا اسحاق وملا فخر الدین لر محل غروبده شفق غایب بولادر کرچه ایکاچی طرفده قالوب بالکلیة غایب اولماسادا دیو * وبعض‌لری شافعی مذهبی برله دیب * وبعض‌لری احتیاط دیب هر قایسی برمذهب برله یاتب عشاء اوقغان‌لر * ملا حبیب الله بن رحمانقلی مرحوم دن ایشتکان سوزم الحاصل امام اعظم مذهبنده توروب شفق غایب اولماغان وقتده عشاء اوقوب بولمیدر دیدکی در ایدی برعشاء مسئله سنی اوشبو موضعده توقیف

ایدب

ايدب اصل مقصود تواريخ بلادمز مقنده سرد مثال ايدالم فى سنة ثلثمائة
وخمس وسبعين بلكه آندن هم مقدمده نصرانيت دينئه دخول ايدن روسيه
حكمدارى ولاديمر اديانذن برنى اختيار قلمق وداخل اولمق ترددنده اولدقى زماننده
شهر بلغاردن اهل اسلام علماسنى طلب ايدب ملك بلغار برنچه علمانى تعيين ايلاب
آنلار روسيه مملكتنه وارب احكام اسلامنى بيان قلدبلار بو ايسه بلغارده اول وقتده
اسلام قوى واهالى سى دين اسلامده ثابت وراسخ القدم واحكامنى عالم اولدقلارينه
دلالت ايده وياقوت الحموى سنة ستمائة وست وعشرين وفات اولمش در باشقرد
ملاسندن نقل ايله سبب اسلام لرنى بيك قديم زمانده بلغار اهالى سندن يدى نفر
آدم كيلوب بابالرنى حق يولغه كوندركان لر ديدور * بوسوزدن مستفاد
اولدغى آنلارننك اسلامى برايكى اوچ قرن كنه مقدم بولورغه كركماس والا
آيرماچق ايتور ايدى بيك قديم بولوب آنلارغه تاريخ اسلام لرى غير معلوم
اولدقنه دلالت ايده بواوچ وجهلرننك هرقيوسى ايسه بلغار اهالى سى ننك
اسلامى دها كوب مقدم خلفاء عباسيه دن هارون الرشيد ومأمون لر عصرنده
بلكه قبل ذلك اسلامغه داخل اولدق لرينه دلالت ايتادر ۞ وعلى هذا اهل
بيت ملك لرى اول امرده كل سى اسلامغه داخل اولملى داخل اولانلارى ننك
عصرلرى انقضاسى بعدنده دولت لرى مرة اخرى ايكنچى دين وملت اهلى قولينه
مفوض اولوب آنلارننك اوّلى مقتدر بالله خلافتنده اسلامغه داخل اولغان اولور
۞ فصـــل فى غزوات بلغار) ۞ بلغار اهالى سى شجاع وبهادر وشديد البأس
وكثير الغزوات ودين دار وكثير الخيرات اولغان لر ولهذا آنلار آلات واسباب
محاربه نى تعظيم واحترام قلب بوصفت لر برله افتخار قلغان لرحتى مقبره لرنده
وضع ايتدكى لوح لرنده فحل المحاربه معنى سنده يوارى ورجل المبارزة
معنى سنده الشوارى والفحس واوكوش وخيرات اياسـى كبى عبارت لار
يازغان لر وآنلارننك اجمال احوالى مزنطيه اهالى سى وروم خلقنه قيصرلرغه
ابتدأ بشبوزسنهء ميلاديه تمامنده فى الجمله معلوم اولدقنه نقل لر وار الرانى
لرينه هجوم لرندن معلوم اولمش آنلارنى فون لار واوطوغرلار وقوطوغرلار ديو
برنچه اسم لر برله تسميه ايتديلار ۞ آنـلار ننك جول لارن قطع وبلادنه
هجوم لارن منع اوچـون قيصر انـاسطاسيه اوزون وبيوك قيما قيدرسا دا
آنلار منع لنماى * يوستينيان قيصر عصرنده دخى هجوم ايتديلار وايكنچى

سنه‌سنده مرة اخری هجوم ایتسالاردا بودفعه اوزلری منهزم اولدیلار * بلغار
پادشاهلرندن زبیرخان نام ذات نهراتل ناحیه‌سندن قوزغالب بیك زور وقوت
برله یوروب اسلوان وآندن غیر طوائف کثیره‌یی ایارتوب آنلری عسکرلری
برلان نهرطونه‌دن یوز اوستوندن اوتوب شول اطرافده اولان اقوام مملکتلری
تمام غارت وقتل عام قلب اوزی قسطنطنیه‌دن اوتوز چاقرم مسافه‌ده نزول قلوب
یوستینیان قیصر بیك قورقب قالطراب تتراب اموال وغالی القیمة اسبابنی
قلعه‌سی آستنه یاشروب دار الملکی الاالله برله کنه خلاص تابدی * مونك
بعدنده نهراتل ننك شرق طرفندن بیان خان نام ذات خروج ایدوب بلغار
وآندن غیر شول مملکتده اولان طوائفنی همه‌سنی کندسنه تابع قلدی * بعدذلك
بلغار حکمداری قرابات نام ذات ظهور ایدب اوزندن صونك اوچ اوغلی
برسی اولوغلاری بالطبلی توابعی برله کند وطننده قالوب بعد زمان خزر
حکمدارنه تابع اولدیلار ثانی قطراغ نهردن ننك مغرب طرفنه اوتوب قوطن
قلدی ثالث اسباروغ اکثر خلقی ومواشی‌سی برله دنیستر نهرندن اوتوب
بعض اسلوانی تابع قلب برجان مملکتنده قرارلندی * آنلار نهرطونه اطرافنی
غارت ایتدکلرندن قنسطنطین قیصر بریه وبحریه‌دن کوب قوتلار برلان آنلار
اوستونه چقساده عسکری منهزم اولوب بلغاریلار تمام غلبه قلوب قیصر وآندن
غیر طونه نواحیده اولان مملکت خلقلارینه خراج وضع قلدیلار ❁ شول زمانده
سنة ستین هجریه بونلاردن برطائفه آیرلب طونه ساحلنده قرار تابوب
دولت بلغاریهٔ صغری تشکل ایدوب علیحده برحکومت مستقله حادث وبلغاریه
تسمیه اولنوب روم خلقی آنی بلغاریهٔ صغیره اسمی برله نهراتل سواحلنده اولان
اصل وقدیمی اولان بلغاریهٔ کبری‌دن تمیز قلدیلار * بعض مورخلار بلغار
کبیره‌نی بلغار سوداء یعنی قرا بلغار * وبعض مورخلار بلغار بیضاء وبلغار
داخله دیو تمیز ایده‌لر ❁ قرا دیمك خلفاء عباسیه‌گا متابعة آنلار ننك شعاری
اولان قراعلم ولوا وقرا لباس اختیار ایتدکلرندن * واق دیمك متمدن واهل
علم وصاحب دین وداخله دیمك داخل فی الاسلام اوفی محکوم الخلفاء دیمك معنی
لرندن اولور ❁ طونه بلغاریلرندن حکمدارلری باغار نام ذات سنة مائة واربع و
ثمانین هجریه رومی‌لردن اخذ ایله نصرانیته داخل اولوب جهنم ننك بر بوچماغندن
الکنچی سنه کوچوب میخایل تسمیه اولنمش ❁ وآنلار ننك مشاهیرندن شمعون

نام

نام حکمدار سنة مائتين وخمس وسبعين هجریه‌دن سنة ثلثمائة وثلثين‌گا قدر حکومت ایدوب بندقیه وصرب وخروات وآندن غیر جوارنده اولان طائفه‌لرنڭ جمیع‌سی برله اتفاق قلوب حتی عرب‌لر برله صلح ایدوب فارغ بولوب قیصر برله محاربه قلورغه حاضرلندی قیصرلرنڭ مرادی آنلرنڭ تنصرندن آنلر برله تعاون واعتضاد ایدی خلافنی منتج اولدی ۞ اصل بلغار اولان نهر اتل ساحلنده اولان شهر بلغار اهالی‌سی کورشی‌لری اولان روسیه طائفه‌سی برله دائما محاربه‌ده وشدت عداوت‌ده ایدیلار * شول وجه‌دندر تتار طائفه‌سی لساننده غایت اوصال وقاسی القلب کشی‌نی اورس کبك واورس کونکل‌لی کشی دیب تعبیر ایده‌لرنڭ غایت زبون واخلاقی دون وناپاك کشی‌نی آر وموقشی وچیرمش کبك وجبن وبی همت کشی‌نی چواش کبك دیب تعبیر ایدالار * سابقا نهر اتل برله آغوب توشوب بحر خزر اطرافنی غارت ایدوب اسیرلر وغنایم آلوب قایطاتورغان روسیه‌نڭ ایکی یوز ایللی مڭ عسکرنه اون بش مڭ کشی‌لری غلبه قلدقلرنی وامیر جعفر بن عبد الله‌نڭ ثلثمائة واثنتين وثلاثين حدودنده ایللی مڭ‌دن زیاده آطلی عسکر برلان قسطنطنیه‌نی غزا قلغاننی مسعودی واسلام لری بعدنده خاقان خزر قصد قلوب آنی دفع ایتدکلارنی زکریا بن محمد القزوینی نقل قلدی‌لر وآندن ما عدا آنلرنڭ روسیه‌لر برله هر زمان محاربه ومقاتله لری وار ایدی ۞ ابن حوقل وابن الاثیر وغیرلر نقل قلادر اوچ یوز ایللی سکزنچی سنه روسیه حکمداری اوزلرینه ایل وکورشی‌لری قبچق‌دن بر طائفه ترکلار معونتی برله بلغاری‌لارغه غلبه قلوب صلح قلغانلار اول صوغشدا بلغاری‌لرگا بیك صنق‌لق کیتورگان‌لر صلح‌لرنده تاش صوده یوزب قلماق تیکا باتقانچه صلح‌نی صاقلامق بولغانلر وفی سنة ثلثمائة واربع وسبعين روسیه حکمداری ولادیمر بلغاره کیلوب بیك تأکید برله چلاب صلح قلدی دین اسلامنی استحسان قلوب قریب اسلام دیننه دخول ایتمك اولدی مونڭ بعدنده سوزدل ارضنده قحطلق بولغانده بلغاری‌لر روسیه‌لرگا کوب ایکمك بیردیلار ۞ بعد ذلك صلح‌لری بوزولوب سنة اربعمائة واحدی وثمانين بلغاری‌لر روسیه‌دن مورم قلعه‌سنی آلدیلار * بش یوز ایللی توقزنچی سنه اندری بن ایوان نام روسیه حکمداری بلغاری‌لر اوستونه کیلب غلبه ایدوب امیر بلغارنی قاچروب علم لرنی آلوب ابراهیم قلعه‌سنی وآندن غیر برنچه

قلعه‌لرنی یاندردیلار روسیه طائفه‌سی دوغلبه‌لرنی یادلرنه توشوروب الی الان آب
رومی اولنده هرسنه بیرام ایده‌لر ۞ بش یوز آلطمش بدنچی سنه مذکور
حکمدارلری اوغلنی سرعسکر قلوب بلغاریلر اوستونه یباردی بو دفعه بلغاریلر
مظفر بولوب بیك زور غلبه قلوب روسیه عسکرنی تمام تلف ونابود ایدب
سردارلری اوزی کوچکا قاچوب غنه خلاص تابدی سنة بش یوز یتمش
توقزنچی‌ده بلغاریلار مورم‌وورزن قلعه‌لرینه هجوم قلدیلار * بعد ذلك روسیه
حکمدارلری قبچق ترکلاری برله اتفاق قلوب ینه شهر بلغارنی محاصره قلدیلار
لکن روسیه‌نك حکمدار کبیری وسوالد بن یغورنك یاش برادری ایزسلوب
مجروح اولدغندن مغلوباصاح ایدب قایتب کیتدیلار * سنة خمسمائة واثنتین
وثمانین دخی روسیه‌لر بلغار مملکتنه کیلدیلار * سنة ستمائة وخمس عشرة
بلغارلر اوستوك شهرنی باروب آلدیلار * بعد ذلك روسیه‌لر بلغار مملکتنه کیلوب
بیوك ایماندن ایکی قات قیما قلعه‌لی واورطاسنده خندقلی آشلی قلعه‌سنی
یاندردیلار وخراب‌لق‌لر قلدیلار ۞ ابن الاثیر وابن خلدون ایتالر تتارلر
دربند طرفندن کیلوب چغوب اوشبو اطرافده اولان مسلمان وکافر خلقلرنی
وخصوصا الان وقبچق وروس‌لرنی تمام قتل عام وقامش غارت‌لر قلب اول یورط
لرنی بالکلیه خراب اولمق درجه‌سنه کیتوروب آنلردن فارغ بولغاچ آلتی یوز
یکرمنچی سنه آخرنده بلغار مملکتنی قصد قیلدیلار اهل بلغار آنلرنك خبرلرنی
ایشدب آنلر بولنه‌چه موضعده کمین‌لر وبوکتورمه‌لر قویوب. آنلرغه قارشی
چقدیلار تتارلر کمین‌لر موضع‌لرندن اوزغاچ آرتلارندن چغوب هر طرفدن تتار
لرنی اوراب آلوب صوغش صالوب تتارلرنی تمام اولدروب بیك آزلری غنه
قاچوب قوتولوب سقسین طرفنه کیدب ارض طالقانده پادشاه‌لری چنکز خانغه
ملاقات اولوب ماجری‌لرنی بیان قلدی‌لر * بو حادثه بعدنده دشت قبچق تتار
لردن خالی بولوب یوللردا امنیت وسودالر آچلوب دستور قدیم اوزره قافله‌لر
یوری باشلادی قبچق وروس لرنك سلامت قالغان‌لری مملکت‌لرینه رجوع
قلدی‌لر * سنة ستمائة وثلث وثلثین باتوخان عصرنده تتارلردن سوبوطای نام
سرعسکر برله جمع عظیم لری بلغارغه کیلوب بلغاریلار توبانچی لك
کورساتب اظهار اطاعت قلب تتار مملکتندن بر جزء وخراج کذار اولمق‌غه
راضی اولدیلار * مع ذلك آنلارغه تتارلر بالکلیه تسلط ایدب دولت‌لرنی

بتورمادی‌لار

بتورمادی‌لر بلوك بلغار گرچه مداره‌قلب سکه وخطبه‌ده تشریك واداء خراج برله مطاوعت واظهار طاعت قیلسه‌لردا امبانا وحشت ومنافرت سبب‌لی محاربه ومقاتله‌لری دفی اولور ایدی نتاك منكوتیمور خان عسكر عظیم برله بلغاره هجوم ایله ظفر اصلاح قلوب قایتدی * وشول ساعت‌لردا روسیه‌دن نوغورد خلقی غیر مرة بلغار مملکتنی غارت قلدیلار * وسنة سبعمائة واحدی وستین روسیه‌لر ژوقوطین قلعه سینه داخل اولدیلار * ایکنچی سنة روسیه حکمدارلری دمیتری بن قسطنطن وغیرلری ارض بلغارنی غارت قلدقلری اوچون بلغاری‌لر اوزبك خان حضرتلرینه عرض واقعه قلوب روسیه حکمدارلری برله مرافعه قلوب روس‌لر خان حضورنه حکم کاکیلوب مسد واوغری‌لرنی تابوب بیروب کنه خلاص تابدیلار * وسنة اثنتین وستین بلغار امیری فولاد تیمور زمانه سنده بلغاری‌لار نیژنی غورد حدودنه هجوم ایتسالاردا مای میرزا معونتی برله سوزدل حکمداری دمیتر بن قسطنطن اوغلی واسیلی آنلرنی رد قلدی * سنة ٧٧٦ سبعمائة وست وسبعین نوغورد اهالی‌سی بلغار مملکتنی غارت قلدیلار سنة ثمان وسبعین‌ده روسیه حکمداری دیمیتر بن ایوان اتار تحت حکومتندن چقماقنی هوس وآرزو قلوب ارض بلغاردن مای جیرلرنی اوزی ضبط قلمق اوچون سوزدل عسکری برله قوشولوب بلغار ممالکنی غارت قلوب بر نیچه قریه‌لرنی وقزان کیمه‌لرنی یاندردیلار قزان اهالی‌سی بش منك آقچه بیروب مسکوب طامغاچی سنی قبول ایتدیلار بلغار امیری حسن وبرادری محمود توباچی‌لك برله صلح قلدیلار * سنة خمس وثمانین توقطامش خان ترغیب وتحریض قلماقی برله بلغاری‌لر روس لرنی نهب وغارت وقتل عام قلدیلار * سنة ثلاث وتسعین روسیه حکمداری واسیلی بن دیمیتر بلغار مملکتندن ژوقوطین وکرمانچیك وآندن غیر قلعه‌لرنی آلوب اوزنی فاتح بلغار دیب ملقب قلدی * سنة ٨٣٥ ثمانمائة وخمس وثلاثین واسیلی بن واسیلی ننك سر عسکری بلغارغه داخل اولدی * لکن بالتمام روسیه قولنه کرماکی وبالکلیة خراب اولماقی‌نی روشده وقابو زمانده خراب اولدغی تحقیقا معلوم‌ مز اولمادی ۞ وبالجمله تیمور زمانه‌سی منقضی اولغانچه دولت‌لری وملوك مستقله‌لری سلسله‌سی منجر اولدی * کرچه تیمور بلغارغه کردی واول بلده‌نی خراب وپادشاه واکابر دولتنی اعدام قلدی دیو افواه عوامده مذکور اولسادا تصدیق واثباته صالح دکل بلکه آثار آنی حسام

الدين بن شرف الدين المسلمى توار يخندن آلوب ايتورلار اول ايساشايان اعتبار دكل ❁ ياقوت الحموى معجم البلدان ده تتارلرنى انتهوا الى بلغار ديو اختصار قلب محاصره وفتح وضبطلرنى ايتماى * روضة الصفاء وغيرماده آقصاق تيمور توقطامش خانغه عبور نده شفق غايب اولماى تورغان موضع كامنتهى اولدى ديب تمام ايتادر اما بلغارنى آلدى وخراب ايتدى وقتل عام قلدى ديكان سوزنى ايتماى لر * آقصاق تيمور خطاى سفرنده سنة ٨٥٧ ثمانمائة وسبع ده اوترار ديكان موضع ده وفات واوشبو لفظ تاريخ وفاتى اولدى آننك عصرى بعدنده تتارخانلرى اسمنه بلغاردا مضروب تنكه لر على الكثرة تابلادر بس تيمور بلغارنى بالكلية خراب قلدى ديدكى سوز باطلدر *

❁ فصل فى اثار اهل بلغار وعلمائها ❁ الماس خان عصرنده بلادنده اهالى وغربادن علماء واحكام دين وشريعتدن خبردار اهل علم وفضلاء موجود اولديغى مفهوم اولادر مع ذلك تتارلرننك ايسكى مثللرى وفقنجه اولوغ قزانده قايناغانچى قالماس ديب دار الخلافة بغداده اياچيلر يباروب تعليم دين واداب اسلام واصلاح ملابس ومساكن اوچون خليفة الاسلامدن علماء وهر بابده ماهر صانعلر صورادى اما كندلربنه مخصوص مفصل تواريخ كتابلرى قالمادغندن تفاصيل احوال واعيان، ملك وعلماء وسائر رجال لرىننك اكثرى على الصحة معلوم دكل كرچه قاضى بلغار اولان يعقوب بن نعمان البلغارى نام ذاتننك بلغارغه مخصوص تواريخ كتابى اولدقى معروف ومشهور اولسادا اول كتاب بو زمانه مزده عديم الاثاردر حتى كند عصرمزده اروف دولت لرى اعلان نامه لر طبع قلدرب حسن اهتمام برله هر قايو بلادا اسلامغه يباروب اول كتاب ورسالة ابن فضلاننى ازلاسه لردا نام ونشانى معلوم اولمادى * ابو حامد الاندلسى سنة ٥٢٩ تسع وعشرين شهر بلغارغه ورود ايله اوشبو صاحب تواريخ بلغاريه كا ملاقات ايدب آندن كوب سوزلر نقل قلادر وزكريا بن محمد القزوينى انى امام الحرمين ابو المعالى عبد الملك بن عبد الله الجوينى اصحابندن ايدى ديدور سنة ٥٩٩ خمسمائة وتسع وخمسين وفات اولدى ❁ ومنهم ابو العلاء حامد بن ادريس البلغارى القاضى رحمه الله بو شخص دخى سنة خمسمائة حدودنده موجود ايدى كتاب زهرة الرياض صاحبى سليمان بن داود السقسينى كتابنى آلتمش يدى مجلس قلوب زهرة الرياض ونزهة القلوب المراض احميله مسمى ايدب هر مجلس اوّلنده بو ذات واسطه

سی برله بر حدیث روایت ایله مواعظ ونصایح سرد ایتادر ❁ مجلس اوّل
ابتداسنده مذکورعبارەسی بیلەدور حدثنا الشیخ الامام الاجل الاستاذ فخر الائمة
غیاث الامة شمس الشریعة قامع البدعة محی السنة زین المذکر بن تاج
المفسرین ابو العلاء حامد بن ادریس القاضی البلغاری قدس الله روحه
وعمر بالرحمة والراحة ضریحه قال حدثنا الشیخ الامام الاجل سیف الحق حسام الدین
ابو المعین میمون بن محمد بن معتمد المکحولی النسفی رحمهم الله اجمعین
باسناده عن عبد الله بن مسعود رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه
وسلم ان خلق احدکم یجمع فی بطن امه اربعین یوما نطفة ثم یکون علقة
مثل ذلك ثم یکون مضغة مثل ذلك ثم یبعث الله الیه ملکا فیکتب رزقه وعمله واجله وشقیه
وسعیده وان احدکم لیعمل بعمل اهل الجنة حتی مایکون بینه وبین الجنة غیر ذراع
فیسبق علیه الکتاب فیعمل بعمل اهل النار فیدخلها وان احدکم لیعمل بعمل
اهل النار حتی مایکون بینه وبین النار غیر ذراع فیسبق علیه الکتاب فیعمل
بعمل اهل الجنة فیدخلها * مجلس عاشر ابتداسنده حدثنا الشیخ الامام الاجل
زین الاسلام والمسلمین حامد بن ادریس قال حدثنا الشیخ الامام الاجل زین
الاسلام والمسلمین ابوبکر محمد بن عبد الله السرخکتی باسناده عن ابن عمر
رضی الله عنهما * مجلس ثانی عشر ابتداسنده حدثنا الشیخ الامام الاجل الاستاذ
ابو العلاء حامد بن ادریس قال حدثنا الشیخ الامام الاجل ابو ابراهیم اسماعیل بن
محمد بن الحسن الحسینی باسناده عن اصبغ بن بنانة رحمه الله * مجلس ثانی وعشرون ده
حدثنا الشیخ الامام الاجل الاستاذ حامد بن ادریس رضی الله عنه قال حدثنا
الشیخ الامام الاجل القاضی عماد الدین ابوبکر محمد بن الحسن بن منصور النسفی
باسناده عن عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه مجلس رابع واربعین ده قال الشیخ
الامام الاجل الفقیه الاستاد حامد بن ادریس قال حدثنا الشیخ الامام الاجل
الفقیه ابوبکر محمد بن عمر البزار باسناده عن ابی ذر رضی الله عنه مجلس ست
وخمسین ده حدثنا الشیخ الامام الاجل الاستاذ حامد بن ادریس قال حدثنا
الشیخ الامام الاجل الحجاج ابوبکر محمد بن علی بن الفضل البزدیغری رحمه
الله باسناده عن جابر بن عبد الله رضی الله عنهما * مترجم فقیر دیر که ابو المعین
النسفی سنة ٥٠٨ خمسمائة وثمان نسفده وابوبکر محمد بن حسن بن منصور النسفی
الغویدنی سنة ٥٠٥ خمسمائة وخمس بخارادە * وابوبکر محمد بن عبد الله السرخکتی

سنة ٥١٨ خمسمائة وثمان عشرة وابو ابراهيم اسماعيل بن محمد بن الحسن الحسنى ابو اليسر البزدوى وابو المعين النسفى اقراننددن ايدى وكتب عنه احمد بن محمد الحكمى وابوبكر محمد بن عمر البزار وابوبكر محمد بن على بن الفضل النيسابورى البزديغرى هرقايوسى فى حدود سنة خمسمائة وفات اولمشلر بزديغر ضم باء موحدة وسكون زاء وكسر دال وسكون ياء اخر الحروف وفتح غين معجمه واخرى راء مهمله برله خراسانده نيسابور قريه لرندن معروف ومشهور قريه در *

❁ ومنهم خواجه احمد البرغرى ❁ صلوة مسعودى كتابنده خواجه احمد برغرى عبارهسى برله ذكر ايده اماغبر موضع لرده الشيخ احمد البلغارى سلطان محمود بن سبكتكين الغزنوى ننك استاذ وشيخى ديب مذكوردر علاء الدين عبد العزيز بن احمد البابرغى اصول فخر الاسلام شرحى كشف كبير واصول حسامى شرحى تحقيقده مواضع كثيره ده اسم ولقب وكنيه ونسبلرنى ذكر قلماى ايراد ايدب بعضسنده قال الشيخ الامام البرغرى رحمه الله وبعضلرنده قال الامام البرغرى رحمه الله وبعض مواضعده وفى الطريقة البرغرية وبعضسنده قال الامام البرغرى رحمه الله فى طريقته ديدر ❁ وفوائد الجواهرده قنيه دن نقل ايله وفى الجامع البرغرى لو قال لها ان لم اضربك فانت طالق فهو على اربعة اقسام ان كان فيه دلالة على الفور بان قصد ضربها فمنع انصرف الى الفور وان نوى الفور بدون الدلالة يصدق وايضا لان فيه تغليظا وان نوى الابد اولم يكن له نية انصرف الى الابد وان نوى اليوم اوالغد لم يعمل بنية ودخى نچه موضعده ايراد ايده * ملا ابو المكارم ننك مختصر الوقايه شرحنده باب البيع الفاسده دخى مذكوردر فوائد البرغرى هم معروفدر * كشف كبيرده مبحث دلالة النص ده اولان كلامنى نقل ايله ايتادر وتقريره بعبارة الامام البرغرى رحمه الله الحدود شرعت زواجر عن الاقدام على الجنايات وانما يحتاج الى الزاجر الشرعى فيما يميل اليه الطبع واما فيما ينزجر الانسان عنه بطبعه فلا يحتاج فيه الى الزاجر الشرعى كشرب البول لايوجب الحد لما ذكرنا والحاجة الى الزاجر فى اللواطة ليست كالحاجة الى الزاجر فى الزنى اما فى جانب المفعول فلان الحد لو وجب عليه انما وجب استدلالا بالزنى والزانية انما تدعوها الشهوة على الزنى فاما المفعول به فيمتنع بطبعه عن هذا الفعل اشد الامتناع على ما عليه اصل الجبلة السليمة

فلا

فلا يحتاج الى الزاجر الشرعى فشرع الحد على الزانية لا يدل على شرع الحد على هذا وكذلك الكلام فى جانب الفاعل لأن طبعه وان كان يميل الى هذا الفعل ولكن الفعل لايقوم به وحده وانما يقوم به وبآخر لايميل طبعه اليه وفى الزنى يقوم فعله باثنين طبع كل واحد منهما يميل اليه فكان اغلب وجودا واسرع حصولا فكان احوج الى الزاجر فشرع الزاجر فيه لايدل على شرعه فى المتنازع فيه لان الحرمة المجردة يعنى فى الزنى بدون هذه المعانى وهى ان يكون غالب الوجود وان يكون فيه اهلاك البشر حكما وان يكون فيه افساد الفراش غير معتبرة لايجاب حد الزنى يعنى هى ليست بموجبة للحد حتى يرجعوا اللواطة عليه بالحرمة فيوجبوا فيها الحد بالطريق الاولى بل المعتبر ما ذكرنا من المعانى وهى فى اللواطة غير موجودة والدليل على ان الحرمة المجردة غير معتبرة ان شرب البول لايوجب الحد مع كمال الحرمة اى مع كونه آكد فى الحرمة من الخمر فان حرمته لاتنكشف بحال وشرب الخمر يوجبه مع ان حرمتها تزول بالتخليل وانها لم تكن محرمة فى الملل المتقدمة وانما هو لوجود دعاء الطبع فى الخمر وعدمه فى البول انتهى كلام الامام البرغرى رحمه الله المنقول فى الكشف بعبارته ۞ وبالجملة بوذات عالم وفقيه واصولى وبارع وفاضل زبردست كشى شمس الائمة السرخسى وفخر الاسلام البزدوى وشيخ الاسلام خواهر زاده لر معاصرلرى وامثالى در؛ برغر دن مراد اوشبو شهر بلغار اولدغى مسعودى وياقوت الحموى وغيرهما كلامنده مذكور در شيخ احمد مذكور مدحنده دخى بوبيت فارسى انشاء ايدلمش در ؛ شعر ؛

خواجه بلغاركه اوواقف اسرار بود ؛ هركه شد بنده‌ء او برهمه سالار بود ؛
پشته وكوه وجنكل كر وطن اوست چه باك ؛ لعل راقيمت ازان كه بكوهسار بود ؛

؛ بو مذكور شخص واحد يا متعددمى معلوم اولمدى طريقه‌ء برغريه ننك مجلد وتمامنى كوركانمز ومالك اولغانمز وترجمة الاحوال نى هيچ برتواريخ وطبقات كتابنده الى الان تابغانمز بوق والله سبحانه بكل شئ عليم ۞

۞ ومنهم الشيخ برهان الدين ابراهيم بن خضر البلغارى الحنفى رحمه الله كتاب اصول الحسامى نى يازب تمام ايتدكى بعدنك آخر كتاب ده ذكر ايتدكى عباره سى بودر تم الكتاب بتوفيق الله تعالى وقت الظهر فى اليوم الثالث من شهر ربيع الاول سنة ٧٥١ احدى وخمسين وسبعمائة على يد العبد الضعيف الراجى

رحمة ربه اللطيف ابراهيم بن خضر البلغاری المدعوبين اصحابه ببرهان رزقه الله تعالى علما نافعا وعملا كاملا وصلى الله تعالى على محمد وآله اجمعين والحمد لله رب العالمين نسخه‌سی صحیح وجلی وخطی منتظم وتعلیمی حلب ودمشق وسائر بلاد الشام ده متد اول خطلرغه مشابه ومماثل در مترجم فقیر یدنده عواری الزمان جمله سندندر ❊

❁ ومنهم الشیخ ابو محمد صدر بن علاء الدین البلغاری رحمه الله در ❊ اصحابندن تاج الدین ابراهیم بن محمد نام ذات اصول امام فخر الاسلامنی یازب آخرنده بو عبارت نی تحریر ایتمش تم الكتاب وربنا محمود وله المكارم والعلى والجود على يدى الضعيف الراجى الى رحمة ربه اللطيف ابراهيم شيخ بن محمد خواجه بن مولانا تاج الدين القرتمنى وكان فى اليوم العاشر من جمادى الاولى سنة ٧٦٥ خمس وستين وسبعمائة والحمد لله رب العالمين ❁ صاحب الترجمة ابو محمد البلغارى رحمه الله ننك مذكور شخص‌غه یازدغی اجازت نامه‌سی آخر کتابده تحریر ایدلمش بعبارته ایراد ایدله بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذى هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا ان هدينا الله والصلوة على رسوله محمد الداعى للخلق الى الحق باذن الله وعلى آله واصحابه المؤيدين لامر الله وعلماء شرعه المطلعين على حكم الاصول واحكام الفروع بحمد الله وبعد فان الشاب الاعز الاكرم منبع الجود والكرم الفائق على الاقران المقبل على الملاع حكم القرآن تاج الملة والدين بن محمد خواجه القرتمنى المعروف بابراهيم شيخ وفق الله تعالى له كل ما سمع به المستمع والقارى قد قرأ على هذا الكتاب الشريف المنسوب الى العالم العزيز الظريف المحبوب ابى الحسن على بن محمد البزدوى رحمه الله وانا الداعى لكافة المسلمين ابو محمد صدر بن علاء الدين البلغارى بصره الله عيوب نفسه وجعل يومه خيرا من امسه ثم انه لما قرأ من اول هذا الكتاب الى آخره وامتثل الى حكم آمره واستجازنى فى درسه وبيانه بوسعه وامكانه اجزت له فيه بتوفيق الله تعالى وتيسيره فى تأويله وتفسيره والله هو الموفق للسداد واليه المآل والمعاد وكان ذلك فى اليوم الثانى والعشرين من شوال يوم الاحد سنة ٧٦٦ ست وستين وسبعمائة ❊ القريمنى هر ایکسی‌ننك کتابتنده مبهم واقع اولغان القرتمنى تاء مثناة فوقانیه یا که تحتانیه برلانمی قرتمن وقریمن نامنلق قزان مضافاتنده قریه‌لر وار یا که قزبنی یا که غیر بر لفظمی معلوم اولمادی بو کتاب هم یدفقیرده عواری الزمان دندر ❊

ومنهم الشيخ الامام خواجه حسن بن عمر البلغاری رحمه الله مشایخ کثیره وعرفاء وفیره کا ملاقات وآنلردن استفاده ایتدیساده شیخ سعد الدین الحموی مریدی اولمقله معروف در وعلی قول اصلی آذربیجان مملکتنده کنجه نام شهردن اولوب لکن شهر بلغارده کوب زمان اقامت قلدقندن بلغاری دیمکله معروف اولمشدر افواه ناسده مذکور اولدیغنه بناء شهر بلغارده ایکان اعدا وحسادی برتقریب برله متهم ایلاب منارهدن آطمقغه مستحق قلدقلری بعدنده قاچوب کیتوب خلاص اولمش شهر بخارادا خانده حلهبافان محلهسنده برمشهد وار خواجه بلغاری دیمکله معروف وقبری اوستونه رسملرنچه هم بر علم منصوب وزیارتگاه در واهالیسی لسانندهخواجه بلغاری دیمکله شهر بلغاره نسبت ایله مشهور بناء علی ذلك مرحوم ملاحسین بن الحمد بن عمر البلغاری القرغالی المعروف بالساعاتی رحمه الله سنه اربع وسبعین بعد الف ومائتین وفات اولوب وصیتی برله منبنده مدفون قلنمش حسن وحسین البلغاریان در صدر الشریعة عبید الله بن مسعود بن تاج الشریعة الکرمانی بخارادا ملاقات ایله شیخ حسن البلغاری غه انابت ایدب داخل طریقه وسالك مسالك ارشادی اولمش دیور شحات وغیرماده مسطور ولکن سنة ستمائة وتسع وتسعین شهر تبریزده وفات اولدیغی دخی مذکوردر والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب *

ومنهم الشيخ برهان الدین ابراهیم بن یوسف البلغاری رحمه الله کشف الظنونده کتاب شرح اداب الصحایف فی بوذات تألیفندن ذکر قلدی ودخی فصول النسفی فی علم الجدل شرحها برهان الدین البلغاری اوله الحمد لواجب ابدع بقدرته آهذکر فیه ان العلم باحکام الشریعة والاطلاع علی دقایقها لایمکن الابعلم النظر والمبرزون فی هذا الفن قد صنفوا الکتب وبحثوا وبینوا القواعد الاان کتاب البرهان النسفی اعجبها تصنیفا فالتمسوامنی کتابة شرح آه دیوذکر قلدی ایکسی بر آدممی یاکه متعددمی معلوم اولمادی *

ومنهم الشيخ قاسم بن ابراهیم الغزانی رحمه الله قاسم شیخ عزیزان دیمکله معروف در مریدولی عزیزان الکوهزری ایدی سنه ۹۹۸ تسعمائة وثمان وتسعین بخارا وسمرقند مابیننده کرمینهده وفات اولمش تاریخنده بو بیت افاده ایدلمش

شعر بتاریخ اوندازغیب مقتدای زمانه شاه وگدا

تواریخ بلغاریه صاحبی حسام الدین بن شرف الدین المسلمی

نام ذات كلامنه بناء شيخ قاسم بن ابراهيم ينكا قزان اهالى سندن وفاتى دخى
آنده چاللى قريه سندن خليفه يونس بن ذو المحمد مريدى ديمش والله اعلم به
والعهدة عليه فى جعل اسم ابيه ابراهيم وقزان اهالى سى لساننده بوذات قزان
اهالى سندن اولدغى مشهور حتى بعض لرى قزان ده مدفون ديرلر ما وراء
النهرده ميانكالات و آندن غير نواحى اهلى ننك افواهنده قزان غه نسبت وير مك
وار اوزلرنده توارثا كيلكان ياكه قزان اهالى سندن سماعا ايتالرمى الله اعلم
به قبرى آنده الى الان معروف وعلم دار وزيارت كاه الحالة هذه قزان شهرنده
جامع الاوّل محله سنده بر يورط نى قاسم شيخ يورطى وارباب لرى قاسم شيخ لر
ديب تسميه ايدلب خلق نذور وصدقات طاوق واوردك وقاز كيلك برسه
لرنى قاسم شيخ كا ديب كيلتورالر ❁ اول يورط موضعى جبرى ننك اكثرى الحالة
هذه يوسف بن ابراهيم قزنى آلوب كياوى على بن منصور بن رحمانقلى بن سولطى
الكولباشى الخباز ملكنده آننك نذور وصدقات دن استفاده سى يوق هم مقصودى
دكل ❁ وبر آز عبد الولى بن يوسف بن ابراهيم بن عبد الرشيد اولادى احمد
وصالح قزى عائشه ملكنده اولوب آنلار استفاده ايده لر ❁ فقط قاسم شيخ اسمنى
دلوب سلسلهٔ نسب لرى وكيفية ادلا وانتساب لرى مجهول وشجره لرى معدوم
حتى بابالرى ابراهيم ننك اتاسى كم ايردكنى بلكان آدم يوق لكن فقير تردد
قلوب عبد الرشيد نام ايردكنى دست رس اولدى ❁ اما تاش كرمان نام
قريه اهالى سى تتار كراشون لر نصرانيت لرى قديم ودين لرنده ثابت القدم
اولانروب اعتقاد قديم توراثى برله قاسم شيخ كا ديب اهبابا نذور كيتورملك لرى
بوشهرت لرى قديم اولدغنه دلالت ايده در ❁ مذكور ابراهيم واولادى
ايا كان ديمكله دخى مذكورلر حدود سنة الف ومائتين واربعين وفات اولمش و
اوغلى يوسف سنة ۱۲۶۴ الف ومائتين واربع وستين سكسان ياشنده وفات واوغلى
عبد الولى سنة ۱۲۸۸ الف ومائتين وثمان وثمانين ايللى حدودنده وفات ونسبت لرى
عبد الولى اولادنده ❁ موندا قاسم شيخ اوزى اولماى فقط بر مريدى
اولغان ديكان سوز دخى مسموعمز در ❁ ابراهيم مذكور اباء واجدادندن
متوارث قالوب كندسى ساكن اولوب عمر ايتدكى يورط جامع اول محاذينده
قبله طرفنده اولب اول يورطنى كچى اهليه سى زليخا نام خاتوننندن تولد ايدن

موسى وعمرلره هبه قلب اولوغ اهليه سندن تولد تابقان يوسف ويعقوب نام اوغللارينه مسجد آلدندن كول بوينه توشا تورغان آرقلى اورامننك شرق طرفنده پوچماقدن بر بورط قالا ايكنچى يورطنى آلوب باشقه چغارمش حاضر شول موضع ده يوسف اولادى ۞ اما موسى وعمر اوزلرى وهم آنلردن اولاد يوق يورطلرنى فى حدود سنة ١٢٥٤ اربع وخمسين حاجى بيك محمد بن عبد السلام بن عثمان القاربلى شراقلوب فى سنة ١٢٨٣ الف ومائتين وثلاث وثمانين شاه احمد بن حسام الدين بن صالح بن ابى بكر السيمتبا شى آلوب بعد مدة صاتوب الحالة هذه سنة ثمان وتسعين ومائتين دن بو طرف عين الدين بن تاج الدين بن بايزيد البالطاچى ملكنده در *

۞ ومنهم الشيخ العلامة نجم الدين ابو الرجاء مختار بن محمود بن محمد القزبنى الحنفى المعروف بالزاهدى رحمه الله ۞ صاحب القنية وشارح مختصر القدورى در علاء الدين سديد بن محمد الخياطى وبرهان الائمة محمد بن عبد الكريم وغيرهمادن اخذ علم فقه ويوسف بن ابى بكر السكاكى دن اخذ كلام ايتدى دين اسلام حقلغين ورسول الله محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم ننك معجزاتن تفصيلا بيان ايله بر رسالهٔ عربيه تصنيف ايدب واسمنى بركه خانغه نسبتله رسالهٔ ناصريه قويوب مذكور بركه خانغه هديه ايلدى وسنة ٦٨٦ ستمائة وثمان وثمانين دار البقاغه ارتحال قلدى نور الله مرقده ۞ ومذكور رساله سنده ايتادر جناب رسول الله عليه الصلوة والسلام حضرتلرى ننك معجزاتى منك وعلى رواية اوچ منك عددكا واصل در برقسمى ارهاصيه در قبل دعوى النبوة قاعده ونبوتنه مقدمه اولوب صادر اولدى اصحاب الفيل واقعه سى وعرب دن بكر بن وائل قبيله سى آزجماعه ننك ملوك فرس دن كسرى دولت عظيمه سينه غلبه وعساكرنى كسر قلمش قالدقلارى كبى يوم ذى قار ديب معروفدر ۞ ودخى برقسمى تصديقيه در بعد دعوى النبوة ظاهر اولدى ۞ بو دخى ايكى قسم در برقسمى نفس ذاتنده وكان يرى من خلفه كمايرى من قدامه كان بين كتفيه عينان مثل سم الخياط يبصر بهما ولا يحجبهما الثياب ۞ وبرقسمى امور خارجهٔ عن ذاته ده ايدى مثل انشقاق القمر وانبات النخلة فى سنام البعير وادراك ثمرها فى الحال دردور *

۞ ومنهم الشيخ الفاضل احمد بن محمود الجندى رحمه الله ۞ مطرزى ننك مصباح نام كتابنه شرح ايتوب اسمنى مقاليد نام بيروب بر نسخه سى ننك تاريخ كتابتى

سنـ٧٥١ـة سبعمائة واحدى وخمسين واقع اولدغندن تأليفى دهامقدم اولدغى مستفاد اولادر اول شرح ننك اولى الحمد لله على جزيل نواله ❁ بو ذات شرح العقايد وشرح الرسالة الشمسيه كا حاشيه لرى اولان ملا احمد الجندى كامغايردر چونكه اول متأخر الزمان الى كامل قبيلندن موجود وملاعصام الدين ابراهيم بن محمد بن عربشاه الاسفرائنى لركا معاصر ايدى ❁

❁ ومنهم العلامة قطب الدين محمد بن محمد الرازى الشافعى المعروف بالتحتانى رحمه الله ❁ رى شهرينه منسوب وصاحب كتاب المحاكمات والرسالة المعمولة وشارح المطالع والشمسية والحاوى الصغير فى فقه الشافعية درو سيد شريف الجرجانى قدس سره ننك علوم عقليه ده استادى اولدقى السنه ده مذكوردر سنـ٧٦٦ـة سبعمائة وست وستين وفات ❁

❁ ومنهم الشيخ منهاج الدين ابراهيم بن سليمان السراى رحمه الله ❁ ذكر ان شيخه رشيد الدين اسماعيل بن محمود بن محمد الكردرى كتب فوائد المسائل الضرورية فجمعه وزاد عليه فوائد وجعله شرحا للفرايض العثمانية وسماه مفاتيح الاقفال وفرغ منه فى خوارزم سنـ٧٧١ـة سبعمائة واحدى وسبعين ❁

❁ ومنهم الشيخ الواعظ الناصح احمد بن شمس الائمة السراى رحمه الله ❁ ابن عربشاه كان يقال له ملك الكلام عربيا وفارسيا وتركيا وكان اعجوبة الزمان ديدر آقصاق تيمور آنى سمرقند شهرنه جلب قلدى ❁

❁ ومنهم العلامة سعد الدين مسعود بن عمر الخراسانى النسائى الشافعى المعروف بالتفتازانى رحمه الله ❁ شارح العقايد وصاحب التصانيف الكثيرة معروفدر سنـ٧٥٣ـة سبعمائة وثلاث وخمسين ده تلويح على التوضيح نى شهر كلستان ده تصنيف وكتاب شرح التلخيص نى پادشاه سراى جانى بيك خان حضرتلرينه هديه قلدى خطبه سنده ايراد ايتدكى عبارة سى بودور سعد الزمان وساعد الاقبال ودنا المنى واجابت الامال وتبسم فى وجه رجائى المطالب بان توجهت تلقاء مدين المارب حضرة من انام الانام فى ظل الامان وافاض عليهم سجال العدل والاحسان ورد بسياسته الغرار الى الاجفان وسد بهيبته دون يأجوج الفتنة طرق العدوان واعاد رميم الفضائل والكمالات منشورا واوقع باقلام الخطيات على صحايف الصفايح لنصرة الاسلام منشورا وهو السلطان الاعظم مالك رقاب الامم ملاذ سلاطين العرب والعجم ملجاء صناديد ملوك العالم ظل الله على بريته وخليفته فى خليقته حافظ البلاد ناصر العباد

ماحى

ماحی ظلام الظلم والعناد رافع منار الشريعة النبوية ناصب رايات العلوم الدينية خافض جناح الرحمة لاهل الحق واليقين مادسرادق الامن بالنصر العزيز والفتح المبين كهف الانام ملاذ الخلق قاطبة ظل الا له جلال الحق والدين ابو المظفر السلطان محمود جانی بك خان خلد الله سرادق عظمته وجلاله وادام رواء نعيم الامال من سجال افضاله فحاولت بهذا الكتاب التشبث باذيال الاقبال والاستظلال بظلال الرافة والافضال فجعلته خدمة لسدته التی هی ملتثم شفاه الاقبال ومعول رجاء الامال ومبوأ العظمة والجلال لازال محط الافاضل وملاذ رباب الفضايل وعون الاسلام وغوث الانام بالنبی وآله عليه وعليهم السلام سنة ٧٩٢ سبعمائة واثنتين وتسعين سمرقندده تيمور حضورنده فجأة وفات اولوب جنازه سی سرخس کانقل واول موضعده شيخ ابی الفضل السرخسی جوارنده دفن قلندی ❋

❁ ومنهم الشيخ كمال الدين الخجندی الزاهد العالم رحمه الله ❁ سيد راقم ايتادر در حاليكه عسكر توقتامش خان قصد ولايت تبريز كرد حضرت شيخ كمال الدين در آنجا بودند بعد از فتح ولايت حضرت شيخ را بفرمان قضا جريان توقتامش خان بدشت قبچاق بشهر سرای بردند كه اب وهواء آن عرصه بی غايت نيكو بود وحضرت شيخ را ناكوار افتاده دران حال اين مطلع چون خرشيد از افق طبعش طلوع نمود ❁ شعر ❁ اكر سرای همين است دلبران سرای ❁ بيار باده كه فارغ شوم ازهردو سرای ❁ بعد از چهارده سال عازم تبريز شدو سنة ٧٩٣ ثلاث وتسعين وسبعمائة در آنجا وفات يافت ❋

❁ ومنهم الشيخ حافظ الدين محمد بن محمد بن شهاب بن يوسف الخوارزمی الكردری المعروف بابن البزاز رحمه الله ❁ سنی سكسن دن تجاوز قلب سنة ٨٢٧ ثمانمائة وسبع وعشرين شهر رمضاننده وفات اولدی مبادی العلوم نی كند بلاديده تحصيل ايدب بلاد بلغار وقريم وممالك الروم غه ارتحال ايله فضلا سيله جلوس وعلماسينه اختلاط ايدب افاده واستفاده ايلادی وكوب زمان شهر بلغار وحاجی طرخان وقريم شهرلرنده اقامت ايدب ملوك تتار وسلالة جوجی خانلری عندنده زياده سيله معزز ومحترم وافر اننه مرجع ومقدم ايدی فقه حنفی ده تصانيفيدن فتاوی بزازيه كتاب معروف ومتداول در تفاصيل احوالی وسراج الدين احمد بن فضل الحاجطر خانی غه يازدغی اجازت نامه سنی وفية الاسلافده ذكر قلدق ❁ اقصاق تيمور

ننك كفرى برله فتوى ويرن علماء جمله سندندر فتاوى سنده مذكور بعض عباره سى دخى تكفيرنى مشعردر ‌*
❁ ومنهم عصام بن الملك المرغينانى رحمه الله ❁ صاحب الهداية اولادندندر تيمور عصرنده كندسى وابن عمى عبد الاول بن على صدور مملكت جمله سندن معدود ايدى لا رفقيه وعالم وشاعر ايدى حافظ الدين بن البزاز برله مابين الاقران اولان نفاست علميه ومقارعت فعليه وقوليه لرى وار ايدى اقصاق تيمور فتنه سى بعدنده بلاد بلغار وبرية البركه ده واقع اولان هرج ومرج وفتنه وفساد اثناسنده حج سفرندن رجوع ايتمكله طرقنده كلفت ومشقت كورد كندن سنة ٨١٤ ثمان مائة واربع عشرة حاجى طرخان شهرنده ايكان بو بيت فى انشاء ابدب ابن عربشاه بالذات استماع ايتدكنى ذكر ايده ❁ شعر ❁ قد كنت اسمع ان الخير وافية ❁ فى صحراء تعزى الى سلطانها بركة ❁ بردت ناقة ترحالى بجانبها ❁ فما رأيت بها فى واحد بركة ‌* ودخى مذكور ابن البزازده تعريض ايدب ايتادر ❁ شعر ❁ متى يحفظ الناس فى بلدة ‌* مصالحها فى يدى حافظ ‌* فحافظها صار سلطانها ‌* وسلطانها ليس بالحافظ ‌*
❁ ومنهم العلامة الفاضل شهاب الدين احمد بن محمد بن عبد الله القرشى الدمشقى المعروف بابن عربشاه رحمه الله ‌* وسنة ٧٩١ سبعمائة واحدى وتسعين بلده دمشق الشامده تولد تابوب سنة ٨٥٤ ثمانمائة واربع وخمسين رجبنده وفات اولدى عالم وفاضل وفقيه واديب وشاعر وامام الناس وتواريخ العالم واحوال القرون الماضيه يه مطلع وواقف ايدى بلاد بلغار والعراق وخراسان والروم وما وراء النهر والمغل والترك وخوارزمده جولان قلوب افاده واستفاده ايله كتب كثيره تصنيف قلدى وبرية البركه ده كوب زمان اقامت ايدب اوغلى تاج الدين ابو الفضل عبد الوهاب سنة ٨١٣ ثمانمائة وثلث عشرة حاجى طرخان شهرنده وجوده كلدى اول دخى جملهء علماء وزمرهء فضلاءدن درهر ابكاوى ننك طبقات سنيه ووفية الاسلافده ترجمهء واسعه لرى واردر مطلوب ايسه اورايه رجوع ايدله ❁ ابن عربشاه رحمه الله غرايب المقدور فى نوادر تيمور نام كتابنده ايتادر وتخت الدشت سراى وهى مدينة اسلامية البنيان بديعة الاركان ❁ وكان السلطان بركة رحمه الله للاسلام بناها واتخذها دار الملك واصطفيها وحمل اهل الدشت على الدخول فى حمى الاسلام ودعاها فلذلك كان محل كل خير وبركة

واضيفت

واضيفت بعد اضافتها الى قفجاق الى بركة ۞ ودخى ايتادرلما تشرف بركة خان
بخلعة الاسلام ورفع الدين الحنيفى الاعلام استدعى العلماء من الاطراف والمشايخ
من الافاق والاكناف ليوقفوا الناس على معالم دينهم ويبصروهم طرايق توحيد
هم ويقينهم وبذل فى ذلك الرغبات واعاض على الوافدين بحار الهبات واقام
حرمة العلم والعلماء وعظم شعاير الله تعالى وشرايع الانبياء فكان عنده فى ذلك الزمان
وعند اوزبك خان وجاى بيك خان وبعده مولانا قطب الدين العلامة الرازى
والشيخ سعد الدين التفتازانى والسيد جلال الدين شارح الحاجبية وغيرهم من
فضلاء الحنفية والشافعية ۞ ثم من بعدهم مولانا حافظ الدين البزازو مولانا احمد
الجندى رحمهم الله فصارت سراى بواسطة هؤلاء السادات مجمع العلم ومعدن
السعادات واجتمع فيها من العلماء والفضلاء والادباء والظرفاء والنبلاء ومن كل
صاحب فضيلة وخصلة نبيلة جليلة فى مدة قليلة ما يجتمع فى سواها بو ذاتلر كرچه
اصللرى بلغار اهالى سندن اولماسه دا بلاد بلغاره ورود وكوب وقت
اقامت ايتمشلر *

۞ ومنهم الشيخ محمد البلغارى رحمه الله ۞ صاحب كتاب خزينة العلماء وزينة
الفقهاء مواعظ ونصايح بابنده بر مختصر كتابدر برنچه احاديث واثارغه مشتمل
اوّلى الحمد لله الذى لم يلده والد عبارتيله در *

۞ ومنهم احمد بن عبد الله القرمى عبد الاول بن على الفرغانى وحافظ الدين دن
البزاز وشرف الدين بن كمال الدين القرمى شاكردلرندن ايدى تلويح وشرح
العقايد النسفيه كا حاشيه لرى واردر واخى چلبى ديمكله معروف يوسف بن
حنيف التوقاتى بوننك شاكردى ايدى *

۞ فصل فى ملوك بلغار ۞ ملوك قدماء بلغاردن بزه واصل اولانى ننك اوّلى تواريخ
مسلم الدين فى اعتبار قلساق توقى خان ۞ ثم ابنه ايدر خان اننك عصرنده
صحابه لر كيلوب مريضه قزينه مداوات قلوب اظهار كرامت ايله خان واهل
بلغار مسلمان اولديلار ديدر والعهدة عليه من اصلا صحتنى اقرار ايدهمم
۞ ثم زبير خان كوب عسكر برله بارب قسطنطنيه قيصرنى وسائر اهالى سنى
زورغونى كا توشردى ديب مذكور اسلام دن مقدم اولمسه كرك ۞ ثم سلكى
خان * ابتداء مسلمان اولوب دار الخلافة بغداده ايلچى يباروب اسلامنى خليفه كا
عرض ايدن آلماس خان ننك والدى در الماس خان كندسنى جعفر ديو

تسميه ایتدکده والدی عبدالله اسملی قلفان ایدی ۞ ثم ابنه الامیر جعفر * مونتك عصرنده شهر بلغارغه بغداددن رسوللر سهسن الراسبی وبدر الحرمی واحمد بن فضلان ورفاقتلرنده دین تعلیمی اوچون علمالر وعمارت وسائر اعمال اوچون ماهر صانعلر کیلدی وسنـ۳۲۲ـة ثلثمائة واثنتین وثاثین برحیوة اولب قسطنطنیه وشول اطرافده اولان مملکتلرنی غزا قلدقی ابو الحسن المسعودی کلامنده مذکور ومصرحدر ۞ ثم ابنه الامیر احمد * بوشخص مقتدر بالله خلیفه ننك ایامنده بوتنده بغداد آرقلی حج کاوارب دیوانعزیزدن کوب اموال وحیوانات وملابس واعلام سود[1] وطبول وبنوداعطاء قاندی ۞ ثم ابنه الامیر طالب * بوشخص اسمنده سنـ۳۳۸ـة ثلثمائة وثمان وثاثین شهر بلغارده مضروب تنکه‌لر موجود دور ۞ ثم ابنه الامیر موءمن * ایامنده سنـ۵۸ـة ثمان وخمسین روسیه حکمداری ولادیمر نام ذات قبچق ترك لری ننك یاردمی برله بلاد بلغاره هجوم ایدوب کوب خراباقلر وغارتلر وقتل وسبی واجلاءلر قلدیلار بلغاریلردن خراج آلورغه قصد ایتکاچ روسیه سرعسکری حکمداریغه بولارننك آیاقلاری ایتکلی بولاردن بز خراج آلا آلمامز بز چاباطه‌لی لراوستنه بارالق بز کا شولار قولای بولور دیوایتدکی مرویدر یعنی تمدن ومعرفتلی لردیدکی شهر بلغارده سنـ۳۶۶ـة ثلثمائة وست وستین بوننك اسمنده مضروب تنکه‌لروار * خلفاء عباسیه دن الطایع لله ابوبکر عبدالکریم بن المطیع کامعاصر ایدی ۞ ثم الامیر شمعون الله اعلم بوذات طونه بلغاریلرندن بولسه کرك ۞ ثم الامیر حیدر ۞ ثم ابنه الامیر محمد ۞ ثم اخوه الامیر سعید ۞ ثم الامیر باراج ۞ ثم الامیر ابراهیم سنـ۵٦۰ـة خمسمائة وستین هجریه موجود ایدی بلغار مملکتنده اولان مشهور ابراهیم قلعه‌سی بوکشیکا منسوب دکل میکان ۞ ثم ابنه الامیر سلیم خلفاء عباسیه دن الناصر لدین الله ابوالعباس احمد بن المستضیءکا معاصر ایدی بلغاردا مضروب دراهم اراسنده الناصر لدین الله امیر المؤمنین دیب یازلغان تنکه‌لر بلر کندمز برنچه سنی مالك اولدق لکن تاریخی معاء غرالزمان در * ثم ابنه الامیر الهام * بوننك عصرنده تتارلر بلاد بلغاره ورود ایتدیلار سنـ٦۲۵ـة ستمائة وعشرین اخرنده شهر بلغارغه کیلوب بلغاریلردن منهزم اولوب قالغان آزی طالقلی شهرنده پادشاهلری جنکز خان حضورنه قایتوب کیتدیلار بعد ذلك بول لار آچاوب قافله‌لر یوروب

[1] سودالر

سودالر بولا باشلادی جوجی خان آتاسی جنكزخان‌دن آلتی آی مدتی مقدم وفات اولب چنكزخان آننك حصه سنی ایكنچی اوغلی باتو خان بن جوجی خانغه ویرب صاین دیو ملقب قلدی باتو خان باباسی چنكز خان قاشندن قایتوب سنه ٦٣٣ ستمائة وثلاث وثلثین حدودنده مرة اخری بلغار مملكتنی قصد قاری صوبوطای نام ذاتنی سرعسكر ایتوب یبارب بلغاریلرغه غلبه قلوب اهالی انقیاد واظهار الطاعت قلب امیر بلغار تتارلرغه خراج گذار وتحت حكومتلرینه داخل اولدی وخضوع واظهار طاعت ایله مقامنده قالدی ❁ ثم الامیر فولاد تیمور * مونك عصرنده سنة ٧٦٢ سبعمائة واثنتین وستین بلغاریلر نیزنی قلعه‌سنه باردیلار ❁ ثم الامیر عبدالله ❁ ثم الامیر حسن * سنة ٧٧٥ سبعمائة وسبعین وسنة ٧٧٦ سبعمائة وست وسبعین وسنة ٧٧٨ سبعمائة وثمان وسبعین مونك اسمنده بلغارده مضروب تنكه‌لار وار قزان ده كول باشنده اسقف خانه قابقاسی خارجنده اولان زور طاش بونك قبرینه قویلغان لوح دكل میكان ❁ بزنك ظنمزدا اول تتار خانلرندن دكل چونكه انلار پادشاه مستقل‌كا خان اسمنی ترك ایله سلطان اطلاق قلماقنه اكتفاء اهتمای لر بلكه آنی شهزاده‌لرینه اطلاق ایدالر اول لوح دا امیر وسلطان وظل الله للعلمین دیو یازلمش در ظل‌الله للعلمین دیدكی وآندن غیر قرینه‌لر پادشاه مستقل اولدقنه دلالت ایده وبو اسمكا اكتفاء برله خان اسمنی ذكر ایتماكی تتارخان لری جمله سندن اولمادقنه دلالت ایدادر ❁ ثم اخوه الامیر محمود ❁ ثم الامیر عبد الله عوام لساننده مونی آقصاق تیمور قتل ایدب آندن ایكی اوغل قالدی بری التون بك توقزوبری عالم‌بك یدی باشنده ایدی تیمور بلغارنی ویران وخراب وخلقنی تاراتدی‌دیرلار ❁ بوقول البتة غلط چونكه تیمور توقطامش‌خان برله سنة سبعمائة وثلاث وتسعین حدودنده محاربه قلدی وسكز یوز یدنچی سنه خطای سفرنده اوترر دیكان موضع ده وفات اولوب اوترر لفظی وفاتنه تاریخ اولدی ❁ بو واقعه بعدنده سكز یوز اوتوزدن تجاوز قلغان وقتلرده شهر بلغارده تاتار خانلری اسملرینه مضروب تنكه‌لار علی الكثرة موجوددر ❁ شهر بلغار قایسی زمان روسیه قولنه كردكی ونه وقت ونی سبب برله خراب اولدقی تحت الخفادر سماوی سبب برله‌می یا بر عدوان

برله می هیچ قایوسی علی الصحة معلوم دکل ❁ تیمور خراب قلدی دیکان
سوز صحیح بولغان تقدیرده هم آندن بالکلیة خراب بولمق ومهجور ومتروك
قالمق لازم دکل آننك کبك سوز روسیه امیر موٴمن عصرنده خراب قلدی
❁ بعدذلك تتار پادشاهلرندن منکوتیمورخان سنة ٦٧٧ ستمائة وسبع وسبعین
خراب قلدی دیکان سوزلردا بار ❁ هیچ قایوسنده تماما خراب بولغان یوق
❁ تتار جماعه‌مز لساننده قناش نام اسقی بلغارنی خراب قلدی دیکان سوز
بار بر تقدیر راست بولسه بلکه تعصبندن بعض بنالرنی وانقاندر خراب
بولوب بتکان بعدنده ❁ تتار افواهنده دخی ایدل کوچمك سببلی خراب
بولدی دیکان سوزبار ❁ الله اعلم روسیه قزانی الغانده مالك بولغانلردر
❁ خلقمزننك علم عظیم الشان تواریخکا رغبت واهتماملری اولمادغندن همه
احوال قرانغیلقده تحت الخفادر ❁ حتی اوشبو عصرمزکا قدر باقی ایکی
مناره‌سی ننك اولوغ سی حاضرده ساقط اولغان قایوسنه جیمرلکاننی ازلاب صوراب
تتبع قلوب کوب وقتدن صنك اسپاس مضافاتنده الوغ چاللی قریه‌سی ننك مرحوم
فضل الله بن بخارای نام ذات جمعندن تابوب آلوب تشکر قلدی ❁ اول
ایتادر سنة ١٢٦٥ الف ومائتین وستین هجریه سه شنبه کیجه‌سی شهر رمضان
اون طوقزنده نصف اللیلده یقلدی دیو ❁ ومرحوم ابراهیم افندی سنة ١٢٣٥
الف ومائتین وخمس وثلاثین جای کوننده شوال آینده شهر بلغارغه زیارتقه
بارغان اول وقتده سلامت قائم ایکان اول ذات جمعنده ایتادر اول مناره‌غه
یتمش اوچ درجه باسقچ برله منداك دیب ومرحوم ملا عبد الوهاب بن
امامقلی الرجبی دخی افندی قولنه موافق حکایت قلدی ❁ بوشهر بلغارننك
جامعی ومناره‌سی آثار قدیمه‌دن اولماقی مقرر بلکه بغداددن کیلکان رسول رفاقتنده
اولان صانعلر معرفتی ایله بنا قلنغاندر ❁ برفارسی کتابده بلغار شهریست
بغایت بزرك بر ساحل بحر مارطس وعمارت ایشان ازچوب صنوبرست
وسور آن قلعه ازچوب بلورست وسرما انجا بسیارست ❁ وبرقدیم ترکی
کتابنده ارض بلغار شهری کچرکدر اعمال کثیره‌سی یوق ولکن بناسی غایتده
خوب وخلقی زیبا ومحبوب دیدور وفرهنك مثنویده شهرعظیم ست ونیز نام
ولایت ست دربن ولایت سه شهر بود بزرك یکی بلغار دویم سوار سیوم
اسله وکرد بلغار همه کفار واتراك ست دیو ذکر ایده *

البابـ الثانى من القسم الاول من كتاب مستفاد الاخبار فى احوال قزان وبلغار

فصـــــل فى ملوك التتار وورودهم على هذه الديار

شمس الدين ابو عبدالله محمد بن ابى طالب الانصارى الدمشقى المعروف
بابن الربوة وغيره ايتادر تتار طائفه سى ننك لسان الناس ده ذكرلرى يوق
ايدى چونكه آنلار صين مملكتنه چيكدش وآنلرننك بلادى برله بلاد اسلام
اراسنده خطاء خلقى وار ايدى * يعنى خواقين ترك آنلر سامانيه دولتنه تغلب
قلب ماوراء النهرنى هم مالك اولديلار آنلر تتارلرننك دشمانى ايدى آنلر
آراسنده هميشه محاربه اولور ايدى دولة سلجوقيه خراساندن منقرض بولدق
بعدنده خوارزمشاهلر خلفاء طرفندن امراء خراسان بولغاچ سلطان علاء الدين
خوارزمشاه ماوراء النهر مملكتنه طمع قلب خواقين نى تمام بتروب ما وراء
النهرنى مالك بولغاچ تركستان بى صاحب خالى قلغاچ تتارلر انى تصاحب
قالديلار خوارزمشاه ننك سمرقند محافظه سنه قويغان درت يوزمنك عسكرى
آنلرغه مقاومت قيلا المادى ديلار آنلار سنة ٦١٦ ستمائة وست عشرة سمرقند
وبخارالرنى آلوب غارت وقتل عام قلب خوارزمكا متوجه بولديلار خوارزمشاه
بى حساب عسكرى برلان انارغه مقاومت قلا آلماى قاچوب كيتوب بحر خزرده
طبرستان طرفنده برجزيره ده سنة سبع عشرة وفات اولدى تتارلر سنة ثمان
عشرة جرجانية خوارزم نى آلدى لار اوشبو تتارلرننك اصل نسب لرى
يافث بن نوح عليه السلام ذريه سى آلنجه خان اولادندندر آننك بروسى
تتار ايكنچى سى مغول نامنده ايكى اوغلى اولوب مملكت نى ايكسينه تقسيم قلب
بيروب هرقايوسى اوز تبعه سينه حكمدارلك قلب تناسل برله طوائف متفرقه كا
منقسم اولوب آنلردن اويغور تركمان قبچاق قبيله لرى نامدارلرى ايدى
مملكت لرى مشرق طرفنده مشرقنده اويغرستان مغربنده خطاى جنوبنده
تبت شمالنده سبر مملكت لرينه متصل ايدى حاضرده جنكل مغولستان وكاشغر
والمالق والماطو وقامهء طرپان ديب معروفدر مغول مملكتى ننك حكمدارى
ييسوكا بهادر بن برتاى بن قبل بن تومنه بن بايسنقر وتتار حاكمى تيموچين
خان برله محاربه قلوب غلبه ايتدكنده بر اوغل بالاسى اولوب اسمنى تيموچين
قويدى بـالا اون اوچ ياشنه جيتكاچ ييسوكا وفـات بولب اوغلى تيموچين

حکمدار اولدی یاشلکی سببلی خلقی متفرقه بولوب دشمانلر قصد قیلا باشلاغاچ مغل خانلرندن اونك خانغه التجا قلوب مقبولیت حاصل ایتسادا تیززمان ارالرنده وحشت توشوب محاربه‌گا مایل اولوب اونك خان مغلوب ومقتول اولغاچ اوزینه صفة مدح ایدب چنکزخان اسمنی قویدی ❁ بعد ذلك هر قایسی مغول وتتار مملکتلری بتعاقب تیوه‌چینکه انقیاد ایدب جمیع اتباعینه تتار اسمی غلبه‌قلوب مغول اسمی متروك اولدی والا اصل ماده‌لری مغولدر تتار دکل وتمام ممالکنی مشهور درت اوغلنه تقسیم ایدب بلغار وسبر وبرطاس وخوارزم وقبچق وروس وباشقرد ولهستان وبرجان وافلاق مملکتلری اولوغلاری جوجی خان اولوشی اولدی ماوراء النهر وخراسان وغزنه وکابل اطرافلارنی ایکنچی اوغلی چغتای خانغه واصل مملکتی قراقرم والمالغ اطرافلرنی اوچونچی اوغلی اوکدای خانغه بیرب همه‌دن اوستون کویا خلیفة الاسلام منزله‌سنده ایدب آنکا رخاقان عنوانني بیردی جبل وکیلان وطبرستان وعراق اطراف لرنی درتنچی اوغلی تولی خانغه نام زد قلدی اوشبو جهتدن قدیمده بلاد صقالبه ودشت قبچاق ومملکت بلغار اسمنده اولان ملك جوجی الوسی آتاندی بمعنی سهم وحصه سی در جوجی خان وفاتی آتاسندن مقدم اولمق مناسبتی برله چنکزخان ایکنچی اوغلی باتو بن جوجی خانني اختیار وتقدیم وحاکم بالاستقلال ایتمه سی له باتو یورطی بعد ذلك برکه خان ایام سلطنتنده بریة البرکه اسمیله بعدازان اوزبك خان عصر سلطنتنده اوزبك ایلی نامنی آلوب همه اتباعی اوزبك اسمنه کردی نی عجب حالدر بو اسم اوشبو مملکت خلقی وپادشاه سی ننك اسمی اولسادا ابوالخیر خان اولادینه ایاریب کوب ترکستان وماوراء النهر ترکلرینه اسم اولوب قرار تابوب آنلاردن چغتای اسمی بتدی بلغار خلقنده اوزبك اسمی بالکلیة متروك اولوب آنلارغه تتار اسمی قالدی چغتای اولادینه وکاشغر ویارکند خلقنه مغول اسمی لازم اولدی ❁ تتارلر ما وراء النهر وخراسان وخوارزمدن فارغ بولوب دربند آرقلی چقب بلغارستان وخزر ودشت قبچق مملکتنه قدم قویب ابتدا لان طائفه‌سی برله صوغوشا باشلادیلار آنلر قبچق طائفه‌سی برله اتحاد واتفاق قلب قارشی توروب یخشی صوغشدیلار اما تتارلر آلارغه غلبه قلا آلماغاچ قبچق‌غه ایلچی یباردیلار سزننك دینکزلان دیننه باشقه هم نسلنکز باشقه بلکه سز بزکا قرداش

سزدن‌كا ایرك بیربنكز بز آنلاردن آلغان اولجالرمزننك نصفنی سزكا بیررمز دیو ❁ قپچق‌لر مغرور اولب لان‌طائفه‌سنی میداندا یالغز طاشلادیلار تتارلر آنلرغه تمام غلبه وقتل وغارت قلب آلغان غنیمت‌لرننك یارم‌نی قپچق‌غه بیردیلار لكن قپچق صلح قلدق دیب غافل وخاطر جمع تورغان‌لرنده تتارلر آنلارغه ایلانوب آنلارنی لان دن یمان قلب قتل عام وتاراج قلب بیركان نرسه‌لرننك عشرة اضعافنی آلدیلار ❁ موننك بعدنده روس لرغه شروع ایدب انلرنی هم بنك یمان قرب‌قتل عام‌وغارت تام‌وتارمار وهلاك‌قلدی‌لار بو حال سببلی بوملكت‌لرده تمام یول‌لر بتوب قافله‌لر كیسلوب سودالر توقطالدی ❁ لان وقپچق وروس وغیر طائفه‌لردن فارغ بولغاچ تتارلرشهر بلغارنی قصدقلدی‌لار سنه‌ ٦٢٠ ستمائة‌وعشرین آخرنده‌لكن‌بلغاری‌لردن مغلوب بولوب قربلوب قالغان آزی طالقانغه چنكزخان حضورنه قایتب كیتدیلار ❁ بوسبب‌لی یول‌لر آچلوب قافله‌لر یورب سودالر بولاباشلادی ❋ جوجی‌خان آتاسی چنكز خان دن آلتی آی مدتی مقدم وفات بولوب چنكز خان آننك حصه‌سنی ایكنچی اوغلی باتوخان‌غه ویروب صاین دیو ملقب‌قلدی ❁ باتو خان باباسی چنكزخان قاشندن قایتوب سنة ستمائة وثلاث وثلثین حدودنده مرة‌اخری بلغار ملكت‌نی قصدقلدی بلغار امیری واهالی‌سی انقیاد واظهار الطاعت قلوب خراج اداء ایتمك بولوب مكان‌لرنده قالدیلار ❁ باتوخان تحت‌حكومتنده اولان ملكت‌لر طوبل‌واورنبور وقزاقستان وخوارزم وچركستان وارض دون وحاجی طرخان وصمار وسنبر وقزان وبلغار وطنبوب وپنزوورزن ووارونژ وبحر خزر اطراف وقرم‌وخرصون‌وبیسسارابیه وبغدان‌وافلاق‌وازربیجان‌ومجاروروسیه ملكت‌لری ایدی ❁ مسكوب وسائر روسیه حكمدارلری هرقایوسی تتار خانلاری ننك منشورن آلمای ملكت‌لرینه حكمدار اولب آتالری تختنه اوطرا آلماس ایدیلار ❁ وتتار خان‌لرنه بیك زور آغرخراج ویرا ایدیلار ❁ تحت فارغ بولسه حكمدار اهل‌بیتندن حكمدار اولورغه لیاقتی اولان‌لری هرقایوسی خان‌حضورنه آلتون‌اورداغه كیلوب برسی وزیر وبرسی شهزاده‌نی وبرسی خاتوننی یاكه‌شیخ‌الاسلام‌نی اوزینه شفاعتچی‌قلوب روسیه حكمدارلی اولماقنی صورار ایدی‌لر ❋ خان‌ننك اختیاری قایوسنه تعلق تابسه باشقه‌لری اول حكمدارننك آطلرنی جیتاك‌لاب قایطور ایدی خاندن مسكوب‌كا حكم

دار برله برکا ایلچی وبر باسقاق وبرداروغه وبراز عسکر یباروور ایدی ایلچی بارب یتوب آلهی برلان الوغ کنیسه سنه کروب تری لرنه آرتی بلان تروب خلقنی جمع قلوب دان‌ننك منشورنی اوقوب حکمدارنی تخت‌کا اولتورتوب قایتوب کیتار ایدی * هرسنه خان‌غه بیرور اوچون نی قدر یاش‌قزلار وباش یکت‌لرنی مسکوب ده جمع قلوب خان طرفندن بر موکل کشی کیلوب درمیدانده ترتب علی‌ماهوالمعین المامور صایلاب قدرمعین‌نی آلوب کیتار ایدی حاضرده هم اول موضع‌نی مسکو اهالی سی قزلار میدانی دیب آطای‌لر ایکان خان طرفندن برکشی مسکوب‌کا کیلما کچی بولسا مسکوب حکمداری جیاولاب مسافه بعیده‌کا استقبال‌غه چغار ایدی ۞ وبالجمله تاتار حکومتی ایبروسبردن باب الابواب غه قدر تافق وهمه‌سنه دشت قبچق وبلاد بلغار وخوجی‌الوسی وباتوبورطی وبریة البرکه واوزبك ایلی اسم‌لری شامل‌ایدی ۞ دار السلطنة یعنی شاه‌نشین پای تخت‌لری سرائوب‌دن توبان حاجی طرخاندن یوقاری نهر الاتل بوینده آق توبه دیکان موضع‌ده نهر اتل ننك شرق طرفنده قرق سکز درجه قرق بش دقیقه عرض شمالیده آلتمش بش درجه بش دقیقه طول شرقیده واقع شهر سرای ایدی آنی باتوخان سنة ستمائة واحدی وخمسین بناءسنی ابتداء قلب برکه خان وقتنده تمام وکند سنه واهل بیتنه وغیرلرکا دار الملك اولدی آنی سرای والوغ اوردا وآلتون اوردا تسمیه قلنور ایدی اول شهر کوب یشامای باتوخان بعدنده ایکی یوز اوتوز دورت سنه قدر باقی بعد خراب اولدی حاضرده خرابه سنده برکیرك تبهسا قلعه‌سی‌نار تحریف برله سربف تسمیه ایدالر ۞ بوملکت‌ده اولان تتارلرننك بین المشرق والجنوب جایق وجم نهرلری بوینده اولان‌لری‌ننك پای تختی آق اورده شمالده روسیه آراسنده کوچب‌یورکانلار‌ننك‌مقامی کوك اوردا تسمیه قلنور ایدی بواوردا الرهیج قایوسی حاضرغی زمانمزده خان اورداسی دیکان موضع دکل اول اوشبوعصرده بوکلی خان بن ابی الخیر خان‌ننك روسیه طاعتنه کردکی بعدنده بنا ایدلکان محدث‌در ۞ تتارننك بلاد قبچق‌غه کیلماکی‌ننك سبب‌نی قاضی عبد الرحمن بن خلدون بیبرس البندقداری دن نقل قلوب ایتادر قبچق بطوننڈن درت قبیله سندن منقوش بن کتمر نام ذات صید کا چقدغنده طقسبا قبیله سندن آق کبك نام‌ذات یولغب انی قتل ایتدی قومندن خبری

کیچکاچ حالنی بلور اوچون جلنقر نام ذات‌نی یبارب کیم اولدردکنی بلکاچ حاضرلانوب صوغشب طقسبا قبیله‌سی منهزم ومغلوب اولوب آق کبك برادری اقصرنی استمداد قلب جوجی خان‌غه یباردی جوجی‌خان جاسوس یبارب حاللرنی بلوب عسکر یباردی جوجی‌خان عسکری تتارلر هجوم قلب تمام قبچاق غه غلبه ایدب قتل عام وغارت وتاراج واسیرلار آلوب اطرافغه تاراتوب سودا کرلر قولی قبچق دن بولغان اسیر وقوللر برلان طولدی آنلردن مصر وشام‌غه کوب خلق کیتورب صاتولوب اول مملکتلرده ایوبیه دولتی منقرض بولغاچ قایم بولغان ترك پادشاه‌لری شونلاردن در فعوضهم الله بالدخول فی الایمان والاستیلاء علی الملك والسلطان دیلار * ملوك جوجی طوائف متعدده‌در من بعد بتعاقب هرقایوسی فصول علیحده‌ده ذکر ایدلورلر *

﴿ فصــــل فی الطائفة الاولی وهم الملوك الصاینیة ﴾

اولهم جوجی خان بن چنکزخان بن یسوکا بن برتای بن قبل بن تومنه بن بای سنقر دوشعبه ننك اصل ومنتهی سلسله سی‌در * جوجی خان آتاسندن مقدم سنــــة ٦٢٧ دشت‌ده وفات اولدق بعدنده چنکزخان ایکنچی اوغلی باتو بن جوجی‌نی اختیار وتقدیم ایله جوجی الوسنه حکمدار مطلق العنان وبالاستقلال قلدی اول ایسه مقر ملك وکرسی الدولة اوچون سرای شهری بناسنی ابتدا قلوب تمام اولمق‌دن مقدم وفات اولماسیله پادشاه‌لق برادری برکه‌خان‌غه عائد اولدی برکه خان ایام سلطنتنده بناسی تمام اولوب اول کشی چنکز اولادندن ابتداء اسلام‌غه داخل اولدی جوجی الوسی ننك اسمی باتو اورداسی وبریة البرکه اسمنه کردی *

* ثم ابنه باتوخان المقلب بالصاین دار الملکاری اولان سرای شهرنی بناقلماغه شروع ایتدی وشول وقت سنــــة ٦٥١ ستمائة واحدی وخمسین‌ده وفات اولدی تبیان نافع برهان قاطع ترجمه‌سنده ذکر اولدغینه بناء باء والف وتاء واو برله‌در باتوچا کوورننك شبانکاره لغتنك ترج معنی‌سنك‌دور فاتوا ماتوا عادوا قاموا اورننك اوله

* ثم ابنه سرتاق خان منکوخاقان آنی والدی بعدنده سرایغه خان قلدی لکن خانلق مسندینه اولتورمق‌دن مقدم وفات اولدی روسیه حکمداری علکساندر بن یرسلوب النیفی مونکار بیعت بیرورکا کیلدی * قزان شهرنی اوشبو سرتاق خان بنا قلدی دیکان سوز بار *

باتوچا کوورننك شبانکاره لغتنده ترج معناسنه‌در که آغاج قاوندر قبوغندن مربی دیرلر وهب السلاطین وچنکز به‌دن برسلطان اسمیدر کذا فی تبیان نافع منه سلمه الله تعالی

وستين تتارلردن برجماعه عسكر يباروب قسطنطنيه كا ايرشوب شول اطرافنى غارت قلديلار سلاچقة الروم دن كيكاوس بن كيخسرو بن كيقباد محبوس اولغان قلعه كا باروب آنى اهل واولادى برله منكوتمرخان حضورينه آلوب كيلديلار آلتى يوزيكرمنچى سنه دن بيرلى محبوس ايدى آنى منكوتيمورخان اعزاز واكرام قلدى وكند قرنى بيردى سنة ٦٧٧ سبع وسبعين وستمائة وفات اولغانچه آنده توردى وسراى دا مدفون اولدى وفاتى بعدنده منكوتيمورخان مجوسية تورەسى برلا عمل برله قرنى اوغلى سلطان مسعودكا بيرمك اولدى بس مسعود قاچوب كيتوب بلادرومغه لاحق بولدى آنى توتوب اباقاخان بن هلاكو خان حضورنه آلوب باردى لر اول آنى عزت وحرمت قلوب انكا سيواس وارزن الروم وارزنكان شهرلرنى بيردى وسلطنة الرومنى آننك اسمنده قلدى الى سنة ٧٥٨ ثمان وخمسين وسبعمائة كا قريب بر حبوة ايدى وهو اخر من سمى سلطانا من السلجوقية فى الروم منكو تيمورخان سنة ٦٨١ احدى وثمانين وستمائة سكسان منك عسكر برله نوقاى وتوقاى نى سرعسكر قلوب ارغون خان بن اباقا خان اوستنه يباروب ارغون خان سرعسكرى طغاچار نام ذات غه قراباغده ملتقى اولوب منكو تيمور خان عسكرى منهزم اولدى شول اثناده اوزى هم وفات اولدى شول سنه ده *

* ثم اخوه تودامنكوخان بن توقان * سراى دا ضروب سكەسى تودامنكوخان العادل ضرب فى بلد سراى سنة ٦٨١ احدى وثمانين وستمائة العزة لله ولرسوله ❁ ابو الغازى خان تاريخنده ايتادر بسيار ظالم وبيداد قيلماقنى آغاز قيلدى توقطاغو خان بن منكو تيمورخان آننك ظلمندن قاچب كيتدى ديو ❁ ابن الوردى تاريخنده ايتادر فى سنة ٦٨٦ ست وثمانين وستمائة نزل عن مملكة التتارتدان منكوخان بن طغان متزهدا منقطعا الى الصلحاء واشاران يملكوا ابن اخيه تلابغا خان بن منكوتيمورخان ديو ❁ تاريخ نباكتى دا ايتادر الغوو طغرل پسران تاربوو پسران توقلان تلابغا وكونجك تودامنكورا بعلة انكه ديوانه ست معزول كردند وخويشتن را مدت پنج سال بمشاركت مقرر ساختند وتوقطاى بن منكوتيمور را قصد كردند واوبنوقاى بن تتاربن هردل استعانت نموده ايشان را هلاك كرد *

❁ ثم ابن اخيه تلابغا خان بن منكوتيمورخان * تودامنكوخان بعدنده پادشاه

سراى اولدى ابن الوردى آنى سنة ٦٩٥ ستمائة وتسعين تغبة بن مغل بن طظر بن جوجى خان قتل ايتدى ديدر واقام بعده طقطغا بن منكو تيمورخان ورتب معه اخوته برلك وصراى بغاوتدان ديدور -

❁ ثم اخوه قزان خان * شهر قزان بانى سى قزان خان اسمى بر له مسمى در ديكان سوز بار * بو اسمده جوجى خان اولادندن اوچ شخص كورنه در برسى صاحب الترجمة قزان خان بن طغان بن جوجى خان وثانى قزان بن بيان بن بايتيمور بن توقتيمور بن جوجى خان وثالث قزان بن اياچى بن تولى بن اورده بن جوجى خان دخى چغتاى خان اولادندن ماوراء النهرده قزان سلطان خان بن يسور بن اور كتيمور بن توغايتمور بن قودغاى بن بوزاى موتوكن بن چغتاى خان بن چينكز خان وتولى خان بن چينكز خان اولادندن قزان خان بن ارغون خان بن اباقا خان بن هلاكو خان بن تولى خان تولى خان اولادندن باشده اسلامغه داخل اولان ذات معروف ونامدار پادشاه در *

* ثم اخوه غياث الدين توقطاغوخان بن منكوتيمور خان بن طغان * ابو الغازى خان تاريخنده ايتادر تودا منكو خاندن قاچب كيتوب برنچه وقتدن صنك لشكر جمع قلب كيلب تودامنكونى باسب اولدرب پادشاه اولدى اتا واقاسى دستورى عمل قلب التى سنه پادشاهلق بعدنده سراى ده وفات ومدفون اولدى * ابن الوردى ايتادر فى سنة ٧١٢ سبعمائة واثنتى عشرة مات طقطاى ملك القبجق وله ثلثون سنة وجلس على السرير وهو ابن سبع سنين ومات كافر ايعبد الاصنام وكان يحب الحكماء واهل الخير من كل ملة ويرجح المسلمين على غيرهم وكان له ابن بديع الحسن ونوى ان ملك البلادان لا يترك فى مملكته غير الاسلام فمات فى حياة والده وترك ولدا وعهد اليه جده فلم يتم امره وملك بعده ازبك خان ابن اخيه وكان جيوشه كثيرة جدا وقع بينه وبين اعداء له حرب فجرد من كل عشرة واحد افبلغت عدة المجردين مائتى الف فارس وخمسين الف فارس ديدر * مترجم فقير ظننده طوقطاغو خان نى كافر يعبد الاصنام ديمك خطا بولسه كرك * نبا كتى الى بنوقاى بن تتار بن هردل وعلى قول نوقاى بن تتار بن بوال بن جوجى خان استعانت نمود وايشانرا هلاك كرد بعد زان بنوقاى نيز غلبه كرد ديدر * روضة الصفاده سنة ٧٥٣ سبعمائة وثلاث توقاى ونوقاى در حدود مقسين وبلغار مقاتلهء هولناك كرده توقاى غالب آمده بر سرير فرمان

دهی متمکن کشت واحراز مملکت اذربیجان وایران برضمیر اواستیلاء یافته وانراطلبیده بغازان خان ایلچی فرستادکه این بلاددر تعیینات چنکزخان بماتعلق دارد هلاکوخان واولاداوبی وجه متصرف شده اند ودخی روضة الصفاده ایتادر ایلچیان رادر مصاحبة کورکان پیش غازان خان فرستاد زبدهٔ رساله انکه برحسب تخصیص وتقسیم چنکز خان ممالك ایران واذربیجان تعلق بجوجی خان واولاد اودارد سالهاست که هلاکو خان واولاد نامدار اومحاصلات وارتفاعات انرا بخلاف یاساتصرف می نمایند روز کذشته راچه توان کفت غازان بایدکه امروز حق رادر مرکز خود قرار دهد وولایت را تسلیم کند والاجنك را مهیا وآماده باشد وبداند که ازحدود قراقرم تاظاهردربند قراولان سپاه ظفر نشان مازیاده اندازده تومان خیام اندر خیام بسته وطناب اندر طناب کشیده نشسته اند باقی لشکر را بدین قیاس باید کرد جهت اظهارتکاثرچیریك کیسهٔ پرارزن مصحوب ایشان کردانیده ایلچیان مضمون رساله هرچند خشونتی داشت بعبارت خوش ولفظ دلکش اداکردند پادشاه ازکثرت ایلچیان درغضب شده جواب داد که الملك عقیم ودعواه کمثله سقیم با انکه ازعهد هلاکو خان الی یومنا هذا ایران واذربیجان مضاف مملکت بسیط کشت بضرب تیغ آبدار انرا از تعرض طالبان ملك نکاه داشتیم اکنون انتزاع جزباستعمال شمشیر تیسر نپذیرد بمجرد پیغام عروس ملك درکنار نیاید وچون کیسهٔ ارزن آوردند باچند مرغی مرغان دریك لحظه همه برچیدند وایلچیان توقتای رارخصت داد سنة ٦٩٥ ستمائة وتسعین دن بدی یوز اون اوچ کاچه تمکه لری وار *

* ثم ابن اخیه غیاث الدین اوزبك خان بن طغرل بن منکوتیمورخان * اجل ملوك التتار واعظمهم خبرا واحسنهم دینا ابن الوردی ایتادر ملك بعد عمه وهو شاب مسلم شجاع متسع المملکة مسیرة ستة اشهر لکن مدائنها قلیلة دیو * بوپادشاه بی غایت نجیب وحسن التدبیر وترویج اسلامده بی نظیر سعی واهتمامی برله ایامنده جمع عظیم تتاردار السلام ومدار الامان اسلام غه داخل وایمان ایله مشرف ودینده ثابت وبرقراراولدیلار * آندن مقدم

تتارلر مسلمان خان عصرنده اسلامغه داخل اولوب اننك بعدنده غیر مسلم
خان بولدقده اکثری ارتداد ایدر بولغانلر * ولهذا نوغای طائفه‌سی آراسنده
دین اوزبك‌دن قالدی دیمك مثل مشهور ایمش * اطراف شتی وبلاد
بعیده‌دن حضورنه علماءلر جمع اولدی مثل شارح المطالع والشمسیة العلامة قطب
الدین الرازی واحمد بن محمود الجندی والسید جلال الدین شارح الحاجبیة
امثالی وخلق کثیر من العلماء الحنفیة والشافعیة * ودخی علی بن محمد بن دهقان
البیکندی قسم ثالث مفتاح العلوم‌کا شرح ایتوب سنة ٧١٩ سنة سبع مائة وتسع
عشرة شعبانننده خوارزمده تمام ایدب صاحب الترجمة اوزبك خانغه اهدی
ایلدی دیباجه سنده مذکوردر * ابو الغازی خان تاریخنده ایتادر توقطاغو
خان وفاتی بعدنده اون اوچ یاشنده آتا باباسی ننك دستوری برله ضبط
ایدب هرکم ننك مرتبه سینة لایق حرمت قلب انعام لر بیردی وایل
الوسنی اسلامغه کرکوزدی خلق اول صاحب دولت سببندن شرف اسلام
برله مشرف بولدیلار اندین صونك بارچه جوجی ایلینی اوزبك ایلی
تیدیلار تاقیامت غاچه لیتغوسی تورورلار داد عدل ننك دادین بیردی
وایکی مرتبه ایران یورتیغه ابو سعید خان اوستنه باردی آلا بلمای قیتدی
* ابو عبد الله بن بالطوطه تحفة النظار کتابنده ایتادر سینوب دن قرم
مملکتنه خارج اولدم اول وقت انده سلطان محمد اوزبك خان طرفندن
تلکتیمور نام امیر حاکم ایدی اول منکا امامی سعد الدین برله بر آط یباردی
اول مملکت ننك شیخی زاده الخراسانی ایدی انده یولقدم قاضی اعظم لری
شمس الدین السائلی الحنفی وقاضی الشافعیة خضرو جامع ملك ناصرده
خطیب لری ابوبکر وحکیم مظفر الدین وشیخ مظهر الدین الفقیه وامیر
تلکتیمورکا داخل اولدق مریض ایدی بزکا احسان قلدی مدینة السرای غه
سلطان محمد اوزبك خان حضرتنه بارمق قصدنده ایدی رفاقتنده برادری
عیسی وقطلو دمرو صاروبك وامام سعد الدین وخطیب ابوبکر والقاضی
شمس الدین والفقیه شرف الدین موسی وعلاء الدین المعرف برلان
برکا سفر قلدق اول معرف ننك وظیفه‌سی امیر آلدنده مجلسنده بر قاضی یافقیه
یاغتار کشی کیلسه قائم اولب بلند آواز برله ایتادر بسم الله بزننك سیدمز مولانز

قاضی

قاضی القضاة والحکام مبین الفتاوی والاحکام بسم الله یاکه بسم الله سیدنا
فلان الدین بسم الله دیو حاضر کشی آننك کرونه توروروغه مجلس‌دن
اورون بیرورکا حاضرلنه‌در * ابن خلدون ایتادر جوجی خان اولادی
بنوعم‌لری هلاکو خان اولادی آراسنده هر وقت ده فتنه‌لر وصوغش
لر وجوجی اولادی‌ننك مصرده اولان ترك پادشاه‌لرینه میل والفت‌لك
لری وهر وقت‌ده ایلچی یباریب بولاك لشمك‌لری وار ایدی سنه سبعمائة وثلاث
عشرة اوزبك خان پادشاه اولغاچ تبریکنه مصر پادشاه‌لرندن ایلچی کیلوب دوست
لق زیاده اولدی مصر پادشاهسی الملك الناصرغه طغاچی بن هندو بن بکر بن
جوجی خان قزی طلنباش‌نی اوزبك خان امامی برهان الدین وتتار امیرلرندن
برجماعه برله مصرغه یباریب قاضی‌لر وفقهاء واکابر مملکت حضورنده سنة
سبعمائة وعشرین عقد نکاح قلدیلار وبوکون ایکی وکیل اراسنده عقد اولوب
بیك زور شهرت‌لی کون بولدی ❁ اوزبك خان برله ایران پادشاهی سلطان
ابو سعید بن خدابنده اراسنده ابو سعیدکا امیر چوبان غلبه‌سی جهتندن
نفرت بار ایدی شول وقت‌ده اوزبك خان اکثر بلاد خراسان‌غه استیلا تابدی
ملك ناصردن ابو سعید وچوپان علیه‌سنه اتفاق ومناصره طلب قلب ملك ناصر
حسن قبول واجابت قلسادا مصرغه ابو سعید طرفندن ایتمش الحمدی کلب
سنة اثنتین وعشرین صلح واصلاح طرق ومعالم اسلام‌نی اقامت واعداء دین
برله جهاد قلورغه اتفاق وعهد اتحاد قلشدیلار ❁ بوخبر اوزبك خان‌غه واصل
اولدقده مصر ایلچی‌لرینه بیك یمان قاطبع سوزلار ایتوب ملك ناصرنی ملامت
وعتاب قلدی * ملك ناصر آنلار بزدن شعائر اسلام‌نی اقامت قلمق‌غه اتفاق‌غه
دعوت ایتدیلار بو ایسه خلاف جائز دکل وشرعا ممنوع دیو اعتذار قلدی
❁ موننك بعدنده اوزبك خان وابو سعید خان رضالشوب مصالحه قلوب ابو
سعید خان‌غه آلغان خراسان شهرلرنی قایتب بیردی سنة ٧٤١ سبعمائة واحدی
واربعین بلدسرای‌دا وفات بولدی * اوزبك خان سنة ٧١٨ ثمان عشرة دربند
طریقی برله اذربیجان‌غه ومرة اخری سنة ٧٣٦ ست وثلاثین ایران‌غه سفر
قلدی وسنة ٧١٨ سبعمائة وثمان عشرة روسیه حکمداری یوری بن دانیل بیعت
وتبریك دولت اوچون اوزبك خان حضورنه کلدی ❁ ثم اینه تن بك خان

مدتی آز بولمق کرك ❀ ثم اخوه السلطان جلال الدین ابو المظفر محمود جانی
بیك خان برادری بعدنده سنة ٧٤٣ ثلاث واربعین سرای دا پادشاه اولدی مسکوب
حکمداری سیمون بن ایوان ومطرانی بیعت وتبریك کا کیلدی لار ❀ علامه
سعید الدین التفتازانی شرح تلخیص نی تصنیف ایدب صاحب الترجمة جانی
بیك خانغه هدیه قلدی بعض نسخه لرنده اسمی مذکوردر بو غایت متدین
وصالح وعادل ونیك طاعت ودرویش صفت خیر اندیشه وصلاح پیشه ایدی
❀ قاضی محی الدین البردعی بالقصد بلدسرای غه کیلب جامع ده علی رؤس
الاشهاد وعظ ونصیحت قلب اذربیجان مملکتنده مدبر الملك اولان ملك اشرف
بن تیمور تاش بن چوبان ظلمنی بالتفصیل بیان قلب شکایت ایدب حاضر
اولان جماعه نی تمام یغلاتدی ❀ بعد ذلك جانی بیك خان عسکر عظیم برله
اذربیجان مملکتنه حرکت واشرف کا غلبه وقتل ایدب مملکتنی فتح وخلق غه
ظلم قلب جمع قلغان تمام خزاین ودفاین نی واوغلی تیمور تاش بن اشرف نی
بلدسرای غه آلوب قایتدی شول خصوصده اوشبو فارسی بیت نی ایتدیلار
(شعر) ❀ دانی که چه کرد اشرف خر ✱ او مظلمه برد جانی بیك زر ❀
❀ تبریزده ایللی منك عسکر برله اوغلی بردی بیك خان نی قالدردی وسنة ٧٥٨
سبعمائة وثمان وخمسین بلدسرای دا وفات بولدی روضة الصفاده ایتادر ملك
اشرف بن تیمور تاش بولایت بسیار مستولی شد وظلم بی حد کرد وقاضی محی الدین
البردعی از کثرة ظلم او مثل دیکران بسرای رفت ودران ولایت بوعظ مشغول شد
وپادشاه عادل مرحوم جانی بیك خان که علامهٔ تفتازانی شرح مختصر تلخیص در فن معانی
وبیان نوشته بنام شریف اوکرد بوعظ جناب اقضوی تشریف حضور ارزانی می داشت
جناب قاضی اورا متحرك بمقاتلهٔ اشرف کرد وبوی غالب امد باشارة قاضی اورا بقتل
رسانید سر اورا بتبریز برده بر در مسجد مراغیان اویختند ور عایا سجدات شکر بجای
اوردند ونذورادا کردند پادشاه با دو هزار سوار بتبریز امده در دولتخانه نزول فرموده
صباح در مسجد علیشاه نماز بجماعت کذاردند ولشکر او درمیان راه ور ودخانها
فرود امدند وهیچکس را یاران نبود که قدم درخانهٔ رعیت نهد وپادشاه عازم اوجان شد
وپسر خود بردی بیك را با پنجاه هزار سوار در تبریز کذشت بدار الملك سرای رجوع نمود
بعد ازچندروز از اردوی جانی بیك خان خبر رسید که پادشاه مرض صعب دارد

مناسب

مناسب چنان می نماید که بیردی بیك خان جناح تعجیل متوجه شوند وچون
عزیمت نمود اخی چوق ازرفتن اوخبر یافت وباکروه انبوه بتبریز امد
ونوابع ملك اشرف بخدمت اومبادرت نمودند وبرمسند حکومت متمکن کشت
ودرشیوهٔ ظلم قدم برقدم ملك اشرف نهاد هذا کلامه علی الاختصار ❁ ابو
الغازی خان تاریخنده ایتادر قاضی محی الدین جانی بیك خانغه ایتدی اکر
باریب اشرفدن بزنینك دادمزنی آلماسنك قیامت کوننده بزننك قولمزسننك
ایتا کنکده دیو * بوسوز خانغه تاثیر قلب اشرفنی باصب مملکتنی فتح ایدب
اشرفننك تورت یوزتبوه لعل وجواهری بار ایدی تمامنی لشکرنه قسمت
قلوب بیردی فتح ونصرت برله یورتیغه قایتدی اننك ذات شریفیکا برخسته
لك پیدا بولب ممتد اولغاچ ایمدی من بوخسته دن قوتولماس من دیب اوغلی
بیردی بیكنی ولی العهد قلب اذربیجان دن دعوت وکوب پند ونصیحت
لر ایتدی بیردی بیك کیلماکدن مقدم حق رحمتیکا کیتوب سرایدا مدفون
اولدی اون یتی سنه پادشاهلق قلدی ❁ ثم ابنه بیردی بیك خان * آتاسی وفاتی
بعدنده بلد سرایغه قایتوب اوچ کون عزادین صونك تمام شهزادهلر وامرالر
بیردی بیكنی خان کوتاردیلار ابو الغازی خان ایتادر بیردی بیك خان عجب
ظالم طبع وفاسق وبدنیت کشی ایدی آقاوایني وقرنداش اوروغنی قویمادی
اولتوردی اخر پادشاهلغی ایکی یلغه یتمادی سنة ٧٦٢ سبعمائة واثنتین وستین
وفات اولدی مونینك بعدنده صاین خان اولادندن معتدبه پادشاه اولمدی اوزبك
خلقی اچنده کاوبوینی اولدی بیردی بیك دا کیسلدی دیو مثل مشهوردر
❁ سنة ٧٦٥ سبعمائة وستین روسیه طائفه سی بلغار مملکتندن ژوقوطین قلعه سنی
آلدیلار شول خصوص ده بلغار امیری خانغه عرض حال بیروب روسیه
حکمداری دیمیتری بن قسطنطین وبرادری خان ایلچی سی حضورنه دعوت ایدلب
مرافعه بولب اوغریلارنی تابوب بیروب کنه جزادن خلاص تابدیلار ❁ ثم
ابنه قولنا خان * صغیر ایدی آلتی آی مدتی پادشاهلق اسمنی کوتاردی سرای
وغیرهده مضروب بعض درهملری بارسنة سبعمائة واحدی وستین دا مضروب
* ثم عمه نوروزبك خان بن جانی بیك خان * قولناخاننی اولدرب برسنهدن
زیاده رق پادشاه اولدی آلتمش وآلتمش بر وآلتمش ایکی سنهلرده

تنكه‌لری بار اول‌ده نهر جایق‌ننك شرق طرفنده ایدی جانی بیك اوغلی دیب تزویر قلب سرای غه کیلب خان بولدی عصرنده روسیه حکمدارلری ایمدی تتاراراسنه مخالفت توشدی دولت‌لری ضعیف‌لندی دیب برازباش کوتارب تتار حکومتندن چقمق هوسنه توشدیلار وکیلوب مقصودلارنی سوءال قلدیلار مونی خضر خان اولدردی ٭ ثم اخوه کلدی بك خان ٭ آلتمش ایکی وآلتمش سنه‌لردا سرایدا مضروب تنکه‌لری بار بو هم مثل نوروز بك خان دعی ومزور وفی الحقیقة جانی بیك اوغلی دکل دیرلار بالاخیره ازمدت بعدنده بلد سرای‌ده مقتول اولدی باتو خان اولادندن دولت کیدب غیرلار تصاحب ایتدیلار ❁ بعض مجمع‌لرده قزان خان بعدنده ثم ابن عمه کونجك بن تاربو بن توقان ثم الغو بن منکوتیمور خان ثم اخوه طغرل خان دیب مذکور ٭ بلکه آنلرتودا منکو خان عصرنده مشارکت ومداخله قلغانلاردر ابن الوردی ایتادر سنة ٧٥٥ سبعمائة ده قتل جکا اخاه تکابن بغنه وجری بینه وبین نایبه طیقور قتال فانتصر طیمور ثم استنجد بطقطغا فهرب جکا الی اولاق لصهر بینه وبینهم فغدر به ملك ولاق واعتقله بقلعة طربو ثم قتله وبعث برأسه الی القرم وصارت مملكة بغنة لطقطغا ❁ وسنة ٧٥٩ سبعمائة وتسع غلب بیان بن قبجی علی مملكة اخیه کتلك واتفق موت کتلك عقیب ذلك فاستنجد ابنه قشتمر وطرد عمه بیان واستقر فی ملك ابیه وقتل الذی طرد بیان اخوه منغطی بن قبجی ❁ بولار کملر بولمق کرك آق اوردا یا که کوك اوردا حکم دارلری توکل میکان ❁

❁ فصـــل فی الملوك المتفرقة من افخاذ جوجی من الشیبانیة وغیرها ❁

صاین اولادی منقرض اولدق بعدنده جوجی خان‌ننك بشنچی اوغلی شیبان بن جوجی خان اولادندن آق اوردا خانلاری نسلندن خضر خان بن ابراهیم بن فولاد بن مینکتیمور بن بادا قول بن جوجی بوقا بن بهادر خان بن شیبان خان بن جوجی خان نوروز بك خان‌نی قتل برله سنة ٧٦٥ سبعمائة وستین دن اثنتین وستین کامه کل جوجی الوسنه پادشاه اولدی ٭ بلغار وسرای‌دا مضروب تنکه‌لری علی الکثرة تابولادر ❁ ثم ابنه تیمور خواجه خان ٭ آتاسنی قتل ایدب

سنة اثنتين وستين بش جمعة قدر پادشاه اولدی (شعر)

❁ پدر کش پادشاهی رانشاید ❁ وگر شاید بجز شش مه نپاید ❁

بیت ننك کلیه ومضموننه داخل اولدی ممای میرزا غلبه قلوب اسیر ایدب شهر سرای‌دن چقارب بیارب قتل ایتدیلار ❁ ثم اوردا ملك خان سنة سبعمائة واثنتین وستین‌ده تنکه‌لری وار سرای وخوارزم وکلستان‌دا ❁ ثم العادل ممای خان سنة ٧٦٣ ثلاث وستین‌دا آقتوبه وازاق‌دا تنکه‌لری وار ❁ ثم مرید خان بن خضر خان ثلاث وستین‌لردا تنکه‌لری وار ❁ ثم میر فولاد خان سنة ٧٦٤ ثلاث وستین‌واربع وستین‌لردا ❁ ثم فولاد خواجه خان سنة ٧٦٥ خمس وستین‌لردا ❁ ثم جانی بیك خان سنة ٧٦٧ سبعمائة وسبع وستین‌وفات در ❁ ثم عزیز شیخ خان سنة ٧٦٦ ست وستین وسبعمائة‌دن اثنتین وسبعین‌کاچه ❁ ثم فولادتیمور خان بن توقان ❁ سنة ٧٦٨ سبعمائة وثمان وستین‌ده مضروب تنکه‌سی وار برطرفنده مرحوم جانی بیك خان دیب یازلغان ❁ ثم تولون بك خان ❁ ممای میرزا برادر زاده‌سی در سنة ٧٧٣ ثلاث وسبعین لردا تنکه‌سی وار ❁ ثم غیاث الدین بولاك خان ❁ ممای میرزا وزیری ایدی سنة ٧٧٥ سبعمائة وسبعین واحدی وسبعین‌دن سنة ٧٨ سبع وثمانین‌کا قدر سرای‌دا وحاجی طرخان وخوارزم واوردا وماجاردا مضروب تنکه لری وار بولاك خان عصرنده مسکوب حکمداری دیمیتر بن ایوان‌دون اسکی سنة ٧٨٥ سبعمائة وثمانین جمیع روسیه حکمدارلری برله اتفاق قلوب زور عسکر جمع ایدب نهر دون بوینده زور صوغش قلب تتار عسکرنی صندردی بولاك خان‌ننك مدبر الملکی وغالب اموری ممای میرزا اوشبو اختلال‌ده میدان حرب‌دن قاچوب کیتوب قریم‌دا هلاك اولغان بو فترات بعدنده روسیه حکمدارلری اسلام حکومتندن چ[illegible]مش خان عصرنده دخی اعاده ایدب طاعت‌کا کرتدی ❁ ثم آلب خان خواجه خان سنة ٧٧٥ سبعمائة وخمس وسبعین‌ده ❁ ثم چرکس بیك خان سنة ٧٧٦ ست وسبعین‌ده ❁ ثم غیاث الدین آغا بیك خان سنة ٧٧٧ سبعمائة وسبع وسبعین‌ده ❁ ❁ ثم بازارچی خان سنة ٧٧٩ سبعمائة وتسع وسبعین لرده ودنك ❁ ولکن بو خانلرننك کل سی جوجی الوسننك جمیع سنه خان بولمغان بعض‌سی بر ناحیه‌نی مالك وبعض‌سی

چنکز خان اوغلی چغتای خان
اولادندن یونس خان بن ویس
خان بن شیرعلی بن محمد خان
ننك نوبتنده برادری ایسان
بوغا خان انی اسیر ایدوب سمرقند
ده اولان میرزا اولوغ بیك کا
بیاردیلار اول خراسانغه آتاسی
شاهرخ میرزاغه یباردی اول
آنی طرف عراقه ارسال
ایدوب تحصیل علوم وکمالات
بعدنده تیمور اولادندن سلطان
ابو سعید میرزا قراباغ سفرنی
قصد ایتدکنك احضار ایله عسکر
واسباب پادشاهی امداد ایدوب
ویروب مغولستان طرفنك برادری
ایسان بوغا خان مقابله ومدافعه‌سی
اوچون شونده خان ایدوب
نصب قلدی ولکن شرط ایتدی
بز پادشاه بالاستقلال ومطلق
الاختیار آقصاق تیمور واولادی
برننك عامل وغماشته‌لرمز دیب
فخر ودعوی ایتماسلکنی نتاك کم
بو زمانه قدر تیمور واولادی
چنکزی لردن بر شخص نی
پادشاه وخان اسمنده قلوب خطبه
وسکه‌نی آنلار اسمنده ایدوب
آنلار پادشاه مونلار آنلر
طرفندن نایب وغماشته اسمنده
اولور ایدیلار بو دستورنی اوشبو
واقعه‌ده سلطان ابو سعید میرزا قطع قلوب بتوردی منه سلمه الله

طلب ملك كبری دغدغه‌سی برله عصبیت حاصل ایدوب ضرب
سکه قلغان بولورلار * وبو خانلر برله دخی برنچه خانلار بو
مملکت‌ده اولان تتار خانلرندن معدود بولسادا بعضلری بلغار
امیرلری جمله‌سندن بعضسی آق اوردا وبعضسی کوك اوردا
خانلری وبعضسی بالکلیه بو مملکت خانلرندن دکل آنلار هم بو موضع ده
مذکور اولمق مناسب کورلدی مثلا سلطان محمد وامیر حسن
وامیر عبد الله بلغار امیرلرندن * وسید راقم وغیره تعلق
تیمور خان بن ایسان بوغا خان واوغلی الیاس خواجه خانی
دشت قپچق خانلرندن عد ایدادر * آلار چغتای خان اولادندن
کاشغر وماوراء النهر خانلری در تعلق تیمور خان ماوراء النهرده
واقع اختلاله بناء سنـــة سبعمائة واثنتین وستین ماوراء النهر کا
کیلوب اول بلادی ضبط قلوب اوغلی الیاس خواجه‌نی سمرقند
ده قویوب تیمورنی آننك خدمتنده قلدی سنـــة ٧٦٤ اربع
وستین وفات اولدقی بعدنده آقساق تیمور اوغلی الیاس
خواجه خانغه غدر برله قتل ایدوب اول بلاده دست تغلبنی القاء
قلدی * ومحمد رضا افندی سبع سیار ده قزان خان بن ارغون
خانی وبرادر زاده‌سی ابو سعید خانی وقاغان بك خان
واوغلی محمود خواجه خان وابو الخیر خانلرنی دشت قپچق خان
لرندن عد قلدر * بو سوزهم خطا قزان خان وابو سعید خان
هر ایکسی ایران پادشاهلری * سرای وبلغار وسائر بلاد قپچق
غه دخللری یوق * بلکه توقتاغو خان واوزبك خانلرننك
بلادا برانغه هجوم قلمقلرندن خوفده تورور ایردیلار * قاغان
بك واوغلی وابو الخیر خانلر آق اوردا حکمدارلری در * عطاء
الله بن یحیی نوعی زاده افندی حدائق الحقایق فی ذیل الشقائق
ده ایتادر طوقز یوز یتمش سنه اوائلنك کفه بکاربیکسی قاسم
پاشایه بر مقدار قپوقولی قوشلوب قریم خانی محمد کری خان
ایله قزان دیدکلری محلده دریا قطعنه کوندرلدیکه اژدرمان

قلعه‌سی‌نڭ قربندن‌كه بحرخزر ساحلیدر قره دڭزه داخل اولان نهرعظیم نڭ كنارندن تخمینا ایكی میل مقداری خرق اولنسه ایكی دریا ملاصق اولوب سفاین ایله اول ممالكی تسخیر واسكندرجهانگیر كبی دریای ظلمه دك انوار اسلام‌له تنویر ممكن اولدیغی معلوم همایون پادشاهی اولمش ایمش * اولاد چنكز خان سلطان محمود غازان خان عصرنده شرف اسلام‌له مشرف اولان تتارطائفه سندن برجماعة كثیرة اول دیاره غزا ایدارك وطن توتوب قزان تتاری غزان‌دن غلط ایمش * غازیان عسكر غازان هربار اول طرفه كذر ایتمكله آنلر معین ومظاهر وبونلر معاونتی ایله كفرهٔ اطرافی قهره قادر ایمش‌لر * دولت غازانیه انقراضندن صكره اول طرف‌دن آمدشد غزات منقطع اولوب مسكوب كفره‌سی تحت قهرنده قالمش‌لر * الحالة هذه عصرسلیم خانیده دركاه جهان پناهه نیازنامه‌لری كلوب اشارت اولنغان محل خرق اولنوب ایكی دریای بری برینه ایصال موج دریای كوه انداز ایله حاصل اولدقده اسكندرانه جهانگیرلك ممكن‌دور دیملری ایله مباشرت اولندی * لكن محمد كری بدرای بوخصوصده غدرایدب سرحدممالك عثمانی كندكشورینڭ وراسینه ممتداولورسه شاه راه استقلالی منسد اولوب میان مملكت محروسه‌ده قالمق یعنی صحیفهٔ ملكی اوراقه قارشمق لازم‌كلوردیو عسكراسلامی صحرای تیه كبی بربیابان بی آبه دوشوروب تشنه‌لكدن بی‌تاب وپرتاب نابه اضطراب ایلمشیدی * نیچه كونلار برقطره آب بولنمیوب سحری برككچمن اوستوندن قطرهٔ ژاله جمع ایدب ترطیب لسان ایدرلر ایمش * عسكرنڭ نصفی آنجق سلامته واصل اولوب خیبت ایله عودت اولندی * محمد كری بوخباثت نڭ جزاسنی دولت مرادیه‌ده كوروب قهر پادشاه اسلام‌له سرداده وادی اعدام اولدی انتهی كلامه * قزان وجه تسمیه‌سی خصوصنده ایتكان سوزی حقدن بمراحل بعید * تتارنڭ غزان‌خان عصرنده انكارمتابعتله اسلامغه كرن‌لری ایران مملكتنده ایلیخانیه حكومنده اولان لری‌در * بو بلادمزده اولان تتار طائفه‌سی غزان خان‌نڭ اولوغ باباسی هلاكوخان عصرنده بركه‌خان‌غه متابعة مسلمان اولغان ایدیلار * دولة ایلیخانیه پادشاه‌لری بو مملكت‌نی غزا قلمق توروب تورسن بركه خان ومنكوتیمورخان وتوقطاغوخان واوزبك‌خان

وجانی بیك خانلرننك ضربلری برله سرکوب ومنهزم ومنکوب ایدیلار * بلغار پادشاهلری وجوجی خان الوسی ده اولان تتار خانلری اوزلری کثرة غزوات وحسن اقامة وظیفهٔ جهاد ایله ممتاز الاقران ایدیلار وجه تسمیه‌نی آثاردن آلسه خلاف واقع اولساده بو قدر بی مناسبت اولماس ایدی والله اعلم بالصواب *

﷽ فصـــل فی الملوك الروسخانیة ﷽

روس خان اولادندن کوب ذاتلر سرایداخان بولدقلارندن فصل علیحده ده ایراد قلمق مناسب کورلدی اولا هم روس خان بن بادا قول بن توق قل خواجه بن کونچك بن ساریچه بن اوز تیمور بن توقا تیمور بن جوجی خان نسبنی ابو الغازی خان بیله بیان قلدی * سبع سیاردن دخی شویله مفهومدر * اما بعضلر روس خان بن جیطای بن ایبصان بن صاشیبوغه بن بایان بن کوبچی بن سرتاق بن اورده بن جوجی خان دیدور والله اعلم بالصواب انابت قلاسم کیلمایدر بلمکان جزاف سوز بولسه کرك اول داآق اوردا حاکمی ایدی ســـنة سبعمائة وثلاث وستین کل الوسکا خان بولدی * سنـ۷۸۱ـة سبعمائة واحدی وثمانین‌کا قدر *

* ثم ابنه توقطاغو خان * ثم اخوه تیمور ملك خان *ثم اخوه قویرجق خان سنـ۷۹۷ـة سبعمائة وسبع وتسعین دن تسـ۷۹۹ـع وتسعین‌کا قدر وشول ســـنه روسیه حکمداری واسیلی بن دیمیتری قزانه داخل اولدی توقطامش خان بعدنده اولان فترات ده * ثم ابن اخیه تیمور قطلغ خان بن تیمور ملك خان * ثم اخوه بیك بولاد خان * من ســ۷۹۸ـنة ثمانمائة وسبع وتسعین الی ســ۸۵۰۲ـنة ثمانمائة واثنتین وشول سنه وفات *

تتار لسانی اویغور قامی برله یازدغی بریارلغی موضعده ایراد ایتمك مناسب کورلدی تیمور قطلغ سوزم اوغلان‌لری غا آنکلاتو ادکو باشلیق مینك یوز اون بكلری کا ایکی ایچکی کندلاربغه قاضی مفتی لاریغا مشایخ صوفی لاری غا دیوان بچکچی لاری کا تمغاچی ترناچی لاری غا یورت ایشلانچی یولار آچی‌چی لارغا بوکاول توقطاول لارغا یامچی شوسونچی لار قوشچی بارس‌چی لارغا کمچی کوپرکچی لارکا بازاردا تورغان لارغا بویارلیغ توتاتورغان

محمدننك اويساب كا اتالارىنى بورونغى كيچكان سابن خان چاغى دن بيرى بير يارلق راست تارخان لق يوسونى جايوروب آتاسى حاجى بيرام خواجه‌نى بزنك خان آغالارمز سيورغان طرخان قلغان جركا سين آنكلاتا اوتوندى ايرسا اوتولبن يوب كورب محمد بزننك سيورغان بولوب طرخان بولوب تورسون ديديكمز بوكوندن اياكارو قيريم برله قريق يرىننك طرخانى سودات اتليق كنديننك جوارندا بورونغى زماندين بيرو متخطر طرخان بولغان اونديچى قلاسى بيلا مشهور بولغان قلاسى شرقباله يوسونى جاير سولارى بيلا محمدننك اوغلان لرى اينكى حاجى محمد ومحمودنى ازاد وترخان بولسون بولارننك يرسولاريكا باغ باغچه‌لارى حمام دكيرمن لرىكا تصرف قيلا تورغان يرلريكا بوروندن قالغان اسادلارىغا بسا قلالارى غاصبانچى اورتاقچى لاريغه كيم ايرسا كوج اوغا تكورماسون بولسين يرداغى لرينى تارتيب الماسونلار بولار تمغاسى اينكيچى اوسكو بولغوردى انبارمالى ايدير حقى تبان لق قسمت قوبور ياساغى قلان مسمى سالبغ بوروخ خرج الماسونلار بارور كيلورى دا كيرور چقارىدا قيريمداكا بارا قايو ماتورلك ارسا آلورى داساتارىدا تمغا ترناق الماسون طرخان لق تبانلق يول حقى قراول لبق تبلاماسونلار اوتر قرالاربن اولاق توتماسون قوناق توشور توشورماسون لار سول علوفه تلاماسون قايوماتورليك زحمت ومحنت وعوارضت لردين مصون ومحروس بولسون لار اينج توروب طبيج لبق بيلا شام وصباح اوقات شريف لرى دا بيركا بيرننك اوروغ اورو محرغا القش ايتاتورسون دب توروغا آلتون نشانلبق آل تمغالبق يرليق بيرلدى تاريخ سكز يوزدا بارس يلى شعبان آى يننك آلتاچى كونيدا اوز وسوى ننك كنارى دا موچوراندا ايوردا بيتلدى انتهى *

* ثم اخوه شادى بيك خان سنة [٨٠٣] ثمان مائة وثلاث دن الى سنة ثمانمائة وعشرة بلغاردا وغيرهادا * ثم ابن اخيه فولادتيمور خان بن تيمور قطلغ خان سنة [٨١٠] ثمانمائة وعشره الى سنة [٨١٤] اربع عشرة بلغارده مضروب تنكه لرى بار وسنة [٨١٥] ثمانمائة وعشرة قريمده ايردى *

* ثم اخوه تيمور خان سنة [٨١٣] ثمان مائة وثلاث عشره دن خمس [٨١٥] عشره كاچه بر حبات بلغارده مضروب تنكه لرى وار سنة [٨١٦] ست عشرة وثمانمائة

وفات اولدی * قویرجق خان وما بعدنده مذکور روس خان اولادندن اولان خانلر طوقتامش خان عصری انقضاسی بعدنده ادکو میرزا واولادی معونتی برله تختکا اولتورب وخطبه وسکه اسملرنده اولوب تدبیر دولت میرزالر قولنده اولماقنه راضی اولا ایدیلار * تیمور خان نوبتنده ادکو میرزاغه مدارا قلمای انا الکبش المطاع فکیف اکون مطیعا والثور المتبوع فلن اکون تبیعا دیو آرالرندا فتنة ونزاع قوبوب محاربه‌لر جاری بولوب هر ایکاوی ضایع اولمشلر تیمور خانده انفت وشجاعت وقوة جاشی والطافت طبع وظرافت فهم ومحظوظ بالعلم اولدقینه دال اولان احوال وافعالی وار ایدکو میرزاغه عنان الاختیارنی ویرمادکندن واولادی‌ننك حسن اسماسندن مستفاد اولادر

* ثم ابن عم ابیه براق خان بن قویرچق خان قزاق خانلاری‌ننك باباسی‌در * ثم ابنه درویش خان * ثم ابنه چکره خان سنة ٨١٧ ثمانمائةوسبع عشرةشهور بلغار والوغ اوردا وحاجی طرخاندا تنکه‌لری وار *

* ثم منیك عم‌جدی محمد خان‌بن‌تیمورخان بن تیمور قطع خان‌الکبیر * الوغ محمد خان دیمکله معروف ومشهوردر سنة ٨٢٢ ثمانمائة واثنتین وعشرین سرایدا پادشاه بولب جالس تخت صاینی اولدی‌و سنة ٨٣٩ تسع وثلاثین بعدنده سرای‌دن اخراج قلندی عصرنده سنة ٨٣٥ ثمانمائة وخمس وثلاثین روسیه حکمداری واسیلی‌بن دیمیتری وفات اولوب اوغلی واسیلی صغیر اولدغی سبب‌لی عمی یوریه بن دیمتری اوزی حکمدار اولمق‌نی قصد قلب نزاعلاشوب هر ایکاوی سرای غه الوغ محمد خان حضورنه کیلکانلر ؤعلی روایة یرینه اوغلی دیمتری ولی عهد اولمق اقتضاء اصول لری اولسادا قیصر روم سلاله سی واسیلی صوفیه اوغلنی روم طرفدارلری ادعاسیله بالضروره دیمتری حکمدارلغی فسخ ووواسیلی مقصدنه واصل اولدی محمد خان‌الکبیر واسیلی‌نی حکمدار قلب کندسندن ایلچی قوشوب اول مسکوب‌کا کیلوب خان ننك بوخصوصدغی منشورنی اوقوب واسیلی‌نی مسکوب تختنه اولتورتوب روسیه خلقی اورداخانلرینه هر وقت خراجلرنی بلاتاخیر ادا قلمق‌لرنی عهدو تاکید ایتمشلر *

* ثم اخوه محمد خان الصغیر * کچی محمد خان دیمکله معروف درآق اوردا

اوردا

اوردا حکمداری یادکارخان بن تیمور شیخ خان الشیبانی معونتی برله دارالملك سرای‌غا هجوم قلب آغاسی محمدخان الکبیرکا غلبه قلوب بعد سنة ۸۳۹ ثمانمائة وتسع وثلاثین سرای‌دن مطرود قلب الی سنة ۸۷۷ ثمانمائة وسبع وسبعین سرایدا کندسی خان اولدی *

* ثم ابنه کچی احمدخان * اقصاق تیمور اولادندن خراسان پادشاهسی سلطان حسین میرزا بن بایقرانینك اخت عینی‌سی بیکای بیکم‌نی تزوج ایدب توقز اوغای اولغان سنة ۸۷۷ سبع وسبعین روسیه مملکتنه واروب الیکسین قلعه‌سنه هجوم قلسادا بر طرفدن روسیه‌لر کوب عسکر برله قارشی کیلوب و بر طرفدن خان کرمان حکمداری دانیال بن قاسم خان و بر طرفدن برادری مرتضی کیلدکندن خبر آلوب مرتضی و دانیال‌لرننك دارالملك سرای‌غا هجوم قلمق‌لرندن خوف قلب کیرو قایتدی *

* ثم ابنه سید احمدخان * برادرلری‌ننك منازعات‌لارندن طاج بولا المادی علی قول احمدخان‌نی سبرخانی آپاق خان بن محمود خان هجوم قلب قتل ایتدی سنة ثمانمائة وتسع وثمانین‌ده *

* ثم ابنه سید محمدخان * ثم عمه شیخ احمدخان بن کچك احمدخان * بو خان شهر سرایدا اولان تتارخان لری‌ننك اخری‌در آندن صونك سرایدا اولان تتار دولتی تمام تاراب دارالملك‌لری خراب اولدی * صاحب الترجمة احمدخان روسیه حکمداری ایوان الثالث عصرنده مسکوب‌کا ایلچی‌ یبارب مکتوب برله‌هر سنه اداقلنان جزیه‌لرنی صورادی * حکمدار مذکور عناد برله مکتوب‌نی آلب تاشلاب آیاغی برلا تابتاب ایلچی‌لرنی اولدرب فقط برسنی قایطارب یباردی * بعد ذلك خان عسکری برله مذکور حکمدارنی تادیب وکوشمال بیرمك اوچون روسیه مملکتنه هجوم قلوب یورطلاری اچینه کرب غارت وتاراج وقتل وسبی برله نهر اوقر ساحلنه واصل اولدی الحکم لله شوندا روسیه خلقی کوب جمع اولوب زور صوغش بولوب خان عسکری منهزم اولوب کندسی روسیه‌لر قولنه توشوب قاچب کیتوب مخلص تابسادا آرتندن یتوب توتوب اولدرب سرای دولتی بالکلیة مضمحل ومنقرض بولوب تتار دولتی اوچ شعبه‌بری قزان‌ده وبری حاجی طرخانده وبری قریم‌ده قالدی * وکان ذلك سنة ۹۰۸ تسعمائة

وثمان * روس خان اولادی اولان خان‌لر تیمور قطلغ خاندن بیرلی توقطامش خان اولادی برلا ارالاشوب کیلدی ولکن بز ایکسنی آیرب فصل علیحده‌ده کیلتوردك روسیه مملکتنده اولان حکمدارلر همه‌سی سنة ٦٢٠ ستمائة وعشرین دن اوشبو وقته قدر سرای‌دا اولان تتار خان‌لرینه تابع ودولت‌لری سرای ممالکندن جزء محسوب ایدی سرای خان‌لرینه طاعت وذلت ایله جزیه وخراج ویرمکده وعبودیتده ایدیلار سرای خانی طرفندن بر مهم برله محصل کیلکانده مسکوب حکمداری بر مسافت جیاولاب استقبال‌غه چقار ایدی *

﴿ فصـــل فی الملوك التوقطامشیة ﴾

اولهم ناصر الدین توقتامش بهادر خان بن توی خواجه بن توق قل خواجه بن کونچك بـن ساریجه بـن اوز تیمـور بن توقای‌تیمور بن جوجی خان * توقطامـش خان نسبنی هم بعض‌لر بیله ذکر قلدیلار توقتامـش خان بن توی خواجه بن جیمطای بن ابیصان * وعلی هذا اورده بن جوجی‌خان اولادندن اولادر والله اعلم * توقتامش خـان تتار خـان لری ننك جلیل الشان وزبردست ومشهور لرنـدن در سـنة ٧٧٨ سبعمائة وثمـان وسبعین صغناق نی آلوب آق‌اوردا حکمداری وناصر الدین بهادرخان اسمی برله ملقب اولدی ابن عربشاه سنة ٧٧١ احدی وسبعین وسبعمائة ماوراء النهر حکمداری امیر حسین بن فولاد بن قزغن التركی نی تیمور قتل ایتدکی بعدنده توقطامش خان حمیت قلوب تیمور برله صغناق واوترار اطرافنده صوغشدی دیدر والله اعلم * بعد ذلك روس خان وفاتی بعدنده آننك اولادی قولندن تیمور ملك عصرنده تیمور معونتی برله غلبه قلب کل جوجی الوسنه پادشاه اولب سرای شهرنده تخت‌کا اولتوردی * وسـنة ٧٨٢ اثنتین وثمانین ضرب سکه قیلا بشلادی بیك صاحب همت وشجاع وحسن التدبیر وعظیم الهمة پادشاه ایدی آذربیجان غـه سفر قلوب تبریز واطرافنی ضبط ایدب علما سندن کمال الدین التبریزی نی سرایغه آلوب قایتدی روسیه طائفه‌سنه غلبه قلب جمیع سنی تتار طاعتنه اعاده قلدی وتیمورننك یورش‌سه ساله‌سنده سمرقندنی بارب آلدی * بعد ذلك توقتامش خان ننك امراء المیسره سندن قنکغرات قبیله سندن ادکو میرزا نام ذات دن بعض سبب‌لر برله رنجیده خاطـر

اولوب آنی تادیب قلمق قصدنی کتمان قلب ضمیرنده حفظ ایتساده برکون مجلس عشرت ووقت نشالده ایتدی ما معناه ان لی ولك یوما یسومك الخسف سوما ومولیك عن موائد الحیوة صوما ویملاء عین بقائك من سنة الفناء نوما ایدکو مغالطه قلوب ایتدی اعیذ مولانا الخاقان ان یحقد علی عبده ماخان وان یذوی عراس انشاه اویهوی اساس هو بناه * دیو خانی بر وقت اغفال قلب قضاء حاجت ارادەسی صورتندە چقوب کیتوب بر یخشی آطنی الوب رکوب قلوب قاچب تیمور حضورنه وارب آنی توقتامش خان مملکتنه کیلورکا تحریض وتحریك قلوی برله تیمور اوفی الحرکة برله تهیاء ایله بر البرکه نی قصد ایدب عسکرین مقابل اولغانده توقتامش ننك امراء میمنه سندن بر امیرننك ایکاچی بر امیرندن قصاص دعوی ایدب طلب استیفاء قلب توقتامش حاضر دشمان کیلکانده آننك وقتی توکل دیساده مذکور امیر لجاجنده استمرار ایله کند قبیله سندن اولان قومی برلان آیرلوب کیتوب ادکو برله بو امیر حین حاجت ده توقتامش ننك قناطنی صندردیلار مع ذلك توقتامش تیمور برله بر محاربه قلدی عین زمانه مثلنی کورمامش ایدی دیلار لکن بالاخیره منهزم اولوب قاچوب لهستان مملکتنه کردی حاضرده اول مملکت ده باقی اولان مسلمان قدیملر توقتامش خان عسکرندن آیرلب قالغان تاتارلردر وکان ذلك سنة ٧٩٣ سبعمائة وثلاث وتسعین * ادکو میرزا تیمورنی آلداب اوتوب قاچوب قالدی تیمورنی آلداب اوطقان لرننك بری بو ایکاچی سی شیخ ولی الدین عبدالرحمن بن خلدون المغربی المالکی القاضی * تیمور بو مملکتنی تاراج وغارت وقتل وسبی واحراق بالنار برله تمام خراب قلب تتار دولتنه ضعف کامل طاری وزور تفرق واختلاف واقع اولدی * بعد ذلك ادکو میرزا قوم قبیله وایل وکورشی قبائلنی جمع قلوب عسکر یصاب روس خان اولادندن تیمور قطلغ خان بن تیمور ملك خاننی پادشاه ایدب توقطامش خان برله محاربه قلوب همیشه منهزم ومغلوب اولوب اون آلتاچی کره محاربه سندن صنکره غایب وبالکلیه کم نام ومنقطع الخبر اولوب توقتامشنی قدرانی تجسس قلساڈا تابا آلمای واولوك وترك ایکاننی بلمای

ایکی سنه مدتی اوتوب هلاکی مظنون اولدق بعدنده توقتامش خان ننك
امین وغفلت وقتنده دفعة هجوم ایله باسوب قتل ایله تمام مملکتنی اوز تصرفنه داخل
قلب خان لارنه فقط اسم وخطبه وسکه وبر مقدار وظیفه لری اولور ایدی
* تیمور خان ایامنه قدر شول حال مستمر اولدی وکان وفات توقطامش
خان سنة ٧٩٨ سبعمائة وثمان وتسعین * توقتامش خان ننك لهستان حکمداری
یاغیلاغه تتار تلی اویغور قلمی برله یازغان یارلغی بودور* توختامیش سوزم
یاغیلاغا اولوغ اورنغا اولتورغان ارکابین انکلاتو قوتلو باغا حسن باشلی
ایلچی لر ایتبوك اردی سن تقی کاچینك نی بیزه ایتبنك اردی بورونغو
ییل بکبولاط خواجه مدین باشلی بیرنچه اوغلان لار بکش توردوجاق بیردی
داود باشلی بك لار آدوکو آتلی کشی ف تیمیرکا الدیردین چیقاریب
ایمش لار اول تیل برلا کلدی اردی الارننك الاکونکل بیلا تیل ایتیب
ایلغاری قیغانی داکلکانده آنکلاب بیغیلیب سانچشماغا تورغاندا اول یمان
کشی لار بورون تبرکاندن ایل تارتیب اول اش تقی اول چاقلی بولغان اردی
اول اردی تنکری بزنی یارلیغاب دوشمانلق قیلغان بکبولاط خواجه مدین
بکبش توردوجاق بیردی داود باشلی اوغلان لار بك لارنی مونغانالدی
امدی بوارکا نوانکلا توحسن تولو خواجه باشلی ایلچی لارنی ایتوك
ایدی تقی بولسا بزکا باقار ایل لارنی چبتبش لاربن چیقاریب بارغان
ایلچی لارکا بیرکیل خزینه غا تیکورسون لار بسابورونغو یوسونچا بازرکان
اورتاق لاری نك تقی یوروش سونلار اولوغ اولوس ننك توروسن عاقنی
یخشی سی اول بولغای تیب آلتون نشان لق برلق توتوق تغفوییل تاریخ
یتی یوز دوقسان بیش دا رجب آی ننك سکز ینکی دااوردودان اوردا
بینکولمش انتهی توقتامیش خان ننك سکز اوغلی جلال الدین جباربردی
کباك کریم بیردی اسکندر ابوسعید کوچك قادربردی توق قل خواجه نام لاردر *
* ثم ابنه جلال الدین خان * توقطامیش اولادی اتالری واقعه سندن صنکره
هر قایوسی مشوش اولیب ترك وطن ایدب هر طرفغه منتشر اولوب
جلال الدین روسیه مملکتنه فرار قلغان ایدی ادکو میرزا برلان تیمور
خان آراسنده فتنه قوبغاج توقتامش خان اولادی فرصت نی غنیمت بلوب
باش کوتاریب ملك موروث لارنی طلب قلب * جلال الدین خان سنة ٨١٦

ثمانمائة

ثمانمائة وخمس عشرة دن بدأ ایله‌اون دورت آی پادشاه بولدی *
* ثم اخوه کریم بردی خان * بش آی مدتی پادشاه‌لغی بعدنده برادری جباربردی قتل ایتدی * ثم اخوه جبار بردی خان * ثم اخوه کباك خان * سـ٨٢٧ـنة سبع وعشرین لارده موجوددور روسیه مملکتنده‌ایردی * ثم‌اخوه قادربردی خان قریم وبلغار وآندن غیربعض بلاده مالك اولدی شهربلغار وقریم‌ده مضروب تنکه‌لاری بار * ایدل طرنکسه کیم کیچماس ادکو اولسا کیم کیتماس * دیکان مثل سوزنی مونلك مقالی‌دیرلار * قریم خان‌لاری توقتامش خان برادری تولك تیمور اولادی‌در *

❁ فصـــل فی الدولة المتجددة بمدینة قزان ❁

بلدقزان نهر قزان‌ننك نهراتل‌کا قویغان‌مصبنده شمال‌طرفنده ایللی‌بش درجه وقرق بش دقیقه عرض شمالی آلتمش آلتی درجه وقرق آلتی دقیقه طول شرقیده سمت قبله سی نقطهٔ جنوب‌دن اون بش درجه‌دن بیك جزئی قدر کُنه ناقص واقع اولغان‌در * قزان مملکتی‌بوتاریخ‌دن دورت‌یوزسنه مقدمده بیك مشهور مملکت لردن‌اولوب‌حاضرغی زمانمزدا بزننك تتار طائفه سی‌ننك مابه الافتخاری ومرکزعلم ودولت وتمدنی ایسادا علم تاریخ وایام الناس‌غه عدم رغبتلارندن هیچ وقت احوال ووقایع لاری بیان وضبط ایدلمای اخبار قدیمه سی عموما وانده‌اولان ملوك وعلماء واکابرحاکم وسائر احوالی کند طائفه‌مزکا وغیرلرکابرده معلوم‌اولمای بالکلیة مجهولیت سترەسی تحتنده قالغان بو خصوصده شول عصر علماسی تصنیف قلغان صحیح ومفصل ومقصودغه کافی بولغان تاریخ‌کتابن کوتوب تورساق والله اعلم اول میسر بولماس * چونکه قزان خانلغی بو مملکت کا اقصاق تیمور هجوم قلب پایمال ایتدك بعدنده سرای پادشاه‌لغی ننك نظام ودولتنه ضعف وفتور طاری بولب شهزاده‌لری اراسنده مخالفت‌وافتراق واقع‌بولدقی بعدنده شول‌مملکت‌ننك بربوچماغنده آز قوت برله موءسس اولوب استقلال حاصل ایدب برایکی قرن عمر ایتکان بولسادا مستقبل الحال‌ده معلوم اولچق اوزره خارجدن دشمانلری روسیه‌هجومی‌ننك مخاطره‌سندن وداخلاعدم‌اتفاق خسته‌سندن درمانسزبولوب علوم ومعارف واهلنی تربیه قلوب‌رواج بیروب آنلارعلم‌ده کتاب تصنیف

ايدب تاريخدن اثار صحيح قالدرا الماغانلر بولسه کرك * وبالغرض انداٌيون اشلار بر وقت صادر بولغان بولسادا اول زمان طباعت صناعتى اولمادغندن نسخه‌لر تکثر تابماى ومنتشر اولماى قزان مملکتمز اوستونه کيلکان بلاء وفتنه‌لر اراسنده تلف وضايع اولغاندر * افواه ناسده مذکور اولدغينه بناء قزانده برکتابخانهٔ مکمل بولوب روسيه تسلط قلدقده ياندرب تلف وبرباد ايتکانلر * اول وقت قزان خانلرينه هم نسب ودين وکورشى بولغان اسلام مملکتلرى قريم وماوراء النهر وترکستان وخوارزمده تتار ومغول خانلرى وميرزالرى اراسنده نزاع وغارت وتاراج وفتنه وفساد کوب بولغاندن علوم بى رواج وبى اعتبار بولوب بى نهايه تنزل قلغان * کرچه اول مملکتلرده اولان بعض علماسى احيانا اوز واقعه‌لرنى بيان قلب تصنيف ايتسه‌لردا قزان مملکتنى انلردن دشت قبچق کبك باديهٔ واسعهٔ فاصله بولوب هم يور طلر طبچ سزلقدن اختلاط مشکل اولدغندن آنلارغه قزان احوالى معلوم بولماغان ولهذا کتابلرنده قزان حقنده بر سوز يوق * کرچه روسيه دولتى اول زمانده کورشى‌لرننك اقربى بولسادا قزان دولتى سراى دولتى کبك بولوب کيتوندن خوف قلوب هميشه تتارلردن اور کوب خانلرننك اشلارندن وتدبيرلرندن خبردار اولوب تفتيش قلوب تورغانلر * وتاريخلرنده هم طفيلا قزان احوال واخبارندن يازغالاغانلار بولسادا * وموندايون معاملاتده شرعا خبرکافرهم مقبول اولسادا * اول زمانده روسيه خلقى برطرفدن تتارلرغه قديم الايامدن دشمان وبر طرفدن غايت جاهل ومتعصبلکلرندن خبرلارى مبنى على المعرفة والاتصال اولماى غير مرتب وناه ضبوطلغنه علاوه تفتيش وتحقيق ايتماى علم تاريخ اوچون يازماغانلر * عوام افواهندن الغانچه وهواى نفس ارنچه وکوب موضعده تتارلرغه عداوتلرندن تعصب برله حقنى ستر ايتوب يازغانلر * مع ذلك بعض رساله‌لردا والحراف کتبده نقللر وافواه ناسده آتا وبابادن ايشدلب روايت قلنوب کيلکان خبرلار يوق توکل * آنلرغه بلا تحقيق وتفتيش بردن اثابت قلورغه يارا ماسا هم بلا دليل يالغان ديب حکم دخى جايز اولماس * بلکه زمانه‌ننك احوالن وماجرى سى‌ننك اقتضاسن بلوب جريان احوالغه واقتضاء زمانغه تطبيق وقراين وقايع‌نى حکم قيلوب

محاكمه‌قلمق كرك بولور * ايمدی قزان واطرافی‌ننك احوالنه نظر قلساق كول باشنده اسقی خانه اچنده آلتی يوز آلتمش سنة ٦٦٥ هجريه‌ده وفات اولان احمد نام مسلمان ننك قبرينه قويغان برقديمی لوحی بار * وهم قابقاسی خارجنده پادشاه قبرينه قويلغان بر زور طاش وار * وآنلردن باشقه‌هم بوقبيلدن كوب لوح‌لر اولوب كنيسه بناسنده تلنی اولدغی‌ننك برنقل صحيح برله‌ثابت اولدغندن بوموضع‌ده شهر ياقريه بولوب آل جوجی بوممالكت‌لرغه كيلولرندن وانلرننك اسلامغه داخل‌اولولرندن مقدم‌اسلام شايع اولغان اوله * اول خلق‌ننك مسلمان اولماقی بلغار پادشاه‌لغی وقتنده بولمق كرك * چونكه بلغار پادشاه‌لری وآنلرننك اتباعی خلفاء عباسيه‌كا تقليدا هرطرفغه داعی‌لر يباروب وتدبيرلر قلب اطراف وجوانبده اولان هر تورلی خلق‌نی حق يولغه كوندروب مسلمان ايتارکا بيك اجتهاد وسعی وهمت ايتكان‌لر * آل جوجی‌دن كرچه‌بركه خان سنة ٦٤٥ ستمائة واربعين حدودنده داخل دارالسلام اسلام وحسن اسلام برله مسلمان بولسه‌دا تتار خان‌لری دين‌نی صاح برله نشر قلودن بيكرك روسيه ولهستان وافلاق وبغدان وآنلر امثالی خلق‌نی قول آستنده توتارغه اجتهاد قلغان‌لر * وسنة ٨٠٠ ثمانمائة هجريه حدودنده روسيه‌طائفه‌سی شهر بلغار وقزان وژوقوطين وكرمانچك ديكان شهرلركا هجوم قلب خراب ايتدكارنی فيما سبق ذكر قلغان ايدك * سنة ٨٤٠ ثمان مائة واربعين حدودنده محمد خان الكبير سرايدن چقدق بعدنده قزان‌غه كيلوب * وعلی قول‌اوغلی محمود خان قزان‌نی علی بيك قولندن الب تأسيس دولت وتشكيل خانيت قلدی ديكان نقل‌لركا نظرا بوتاريخدن مقدم‌قزان شهری وار ايكن * وعلی العموم تتارلرمز آراسنده مشهور قزان قديم بوموضع‌ده اولمغان * سنة ستمائة وتسع وثمانين وسبع وتسعين‌لرده بناءقلنوب ايسكی قزان‌دا حكومت بقاسی بريوزدورت سنه ويانكی قزان‌ده بر يوز ايالی سكز سنه اولدی ديكان سوزلر دخی بار * قزان ديب وجه تسميه سنده فصل سابقده نوغی زاده كلامنی نقل قلغان ايدك آندن غير دخی برنچه وجه لر قزان نام نهر ساحلنده اولدغندن وقزان‌غه مشابه‌توبه اوستونده بولدغندن وبانی‌سی اولان قزان خان اسمی

برله وباتوخـان ننك جيلاوی اولوب بر وقت نهر قزان غه آش قزان لری توشوب بعد ذلك اول موضع قزان اورنی وقزان توشكان اورون دیب السنه ده جاری بولوب رفته رفته بو اسم بولب كیتوب طویل لغی استثقال ایدنب لواحق نی حذف له قزان تسمیه ایدلكان دیكان سوزلار بار * قزان آرطی الاط یولی نامه سی ننك بعض خلقی شهر قزان قدیم زمانده الاط یولنده قزان جدیده كا نظرا شمال ومغرب صیق اراسنده نهیر آشط ننك مغرب طرفنده قزان دن آلتمش چاقرم مسافه ده بولغان دیلار * الی الان اول موضع قـالا طـاوی تسمیه ایدله در * لكن قدیم زمانده شهر بنا سنده الهی وطبیعی مستحـكم بولمق مثلا اولوغ صوا طرافنده ویاتك جار وبلند طاغ بولمق بیك ملحوظ بولغان موضع ننك كرچه جنوب طرفی بلند جارلی آشط صوی بولسادا * غیر طرف لرده برده بنا سیوق * مغرب طرفنده آشط صوینه زوایا قائمه بلكه حاده بولوب توشا تورغان ایشی صوی بولسادا اول صوی اوزی بیك كیچكنه طـاوی وجاری یسوق شمال ومشرق طرفلری بالكلیه آچق تیكزباصو * ثانیا اول موضع ده یقین زمانغه قدر قویواورمان بولغان وحاضرغی زمانمزده نهایت ایلات اورمانی كورنوب تورادر * شوندای نام دار شهرننك كرچه خراب اولسادا اورنی واطرافی شولای تیز زمانده اورمان بولورب كیتماسه كرك ایدی * ثالثا اول موضع مغرب طرفنده اولان مسلمان قریه لری منتهاسی اون چاقرم دن آری كلا چیرمش قریه لری كیتادر * هم اول اطرافی داغی مسلمان قـریه لری ننك اسمی مثـلا برسكه برزه اوشكته اتنـه اوله كـوام اورنام كبمی مامش بو اسم لر تـرك لسانی دكل چیـرمش چه دكل میكان بلكه اتنه ومامش قریه لری اصلده محقق چیرمش ایردكلارینه نقل لر وارمامش سـ ١٢٥٥ ـنه الف ومأتین حدودنده بناء ایدلكان جدید قریه ممش نام چیرمش اسمی برله تسمیه ایـدلمش * موندین فهم لـر كا ممكن اول تیرا اهالی سی صونكغی زمان لرداغنه مسلمان اولغان لر دیب * ایمدی تتار شهری ننك اطرافنده فیچوك چیرمش قریه لری بولمق كرك بلكه عوايد مقتضی سنده بایطاق مسافت كا قدر مسلمان لر اولمق كرك ایدی * بووجه لر كا قراغانده اول قول كا انارت قلب بولماس * بلی اول موضع نهایت ممالك اسلام بولغانی

اوچون

اوچون بر وقت چیرمش لردن حراست اوچون برقلعه بناء قلنب استحکام ایدلکان بولوب صنکره خراب بولغاچدا اورننی قلعه اورنی دیب اطالغان بولوب بعد ذلك قزان قدیم زمانده غیر بر موضع ده بولغان دیکان سوزنی خلط قلوب شهرقزان قدیمدا شوندا بولغان دیمك نتیجه سنی آلغان بولسالر عجب بولماس * اما قزان مملکتنده بولان مسلمانلرننك اکثری قدیمدا شهرقزان اوشبو قزان جدیده دن قرق بش چاقرم مسافه ده شمال ایله مشرق صبق اراسنده آرچه یولی دیمکله معروف ناحیه ده قزان سوی بوینده ایسکی قزان دیب معروف موضع ده اولغان ایمش دیلار * بونقل حقدن بعید دکل چونکه بول موضع ایسکی قزاناسمی برله مسلمان وروسیه لساننده مشهور البتـة بلامناسبـت شولای تسمیه قلماسالر کرك بلکه قزان اوّلده شول موضع ده اولدقندن اوله *

* ثانیا اول موضع مسلمان قریه لری ننك مرکزی واولوغ سبریولی شاه راه اوستونده وقزان صویمه توشا تورغان بلند تاغ ئوباسنده بولوندن مکانی شهر بولوی بیك قابل * ثالثا اطرافندن ایلاندرب قازب احاطه قلوب الغان خندق وار وقریبنده مقا بر وآنده ایسکی وقتلردا یازلغان قبرلرکا قویلغان لوح لر وار * اول لوح لرننك برسنده بیله یازلغان باشی مثلث الشکل ده ثلث قلم برله قالقتوب یازغان خطی بیك کوزل دکل هوالحی الذی لایموت وکل نفس سیموت بعد ذلك بش سطر قلب سطر اول ده قال الله تبارك وتعالی کل نفس ذائقة الموت سطر ثانی ده قال النبی علیه السلام الدنیا مزرعة الاخرة سطر ثالث ده تاریخ توقوز یوزدا مبارك ربیع الاول آیننك اخرندا ایردی سطر رابع ده ملا سلام علی درویش حلالی نازبی ملك سطر خامس ده خاتونی دار الفنادین دار البقاغه رحلت قلدی غفر الله تعالی * نازبی ملك ده براز اشتباه وار نازبی بیکه توکل می * ینه برلوح داخل کوفه برلان استاد کشی کوزل واعلی قالقتوب یازغان قال الله تعالی کل نفس ذائقة الموت تاریخ توقزیوز اوتوز توقزدا ربیع الاول آینده طولون خواجه عبالی قز آی منکاج دارفناء دین داربقاغه رحلت قلدی * ثانی دانقطه یوق لکن مرکز توغرسندا قویغان ایکی نقطه یادن یادن باشقه ایکنچی حرف یوق یا استنه بر نقطه قویغان صریح انده طالب نقطه بولغان هیچ حرف یوق

الفبی یاغه بوصورت ده ی عمودا سزغان * ینه قرنقاوق قریه‌سی توغرسنك
نهبر قزان‌ننك شمال طرفنده تاغ باشنده بر زور قدیم مقبره وار وبر چه
لوحلار برسنی بیله اوقدم قال الله تعالی کل من علیها فان ویبقی وجه ربك
ذو الجلال والاکرام قال النبی صلی الله علیه وسلم الدنیا مزرعة الاخرة تاریخ
توقز یوزدا ایالك اوچدا خالد خلیل اوغلی * خالد لفظنده بر آز شبهه بار
غیرسی صریح لوح ننك آرت طرفنده بولومنی هلالی اشلاق بیکابناقلدردی
* دخی قزانغه محمد خان الکبیر ورودندن مقدم استقلال حکومت قلغان حکمدار
اولمای اولده بلغار پادشاهلرینه صنکره لری سرای داغی تتارخانلارینه تابع
بولوب بکلار وشهزاده‌لر حکومت قلغان بولسه کرك والا استقلال بولغانده
تاریخلرده ذکری وسکه‌لری وغیر اثرلری کورلسه کرك ایدی ننك بلغار
وسرای وحاجی طرخان حکمدارلرندن قالغان * شهر قزانده خانلق تشکل
ایدب دار الملك اولغانده اکثر اهالی سی خارغه ایاروب کیلکان سرای اورداسی
وحاجی طرخان وقریم وغیر خانلق لردن جیلغان تتارلر بولسه کرك * دخی
تجارت وصناعت بابنده کورشی مملکت لری اهالی سندن دون دولماسه‌لر
کرك * اما آنلرده علم شجره سی بر وقت چچك آطقان بولسانی قدر واقعه
وفتنه‌لر کورکان اولساادا بزکا بر آز اثار علمیه قالغان بولور ایدی بزده
فهم بوقدردر وفوق کل ذی علم علیم * الوغ محمد بن تیمور خان بن قطلغ
تیمورخان بن روس خان قزان پادشاه لری‌ننك اوّلی در * سنه ۸۴۰ ثمانمائة
واربعین حدودنده برادری کچی محمدخان‌ننك هجومی برلان سرای‌دن مطرود
اولغاچ روسیه مملکتندن تول ایالتنده بیلوتام موضع کا باروب قرار تابدی
* روسیه حکمداری واسیلی ثالث باشده خان ننك قدومن خوش کوروب
عزت وحرمت ایدب آلوب شول موضع ده تورماقغه اجازت واتباعنه کوچارکا
یخشی معقول اورون ویرسادا * خان قرارلانب قش کیلکانده صوقدن
وقصد دشمان دن احتیاط وبر نوع پناه اوچون نهر اتل ننك تاوباغنده قزان غه
قریب‌رك برموضع ده بوزدن قلعه یصاب اوستوندن صولار قویوب استحکام
بیردکنی روسیه حکمداری بلب وهم کاتوشدکنه علاوة مواشی والطرافنده اولان
مقرب رجالی موندە قلعه یصاب اوزمز ننك کوب زمان دن بیرلی لاکان تتارمز ننك

قشلاماقچی بولوی معقول دکل * حاضر بوزدن قلعه بناقلسه صنکره رق طاشدن
بناقلور * آننك كورشی لكندن حذر قلمق لازم * دیو حكمدارلرنی تخویف
ایدب اول خاننی كند مملكتندن چغاررغه امر ایتدی * اوزی ننك الوغ محمد خان
ننك تحت حكومتنده وآننك معونت ومنشوری برله روسیه حكمداری اولوب
خاندن تكرار كوركان التفات واحسانلرندن كوز یوموب تتارلرنی مملكتندن
چغاررغه تمام اجتهادن صرف ایله خاننی قدر عذر ایدب اوز دولتنه رجوع
میسر اولدقده آلغان جزیه وخراجلرنی قایتوب بیروب من بعد اصلا خراج
آلماسقه بلكه اوزی خراج ویرمككا عهد ایله اوغلنی رهن قویمق برله تأكید
ایتساده اصلا قلاغنه آلمای ابن عمی شماكو وقزیل میتری دیكان ذاتلرنی
سر عسكر قلوب خاننی بیلودن قهرا وجبرا كوچ برله چغاررغه قوشدی
* خان ننك عذر التماسی هیچ مقبول اولمای اوستونه روسیه عسكری كیلوب
یتوب خبر الواحد القهاردن رجاسی منقطع اولغاچ طهارتلنوب بر اغاچ ننك
ظلنده ایكی ركعت نماز اوقوب یغلاب اوزاقلاب دعاء قلوب حق تعالیدن عون
ومدد صوراب خان جلالت نشان ننك آرسلان همت قابلان غیرت برلان آتغه
منكانن كورب روسیه طائفه سی ننك قلبنه عظیم خوف ودهشت توشدی * خان
ننك یاننده اوزینه ایارب بركا كیلكان اوچ منك قدر عسكری ننك برمنكنده
قرال واسباب محاربه وار ایدی * آندن ماعداسی بالطه باكه كوساك برلان
روسیه كا قارشی صوغش غه كرركا حاضر بولدیلار * خان شول قدر عسكری برله
تكبیر ایتوب بسم الله دیب حمله قلغاننده روسیه طائفه سی ننك قدیمدن قلب
لرینه تتار خوفی اورناشقاندن قرق برمنك عسكرلری بوقدر آز جزئی تتارلر
غه مقاومت قیله آلمای تمام منهزم بولوب كوبسی تتارلر ننك شدة ضربندن
آندن غیر بقیة السیفلری آچدن صوقدن قریاب هلاك بولدیلار * حتی سر
عسكرلری صوبوینده جار آستنه قاچیغنه قالدی دیلار * الوغ محمد خان بو
مظفریتنه مغرور بولمای خلقی آزلغنی ملاحظه قلب قوروودن ایلانوب كیلوب
نهر اتل نی كیچوب قدیمده بلغار ولایتی وآل صابن محكومی اولوب صنكره
خراب بولغان قزانغه كیلكاچ شول اطرافداغی مسلمانلر خان كیلوندن بیك
شادلانوب بزنی روسیه جفاسندن حمایت قل دیب اظهار طاعت وعهد وبیعت

* سعدی *
که در سینهٔ پیکان تیر تتار *
بهی بهتر از خوردنا سازکار *

قالدبلار * خان قزان خرابه سنه قریب آغاجدن بر قلعه بناء قلوب شونده قرار تابدی بو خبر اطرافده منتشر اولوب اوردا وحاجی طرخان وازاق وقریم وسائر مملکتلردن خلق جمع اولوب شول زمانده قزان خانلغی قوتلنه باشلاب آلتون اوردا دولتی بتدریج ضعیفلنورکا باشلادی * بو واقعه سنة ثمان مائة واربعین هجریه واقع اولدی * بعد ذلك سنة ثلاث واربعین اولوغ محمد خان نیژنیکا بارب روسیه اوستونه عسکر تارتدی حزیران رومی اوچونچی یومنده مسکوب آستنه بارب جیتوب روسیه حکمداری واسیلی مسکوبدن قاچب چقب اتلدن اوتوب لوغر طرفنه کیتدی خان مسکوب نی اون کون محاصره قلب قلعه سی خارجنده اولان اولوغ بسته سنی یاغب یاندرب قتل واسر وغارت وتاراج قلوب روسیه نی تمام خضوعغه کیتورب تضمین حرب برله روسیه لردن کوب آقچه آلوب قایتدی * وسنة ثمان واربعین نیژنیده قشلاب کانون ثانی رومیده مورم قلعه سی اوستونه سفر قلدی * لکن روسیه حکمداری ننك کوب عسکر برله قارشی کیلکاننی ایشدب نیژنیکا رجوع قلدی * ایکنچی سنه یازنده محمود ویعقوب اسملی ایکی اوغلنی سر عسکر قلوب روسیه اوستونه عسکر کوندردی روسیه حکمداری کوب عسکر برله قارشی کیلوب یفیموف کنیسه سی یاننده تموز رومی ننك یدنچی یومنده بیك زور صوغش بولوب مسلمانلر تمام غلبه قلوب روسیه حکمداری واسیلی نی اسیر ایدب نیژنیکا الوغ محمد خان حضورینه آلوب کیلدیلار * خان اوزی شول سنة [٨٤٩] تسع واربعین یکرمی بشنچی آب رومیده تمام اهل بیتی وارکان دولتی برله قرمش قلعه سنه کوچدی * خان حضرتلری اسیر اولان حکمدارنی ایدی محبوس قلوب مسکوب مملکتنی قزان تحت حکومتنده اولمق وجزیه وخراج اداقلمق شرطی برله ابن عمی شما کو نام ذاتغه بیرمك نی اراده ایدب مشورتنده تورغانده قزان شهرنه علی بك نام ذات استیلا ایتدی دیب ایشدب ایمدی وقت اول مراده مساعده قلماس دیب شول سنه تشرین الاول رومی ننك اول کوننده بعض شروط وعهود واداء جزیه برله روسیه حکمدارنی آزاد قلوب مسکوبکا قایطارب یباردی * بو قدردن صنکره الوغ محمد خان ننك احوالندن هیچ نرسه معلوم دکل * قرمشده یا قزانغه قایتوب اولدیمو یا که برونك غدر خیانتی برله هلاك اولدیمو تحت

الغادر * وعلى قول اولوغ محمد خان شهرسراي دن مطرودبولدغی بعدنده قزان‌غه کیلمای نبژنی وقرمش‌ده قرار تابدی * سنة تسع واربعين اوغلی محمود خان قرمش‌دن کیلوب صوغشب علی بك‌نی اولدرب قزان‌نی آلوب اوزی قزان‌ده قرارلنوب قزان خان‌لغی شول‌وقتده تأسس تابدی دیرلر * وعلى قول اولوغ محمد خان مسکوب‌نی محاصره قیلوب قزانغه قایتقاچ انی اوغلی محمود خان کچی اوغلی یوسف برلان برکا اولدرب اوزی‌خان بولغاچ ایکی برادری قاسم ویعقوب آندن قاچوب کیتدیلار دیر * بلغاروقزان‌خرابی بعدنده علی بك نام ذات قزان‌غه کرب استقلال اعلان ایتمای حکومت‌قیلا باشلاغان بولوب اولوغ محمدخان کیلاکاچ انکارطاعت اظهار قلوب خان‌شونده قلعه بناء قلب استحکام ویرب علی بك‌نی حاکم‌لکده قالدرب اوزی نبژنیکا کیتوب الوغ محمدخان بعدنده اوغلی محمودخان قزانغه تصرف‌قلوق‌بولغانده علی بك عناد قلوب محمودخان کوچ بلان شهرنی آلوب اوزی قزان‌ده قرار تابقان بولسه کرك بیله اولدقده هر ایکی قول برکا جمع بولوب صحیح‌بولور * ثم‌ابنه محمودخان * قزان‌ده اولان‌دولةجدیده‌ننك‌ایکنچی‌پادشاه‌سی‌محمودخان بن محمدخان شاه‌اق زمانه‌سنده کورشی پادشاه‌اری برله‌نی روشده توردغی ونیندای اولوغ‌اشلار وتدبیرلر قلدقی معلوم‌دکل روسیه‌لر برله هم‌محاربه‌سی کورنمی الله اعلم شهزاده‌لق وقتنده بر نیچه کره روسیه‌غه کوشمال بیرکاندن صونك بر وقت طاج‌بولغاندر * سنة‌ثمانمائة وخمس‌وخمسين‌یدییوزکشی‌سی امتوك قلعه‌سنی محاصره قلوب خراج آلمق برله‌صلح قلوب قایتدیلار بعدذلك موروم وولادیمر اطرافنه بارب غارت قلوب قایتدی‌لار * محمودخان عصرنده سلطان محمدبن مرادالعثمانی سنة [٨٥٧] ثمانمائةوسبع وخمسين‌قیصرالروم‌قولندن قسطنطینه‌نی فتح قلب کلد سی فاتح لقبیله ملقب وتاریخ فتح (بلدة طيبة) اولدی * بقية الخلفاء العباسیه‌دن مصرده القائم بامر الله ابو البقاء حمزة بن‌محمد بن سلیمان بن احمد العباسی ایام خلافتنده ایردی * محمودخان وفاتی‌سنة [٨٦٨] ثمانمائة وثمان وستين هجریه ایدی * ثم‌ابنه‌خلیل‌خان بن‌محمودخان * والدی بعدنده قزان تختنه جلوس ایدب خان بولدی * ولکن سنة اثنتين وسبعين

برادری ابراهیم غلبه قلب مدتی آز اولدغندن بـزکا معتدبه خبری واصل اولمادی * ثم اخوه ابراهیم خان بن محمود خان * برادری بعدنده جالس تخت قزان اولدی * عمی قاسم خان بن محمد خان ننك اوکی اوغلی ایدی دیرلار * عصرنده قزان امراسندن عبد المؤمن بك نام ذات برنچه بكلر برله اتفاق قلب درست نیت برلان می یا آلداب می خفیة ابراهیم خاندن شکایت قلوب روسیه مملکتنده اولان قاسم خان نی اوزلرینه خانلقغه دعوت ایتدیلار * قاسم خان بو خبرنی آلوب شادلانوب اوزینه تابع تتارلردن عسکر یصاب روسیه حکمداری ایوان بن واسیلی امداد قلوب کوب عسکر قوشوب قاسم خان سنة ثلاث وسبعین صفر آینده رابع عشر ایلزل رومی عسکر برله متوجه بولوب جبلستانغه کیلوب ضیا قلعه سنی تیکراسنه یقین لاشفانلرنده ابراهیم خان عسکر برلان چغوب اتل بوینده کوتوب یالطب روسیه عسکری قای بردن اوتایك دیسا قزان عسکری اندن اوق ملطق برله قارشی تورغانلارندن آنلرغه بویاقغه اوترکا ممکن بولمادی * وعلی قول نهر الاتل ننك ایکنچی طرفنه اوتوب روسیه لر برله محاربه قلماقچی بولدیلار * لکن روسیه لر کمینده یاشرنوب تورغانلاردن خبردار بولوب بیك تیز کیمه لرینه اولتوروب بری طرفغه قایتدی لار * روسیه ننك بو سفری کندلرینه نامبارك اولدی * اول سنه کوز بیك صالقون کوب جاوم بولدغندن روسیه لرکا کوچمك بیك مشقت بولوب آزقلاری توکانوب آطلاری اچلقدن قریلب روسیه لرننك ایت اشامای تورغان پرهیز کونلاری بولسادا تمام عاجزلکلارندن شول اولکان آطلارینك ایتلرنی اشارغه مضطر ومجبور بولوب هلاك لكدن قرال واسباب لرینی تاشلاب کیتدیلار * بو واقعه دن بر ایکی سنه صنکره ینه روسیه عسکری کیلوب قزانغه تابع چیرمش لارنی غارت قلوب کیتدیلار * ابراهیم خان ننك پادشاه لق مدتی اون طوقز سنه در *

* ثم ابنه الهام خان * والده سی صوفیه نام خاتون ایدی ضیا بوینده روسیه عسکری برله صوغوشوب منهزم بولوب قاچوب قایتوب قزان شهری ننك قابقاسنه کیلکانده قلعه قابقاسنی آچوب اولکورتا آلمای روسیه لر کیلوب یتوب قزانغه کرب اوزنی وبرادرنی وآناسنی وخاتوننی اسیر قلوب آلوب کیتوب ولغداغه قویوب اوزی واناسی شونده وفات بولدیلار * مدة خانلقی توقز سنه در بو واقعه

روسیه‌ننك قزان‌غه ایکنچی کره کرولری اولدی * بعض مجموع لرده شول عصرده علی‌خان نام شخص کورنه ایکسی بر کشی‌می یاکه باشقه‌می *
* ثم اخوه محمد امین خان المعروف بایچم خان * اسیرلکنده آغاسی علی‌خان متوفی عنهاسی جنکاسنی تزوج قلوب اول‌خاتون غیور وصاحب‌حمیت اولدغندن خان‌نی روسیه‌دن انتقام آلورغه زیاده‌سیله تحریض وتحریك وخیلا روس‌لر ننك قاننی توکارکا سبب بولدی * ایکی نوبت خانلق تختنه جلوس ایتدی نوبت‌اولی‌سنده طوقزسنه بعدنده تورلی حادثه‌لر سبب‌لی برطرف ایدلب نوغای اورداسندن مامق خان نام ذات‌نی کیلتوروب خان قلنب برسنه قدر تورب * بعد ذلك عبد اللطیف خان بن ابراهیم خان * اولتوروب بش سنه قدر پادشاه بولوب * ینه محمد امین خان اعاده قلندی * بو نوبت‌ده تختنه جلوس ایتدکی بعدنده قرق بش منك رکبان تتار ویکرمی منك نوغای خلقندن مرکب آلتمش بش منك نفوسی مشتمل برعسکر ایله روسیه‌الکاسنی نهب وغارت ونهرتن ساحلنده روسیه‌لر ایله عظیم محاربه ایدب غنایم وافره واساری‌کثیره ایله رجوع ایلادی‌دیلر * بونوبتنده اون یدی سنه پادشاه‌لق قلدی * عبد اللطیف خان ومحمد امین خان‌لرننك والده‌سی نور سلطان بیکم بنت تیمور نام خاتون‌نی ابراهیم خان وفاتی بعدنده منکلی کری‌خان القریمی تزوج قلب منکلی کری خان نکاحنده صاحب کری خان وجوده کیلدی
* اوزبکیه خان‌لرندن محمد بن‌شاه بداغ بن ابی الخیرخان الشیبانی المعروف بشاه بخت خان یعنی مشهور شیبانی خان محمد امین‌خان‌غه مشاهیر مغنی‌لرندن غلام شادی عودی‌نی یباردکی بابر نامه‌ده مذکوردر * مرض موتنده اوزی بعدنده اخلامی صاحب کری خان‌نی قریم‌دن کیتوروب خان‌قلورغه وصیت قلدی * وفاتی ســنة تسعمائة وعشرین حدودنده واقع در *
* ثم اخوه صاحب کری خان بن منکلی‌کری خان بن‌حاجی‌کری‌خان القریمی محمد امین خان وفاتی بعدنده روسیه طرفندن شاه‌علی خان بن‌الله یار کرمان دن کیلب بر آزمدت خانلق دعوی سنده اولساده قزان اهالی‌سی راضی اولمای‌قریم ملکتندن خان سورادیلار * اول‌اثناده سنة ۹۲۵ تسعمائة وعشرین قریم خانی منکلی‌کری خان بن حاجی کری وفات واوغلی محمد کری خان

قریمدا خان اولوب براذری صاحب کرینی حبس قلب ایدی قزان دن خبر
کیلاکاچ حبس دن چقارب قزان خانلغنه یبارلدی * شول وقت قزان قریمغه
قریم دولة عثمانیه کا مربوط ومحکوم اولدغندن قزان مملکتنده هم سلاطین
عثمانیه اسمنده خطبه اوقولدی * اوشبو وجه دن در بورونغی قارچقلر نسخه
لرنده خطبه ده سلاطین عثمانیه ننك مدح وذکری وار * صاحب کری خان
دورت سنه مقداری قزان ده پادشاه اولوب تورلی نزاع ومخالفت واختلال
الامور علتنه طاقت ایدا آلمای رفاقتنده اولان برادر زاده سی صفا کری بن
محمود کری بن منکلی کری نی مقامنه اقامت قلوب ونایب ایتوب چغب
کیتوب حج کا بارمق بهانه سی برله اسلام بولغه باروب سلطان سلیمان بن
سلیم العثمانی خدمتنده بولدی * بعد مدة سنة ٩٣٠ تسعمائة وثلثین ربیع
الاولنده قریم خطه سینه خان قلب یبارلدی کلبن خانان صاحبی ایتادر طوقز یوز
یکرمی تاریخنده قزان خانی ایچم خان بلاولد فوت اولوب برینه سلاطین چنکز
یه دن بر سلطان ننك نصب اولنماسی اهالی ولایت عرض واستدعاء ایتمکدن
ناشی مشار الیه حاکم قزان اولمشیدی بش سنه مقداری اقامت دن صنکره
منصب مذکوره برادر زاده سی صفا کری سلطانی قائممقام وکندلری طواف
بیت الله الحرام بهانه سبله کشور رومه خرام ایتدی دیو * قریم خانلغنده وقت
مسکوب ده اولان روسیه شهزاده لرندن برذات امداد صوراب کیلوب آننك
برله برابر مسکوب غزاسنی قصد قلوب سفر ایدب برنهر بوینه واصل اولوب بعض
تبعه سندن خیانت احساس ایدب اوتمای کیری قایتدی * وحاجی طرخان
شهرنده اولان آق کبك خانی اولدرب یمغورچی خان تصاحب قلدغی خبری
وارد بولغاچ عسکری برله حاجی طرخانغه هجوم قلب یمغورچی خان نی اولدردی *
وسنة ٩٥٦ تسعمائة وست وخمسین دشماندن بی باك وبی پروا اولتورر ایکان
بلده ء قزان دن مکتوب برله آدم کلدی قزان بکلری ننك مکتوبی صوندی
* اچنده یازلمشکم قرداشنکز صفا کری خان وفات اولوب بشکده براوغلی
قالدی * قولمزه آلوب توردق کافرلر خانمز ننك وفاتنی بلوب اوستومزه بی حد
عسکر کوندردی * الله تعالی عنایتنده سزننك دولتنکزده کافرلرنی قرب قاچردق
اما کافر کبرو کیلور دیلار * ایمدی باش کیده چك آیاق یایدا * ولهذا التماس

ایدارمز

ایدارەز برکا خانم‌زنک اوغلی بولك کری‌نی برکا خان قلب یبارسنکز ایدی * صاحب کری خان اول خان زاده یاش غیر کامل اولدغندن برادرزاده سی دولت کری‌نی مناسب کورب سلطان سلیمان العثمانی حضرتلرینه بوخصوصده عرضحال کوندردی * دولت کری بن مبارك کری اول وقتده اسلامبولده ایردی پاشالر صاحب کری خان دولت کری‌نك قریم اولکه سینه خان اولماقندن خوفده اولدغندن سلطان حضورندن یراق جبر کا یبار ملك‌نی قصد ایلك دیب متهم قلوب سلطان غه معقول اولقله قزان غه یبار ملك بهانه سیله دولت کری خان‌نی قریم غه خان قلب یباردی * شول واقعەده صاحب کری خان تلف ونابود بولدی * وذلك سنة ٩٥٨ تسعمائة وثمان وخمسین وقزان خانلغی مهمل قالدی * بواشی سلطان سلیمان‌نك زور خطاسندن معدودر * ازمنهٔ متأخرەده سوء نتیجەسی کورلدی کلبن خانان صاحبی ایتادرسماء اقبالنده تابان اولان دولتی قرین زوال اولماقین کفتهٔ میرمیرانی پاشا ایله میانه‌لرنده برودت ظهور ایدب مومی الیه بعض افترااتی متضمن عرض حال انهاسی ایله قلوب اولیاء دولتی تغییر ایتدکی اثناده قزان خانی صفا کری خاننك جام صفاء فزای حیاتی شکست اولوب قریمده اولان اوغلی بولك کری سلطاننك قزان خان لغنه اهالی ولایت‌دا عرض ومحضر التماس ایتمش ایسەده بولك کری بعض خصوصه مبنی محبوس اولدغندن دولتکری سلطان نك قزان غه خان اولماسنی صاحب کری خان عرض ایتسەده خلاف کبرلری اولان بعض عظماء متصدی حضرت دن تبعید بلکه شهید ایتمکدر دیوسمع همایونه القالری میرمیران مذکورنك القاسنی تصدیق وتاکید ایتمکدن ناشی رجاسنه مساعد صورتیله دولت کری خان خفیة قتل واعدامنه مامورا جانب قریمه عزیمت ومار الذکر بولك کری مباشرتیله صاحب کری واولادی اعدام اولندی بغچه سرایده خان سرای قربنده اولان جامع شریفی وکور مابهٔ لطیفی بناء ایلدکندن ماعدا یوزیتمش قطعه جامع ومسجد ومدارس انشاء واسمنی جهانه خیر ایله ابقا ایلدی مدة حیاتی ایللی سنه ایدی انهار سته یعنی جم وجایق واتوو قوبان وتن واوزی نهرلر سواحلنده خیمه نشین اولان تتاری قریمه ادخال واسکان وهرکسه اراضی توزیعیله ترفیه

ایدب سرخ وکبود ایله مطبوع ملکنامه لر اعطاء ایتمك اثارندندر * ثم ابن اخیه صفا کری خان بن محمود کری بن منکلی کری خان * صاحب کری خان قزان خانلغنی ترك بعدنده صاحب الترجمة صفا کری خان یدی سنه بعدنده خلع ایدلب * روسیه معونتیله جان علی خان بن الله یار بن بختیار بن یعقوب بن محمد خان * قزانده خان اولوب دورت سنه بعدنده طرد وابعاد ایدلب بالاخیره مسکوده صبرا مقتول اولدی * صفا کری خان اعاده ایدلب اون بر سنه پادشاهلق قلدقی بعدنده روسیه امدادی برله شاه علی خان قزانغه کیلوب کرسادا بر آی مدتنده صفا کری خان مرة اخری عود وشاه علی خانی دفع قلوب اوچ سنه قدرینه قزانده پادشاهلق قلب قزانده وفات اولدی سنة ٩٥٦ تسعمائة ست وخمسین * جناب تاریخنده ایتادر * کان من اعظم الخوانین واشدهم باسا ملك سبعا وعشرین سنة وکان ریاض الملك فی زمانه نزهة وممالك النصر فی ایامه معمورة فلما ترفی قام فی ملکه ولده ذیمش کری خان وکان طفلا اتام ثلاث سنوات وفی ایامه طمع الکفار فی قزان ولم یزالوا یتقاربون ویشرفون حتی اخذوها فی زمان شغله کری خان انتهی *

* ثم ابنه اوتامش کری خان * والدی بعدنده خان اسمی بیرلوب والده سی نظرنده اولدی * صغیر ایدی والده سی سیون بیکه بنت یوسف بن موسی سر ایجقده اولان یوسف میرزا قزیدر دیلار حاضر تتارلسانده خان مسجدی دیمکله معروف قلعهٔ قزان داخلنده اولان مناره اوشبو سیون بیکه کامنسوبدر * آنی روسلر علی کره منها شاه علی خانغه تزویج قلدیلار وشاه علی نی قزاندا خان ایدب یل یاروم توردی دیرلار * قزانغه اوچ نوبت کیلدی لکن قرار تابا آلمادی * تتارلسانده فلاکت زده نرسه لرنی شاه علی قرغاغان دیلار *

* ثم یادکار خان بن قاسم خان بن سید احمد خان بن احمد خان بن کچی محمد خان الاشتر خانی * قزان اهلی حاجی طرخان شهرندن طلب قلوب کیتوردیلا * روسیه عسکری شاه علی رفاقتنده قزانغه هجوم قلوب قزان تتارلری مغلوب بولوب یادکار خان قاچب ایکی بیسته آراسنده توتوب

الغان لر

آلغانلر * اون طوقز یاشنده یاش یکت ایکان * دین اسلامدن ارتداد
قلدی دیکان سوز بار * چار مضافاتنده نهر اشط ننك شمال طرفنده ایسکی
اوجم قریه‌سی یاصونده برزیارت‌گاه قبربار * آنده یازلغان عبارتی بیله‌در
* تاریخ توقز یوز قرق یدی‌دا بایمرزا دایم اوغلی یادکار کافر قولندن
شهید بولدی جوارنده ینه برقبر بارقریه اهالی‌سی هر ایکسی‌نی شهیدلر
قبری دیب عنوان بیرالر قریه‌دن بر چاقرم یاروم مسافه قدرنده اولور
* والله اعلم بالصواب بویادکار بولور میکان * سید مصطفی بن احمد الحسینی
الحنفی الجنابی تحفة الادیب وهدیة الاریب نام کتابنده ایتادر قزان شهرنی
کفار روس آلدق بعدنده قریمدن صاحب کری خان سلطان سلیمان
العثمانی حضرت‌لرینه یازدی ان الکفار قد استولوا علی قزان فیجب علینا
وعلی حضرة السلطان تخلیص المسلمین من هذه البلیة فارسلوا الینا ابن عمی
دولت کری بن مبارك سلطان بن منکلی کری خان حتی نرسله الی قزان
صحبة عسکر کثیر فنستخلصها من ایدی الکفار فننصبه خانا فی تلك البلاد *
دیو * امادولت کری‌نی قریمغه خان قلب یبارلدی * قزان روسیه محکومی اولوب
قالدی * جنابی ننك شاه علی خان‌نی شغلہ کری خان دیب تسمیه قلوب
روسیه قزان‌نی آننك قولندن آلدی واوتامش کری‌نی دیمش کری
تسمیه قلواق خطادر * شاه علی خان اسمنده کری یوق روسیه قزان‌نی
آخرده یادکار خان قولندن آلدی شاه علی اوزی روسیه طرفندن کیلب
ضیا قلعه سنی بنا قلب قزان اهالی‌سی برله روسیه طرفندن کوب صوغش
لرقلوب آلدیلار * آخرغی کره آلمق لری سنه ٩٦١ تسعمائة واحدی
وستین ذوالقعده آینده تشرین الاول ایکنچی یومنده ایردی انا لله وانا الیه
راجعون * کری لفظی حاجی‌کری خان بن غیاث الدین بن تاشتیمور بن
تولاتیمور واولادی اسمندن جزء ایدلکان آندن غیر تتار خانلارنده هیچ
قایوسنده یوقدر * داب قدیم تتاردن اطفال‌لرنی اتابك‌کا تسلیم ایله اب
رضاعی تربیه‌سی ایلان نشوونما اولمق ارندن * والدی غیاث الدین
کری قبیله‌سی اعیانندن دولت کلدی صوفی تربیه سنده نشو اولدغندن
* مذکور صوفی‌ننك فریضة الحج‌نی ادا قلب رجعتنده اوشبو اوغلی وجوده
کلب اتابکی‌ننك حج وقبیله سنی تذکر وتبرك قصدیله حاجی کری

اسمیله موسوم قلدی * عقبندن کلان جمله اولادی اسملری نڭ آخرنه کری لفظنی الحاق قلماقنی بابالرینه متابعهٔ مسنون تو تدیلا * موندن غیر هیچ بر معنی صحیحه دلالت ویا حسن واستحبابی یوقدر * استطرادیر نڭ بعض تتارلرمز هیچ بر معنی بلمای وحسن وقبحنی فهم قلمای مجرد سمع جاهلانه لرنده غرابتنه بناءً یاکه نظرنده شوکت ودولت اپاسینه اطلاق ایدلدکندن بالالری نڭ اسم لری آخرینه الحاق وعلی الشیوع جان وشاه وبیك وسید ومیر وخواجه وسلطان وخان کبی لفظلرنی اول یا آخر اسملرندن جزء ایتمك یاکه ایکی یا اوچ اسمنی ترکیب ایله موافق سنت ومعنی صحیحه دال اولمغان اسملرنی افساد قلوب احمد کری ومحمد کری واحمد جان ومیر محمد وخواجه احمد وسید خواجه واحمد خان وسلطان محمود وسلطان علی ومحمد صالح ومحمد یعقوب ومحمد یوسف ومحمد قاسم ومحمد علی وعثمان علی ومحمد شاکر ومحمد ذاکر وبیك محمد وآیش محمد دیو بعلبك کبی مهمل ومعنی سز اسملر برله تسمیه ایدهلر * بوقبیلدن تسمیه قلمق هجرهٔ نبویهدن منك سنه تجاوز قلغانچه قرون فاضلهنڭ هیچ برنده واقع اولمغان یوق الف کامل من الهجرة انقضاسی بعدنده ایران وتوارن وهندستان اهالی سندن صادر اولوب غیر طائفهلره هم سرایت ایدن بدعت قبیحهدر * چونکه شریعت اسلامیهده تحسین اسم واجبدور وتحسین اسم معنیسی صحیح وانبیاء عظام واصحاب کرام وسلف صالحین فخام اسملرینه موافق اولمق برله حاصل اولادر انبیاء واصحاب وسائر سلف صالحین اسملری محمد واحمد وصالح ویعقوب ویوسف وموسی وعیسی وعمر وعثمان وعلی وحسن وحسین وعبدالله وعبد الرحمن وغیر ذلكدر وبالجملة شرعده وارد اولان اسماء الله الحسنی نڭ هر قایوسنه عبد لفظنی اضافه قلماقله حاصل اولان اسماء امثالی ذریله اولدقی طبقات وتواریخ معتبرهکا رجوع ایدلسه ظاهردر هیچ بری نڭ اسمی محمد صالح ومحمد یعقوب ومحمد یوسف ومحمد موسی ومحمد عیسی ومحمد عثمان ومحمد علی ومحمد حسن ومحمد حسین دکل * بویله تسمیه ایتلکده هر ایکی شرط مفقود واسملری لفظ بلامعنی واعراب وترکیب جهتندن دخی فاسد اولادر * بلی معنیسی صحیح ومناسب علیحده اسماء القاب

وکنیه

وكنيه‌لر قويمق ارباب شان حقنده سنت وقديما شايع ومعروف در * اكر بو آدم‌لر بز اسم‌لرمزنى بويله تركيب ايتماى مز بزم اسم‌لرمز مفرددر لكن بز اسممز ننك اولمدن جزء قلماى اسم رسول الله نى تبركا اسممزدن مقدم ذكر ايدەمز ديو دعوى ايتسه‌لار آنلارغه وارد اولادر بويله قلماقده متبع واذن شرع دركاردر اول ايسه منتفى بس بدعت اولادر * مذكور اسم‌لرننك بويله قلدقده بعلبك اسمى كبى وضعندن اول مهمل اولماقى تركيب اضافى وتوصيفى اولورغه صالح اولماى بعلبك تركيبى كبى مزجى اولماقيدر اول ايسه قبل الوضع العلمى مهمل اولادر تركيبه عدم صلاحيتى توصيفه اعراب وتعريف وتنكير وافراد وغيرها ده مطابقت شرط اولوب اول منتفى اولمق جهتندن وبعض اسم‌لر مثلا يوسف وعيسى كبى اسم‌لر اضافه قلمق وصفت اولماقدن بالكليه اباء ايدادر * وكذلك نساء طائفه سى اسمنده بى بى وبانو وخانم وآيم وبيكه لفظ‌لرنى اسم‌لرندن جزء قلوب تسميه ايدب برسى ننك اسمى صور الدقده بى بى فاطمه وبى بى عائشه ومريم بانو وخديجه بيكه واسماء خانم ورابعه آيم ديو جواب‌لرى معنى سز وبى موقع در * بلى اول لفظ‌لر نساء طائفه سنه مخصوص عرب‌ده سيده وستى وحاضر لسانمزده ابزطى قبيلندن مناسب مقامده اطلاق ايدلان اسم تعظيم وعنوان تكريم‌در لكن بر صغيرهء ادانى دن اسمنى صورالدقده مثلا بى بى ربيعه يا مريم بانو يا اسما بيكه ديو جواب ويرمك عرف زمانه مزرسمچه فلان ابزطنك ديمك معنى سنده اولوب اهـل فهـم ومعرفت عندنده زياده سيله قبيح ومكروه‌در *

❁ فصــــل فى الدولة المحدثة فى مدينة اشترخان ❁

بو شهر اشترخان خط استوادن ۴۷ درجه ۲۳ دقيقه عرض شمالى و آلتمش بش درجه قرق دورت دقيقه طول شرقى‌ده نهر اتل ننك بحر خزرگا قويلغان مصبنه قريب واقع در قديم زمانده خزر خاقان‌لرى ننك دار الملكى اولوب مدينة الاتل تسميه ايدلب ازمنهء متاخره لرده اشترخان وحاجى طرخان واژدرهان ديب معروف‌در سمندر شهرينه سلمان بن ربيعة الباهلى استيلاء قلدقى بعدنده خاقان بلدهء اتل‌كا ورود وبهاى تخت اتخاذ ايتدكى كلام المسعودى ده مصرح اولدى تتار ظهورى وآنلره محكوم اولوب مدت مديده بعدنده تيمور كبلوب توقتامش خان برله صوغوشوب

آلتون اوردا وجوجی الوسی بـربة البركة دولتنه فتنهٔ مـوجعهٔ افتراق وضعف كل طاری اولوب تتار شهزاده لری وبيك لری آراسنه علة اختلال ومرض تفرقه واقـع اولغاج آنك اولان بر جماعه جوجی خان اولادندن بر شهزاده‌نی خان كوتارب حاجی طرخان شهرنده بر دولة صغيرهٔ مستقله تأسس وتشكل تابدی آنده اولان مستقل تتار خان لرننك بزكا معلوم اولانی اول قويرچق خان بن روس خان بن باداقول بن توی خواجه سـنه ٧٩٨ سبعمائة وثمان وتسعين دن سكز يوزنی تجاوز قلدغی معلوم *

* ثم قطلع تيمور خان بن علی تيمور بن قطلع تيمور بن تومغان بن ابان بن اوز تيمور بن توقايتيمور بن جوجی خان * ثم ابنه تيمور بهادر خان * ثم ابنه محمد خان ثم حفيدی چواق خان بن يعقوب بن محمد خان * ثم ابنـه منغشلاق خان * ثم احمد خان بن محمد خان الصغير بن تيمور خان * اقساق تيمور اولادندن خراسان پادشاهسی سلطان حسين ميرزا ابن بايقرانك قزقرنداشی بيكای بيكم‌نی تزوج قلوب دامادی ايردی * ثم اخوه محمود خان * حاجی طرخان ده وغير موضع لرده مضروب تنكه لری وار السلطان العادل محمود بن محمد بن تيمور وبعض لرنده السلطان العادل محمود خان بن محمد خان بن تيمور خان يازلغان ثم ابنه قاسم خان سـنه ٨٧٥ ثمانمائة وسبعين لرده بو وقت لرده ايكی برادری برله شريك بولغان لارهم سـنه ٨٨٥ ثمانمائة وخمس وثمانين موجود اولدغی معلوم شيبانيه دن عبدر خان بن ابی الخير خان مقتول اولدق بعدنده قتراننده قراچين بيك شيبـك خان وبرادری محمودنی آلوب اوشبو قاسم حضورنه كلوب پناه قلغان بولوب جانی بيك خان لر حاجی طرخانده محاصره قلغان بولورلر

* ثم ابن عمه عبد الكريم خان بن احمد خان بن محمد خان سنـة ٨٩٥ ثمانمائة وخمس وتسعين دن سـنه ٩١٥ تسعمائة وعشرة لركا قدر علی الحيوة باقی اولدی *

* ثم ابو سعيد جانی بيك خان بن برق خان بن قويرچق خان بن روس خان

* ثم ابنه حسين خان سنـة ٩٢٣ تسعمائة وثلاث وعشرين لرده بار

* ثم آق خان * ثم قاسم خان بن سيد احمد خان بن احمد خان بن محمد خان الصغير سنـة ٩٣٨ چركاس طائفه‌سی حاجی طرخانغه هجوم ايتدكلرنده مقتول اولدی بوذات حكمدار اخير قزان مرتد اولان يادكار نام بدبختننك والدی در *

* ثم عبد الرحمن خان اسم والـدى وسلسلة نسبى معلوم اولمدى سنـــة ٩٣١ تسعمائة واحدى واربعين دن قرق بش كاچه * ثم شيخ حيدر خان بن شيخ احمد خان بـن احمد خان سنـــة ٩٤٤ تسعمائـة واربع واربعين دن سنـــة تسعمائة وثمان واربعين خلع ايـدلب آق كبك بولوب سنـــة ٩٦١ تسعمائة واحدى وستين كا قدر باقى ومرة اخرى اعاده ايله اربع وستين كا قدر باقى اولدى *

* ثم آق كبك خان بن مرتضى خان بن احمد بن محمد خان الصغير * مونى طوقز يوز قرق دورت سنه ده خلع وشيخ حيدر بن شيخ احمد خان نصب قلنوب سنـــة ثمان واربعين مـرة اخرى آق كبك خـان نصب ايدلوب آنى سنـــة ٩٤٩ تسع واربعين يمغورچى خان قتل ايتدى *

* ثم يمغورچى خان بن بردى بيك سلطان بن مرتضى خان بن احمد خان * حكمدارلغى على رواية سنـــة ٩٥٨ تسعمائة وثمان وخمسين دن احدى وستين لره قدر باقى اولغان لكن صاحب زاده خان وقايعنده سنـــة ٩٥٦ تسعمائة وست وخمسين صاحب كرى خان حاجى طرخانغه باروب يمغورچى خان نى قتل ايتدى ديدر * ومونلدن باشقه حاجى كرى خان اولادنده يمغورچى خان بن حاجى كرى خان نام ذات بار * ثم درويش على خان بن شيخ حيدر خان * سنـــة ٩٦١ واحدى وستين دن اربع وستين كا قدر * ثم دولت بردى خان * چوچى الوسنده دخى قاسم خان بن تيمور قطلغ خان وار * وشول متأخر زمانلرده قزاقستانده قاسم خان بن جانى بيك خان وارايدى يمغورچى خان آق كبك خان نى اولدرب خان بولغان ايردى مونى صاحب كرى خان بن منكلى كرى خان قـريم دن كيلوب طوقز يوز ايللى آلتنچى سنه ده قتل ايتدى درويش على خـان مرة اخرى اعاده قلندى قريم خانلرى دستورنچه قاسم ولاد سلطان بن قاسم خان بن محمودنى قالغاى وعلى لغة قالخانى يعنى ولى العهد قلدى سنـــة ٩٦٤ اربع وستين لرداً دخى مذكور درويش على حكمدارلغى كورلادر وآلتمش دورتنچى سنه دخى خلع قلنمش *

اولنمش واو واسطه ایله تاتارستان کبیر طرفلری دخی اله آلنمش اوله ایدی
اول طرفده قزانیلان سرمایه ایله مجارستان کبی نیچه ممالك ضبط ومحافظه سنی
قابل ایدی * الحاصل سلطان سلیمانك روش ورفتاری اوزره کیدلمش اولیدی
دولت علیه‌نك قوت وجسامتی پك باشقه حالده اولمق لازم کلوردی * اشته
روسیه عصر سلیمانده بویله بر مطالعهٔ سیاسیه‌ده اولنان خطادن استفاده
ایتدیلر * قزان واژدرخانی ضبط ایدوب ابتدا قوتلری بدأ اولوب
بالتدریج حدود دولة علیهٔ عثمانیه‌یه تعرض ایتمکله کسب استعداد واقتدار
ایلدیلر * انتهی بطرس کبیر عصرینه قدر روسیه حکمدارلری ملکدارلقدن فقط
اتحاد ملك ونفوذ حکم حاصل ایدوب اول اثناده بحر بالطیقه یول آچوب روسیه
حدودینی اوروپا اقلیمنه یقلاشدیردی وعساکر نظامیه ترتیب قلدی ولکن بحر اسود
وازاق طرفنه یول آچمدی وممالك عثمانیه وروسیه آراسنده یولسز اهالیسز
قرالرکوب فاصله ایدی سنة ١١٤٣ الف ومائة وثلاث واربعین لهستانده روسیه
نفوذینه قارشی ایکی اراده محاربه اولوب روسیه برازیر کسب ایتدی وسنة ٨٢
اثنتین وثمانین لهستان حمایتنه محاربه واقع اولوب سنة ١١٨٨ ثمان وثمانین
قاینارجهٔ صغری محاربه‌سی عقد ایدلوب ازاق وکرچه وقلبرون قلعه‌لری روسیه‌یه
ترك ایدلدی وسنة ١٢٥٣ الف ومائتین وثلاث محاربه بعدنده یاش صلح نامه‌سی
ووجبه‌چه قریم واطرافی روسیه‌یه ترك اولندی وسنة ١٢٢١ وسنة ٢٢٧ محاربه‌لری
بعدنده بکرش مصالحه‌سنده بسارابیه روسیه‌یه ترك ایدلدی وصربستان اهالی
سنه امتیاز ویرلدی وسنة ١٢٤٣ محاربه‌لری مرادنجه صلح اولوب یونان دولتی تشکیل
قلندی وصربیه وبغدان وافلاق مملکتلرینه امتیاز ویرلدی قروم ایلنده اولان طوائف
نصاری حمایه‌سی روسیه‌ده ایکان سنة ١٢٧٥ الف ومائتین وسبعین ده قریم محاربه‌سی
واقع اولوب صلحده حمایهٔ مذکوره‌یه اوروپا دولتلری مشارکت ایدوب
بسارابیه‌دن روسیه بر آز جیر ترك قلدی وبحر اسودده اولان دوننماسنی
یوق قلندی *

فصل فی الدولة القاسمیة بقصبة کرمان

نهر اوقا بوینده ایللی درت درجه قرق طوقز دقیقه عرض شمالی
وایللی بش درجه قرق درت دقیقه طول شرقیده کرمان ومیشچار
قلعه‌سی وروسیه لساننده غراطیس اسملری ایله مسمی اولوب حاضر

زمانه‌لرده

زمانه‌لرده مسلمان لساننده خان کرمان وروسیه لساننده اول قلعه‌ده ابتداء حکمدار اولان مسلمان خان قاسم بن محمد خان‌غه نسبت له قاسم اسکی دیمکله معروف قلعه ایکی یوز سنه قدر مدت‌دن زیاده بعض تتار شهزاده وخان‌لرینه مسکن وقرار گاه اولغان وحاضرده هم اول مملکت‌ده بش منك قدر مسلمان وار * بو خانلق بزننك تتارلرمز زعمنده قزان وقریم‌وحاجی طرخان وبخارا وخوارزم وخوقند خانلق‌لری قبیلندن مستقل پادشاه‌لق اولغان‌دیرلر * وبعض‌لری ایتادر کرچه مستقل بولساده قزان خانلری برله متحد ومتفق بولوب دوست‌لقده تورغان‌لر اخیر زمان‌لرده کرمان خانلری ننك بری قزان خانی برله دوست‌لق واتفاق‌دن آیرلوب مسکوب حکمداری برله دوست بولوب اتفاق برله قزان‌نی کیلوب آلوب بر آزوقت صنکره روسیه‌لر فرصت تابوب کرمان‌نی هم آلغانلر * بعض‌لری زعمنده کرمان قلعه سنده قزان خانی طرفندن روس‌لردن خراج آلور اوچون کلی عسکر برله بر بیك‌تورر ایکان بر وقت روس‌لر وسوسه قلب یه سن‌نی اوچون قزان خاننه اطاعت قیله سن خشمت وعسکرننك کامل نی اوچون مستقل پادشاه اولمای‌سن نیچه وقت‌دن بیرلی بزننك برله کورشی بولوب معامله قلامز بر برمزدن ضرر کورکانمز یوق بزخراج‌نی قزان خاننه بیرکانچه سنکا بیرایك اکر قزان خانی قصد قلوب اوستنکا عسکر یبارسه بزبار قوتمز برله سنکا اعانت ایدرمز وعلی الدوام دوستنکا دوست دوشماننکا دوشمان اولورمز دیکان‌لر بواغوا ساده دل بی کا موافق بولوب اوزین مستقل خان اعلان ایدب قزان پادشاه‌سی حکومتندن چقوب قزان پادشاه‌لغنی کچرا یتوب ضعیف‌لندرکان بعد ذلك روسیه برله اتفاق بولوب کیلوب قزان نی آلورغه سبب بولغان ایمش * وموندن ماعدا بونوع‌دن برنچه اقوال لر وار اما بونوع افواه ناسده اولان اخبارکا اوچ دورت عصر کیچکان بعدنده علم تاریخ‌ده بلاحجت اثابت واعتماد ایدلماس * بوفقیر جامع الحروف دیرکه کرمان خان‌لری هیچ وقت‌ده غیر تتار خان‌لری کبك مستقل خان بولماغان‌لر وآنده بولغان حکمدارلر کل‌سی خان اسمی برله معنون بولماغان لر خان عنوانی بیرلکان‌لری هم اکثری روسیه مملکتنه کیلودن مقدم غیر

بر موضع‌ده خاناق قلغان لری بویاچه بو عنوان برله نام زد اولغان‌لر بعض لرنه کرچه لامرما روسیه مملکتنه کیلدك بعدنده بیر ساده فقط بر عنوان بولوب آننك برله دلیل استقلال اولان کند اسم لرندن ضرب سکه واوز علم لرن رفع ومملکت نشان لری اجرا کیلك اشلار اولماغان هم آنلر خان اق مسندنه نسب برله توارث بوینچه اولتورماغان لر مثلا بری وفات اولغان‌ده حکومت مرحوم خان اوغلینه یا برادرینه بالوراثة کیلماکان وشوند اغی شهزاده‌لری ومسلمان بی‌لری ومیرزا لری‌ننك بو خصوصده هیچ اختیار ودخلی اولماغان اکثر اوقات روسیه حکمدارلری اوز تدبیرلری ننك وفقنچه خان‌ننك اولاد واقرباسن قراتوب قویوب بو خانغه هیچ مناسبتی اولماغان بالکلیه یات نسل‌دن وکاها یراق بردن چاقرب کیتروب قویغان‌لر وخانلق مسندنه اولتورغانده روسیه پادشاه سنه حاجت بولغانده اوز عسکری برله خدمت‌ده طیار واطاعتلو بولورغه یمین برله عهد ایتدرکان‌لر * لکن آنارغه ومیرزالرینه وبی‌لرینه معاش لری اوچون بیلرکا کوب جبر وصو داورمان لر ویرلب خان‌لرغه امور داخلیه‌لرنده نوع استقلال برله خزینه‌چی وداروغه وزکوة‌چی‌لری اولورغه مطلق العنان ایدلکان‌لر مثلا یقین زمانلارمزدا ایران وتوران مملکت‌لرنده پادشاه انعام ایتامن دیب بر شخص‌کا بر ولایت حاکم لکن بیرادر اول حاکم اننده پادشاه ننك شریعت ومذهبنی اساس توتوب مداخل ومخارج مملکتنده وباشقه تدبیرلرنده اوز رأی برله تصرف قله دور بو کرمان خان لری ننك احوال لری اوشبو منوال اوزرینه اولغان * اول کرمان خان‌لری تصرف ایدن موضع لرننك اهالی‌سی مسلمان میشارلر وبت پرست موقشی لر بولغان لقدن اهل اسلام حکومتی آستنده قویمق روسیه خرستیان‌لری‌ننك حمیت دینیه لرینه قارشی اولماغان هم خان‌لرغه اوز مسلمان‌لری آراسنده اولمق اولی اولغان * اما باشقه موضع لرده اولان تتار شهزاده لرینه اول قدر اختیار ویرلمادکدن آنلارغه عنوان خان اطلاق ایدلماکان واستقلال بیرلماکان آنلرغه معاش لری اوچون زوینیغور دوسر پوخوف وقویوریف وسوروژیق وغیر ولایت لر ویرلکان * روسیه دولتنه دشمان‌لری اولان تتار شهزاده‌لرینه بو اسلوبده معامله قلمقغه داعی وسبب

شولكه بلغار مملكتنه اقصاق تيمور وروديله اننك فتنهٔ فاجعه‌سی برله خراب وپايمال اولوب هجرتدن سكز يوز سنه اوتدك بعدنده شهزاده‌لری آراسنده اتحاد واتفاق يوغالوب يومافيوما الوس جوجی‌ننك نظامی بوزولب كل ضعيف لنوب دولتلرينه تفرقه توشوب زوالغه يوز توتقانده سكز يوز قرق حدودنده محمد خان الكبير سرای شهرندن مطرود بولوب قزان نواحی سنه كيلوب دولت جديده تشكيل قلوب برخانلق پيدا بولوب روسيه پادشاه‌لری ايه‌دی سرای‌ده تتار دولتی مضمحل بولدی تتار عبوديت واسارتندن فراغت لنوب خلاص بولوب طمئنلانوب خاطر جمع بولامز ديب تورغانلرنده مجددا موندای خانلق بولودن بيك حضورسزلانوب بوخانلق بر وقت تتارلرننك بوروننغی قوتن تحصيل ايتماسون ديب‌خوفلنوب مونی برده كوزدن‌يازدرمای اهميت بيروب تورغانلر وبوخصوصده هر تورلی تدبيرلركا تشبث ايتكانلر * بوحالت كامقارن شرع شريف حكمنده پادشاه‌لق وراثت برله بولمای نصب خليفه يا كه‌اتباع اهل‌حل وعقد برله بولمق اولدغندن اول عصرده اولان تتار شهزاده‌لری جداعلالری چنكزخان‌ننك جهالت ومجوسيت اصولی اوزره وضع ايدلان توره‌ٔچنكزيه‌وياساتعبير ايدلان سياهی كرچابك وتدبير ملك قانونينه التفات قلمای واعتبارغه آلمای وبوخصوصده غيربرموءكد قانون اولمای هر برشهزاده خانلق سوداسنه توشوب تورلوسی تورلی وجه‌لر برله تدبير قلب اوزلرينه طرفدارلر حاصل ايدب پادشاه مستقل بولورغه اجتهادلرن صرف قلغانلر اول جمله‌دن بعضلری روسيه‌دن امداد صوراب كيلكانلر وبعض لری خصملرندن خوف ايدب جانلارين قرتقارر اوچون روسيه‌كا التجاقلغانلر وبعضلرنی روسيه‌لر تورلی وعده‌لر برله اطماع قلوب كيتوركانلر وانلرنی عزت وحرمت ايله مهمان‌نوازلق لر كورساتكان لر وانلارغه ملك ايتوب جيرلر ووجه معاش اوچون حكومت ايتاركا ولايتلر ويركانلر ودائما روسيه قزان طرفندن خوفده اولدقلرندن حكمدارلری قزان‌خانی قوتنه قارشی * شعر *
دع عنك لومی فان اللوم اغراء * وداوی بالتی كانت هی الداء * مضمونچه تتارلردن برقوت تحصيل ايدب قزان‌خانی قوتی برله‌كورشدرركا روسيه مملكتی داخلنده بركچكنه لفظا مرادغنه خانلق بصاغانلر وآنده هميشه قزان خانلرينه

قرنداش وخان بولورغه لیاقت وصلاحیتلی تتار شهزاده لرندن بر شهزادهٔ
چنکزنژادنی اولتورتاکیلکانلر * فی الواقع روسیه اوچون بو معامله لری بر کوزل
تدبیر وفرصت بولغان اول خانلار هم الانسان عبید الاحسان وفقنچه روسیه گا هر
وقت خیرخواه بولوب اوز میرزا وبی ونوکر وتوابعلری برله روسیه قبو
طرفنه متوجه اولسامعین وخادم اولوب مقدمه سنده یورکانلر وشجاعت ذاتیه
لری ثمره سی اوله رق محاربه لرده روسیه گا یخشی خدمت کورستکانلر ویاشرن
تتار مملکتنده اولان اکابرنی اطماع برله طرفدارلر حاصل ایتارگا اجتهاد قلغانلر
پادشاهلرننك اعداسی کوب بولدغندن کندخانلرندن دلگیر وبو شهزادهلرگا
بالطبع میل ایدب خانلرغه دشمان کوبایوب آرالرنده نفاق ومخالفت حادث
اولغان وآنلرننك دخی تورلی جیرلرده قرنداشلری ودوستلری بولوب
آنلر واسطه سی برله روسلر قزان وحاجی طرخان احوالن تفتیش قلوب تروب
آنلر روسیه مملکتنه قصد قلمق اولغانده اولدن خبردار بولوب مقابله ومدافعه
تدبیرن قلورغه قولای بولغان * وبالاخیره روسیه فرصتنی تکه بل قلوب قزاننی
آلمقنی قصد قلغانده کرمان خانی عنوانلنده وقزان تختنه اولتورغه دخی لیاقتی
اولان شهزادهننك اوز توابعندن برایکی منك قدرکنه عسکری بولسادا ارتندن
معین بولوب بارغان روسیه عسکری عشرة اضعافی بولغانده هم شهزاده عسکری
عدایلکان قزان وحاجی طرخان خلقی بوکیله تورغان شهزاده هم اوزهم دین مز
وقدیمی پادشاهلرمز نسلی بزکه قایسی بولساده خان بولورغه یرارو یوقفه جانمزنی
فدا وقانمزی برباد قلمایق دیب حمیت وغیرتلرینه فتور کیلوب کما ینبغی
صوغش قلماغانلر * وبالفرض روسیه عسکری اوز پادشاهلری اسمندن
یورسالار ایدی اول تقدیرده قزان تتارلری نی قدر آز بولسالرده شجاعت
ذاتیه وحمیت دینیه لری سببلی قانلاری ننك بر قطره سی قالغانچه واخر نفسگا
چاقلی صوغشسالر کرك ایدی اول صورتده قزاننی آلمق غایت مشکل
اولور ایدی * ودخی قزاننی آلغاندن صنکره نچه کره ظاهرا حکومت شول
شهزادهغه بیرولوب خان عنوانی برله تختگا اولتورتولغان بولساده اول بو اشلاردن
منتدار واصلنده پرورده ٔ نعمت لری بولوب مستقبلده مخالف پیدا بولوب
اولکی خانغه یا اولادنه اهلاصلو طائفه لر قوت الوب منی خلع وطرد ایتماسون
لر دیب خوف قلب دولتی ننك بقامنده هم روسیه معونتنه محتاج لغندن هیچ

بر صورتده حتی اوز مملکتنه ضرر بولغانده هم روسیه مرادنه خلاف قلمای حکومت
حقیقة روسیه ده بولوب فی المعنی بوخان روسلرغه قزان وحاجی طرخان وغیر
مانالقلرنی آلورغه بر مفید آلة قویه بولغان و آنلاردن روسلرغه هیچ بر ضرر وخطرلر
منصور بولماغان * ایمدی بو فکرنی آلغه توتقانده تتار شهزاده سنه حکومت ایتارکا
روسیه مملکتی ننك بر طرفنده تتارلر هجومندن محافظ قراول کبی بولوب تتار
مملکتنه کرورکا اونکغای موضع کرك بولدغندن اول عصرلرده طنبوف وپنزو
ونیژنی ایالتلری ننك نهر اوقاننك یمین طرفنده اولان ولایتلر تتار عسکری
ننك جولان گاهی بولوب تتارلر غالبا رزن ومورم طرفلرینه هجوم ایتدکلرندن
بو مقصدغه موافق اوقاصو بوینده رزن ایالتنده اولان میشچار قلعه سی لایق
ومناسب کورولوب تتار شهزاده وخانلرینه قرارگاه ایدلکان * کرچه اوّلده
رك تتار قوناقلرینه تورلی موضعلر بیرلکان اولسا ده صنکره لر آنلرغه مخصوص
علی وفق الغرض المذکور اوشبو قلعه نی بیرور بولغانلر ایکی یوز سنه دن
زیاده آنلرغه قرارگاه بولغان روسیه قریمنی آلوب ضبط قلوب تتاردان بالکلیه
طنچلانغانلرینه چه بو منوال اوزره مستمر اولغان * اول قلعه تتارلرننك همه دن
اول خان اولانی قاسم بن محمد خان بن تیمور خان اولدغندن روسیه لسانده
آنی قاسم خانغه نسبت برله تسمیه ایدلکان الی الان شو اسم اوزرینه جاری
در لکن شول اطرافی مسلمانلری الی الان قدیما وحدیثا کرمان وخان کرمان
دیو تسمیه ایده لر * فی الواقع روسیه دولتی ننك بو تدبیری تقدیرکا موافق
اولوب شول وسیله برله قزان وحاجی طرخانده اختلافلر صالوب وفتنه لر
احداث قلوب اوزلرنده اولان کرمان خانلری واسطه سی برله آنلرنی الت
ومرعاث الملاحظه ایدوب قزانده نفوذ وقوت حاصل قلوب بالاخیره اوزلرنی
بالکلیه آلغانلر الحاصل روسیه ننك بو قدر قوت واتحاد اکتساب ایدوبنه
وقزان وبلغار دولتی ننك زوالنه کندتتالرمز وتتار دولتی ننك ضعف وتفرقنه
اقصاق تیمورننك ورودیله غارات وتاراج قلماقی سبب وعلت اولغان * قاضی
ابو سعید السمرقندی رحمه الله ننك آقصاق تیمورننك اسلامغه ضررتی چنکز
وچغتای وهلاکو کافرلر مضرتندن اضعافا زیاده اولدی دیدکی مقالی غیر
مرة مسموعمز اولدی * محمد خان الکبیر بعدنده اوغلی محمود خان قزان تختنه
اولتوروب پادشاه اولدغی بعدنده برادرلری قاسم ویعقوب چرکاس برینه

کیدب بر سنه بعدنده عودقلب روسیه مملکتنه وارب روسیه حکمداری واسیلی ثالث ننك الوغ محمد خان قولنده اسیر ایدکنده شهزاده قاسم سلطانغه خانلق سوداسی توشوب بو مقصودغه واصل اولورغه حکمدار مذکور برله بر تورلی دوستلق وبر برینه امداد ایتارکا عهد ومیثاق ایتوب حکمدار ننك اسارتدن تخلیص اسبابنه تشبث وشفاعت ایله آنی تخلیص قلدقدن مذکور حکمدار حضورنه واردیلار * محمود خان آتاسی محمد خان وکچی اوغلی یوسفکا جنایت وتعدی قلدی دیکان سوز صحیح بولغان تقدیرده محمود خان بو فکرلرندن خبردار بولوب بولار ننك شرارت وفسادنی دفع قلمقده آتاسی نه جنایت قلودن غیر چاره سی اولمای اول اشکا اقدام قلغان وبرادرلری دم اولاغوب کیتکان بولور ۞ شول وقتده روسیه حکمداری واسیلی مکذوف برله ابن عمی شماکوما بینلرنده مسکوبده حکمدار اولق خصوصنده زور خصومت ونزاع بولوب سنه ۸۴۷ ثمانمائة وسبع واربعین شماکو واسیلی کا غلبه ایله کوزلرنی کور قلب وجه معاش اوچون وواغده قلعه سی ننك حکومتنی وبر ساده صوقرلغنه قرامای ینه غیرت ایدب اوزینه تابع اولان عسکر ایلان مسکوبکا شماکو اوستونه بارغاننده شهزاده لر یلنه دیکا موضعده لبطوبدن بارا تورغان بر قطعه روسیه عسکرنه یولقب بو ایکی طائفه بر برنی دشمان فهم لاب صوغشقه حاضر اولدقلارنده صواشب حقیقة حالنی بلوب اتفاق برله واسیلی نی ازلاب کیتوب اوغلج قلعه سنده وعلی قول بر اسلوبده تابوب ملاقات اولدیلار اول بو شهزاده لرنی خوش کورب شادلندی سنه ۸۵۳ ثمانمائة وثلاث وخمسین سرای خانی سید احمد خان عسکری روسیه مملکتنی غزا قلوب غارت ایدب تورغاننده قاسم بن محمد خان خبردار بولوب زوینغبورد نام موضعدن اوز تتارلری برلان قارشی کیلوب نهر پوخر بوینده صوغشب آنلار ننك روسیه دن آلغان غنایملرین استرداد قلدی وایکنچی سنه ذوالحجه سنده مذکور واسیلی خصمی شماکو برلان غالیج قلعه سی آستنده مقاتله قلغانده قاسم ویعقوب توابعلری برله امداد قلدی * وشول سنه تتار سرعسکری مولام بردی اوغلان نام ذات ننك روسیه اوسته کیلکاننی ایشدب روسیه حکمداری شهزاده قاسم نی اوزی ننك تتار عسکری وغیر روسیه دن کوب عسکر

برله یبارب بیتوع نهری بویندہ ملاقات ومحاربه اولدی * ودخی سنه ٨٥٦ ست وخمسین
شهزاده یعقوب روسیه حکمداری تنك اوغلی ایوان برله شماکونی قوب
قوشنغ وداغی صوی تماغنه واردی لار بوسنه بعدنده یعقوب احوالندن
هیچ برخبر بلنمایدر اولدیمو یاغیر برطرفغه کیتدیمو اوشبوسنه لرده وعلی
قول سنه ٨٧٢ ثمانمائة واثنتین وسبعین روسیه حکمداری واسیلی بن واسیلی
شهزاده قاسم نی کرمانغه خان ایدب قویب دولت کرمانیه تشکل قلدی قاسم
خان کرمان خانی اولدق بعدنده قزان شهرنده ابراهیم خان نتك ایام
سلطنتنده قزان نی آلمق قصدنده کیلوب تمام قریلوب قایطب بوسدر
بعدنده کوب ترکلك قلمای سنه ٧٤ اربع وسبعین حدونده وفات اولوب
اوغلی شهزاده دانیال قائم مقامی اولدی *

❁ خان کرمانده اولان حکمدار ثانی دانیال بن قاسم ❁

سنه ٨٧٦ ست وسبعین روسیه حکمداری ایوان بن واسیلی نوغورد
شهرنی آلورغه واردقنده دانیال هم کندی اتباعی برله رفاقتنده ایدی حکمدار
مذکور آنلرغه نصاری نی اسیر قلورغه اذن ویرمدی * ودخی شول سنه لرده
شیلونسکی محاربه سنده دانیال کندی تتارلری برله زور خدمت کورساتب
روسیه حکمدارندن کوب انعاملر آلغانلر ❁ سنه ٧٧ سبع وسبعین سرای
خانی احمد خان بن کیچك احمد خان اوقا نهری بوینده اولان الیکسین
قلعه سنه هجوم قلغانده روسیه عسکری برله برکا رفاقتلرنده ایردی
* وسنه ٨٥٢ ثمانمائة واثنتین روسیه حکمداری نوغورد اوستونه عسکر تارتقانده
هم دانیال اوز تتارلری برله برکا ایدی ❁ سنه ٨٨٨ ثمانمائة وثمان وثمانین ده
آنطون نام فرنك مسکوبکا کیلوب طبیبلك دعوی سی قلوب دانیال
اتباعندن قراخواجه نام بیك نی علاج ایتوب ترکوزام دیب عذاب لاب
اولتورکاچ حکمدار اول فرنك نی قراخواجه اولیاسنه تسلیم قلوب آنلر آنی
مسکوب کوپری آستنه آلوب توشوب قوی بوغازلاغان کبی صویدیلار
بوواقعه بعدنده دانیال دن خبر بلنمایدر الله اعلم شول سنه لرده وفات
بولادی میکان سنه ٩١ احدی وتسعین کرمانده حکمدار نوردولت خان ایردی *

حكمدار ثالث نوردولت خان

* نوردولت خان بن حاجی کری خان بن غياث الدين بن تاشتيمور القريمی در * قريم پادشاهی حاجی کری خان سنة ٨٧١ ثمانمائة واحدی وسبعين وفات اولوب اوغلی نور دولت خان قريم تختنه جالس اولوب ايکی سنه قدر مدت حکومت ايتدك بعدنك قريم شهزاده لری ارانده منازعت واقع اولوب نور دولت خلع ايدلب برادری حيدر ونچه خان زاده لر بتعاقب تخته اولتورب بر ايکی آيدن صنکره خلع قلنوب بوفتنه بدی سکز سنه کامتد اولدی بالاخيره سلطان محمد بن مراد العثمانی الفاتح امدادی برله منکلی کری خان بن حاجی کری خان قريم تختنه قرار تابقاچ نور دولت واوغلی پير دولت وبرادری حيدر خان سنة ٨٨٤ ثمانمائة واربع وثمانين کوزکوننده مسکوب کا کیلدیلار ونوردولت خان دانيال بعدنده کرمان ده خان اولدی الی سنة *

(حکمدار رابع صاتلغان سلطان)

* صاتلغان سلطان بن نوردولت خان بن حاجی کری خان *

(حکمدار خامس جانای سلطان)

* جانای بن نوردولت خان * توقز بوز اون دورت سنه لرده کرمانده حکمدار اولدغی معلوم *

(حکمدار سادس الله يار سلطان)

الله يار بن بختيار بن محمد خان بن تيمور خان سرای وکل دشت قوچاق ننك پادشاه اعظمی کچی محمد خان ننك نبيره وحفيدی در *

(حکمدار سابع شاه علی خان)

* شاه علی خان بن الله يار بن بختيار بن محمد خان * سنة ٩٢٢ تسعمائة واثنتين وعشرين هجريه کرمانده حکمدار اولوب بعد ذلك اوچ کره بلده قزان ده ودورت کره کرمانده حکمدار اولوب آخرغی ولايت لرنده خان عنوانني حائز اولغان وسنة ٩٧٤ تسعمائة واربع وسبعين شوال اون سنده کرمانك وفات اولدی الی الآن باقی اولان مسجدنی صاحب الترجمة شاه علی خان بناء قلدی وعلی قول قاسم خان بن محمد خان بناء قلب شاه علی فقط تعمير وترميم ايتمش تتارلرمز آراسنك خيانت قلوب قزان شهرنی روسيه

كا وبردی دیب علی خلاف الواقع مشهوردر چونكه اوزی روسیه طرفندن اولوب قزان نی آلورغه کیلکان خلق جمله سندن‌در *

(حکمدار تاسع صاین فولاد)

صاین فولاد خان بن بیك بولادبن بهادر بن احمدخان بن محمدخان * سرای پادشاهی احمدخان بن محمدخان الصغیر احفادندندر سنة ٩٧٥ سنة تسعمائة وخمس وسبعین هجریه جلوس ایدب سکسان بر سنه‌سی اوائلنده تنصروارتداد قلب بعد ذلك کرمان خانلغندن مخلوع ومطرود اولمش دیو مرویدر *

(حکمدار عاشر مصطفی علی خان)

مصطفی علی خان بن عبدالله بن اق کباك خان بن مرتضی خان بن احمد خان بن محمد خان الصغیر * سنة ١٠٠٥ الف کامل مدودنده وفات اولوب جدی اق کباك خان حاجی طرخان خانلرندن معدوددر جداعلی‌لری سرای خانلری *

(حکمدار حادی عشر اوراز محمد خان)

* ناصرالدین ابوالفتح اوراز محمدخان بن اوندن بن شغای خان بن بادیك خان بن جانی بیك خان بن براق خان بن قیرچق خان بن روس خان بن باداقول * جدی شغای خان وبادیك خان وجانی بیك خان قزاق خانلری جمله سندندر واندن یوقاری خانلر بلغار وسرای خانلریدر سنة ١٠٠٨ الف کامل وثمان سنین ذی الحجه اون سنده یکرمی یاشنده کرمان تختنه جلوس ایدب سنة ١٠١٩ الف وتسع عشرة شهر رمضان اون سنده وفات اولدی والدی وفاتنده اون اوچ یاشنده ایدی *

(حکمدار ثانی عشر ارسلان علی خان)

ارسلان علی بن علی خان بن کوچم خان بن مرتضی علی خان بن اباق خان بن محمود خان بن حاجی محمدخان بن قیبورچق خان بن روس خان والدی علی واجدادی کوچم ومرتضی علی واباق ومحمودك وحاجی محمد سبریه خانلرندن وبقیه‌لری بلاد بلغاریه وآلتون اوردا خانلرندن معدوددر صاحب الترجمه سنة ١٠٢٣ الف وثلاث وعشرین هجریه تخت کرمانده جلوس ایدب سنة ١٠٣٦ الف وست

وثلاثين وفات بعض الناس اقواهنده مذكور اولان تنصرى غير صحيح وتعصب
دن صادر وناشى اولدقينه قراين كثيره قائمدر *

﴿ حكمدار ثالث عشر سيد برهان ﴾

سيد برهان بن ارسلان على خان بن على خاندر والده سى زعملرنجه سادات
جمله سندن شاهقول اهل بيتندن اولان فاطمه سلطان در اوج ياشنده ايكن
كرمان حكمدارلق عنواننى آلوب اسمندن حكومت جارى اولمش سنه ١٠٢٩
الف وتسع وعشرين جالس تخت وفى سنه ١٠٦٥ الف وخمس وستين حدودنده
تنصر ايله واسيلى تسميه اولنمش وسنة تسعين ١٠٩٠ حدودنده وفات ايتكن والى
وفاته كرمان تصرفنده اولوب حكومت قلمش *

﴿ حكمدار رابع عشر فاطمه سلطان ﴾

فاطمه سلطان بنت اق محمد سيد بن بولاك سيد بن شاهقول ارسلان على خان
حليله سى دور اوغلى وفاتى بعدنده كرمان مملكتنده حكومت قلدى وفى حدود
سنه ١٠٩٤ الف واربع وتسعين وفات اولدى اول مملكتده اولان اسلام وتتار
حكمدارلرينك اخريدر *

﴿ فصل فى الدولة القريميه ﴾

* بحر اسود برله بحر ازاق ما بيننده درجه عرض شمالى ودرجه طول شرقى
آراسنده واقع قريم نام نيم جزيره ده تشكل قلدى *

* اوّلا آلتون اوردا خان لارى تخت حكومتنده اولوب حاجى كرى خان
نوبتنده آنى بالكلية آيرب آلوب دولة مستقله ايلدى باتو خان ايامنده برادرى
توقا يتمورنى قريم جزيره سنده حكمدار نصب قلب وفاتى بعدنده اوغلى
اوز تيمور جايكيرى بولوب منكو تيمور خان انى مقامنده ابقا ايلدى بعد ذلك
بتعاقب محمد خان وغياث الدين خان واحمد خان نامنده برنيچه حكمداران ايامى
وسنه ٨٥٥ ثمان مائة انقضاسى بعدنده وحاجى كرى خان بن غياث الدين بن تاشتيمور
دن محمد خان بن حسن بن حبنه بن تولك تيمور بن كاتجك بن روتيمور بن توقا
يتيمور بن جوجى خان قريم اولكه سنده پادشاه اولدى كلبن خانان صاحبى والد

مكرملرى غياث الدين سلطان دا منكش تعلق جهان اولدقده بنى اعمامندن
سيد احمد خان ننك غلبه وهجومندن يدى سنه قدر كوشهٔ كير سمت فرار وبعده
سوق سائق تقدير ايله جالس سرير حكومت تاتار اولوب سنه سكز يوز يتمش
برسنه سى تارك قباى مستعار اولدى ديدى * سيد محمد رضا افندى السبع
السيار فى اخبار ملوك التتار كتابنده حاجى كرى ايام شبابنده پدر
بزركوارى الغ محمد خان ننك وفاتيله بهرام قضا ارهٔ تيز دندان سياستى
سيد احمد خان ننك دست اختيارنه وضع ايديچك رقباى دولتدن
عد ايتديكى بنى اعمامندن غياث الدين وبرادرى على بيكنك اعدام وحاجى
كرى وبرادر زاده سى جاناى اوغلان اننك سوء قصدندن خبردار اولمغين فرار
ايدب آلتى سنه انقضاسى بعدنده بلامزاحم مسندنشين سلطنت اولوب سنة
ثمانمائة واحدى وسبعين باغچه سراى دا وفات اولدى * ثم ابنه نوردولت خان
* ثم اخوه حيدر خان * ثم اخوه كلدى باى خان * ثم اخوه منكلى كرى خان * ثم
ابنه محمد كرى خان * ثم ابنه غازيكرى خان * ثم ابن عمه سعادت كرى خان
بن منكلى كرى خان * ثم اسلام كرى خان بن محمد كرى خان * ثم صاحب
كرى خان بن منكلى كراى خان اولاقزان ده خان اولوب سنة طوقز يوز قرق
طوقز شهر ربيع الاولنده قريمده خان اولدى * ثم ابن اخيه دولت كرى خان
بن مبارك كرى بن منكلى كرى خان * ثم محمد كرى خان السمين
بن دولتكرى خان * ثم اخوه اسلام كرى خان بن دولت كرى خان * ثم اخوه
بوده غازيكرى خان * ثم اخوه فتح كرى خان * ثم اخوه سلامتكرى خان * ثم جاني
بككرى خان بن مبارك بن دولت كرى خان * ثم محمد كرى خان بن
سعادت كرى خان بن محمد كرى خان السمين * ثم عنايت كرى خان بن
غازيكرى خان ثم دولت كرى خان بن صفاكرى خان بن محمودكرى سنة ٩٥٤ اربع
وخمسين وتسعمائة * ثم احمد كرى خان بن دولت كرى خان * ثم بهادر كرى خان بن
سلامت كرى خان * رزمى بهادر كرى خان ديو معروفدر * ثم اخوه محمد كرى خان
* ثم اخوه اسلام كرى خان * ثم عادلكرى خان بن چوپان كرى خان * ثم سليم
كرى خان بن بهادر كرى خان الحاج ثم مراد كرى خان بن مبارك كرى بن سلامتكرى
خان * ثم حاجى كرى خان بن قريم كرى بن سلامت كرى خان * ثم اخوه

سعادت كرى خان الاعور * ثم ابن اخيه صفا كرى خان بن نور الدين صفا
كرى بن سلامت كرى خان والدى وفاتى بعدنده وجوده كيلب عم‌كرملرى
بهادركرى خان نام والدينى تذكير واخطار ايچون پدرى اسميله تسميه ايتدى
* ثم دولتكرى خان بن الحاج سليم كرى خان * ثم اخوه غازيكرى خان * ثم
اخوه قپلانكرى خان * ثم ابن اخيه دولتكرى خان بن عادلكرى بن سلامت
كرى خان * ثم سعادتكرى خان بن الحاج سليم كرى خان * ثم اخوه منكلى
كرى خان * ثم اخوه فتح كرى خان * ثم اخوه سلامت كرى خان * ثم سليم
كرى خان بن قپلان كرى خان * ثم ارسلان كرى خان بن دولت كرى
خان بن سليم كرى خان * ثم حليم كرى خان بن سعادت كرى خان بن
سليم كرى خان * ثم قريم كرى خان بن دولت كرى خان بن سليم كرى خان
* ثم سليم كرى خان بن فتح كرى خان * ثم مقصود كرى خان بن سلامت
كرى خان * ثم دولت كرى خان بن ارسلان كرى خان * ثم قپلان كرى
خان بن سليم كرى خان بن قاپلان كرى خان * ثم اخوه صاحب كرى خان * ثم
شاهين كرى خان بن احمد كرى خان * ثم اخوه بهادر كرى خان * ثم
شهباز كرى خان بن ارسلان كرى خان صاحب كابن خانان حليم كرى افندى نك
والديدر * ثم بختكرى خان بن قريمكرى خان مات فى جزيرة مدللو منفيا
لثلاث خلون من شهر رمضان سنة ١٢١٥ خمس عشرة بعد الالف ومائتين وله
ست وخمسون سنة ودفن فى جوار الشريف نعام وكانت مدة خانيته ثلاث
سنين وثمانية اشهر وهو آخر خوانين التتار بجزيرة قريم بوذات قريم شبه
جزيره سنده اولان تتار خانلرى نك اخرى درمنكلى كرى خان دن باشلاب دولة
عثمانيه تحت حكومتنده اولب نصب وعزل قلنور ايدى‌لر بالاخيره روسيه
مداخله سى سببلى سربست ابقا ايدلب على مقتضى الشروط بعض امراسى
انتخابيله شاهين كرى خان بن احمد كرى خان خود بخود قريمه خان اولدى
روحى سليمان اغا مباشرتيله تشريفات همايون احسان اولندى سنة ١١٩٦ ست
وتسعين بعد الف ومائة قريم اهالى سى بالاتفاق قيام واعدامنه اقدام ايتدكلرنده
فرار وروسيه معاونتى ايله جاى قديمنده قرار وسنة ١١٩٨ ثمان وتسعين ومائة
والف قريم الكه سى بالكليه روسيه يدينه كرفتار اولماسنه بادى اولوب سنة ١٢٥١ احدى

بعد الف ومائتین دیار روس دن خروج وممالك عثمانیه کا ولوج ایتدکنده جزیرهٔ ردوسه نفی وشول سنه شوالنده تعیین اولنان مباشر معرفتیله اعدام اولنوب جزاء سوء فعلنی بولدی عمری قرق ایکیده دفعهٔ اولی خانلغی بش سنه ودفعهٔ ثانیه سی بر سنه اوچ آی در

فصـــــل فی خوانین آق اوردا

جوجی خان وفاتی بعدنده باتو خان سـ٦٢٧ـنة سبعمائة وسبع وعشرین جوجی الوسنده جدی چنکزخان اختیار وتقدیمی ایله مستقل پادشاه اولوب برادر اکبری هردم وایکیچی اسم برله اورده ایجن الملقب باخبن نی کند طرفندن آق اوردا اکمی قلب صغناق شهرنی پای تخت اتخاذ ایله جـم وجایق وسیحون نهرلری آراسنده دوران ایدر ایدی‌لر *

* ثم ابنه سرتاق تای * ثم ابنه قویچی * ثم ابنه بیان * ثم ابنه ساشیبوغا * ثم ابنه ایبصان سـ٧٢٥ـنة سبعمائة وعشرین وفات اولدی * ثم اخوه مبارك خواجه سـ٧٢٩ـنة تسع وعشرین وسـ٧٣٥ـبع وثلاثین وسبعمائه لرده مضروب درهم‌لری وار سنه خمـ٧٤٥ـس واربعین معدودنه قدر باقی اولدی * ثم ابن اخیه جیمطای بن ایبصان * ثم ابنه جیمطای * ثم اخوه روس خان * ثم ابنه توقطاغوخان * ثم اخوه تیمور ملك خان * ثم ناصر الدین ابو المظفر توقتامش خان بهادر * بوتقدیرده روس خان وتوقطامش خان‌لر هردم اولادندن اولادر * لکن اکثر مورخین عندنده برادری توقایتمور بن جوجی خان اولادندن‌در ان شاءالله اصح شول‌در * دخی خضرخان وغیرلر اق اورداخان‌لرندن معدوددر * اقصاق تیمور توقطامش‌غه غلبه‌سی بعدنـده اول مملکـت‌لرنی جغتای ملکنه ضم قلدی *

فصـــــل فی خوانین القزاق بدشت قبجاق

آنلر علم ومعرفت وتمدن وحضریت‌دن بالکلیة عاری طور بدویت وطرز وحشت اوزرینه حکومت واداره‌ٔ دولت ایدر ایدی‌لر وغیر تتار دولت‌لری ننك اکثری دخی شول اسلوبده کند ذات‌لرنده اولان شجاعت شخصیه وبسالت جزئیه‌لرینه مغروریت ایله بر برینه تمام نداست ورقابت ودایما عاربه ومخالفت وقتل نفوس وسفك دماء وغارت وتخریب البلاد ایله اتحاد کلمه وهیئة اجتماعیه

لرنی برباد ایدب زوال ملك وتسلط اجانبه باعث اولدیلار والله خیر الوارثین * قزاق‌خانلری برق خان بن قیرچق‌خان بن روس خان اولادی در احمد خان بن برق خان وبرادری ابو سعید جانی بیك‌خان پادشاه‌لق رتبه‌سنی نائل واول مقصودلرینه واصل اولمای قوم‌قبیله وایارکان یاش‌یلبزك لر برله ابو الخیرخان‌دن اندیشه وخوف‌ده اولوب وبی‌سرسامان قاچوب‌یورب توغری‌کیلکان‌نی غارت وبالغز یارم‌ره کندرلرنی تخویف قلب قزاق یعنی قاچاق‌دیوفار وگریزان معنی‌سنده تسمیه اولوب بالاخیرة ابو الخیرخان‌دن امین اولمای مغولستان‌ده چغتای اولادی‌ننك پادشاه‌سی ایسان بوغا خان غه التجا قلدی‌لر اول‌حق قرابتلرنی رعایه ایله مهمان نوازلق قلدی * ابتداء دولتلری ابو الخیرخان وفاتی بعدنك سنـ٨٧٣ـة ثمانمائة وثلاث وسبعین حدودنك مغولستان‌دن عودت قلب قزاقستان نی مالك اولوب دشت قبچاق‌ننك شرق طرفنده قدیمی آق‌اوردا اطرافنده کوچوب‌یوروب حکومت نی اولادلارینه قالدردیلار * اوّلا بالاستقلال پادشاه عظیم‌لری احمدخان واوغلی برندق خان ایدی برندق خان بعدنده جانی بیك اولادینه انتقال قلدی * اتباع‌لری کوبایکاچ دشت قبچاق‌ننك شرق طرفنده اولان باشقردلرنی قولاب غرب طرفنه کوچردی‌لر * اوّلك همه‌سی برخان تخت حکومتنده اولساده آخرده قزاقستان نی اوچ اوردا یعنی مرکزکابولوب الوغ یوز اورطا یوز کچی یوز تسمیه ایدب هرقایوسنده برحاکم اولوربولدی * اولهم احمدخان بن برق خان کدای‌خان دیمك‌له معروفدر *

* ثم ابنه برندق خان والدی بعدنك خان اسمنی حائز اولدی سرایچق‌ده اقامت ایدب ایرانچی‌خان ویادیك خان وقاسم خان آتالری جانی بیك خان رسمیله مطیع ومنقاد ایدیلا * برندق سنـ٩١٥ـة تسعمائة وخمس عشرة حدونده عسکر برله وارب صبران قلعه‌سنی محاصره قلدی واهالی‌سی محمود سلطان برادر شیبانی خان نی توتوب برندق خانغه تسلیم ایتدی‌لار * برندق خان صبران دن کوچب اترارده شیبانی خان نی محاصره قلدی * محمود خان الغلی معونتی سببلی لاعلاج شیبانیه برله مصالحه قلوب رجوع ایتدی وسنـــة تسعمائة وثمان عشرة تاشکند شهرنده سیونچك خان نی دخی محاصره قلدی وسنـ٩١٩ـة

تسعمائة

تسعمائة وتسع عشرة ادیك خان وفاتی بعدنده برادری قاسم خان تمام استیلاء وغلبه قلوب بر ندق خانغه پادشاهلقدن فقط اسم قالدی بالاخیره مملکتدن اخراج ایدلب غریبا سمرقندده وفات اولدی *

* ثم ابن عمه قاسم خان بن ابی سعید جانی بیك خان سخی وصاحب مروت وهمت وعاقل وحسن التدبیر وعظیم الشوكة ایدی تمام دشت قبجاقنی مالك اولوب تصرف ایتدی * حتی جوجی خان بعدنده قاسم خان كبی پادشاه اولوب اول مملكتنی ضبط ایتمادی دیرلر شیبانی خان شوكت وقوتی وعظمت دولتی برله قاسم خانغه مقابلهدن عاجز ایدی * بالاخیره هم قاسم خان خوفندن منهزم اولوب اسماعیل الصفوی عسكرندن مقتول اولماقنه سبب اولدی * قاسم خان سنة تسعمائة وثلاثین سرایجقده وفات اولدی *

* ثم ابنه حق نظر خان * ثم اخوه مماش خان * ثم ابن عمه طاهر خان بن یادیك خان زمانه سنده منغت طائفهسی ننك غلبهسی سببلی قزاقیه دولتینه ضعف طاری اولمقله مغولستانغه واروب استمداد قلسههم فائده بخش اولمادی *

* ثم ابنه سلامش خان * ثم عمه توغم خان سنة ٩٤٥ تسعمائة واربعین حدودنده اتباعی فقط یكرمی منككا قالدی * ثم اخوه بویداش خان مغولستانغه واروب بزور اوچ منك آدم جمع ایتدی درویش خان بن برق خان برله مقاتله ایدوب مقتول اولدی * ثم عمه شغای خان بهادر ومظفر ذات ایدی وفاتی سنة ٩٨٨ تسعمائة وثمان وثمانین حدودنده واقع كمش كندده مدفون اولدی *

* ثم ابنه توكل خان * عبدالله خان عسكرینه غلبه ایدب سمرقند واكثر بلاد ماوراءالنهركا استیلاء تابوب عبدالله خان واوغلی عبد المؤمن خان وفاتلری بعدنده بخاراغه كیلوب پیر محمد خان نی محاصره قلدی * بعد ذلك مجروحا عودایتوب فی حدود سنة ١٠٠٧ الف وسبع وفات اولدی *

* ثم اخوه ایشم خان سنة ١٠٥ الف وبضع وخمسین حدودنده تاشكندده تورسون خان نی قتل ایله ملكنی تصرف ایتدی * ثم ابنه جهانكیر خان تمام قزاقستانغه غلبه تابدی * ثم ابنه توكه خان * عصرنده قزاقیه دولتی اقصى الغایاتكا ایرشوب قزاقستاننی اوچكا تقسیم ایدب هر قایوسنده بر حاكم اولوب توكه خان طرفندن على النیابة حكومت ایدر ایدیلر اولوغ یوزدا تولابی اورطا یوزدا قوزی بیك كیچی یوزدا ایتاكبی حاكم اولدیلار سنة ١١٢٩ الف ومائة وتسع

وعشرين‌ده وفات اولدى * ثم تولاخان سنة ۱۱۸۵ الف ومائة وثمانين حدودنده موجود ايدى بعدزمان هرقايو يوزده عليحده خانلار انتخاب ايله نصب قلنوب تفرقه برله ضعف لنوب خان لرننك نفوذى بتوب بالاخيره روسيه محكومنه داخل اولديلر * لكن اولوغ يوزننك برطائفه‌سى الى الان خطاى حمايه‌سنده‌در * ثم يولبارس خان بن * ثم ارعلى خان بن ابى الخير خان بن آچه بن آيرش بن ايجواق بن بولاكاى بن اوساك بن ابى سعيدجاى بيك خان سنة ۱۲۵۵ خمس بعد الف ومائتين وسنة ۱۲۵۹ تسع كا قدر موجوددر * ثم اخوه ايشم خان سنة ۱۲۱۵ عشرة وسنة ۱۲۱۲ اثنتى عشرة بعد الف ومائتين موجود ايدى ❁ اما اورطا يوزدا قالب خان سنة ۱۱۳۰ الف ومائة وثلاثين موجود ايردى *

* ثم شاه كه خان سنة ۱۱۴۸ الف ومائة وثمان واربعين موجود ايدى *

* ثم ابو المحمد خان بن فولاد خان بن توكه خان * ثم ابلاى خان بن

* ثم آى خواجه خان بن ابى المحمد خان سنة ۱۲۵۴ الف ومائتين واربع موجود ايدى ❁ اما كچى يوزدا غايب خان بن كو سلطان بن صردق سلطان بن ايشم خان بن شغاى خان * اولا برنچه وقت اورگانج‌ده خان اولوب صنكره‌لرى كچى يوزننك بعض طائفه‌لرنده ايدى * ثم ابنه بهادر خان كذلك كچى يوزننك بعض طائفه‌لرنده * ثم ابنه غايب خان * نادرشاه آنى خوارزمده خان نصب قلوب سنة ۱۱۷۱ الف ومائة واحدى وسبعين كا قدر باقى اولدى * ثم ابنه ابو الغازى خان كچى يوزننك بعض قبايلنده * ثم ابنه اورون غازى خان * ثم نور على خان بن ابى الخير خان * خوارزم كا هجوم قلوب طاهر خان‌نى قتل ايتدى سنة ۱۲۵۵ كاچه حيوة ايدى شول سنه وفات ثم ابنه ايشم خان الى سنة ۱۲۱۲ الف ومائتين واثنتى عشرة * ثم اخوه ايچواق خان * ثم ابنه جان توره خان * ثم اخوه شير غازى خان سنة ۱۲۲۷ الف ومائتين وسبع وعشرين‌دن اربعين كا قدر موجود ايدى * آبلاى خان قطلع محمد ميرزا ابن قركل ميرزا وبوكاى خان‌لرى بعض‌لرى محمد جان مفتى وبعض‌لرى دخى غيرلار دلالتى برله روسيه طاعتنه داخل اولديلار ❁ اما بوكاى ايلنده بوكاى خان بن نور على بن ابى الخير خان بن آچه ـ سنة ۱۲۳۸ الف ومائتين وثمان وثلاثين وفات ثم اخوه شغاى خان * ثم اخوه ولى خان ـ ثم ابن اخيه جهان كير خان بن بوكاى خان * دين دار وصالح وكريم وصاحب المروة ومحب العلماء والفضلاء ونيك انديش وخير كوش ايدى سنة ۱۲٦۱

فولاد خان بن ابى المحمد خان بن فولاد خان سنة ۱۱۷۸ ده تركستان‌دا خان بير على بن نور على خان تركمانيه‌ده خان ارسلان سلطان بن ۱۲٦٦ جان توره خان سنه باديه قراقيه ننك بعض ناحيه‌ده حاكم ايدى خواجه احمد وعادل و چنكز وقراطاى سلطانلر ابو الخير خان اوغللرى‌در اوشبو چنكز اولدقكرك ملا يونس بن ايواناى بخار اغه سدرنده بخشى استفاده قلدى ديرلر منه سلمه الله تعالى سنة ۱۲۷۵ حدودنده اورطا يوز قزقلارى خطاى حمايه سندن چقب روسيه كا تابع اولديلار وقبال و آلماتى قلعه‌لرى بناء ايدلدى منه سلمه الله تعالى

الف ومائتين واحدى وستين فصدقلدرب يوقلاب جبيره سى چيشلب زياده
كوب قان اقدغندن بى‌خبر وفات وبورسانام موضعده مدفون اولوب دورت
سنه دورت آى بعدنده جثه‌سنى بوكاى‌خان‌اورداسنه‌نقل‌قلندقده بدنى‌سلامت
چرمكان تابولدى ملا جابر بن حماد الجاللوى امامى وهم آخوند وقاضى‌سى
ايردى * ثم اخوه عادل خان * ثم ابن اخيه صاحب‌كرى‌خان بن جهانكيرخان
* بوذات‌خان اسمنى حائز اولانلرى ننك آخريدر سنة ١٢٦٥ الف ومائتين
وخمس وستين شعباننده وفات اولدى ـ الحالة هذه احمد وعبيد الله نامنده
درادلرى‌موجوددر * قزاق طائفه‌سى سنة ١٢٠ الف‌ومائتين‌حدودنه‌قدرغايت‌بدوى
وبلانهايه وحشى وجاهل ايديلار قول لرينه نقدآقچه كرسه آنى‌برده اعتباركا
آلماى آقچه‌ساتام نيكا الاسن ديب دكان‌لركا عرض قلب يورور بولغانلار هم
اموال ومتاع درجه وتفاوت لرى برده بلمادكلارندن بزننك تاتار طائفه‌سى
لساننده قزق مال تانماس سرط فلان تانماس ديب مشهور مثل اولوب
قالغان آخر زمانلرده بزننك تتار طائفه‌لرينه اختلاط قلوب اوزغان بارغان
قاچقان بوسقانلرنى ملا ايدب ايل‌لرنده ساقلاب آزرق دين كون نى‌تميز
قلب الحالة هذه بتدريج اول بداوت لرندن خيلا كوچدى لار سبق اوقمق
ونماز قلمق وروزه توتمق وحج كا بارمق وزكوة ادافلمق احكامنى رعايت
وطرق سودا وتجارت‌كا مناسبت حاصل ايتدى لار ولهذا آثار احدى‌نى نظر
اعتبارلرينه آلماسه‌لرداه انانامز نوغاى لردنك مولداسنه * قويندداغى قطب
قران جولداسنه * ديكان‌مقال‌لرى نوغاى‌ده بولسا سرده بولسا اوزمزداى پسر
مان آوديكان سوزلرى اوستونه مشهوردر * قش فصلنده خوارزم وبخارا
وتركستان حدودنده ياى فصلنده روسيه حدودنده نزول ايده‌لر آنلارننك
اكثر اموالى مواشى‌دن قوى وتويه وصغر وآنلارننك تيرسى وماى وجون
لارى وتلكى وقرساق تيرلارى * قزاق اموالندن‌هرسنه روسيه مملكتنه‌اورنبور
وتورسكى‌وقزيلجار وغير قلعه‌لرده دورت ميليون قدر مواشى كرور ايردى
آنلارننك آراسنده بعض دولت‌مند آدمى لرنده بش منك قوى بش منك
يلقى منك صغر بش يوز آط صاحب‌لرى‌وار عوام‌لرى فقراء * طعام قزاقبه

غالبا قوی و آط ایتلری وقاتق وسوت وقمز ایدی خبزونان ایکمك یوق
* اورکانج کا محاذی قزاق قبیللری چکلی ودرت قره‌وادای وقرامیلنغ ودوزه
جی‌جودر وقرا قلپق وغیر هم ومحاذی بخارا وسمرقند جومکی وقبوط وجباس
وقبچاق وجغلبای وبعض قرا قلپق وغیرهم ومحاذی تاشکند وفرغانه وخواقندده
قنغرات وموشان واورته یوزوقرقیزوتمه وغیرهم وسنة تسعمائة واربع وستین
جایق اطرافلرنی اورال قزاقلاری ضبط ایتدیلار وسنة الف وثلاث وسبعین
روسیه طرفندن ایرکوت قلعه‌سی وشول حدودده توبل قلعه‌سی روسیه طرفندن قزا
قستان دا وسنة ١٢٧٥ الف ومائتین وسبعین اورطا یوز قزقلاری خطای حمایه‌سندن
چقب روسیه حکومنه داخل اولوب قپال والماتی قلعه‌لری وقبل ذلك ایرغز ورحیم
وقضالی قلعه‌لری بناء قلندی

﴿ فصل فی الخوانین السبریه ﴾

جوجی خان ننك بشنچی اوغلی شیبان خان اولادندن دار الملك‌لری طوبل
دن اون ایکی چاقرم مسافه ده سبر وباسم آخر ایسکر نام قلعه ایدی اوّل
لری حاجی محمد خان بن علی بن بیك قوندی اوغلان بن منکتیمور بن
باد اقول بن جوجی بوقا بن شیبان خان بن جوجی خان * ثم ابنه محمودك
خان * ثم ابنه ابراهیم خان المعروف باباق خان * ثم ابنه قولق خواجه خان
* ثم ابنه شمای خان * ثم ابنه اوزار خان * ثم ابنه بهادر خان * ثم ابن عمه
مرتضی خان بن ابراهیم خان * ثم ابنه کوچم خان * عصرنده سنة ١٠٠٣ الف
وثلاث من الهجرة مملکت لرینه یرمق بن تیماق نام ذات استیلا تابوب
کندسنده حفظ ایتماك اقتداری اولمادغندن روسیه دولتنه بیع وکوچم خان
بعد ذلك باشقرد آراسنه کیدب وفات اولدی * سنة ١٠٠٩ الف وتسع شول
اطرافده اولان تتارلر باش کوتارب جمع اولوب اوغلنی خان کوتاردیلار
* ثم ابنه علی خان بیعت بیرولوب خان کوتارسالارده دار الملك‌لرنی استرداد
قلورغه قدرت لری یتمادی * ثم اخوه ایشم خان سنة ١٠١٧ الف وسبع عشرة
موجود اولدغی معلوم اول مملکت ده اولان خانلرننك اخری در ﴿

﴿ فصل فی الخوانین الشیبانیه ﴾

باتو خان بن جوجی خان برادری شیبان نی بعض قبایل کا والی قلوب کند
بلادی و آقاسی آخبن خان بلادی بیننده جای فصلنده ارغز وساوق واور

وايلك دا تا اورال تاغنه قدر ونهر جايق ننك مشرق طرفنده جايلاب قش
فصلنده اراقوم قراقوم ونهر سيحون ننك آياقنده قشلامقغه امر ايتدی كند
سی واولادی بتعاقب توارث قلوب مالك ومتصرف اولدی لار وفولادخان وفاتی
بعدنده ايكی اوغلی عرب خان وابراهيم خان حاكم اولوب ايكی كا منقسم
اولسادا كاه ايل قوشلوب وكاه ياو بولوب آيرلور ايدی لر آخرغی عصرلرده
عرب خان اولادی خوارزمده ابراهيم خان اولادی ماوراء النهرده پادشاه لق
قلب آرالرندن نام دار عظيم پادشاه لر اولدی مثل شيبانی خان وعبيد الله
خان وعبدالله خان * اولهم شيبان خان بن جوجی خان * ثم ابنه بهادر خان *
* ثم ابنه جوجی بوقا خان * ثم ابنه باداقول خان * ثم ابنه منكتيمور خان *
* ثم ابنه فولادخان * ثم ابنه عرب خان * حاجی تولی خان ثم ابنه تيمور شيخ خان *
* ثم ابنه يادكار خان سرای پادشاه سی الوغ محمد خان عليه سنه برادری كچی
محمد خان برله اتفاق واعانت ايتماكی له الوغ محمد خان دار الملك سرای دن
خروج قلدی * ثم ابنه امنك خان * ثم اخوه ادولك خان * ثم ابن اخيه ايلبارس
خان بن بركه بن يادكار خان والدی بركه سلطان حيدر خان واقعه سنده
اعداسنه موافقت ورفاقت ايتدكندن شيبانی خان قصاصا قتل ايله عرب خان
وابراهيم خان اولادی آراسنه عداوت وقوع ايلاب خوندار اولديلار ❁ طائفه
ثانيه لری فولاد خان وفاتی بعدنده قبائل ننك بر فرقه سنه ابراهيم خان
اولدی * ثم ابنه دولت شيخ خان * ثم ابنه ابوالخير خان * شجاعت وهمت برله
معروف در دشت قبچق ده سنة ٨٥٤ ثمانمائة واربع وخمسين محمود خوجه خان
بن قاغان بلك بن الباك بن منكتيمور الشيبانی قتل ايدب تمام حدود
تركستان وزمين دشت قبچاق كه نزهت ترين اماكن افاق ست از حدود
تركستان تاسر حد بلغار باو مسلم بود تمام دشت قبچاق نی مالك ومستقل
اولوب مخالفت وعدم انقياد توهم ايدب جوجی سلاله سندن كوب شهزاده
لارنی اعدام قلدی خلق عصرنده ابو الخير خان ديب تمام اوركب قوردی
سنی هنوز يكرمی دن تجاوز قلمای خوارزم كا هجوم قلوب شاهرخ ميرزا بن
تيمور تصرفندن اخراج قلدی وسنة ٨٥٨ ثمانمائة ثمان وخمسين سمرقند حكمداری

الغ بيك ميرزا دامادى وبرادرزاده‌سى عبدالله ميرزا ابن ابراهيم بن شاهرخ
نى قتل وخاتوننى تزوج ايدب سمرقندنى سلطان ابو سعيد ميرزاغه
تسليم ايلاب زور دولت‌نى ناتل اولماسنه سبب اولدى صاحب الترجمه
ابوالخير خان سنة ٨٧٣ ثمانمائة وثلاث وسبعين فالج علتى برله وفات اولدى
* ثم ابنه حيدر خان آزمدت بعدنده برق خان بن قبرچق خان اولادى
وايباق خان واحمد خان ومعيت لرنده بركه سلطان بن يادكار خان هجوم
ايدب ابوالخير دولتى هباء منثورا بولدى *

﴿ فصـــــل فى الخوانين الخوارزمية ﴾

من اولاد عرب خان بن فولاد خان * ابتداء دولت لرى سنة ٩١٥ تسعمائة
وخمس عشرة حدودنده ايدى * اولهم ايلبارس خان بن بركه بن يادكار
بن تيمور شيخ خان * ثم ابن اخيه سلطان حاجى خان بن بلبارس *
* ثم ابن عم ابيه حسن قلى خان بن ابولك خان * ثم ابن عمه سفيان خان
بن امنك خان * ثم اخوه بوجغا خان * ثم اخوه اوانش خان * ثم اخوه
قل خان * ثم اخوه اغاطاى خان * ثم ابن اخيه يونس خان بن سفيان *
* ثم ابن عمه دوست محمد خان بن بوجغا خان * ثم ابن عمه حاجى محمد خان بن اغاطاى
خان المعروف بحاجم خان * ثم ابنه عرب خان * ثم ابنه حبش خان * ثم اخوه اسفند
يار خان * ثم اخوه ابو الغازى خان المورخ مغول وتتار خانلرى حقنده تصنيف
ايتدكى تاريخ كتابى مطبوع ومعروف سنة ١٠٥٤ الف واربع وخمسين حصب
نهر جيحون‌ده ارال نام موضع‌دن كيلوب خوارزمه پادشاه اولدى يكرمى اوچ
سنه پادشاهلق قلب سنة ١٠٧٤ الف واربع وسبعين شهر رمضاننده وفات اولدى
* ثم ابنه انوشه خان * والدى وفاتى بعدنده وصيتى برله خوارزمده خان اولوب
والدى ننك تصنيف قلدقى كتابنى وكند وقايع نى تفصيلا بيان ايدب سنة ١٠٧٦
الف وست وسبعين تمام ايتدى بعدزمان خلع ايدلب كوزلرينه ميل تارتلدى
* ثم ابنه اوزبك خان * يار محمد ديوان بيكى فى هندستانه ايلچى قلب يبارد كى بعض
تواريخ‌ده مذكور * ثم اخوه حاجى محمد خان * ثم ايلبارس خان بن حاجى محمد اوشبو
وقتلارده روسيه عسكرى خيوه كابر شوب اول عسكر شول سفرده بالتمام مقتول اولدى
ايلبارس خان نادرشاه ننك هندستان‌دن رجوعنده مكابره ومخالفت ايتب مستحق

جزاء

جزاء اولدقی بعدنده ابوالفیض خان شفاعتی برله معاف اولسادا بخارادن
واران ایلچی جویباری خواجه لرنی اولدرب ورثه سنك نادرشاه حضورنده
طلب قصاص‌له اقامت دعوی‌لری سببلی قصاص قلنوب سنة ١١٥٨ الف ومائة
وثمان وخمسین بحکم شرع مقتول اولدی * ثم ابو الخیر خان بن آچه بن
ابرش بن ایجواق بن بولا کای بن اوساك بن جانی بیك خان خوارزمده
خان اولوب بش کون تورب نادرشاه سرعسکری طاهرخان بن رستم بن
ولی محمد خان بن جان محمد ننك ورودنی ایشدب طاشلاب چقدی لکن
بعد ذلك اوغلی نور علی خان هجوم ایدب طاهر خان نی قتل ایتدی
ابو الخیر خان سنة ١١٤٣ روسیه طاعتنه داخل اولغان ایدی نادرشاه
غه یازدغی دربارد مکتوبی هم منظورمز اولدی وسنة ١١٦١ احدی وستین
بعد الف ومائة وفات اولدی * ثم غایب خان بن بهادر سلطان بن ایشم
نادرشاه خوارزم‌کا خان نصب ایدب سنة ١١٧١ الف ومائة واحدی وسبعین کا
قدر باقی اولدی * ثم اخوه عبد الله خان زمانه‌سنده رحیم خان المنغتی
خوارزمه استیلاء ایدب عبد الله خان وبرادر زاده‌لرنی قبض قلوب اهالی
رضاسیله تیمورغازی خان بن‌نی نصب قلوب خطبه وسکه رحیم خان اسمنده
اولدی * ثم ایچواق خان بن ابی الخیر خان
* ثم ابنه جان توره خان * ثم اخوه شیر غازی خان سنة ١٢٢٧ سبع‌وعشرین
دن سنة ١٢٤٥ اربعین بعد الف ومائتین‌کا قدر قزاقستان‌ده موجود ایدی
* ابوالغازی خان بعدنده مذکور خانلر پادشاه‌لقدن یالغوز اسم‌کا قناعت
ایدب قول‌لارنده اصلا حکومت وتصرف اولمای عناق لر رایچه ببغا کبك
آنلار کلامی برله تکلم وحکم ایدوب برنچه وقت مروری بعدنده اول‌حال
لرندن دخی تنزیل وقزاقستانغه سورکون وغیر برسنی کیتورب خان
کوتارب عناق‌لر خانی بازلق قلور ایدیلار ایلتوزر خان عصرنه‌قدر بو‌حال
منجر اولوب اول ذات کندسی اسما ورسما ومعنی علیحدة مستقل پادشاه
اولوب خوارزمده اولادچنکزدن خان‌نصب قلمق‌نی تمام بتوردی *

(فصل فی الخوانین الشیبانیة بماوراء النهر)

چنکز خان بلاد ماوراء النهرنی ایکنچی اوغلی چغتای خانغه تعیین ایدب

اولادی بالتوارث برنجه علی الاستقلال پادشاهلق قلسالردا قزان سلطان خان بعدنده مثل امیر قزغن وایکی اوغلی عبدالله وامیر حسین وامیر تیمور کبی متغلبه‌لر ظهوری سببلی استقلاللری زائل اولوب امیر تیمور کورکان واوغلی شاهرخ میرزا وحفیدی اولوغ بیك میرزالر چغتای خان وکاها برادری اوکدای خاقان اولادندن دانشمندجه اوغلان واوغلی سیورغتمش وآننك اوغلی محمود خان کبی ذات لرنی خان اسمنده قلوب انلار پادشاهلقدن اسم بلامسمی ولفظ بلامعنی کا قناعت ایدیب دولتخانه‌ده کالمحبوس یاتوب مع ذلك بقاءلری ممتد اولمای تیز زمان تلف اولنور ایدیلار * کیف ما یشاء تصرف علی الاستقلال مذکور مدبر الملك یدنده اولوب بو منوال اوزره چنکزیه‌دن برونی خان نصب قلوب تیموریه‌ننك علی النیابه پادشاهلق قلمقلری سلطان ابوسعید میرزا ایامنه قدر ممتد اولوب اول قطع ایتدی * بعد زمان ما وراء النهرده تیمور کورکان اولادی‌ننك هم دولته زوال ایرشمك بعدنك اول بلادنی دخی جوجی خان اولادندن شیبانیه مالك ومتصرف اولدیلار * وبو طائفه ننك اوّلی مظفر الدین ابو الفتح محمد بن شاه بداغ بن ابی الخیر خان بن دولت شیخ خان بن ابراهیم خان الشیبانی در * شیبان بن جوجی خان ذریه‌سندن اولمق حسبلی بدستور عرب علی وفق السنة شیبانی دیب نسبت بیروب وشعرنده شاه بخت علیه الرحمة دیب تخلص قلور ایدی شاه بیك خان وشیبك خان وشیبانی خان اسملری برله دخی ذکری جاریدور جدی ابو الخیر خان دولتی بالکلیه زائل اولدق بعدنده آز زمان ننك اچنده تیمور اولادینه ومغول خانلارینه غلبه قلب تاشکند وبخارا وسمرقند وتمام فرغانه وخوارزم وخراسان واسترآباد وجرجان ودامغانلارنی مالك ومتصرف اولوب جای فصلنده النك راکان ده خیمه نیشن وقش فصلنده بلاد ما وراء النهرده ساکن اولور ایدی * وکندسی قوی البدن وشجاع وبدوی المشرب ایدی میرزا الغ بیك ننك خزینه‌سی مدفون اولمق وهمیله رصد خانه‌سنی ویران قلدی وتیموری‌لرکا میلی اولمق تهمتی ایله ملا ابو المکارمنی ودخی خواجه یحیی بن عبیدالله احرار الکاسانی

وغیرلرنی

وغبرلرنی قتل ایلدی * اول امرنده احمد خان وایباق خان لر هجوم ایدب
حیدر خان نی قتل ایلاکاچ اکثر امراء اوزبکدن قراچبن بیک شیبانی وبرادری
محمود سلطان آلوب حسن تعهد قلب قاسم خان حضورینه وارب صفندیلار بوحالکا
مقارن ایباق خان واحمد خان لر عساکر کثیره برله قاسم خان نی حاجی طرخان
شهرنده محاصره قلدقده بوایکی خانزاده وقراچبن بی ملا زمان قدیملرندن
قرق نفرادم برله چقوب کیتوب خلاص تابدیلار بوواقعه بعدنده شیبانی خانغه
پادشاهلق داعیه سی توشوب اوزبکیه دن متفقلار حاصل ایدب صبران حکمداری
ابرانچی خان بن جانی بیک خان برله مقاتله قلوب فاحش منهزم اولوب بخاراغه
کیلدی والی سی عبدالعلی طرخان آنی عزت واکرام قلوب عریضه سی برله
سمرقنده سلطان احمد میرزاغه واصل قلدی بعد ذلک دشت طرفینه کیلوب
برندق خان وبعده سوزقده والی سی محمود سلطان برله مقاتله ایدب منهزم
اولوب مرة اخری بخاراغه عود قلدی بعد مدة سلطان احمد میرزا برله
همعنان تسخیر مغولستان قصدی برله تاشکندکا ورود ایتسادا مفارقت قلب
محمود خانغه منضم بولوب سلطان احمد میرزا منکسرا سمرقندکا محمود خان
تاشکندکا رجوع ایدب شیبانی کا اوترارنی ویرب ترکستان خلقی همه شیبانی
طرفنه میل ایتسادا برندق خان دشت قبچقدن صبرانغه کیلدکده محمود
سلطان قاچوب برادری شیبانی غه لاحق اولوب برندق خان آنلرنی اوترارده
محاصره قلدی لکن محمود خان بن یونس خان المغلی معونت ایتدکندن
لاعلاج صلحکا راضی اولوب دشتکا رجوع قلدی بعد ذلک بالتدریج قوتلنوب
سنه ٩٠٦ تسعمائة وست سمرقندکا مستولی اولوب تیمور کورکان اولادندن
سلطان علی میرزا بن سلطان محمود میرزا بن سلطان ابی سعید میرزاغه
غلبه قلب والده سنی تزوج وکندسنی قتل وملکنی مالک وبابر میرزاغه
دخی غالب اولوب وسنة ٩١٤ اربع عشرة محمود خان المغلی نی اولدرب
خجند وتاشکند واطرافنی ضبط ایتدی لکن هر وقت قاسم خان بن جانی بیک
خاندن همیشه فکر واندیشه ده اولدیغندن اواخر سنة ٩١٥ خمس عشرة وتسعمائة
قاسم خان وصول ایتدی دیدکی خلاف واقع آوازه خوفندن منهزما خراسانغه

عود قلوب بوانهزام برله شاه اسمعیل الصفوی کا مقابله ومحاربه ایدب مرو
الشاهجان اوستونده یوم جمعه سنة ٩١٦ ست عشرة مقتول اولوب باشندن
غیرجثه‌سی شاه ننك اذنی برله سمرقندکا کیلتوروب دفن ایدلدی قزان
حکمداری محمد امین خان برله مراسله ومهاداتلری ودواعی صداقتلری اولدی *
* ثم ابنه تیمورخان * والدینه ولی عهد ایدی بابرمیرزا عود ایدب دخی
بلادی ضبط ایتدی * ثم عم ابیه کوچکانچی خان بن ابی الخیرخان * شیبانی
خان حادثه‌سی بعدنده اوزبکلر بوملکت بزکا مقر ومسکن اولماس دیب رجا
لری منقطع اولب دشتکا رجوع قلسالارده سنة ٩١٨ ثمان عشرة یالغز عبید الله
خان الاصم همت وغیرت قلب بر آزمتفقلری آز عسکر برلان بابرمیرزا
غه غلبه قلب سمرقند وبخارا وسائر بلاد ماوراء النهرنی ضبط ایدب اعمام
وبنی اعمامی بیننده تقسیم وحفظ قوت واتحاد کلمه والفت اوچون قایوسی
سنا اکبر ایسا خاقانیت رتبه‌سینه واصل وآندن غیرلری خان عنوانتنی نائل
اولور ایدی شول وقتده عم اکبری کوچکانچی خان سهمنه سمرقند ایرشب
سنا جمله سی ننك اکبری اولدغندن ابتداً رتبهٔ خاقانیت نی حائز بوذات
اولدی * ثم ابنه ابوسعید خان * ثم عبید الله خان بخاراده * ثم نوروز احمد
خان المعروف ببراق خان بن سیونج خواجه بن ابی الخیر خان * تاشکندده خاقان
عنوانده اولدیلار براق خان ننك والدی کوچکانچی خان ننك اخلاب وامی
والده‌لری الوغ بیك میرزا قزی ایدی سیونج خواجه کرچه خاقان لقده
برادری ننك ولی عهدی وتاشکند بلادنده بالفعل خان وحاکمی اولساده رتبهٔ
خاقانیت نی حائز اولودن مقدم وفات اولدی * صاحب الترجمه کوچکانچی خان
سنة ٩٦٣ تسعمائة وست وثلاثین سمرقندده وفات اولوب قبری مدرسهٔ شیر
دار صحننده معروفدر * ثم ابنه ابوسعید خان * بوذات هم خاقانیت رتبه‌سنی
نائل اولانلردندر سنة اربعین ذی الحجه سنده وفات * ثم اخوه عبد الله خان
* سنة سبع واربعین ثالث شهر ربیع الاول وفات مدتی آلتی آی در * ثم اخوه عبد
اللطیف خان سنة ٩٥٩ تسعمائة وتسع وخمسین سمرقندده وفات * ثم نوروز احمد خان
المعروف ببراق خان * والدی بعدنده تاشکند حکمداری ایکان خسرو خان
وفاتی عقیبنده تاشکنددن سمرقندکا کیلب خطبه وسکه نی اوزنامنده قلدی

وبخاراغه واردی وسنة ٩٦٣ ثلاث وستين وفات اولوب سمرقندده خواجه احرار مقبره سنده مدفون اولدی اوغلی باباخان کندسنه دخی وارث ملك تاشکند اولدی * خسروخان بن یار محمد بن جانی بیك بن خواجه محمد بن ابی الخیر خان * سنة ٩٧٤ اربع وسبعين وفات باباخان بن براق خان التاشکندی قتل ایتدی * ثم سعید خان بن ابی سعید خان بن کوچکنجی خان * سنة ٩٨٥ ثمانين وتسعمائة وفات اولدی * ثم ابن اخیه جوانمرد علی خان بن عبد اللطيف خان * ابو الخیر ومظفر نام ایکی اوغلی میانکالات قلعه لرنده حاکم ایدی لر ایکی برادر اراسنده منازعت واقع اولوب جوانمرد علی خان مظفرنی حمایت قلسادا ابو الخیر عبد الله خانغه التجاء ایتدی عبد الله خانغه بوطریق ایله سمرقندنی محاصره قلماغه سبب اولدی بالاخیره جوانمرد علی خان نی ایکی اوغلی برله سنة ٩٨٦ تسعمائة وست وثمانين میانکالات ده قتل ایتدی بوماجری ده حال حبسنده بوبیتی انشاد ایله تحزن وتحسر ایتدکی معروف در * شعر * من ازعالم برفتم * شاه در عالم سکندر شد * بسعی کشتنم باعث * ابو الخیر ومظفر شد * ثم عبد الملك بن عبد اللطيف بن کوچکنجی خان المعروف بابدال سلطان * طالب ملك اولسادم میسر اولمادی سنة ٩٨٨ ثمان وثمانين وفات اولدی *

❁ الطائفة الثانية منهم ببخارا اولهم معین الدین ابو الغازی عبید الله خان بن محمود بن شاه بداغ بن ابی الخیر خان * شیبانی بعدنده اوزبك طائفه سی کوچوب دشت قبچاق غه عود قلسالر دا عبید الله خان همت ایدب برازمتعلق لری برله عود قلب بابر میرز ابرله مقاتله ده مظفر اولوب ماوراء النهرنی ضبط قلدی شول حالکا مقارن سنة ٩١٨ ثمان عشرة وتسعمائة شاه اسماعیل طرفندن سر عسکر نجم الدین ثانی دیمکله معروف یار احمد الاصبهانی ما وراء النهرکا جنود کثیره برله کیلوب دخی عبید الله خان مظفر ونجم ثانی منهزم ومنکسر اولدی عبید الله خان وحدة کلمة ملاحظه سیله کرچه کل سنی بر خاقان تحت حکومتنده ایتسه دا وفاتی بعدنده ایکی دولت کا منقسم اولوب بر طائفه سی سمرقندده وبرسی بخارادا قرار تابدی فی ذی القعدة سنة ٩٤٦ تسعمائة وست واربعین بخاراده وفات وخواجه بهاء الدین نقشبند مزارنده مدفون اولدی عاقل ومنصف

وصالح ومتدين وكثير الخيرات وافر الغزوات ایدی تمام ماوراء النهر وخراسان
وخوارزم نی مالك اولدی ملا عبد العلی البرجندی كتابنده وملا شمس
الدین محمد القهستانی شرح مختصر وقایه دیباجه سنده اسمی مذكور در عصرنده
سنة ٩٤٢ اثنتین واربعین بخاراده ایكی طبقه‌لی یوز اون بر عدد حجره‌نی
مشتمل همه‌دن رنكین وكوزل واسباب واوقافی كامل مدرسهٔ میرعرب بناء
قلندی نجم ثانی دن قالان غنایم برله بناء ایلدكی افواه ناسده مذكور در
* ثم ابنه عبد العزیز خان * سنة ٩٥٨ ثمان وخمسین شهر ربیع الثانی ساد
سنده وفات ووالدی جوارنده مدفون اولدی خانقاه نقشبندیه وترمیم عمارهٔ
مسجد مغاك بوذات آثارندندر * ثم حفید عم ابیه محمد یار خان بن سیونج
محمد بن شیبانی خان * سنة ٩٦٥ ستین داخل ارك بخاراده براق اقرباسندن
برهان نام ذات قتل ایدب تمام ماوراء النهرده سكه وخطبه براقخان اسمنه
اولوب كندسی عازم بخارا اولدی * ثم مغیث الدین ابو الغازی اسكندر
خان بن جانی بیك خان بن خوجه محمد بن ابی الخیر خان بن دولت شیخ
* اوغلی عبد الله خان همتی برله پادشاهلق اسم وعنوان نی حائز اولدی
كرچه ناقص الرأی آدم اولسادا نماز خان وملازم جماعت وقوش صالمق
غه ماهر ایدی آتاسی وجدی دخی بی عقللق برله معروف مصرصا خواجه
محمد نی اوزبك طائفه‌سی خوجغم تنتاك دیب ذكر قلور ایكان * والده‌سی
بركه سلطان بن یادكار خان ننك كنیزكی اولوب خوجغم خانی حملدار
ایكان مالك اولوب فی الحقیقة جانی بیك بركه سلطان اوغلی درلر * براق
خان عازم بخارا اولدغندن عبد الله خان امرانی عسكرندن مداخله قلدقی
سببلی نواب براق خان سعید خان ودوستم سلطان آنی قصد قلوب قرب
قلعه سنده محاصره ایتسه‌لاردا منهزما رجوع قلدیلار بعد ذلك براق خان
ننك خبر وفاتی وصولنده بلا توقف خطبه‌نی والدی اسمنده قلدی اول اوتوز
اوچ سنه تمام پادشاه اسمنده اولوب سنة ٩٩١ تسعمائة واحدی وتسعین
وفات اولدی * ثم ابنه نصیر الدین ابو المظفر عبد الله خان المشهور * دولت
نی مجددا احیاء ایله تركستان وبلاد فرغانه وتمام ماوراء النهر وخوارزم
وبلاد خراسان دن بلخ وهرات ونیسابور ومشهد وسبزوارنی مالك ومتصرف

ونى اعمامنى تمام بغروب مستقل پادشاه اولدى عصرنده معموريت وبلادنك وسعت حاصل اولدى بخارادا زور اورامننك ايكى طرفندن قراقارشى بناء قلنغان ايكى زور مدرسه‌سى وارقوش مدرسهٔ عبد الله خان وبرسى على الخصوص دخى والده‌سينه نسبت برله مادرخان ديمكله معروف واخرضاعيسى وزيرى صوفى قلبابا بخاراده معدن اولوغ يوزايلى حجره‌كا مشتمل ايكى طبقه‌لى مدرسهٔ كوكلتاش نى بناء قلدى وبر مدرسه دخى تاشكندده سنه ٩٨٥ تسعمائه وخمس وثمانين طيم وچهارسو بنا قلندى وسنه ٨٦ ست وثمانين معتمدلرندن قاسم نام ذات مضافات قصبهٔ غجدوانده نهر كهك كا بركوپر بناء ايدب پل مهتر قاسم ديو معروفدر وعصرنده ملا ميرزا جان الشيرازى بخاراغه ورود ايدب ملاصدر الدين محمد البخارى الكاسكر انى برله بينلرنده يوم الجمعة ثانى عشر شعبان سنه ٩٩ سورهٔ فتحده مناظره جارى اولدى والدى بعدنده اون بش سنه عمر كوروب يوم السبت ثانى رجب سنه ١٠٠٦ ست بعد الالف بخاراده وفات اولدى اخر عمرنده اوغلى عبد المؤمن مخالفت ومحاربه قلب وقزاق خانى توكل خان قصد ايدب اندن دخى عسكرينه انهزام وپريشانلق وقوعندن متاثر ومزاجى منحرف ومريض صاحب فراش وعمرى منقضى اولدى * ثم ابنه عبد المؤمن خان * والدينه عاصى وعاق اولوب محاربه ايتدى وبعد وفاته دخى اكابر دولتندن صوفى قلبابا كوكلتاش وعمى دوستم سلطانى مع اولاده اعدام وبلا مورد تهورلر قلماقينه مبنى آلتى آى مدتى بعدنده سنه ١٠٠٦ ست بعد الالف كندسى عبد الواسع بى قولندن مقتول ودولتى زائل اولدى * ثم ابن عم ابيه محمد خان بن سليمان بن جانى بيك بن خوجه محمد بن ابى الخير *

ثم اخوه يار محمد خان نواب حميدى دين محمد خان بن جان محمد بن يار محمد جدى حج سفرندن ورود ايتدكده سكه وخطبه نى اسمنك قلوب عنوان خاننى افراز ايلدى * ثم حميده دين محمد خان * ثم اخوه باقى خان بن جان محمد بن يار محمد بن جانى بيك بن خوجه محمد بن ابى الخير خان * فى سنه ١٠١٠ عشرة بعد الالف بلخ كا مستولى اولدى وفى اخر رجب سنه ١٠١٤ اربع عشرة بخاراده وفات * ثم اخوه ولى محمد خان فى محرم سنه ١٥ خمس عشرة برادرى بعدنده بخاراغه ورود ايتدى وتمام ماوراء النهر كا پادشاه اولدى

لكن سنة ١٠١٦ ست عشرة ربيع الاول اواخرنده اشترخانيه ظهور ايدب صلح قلوب بلخ كا رجوع ايتمسه لرده في سنة ١٠١٩ تسع عشرة مرة اخرى امامقلى خان نسفكا ورود ايدب التقاء فريقين بعدنده عسكر ولى محمد خان منهزم وشاه عباس الصفوى معونتى برله سنة ١٠٢٥ عشرين بعد الالف عود قلب بنه منهزم ومقبوض وامامقلى خان امرى برله سمرقندده كول ماغيان ساحلنده صبرا مقتول اولدى وماوراء النهر ملكنه اشترخانيه استيلا قلدى *

فصـــل في الخوانين الاشترخانية بماوراء النهر

تتارلرننك همه لرندن اول اسلام برله مشرف اولان بركه خانغه متابعت ايلان اسلام له مشرف اولان برادرى توقاتيمور سلاله سندن قزان وسراى وقزاق خانلرى برله برنسلدن وحاجى طرخان پادشاهلرى ذريه سندن اولوب حاجى طرخان طرفندن كيلدك لرى سببلى اشترخانيه ديب معروف اولدى لر اولهم امامقلى خان بن دين محمد بن جان سلطان بن محمد بن منغشلاق بن جواق بن محمد خان بن تيمور سلطان بن تيمور قطلغ بن على تيمور بن قطلغ تيمور بن تومغان بن اباى بن اوزتيمور بن توقاتيمور خان بن جوجى خان بن چنگزخان سلسلهء نسبى اون دورت واسطه برلا جوجى خانغه واصل اولادر ابو الخير خان اولادى ننك دولتنه اضطراب واختلال واقع اولدقده باش كوتاروب ولى محمد خان برلان مرة بعد اخرى مقاتله قلوب غلبه ايدب تمام ماوراء النهركا استيلاء تابوب پادشاه اولدى وفى سنة ١٠٥٠ خمسين بعد الالف عمى عارض اولوب فى سنة ١٠٥١ احدى وخمسين ملك دن كوز يوموب برادرينه تسليم ايدب سفر حجكا متوجه اولوب بعد اداء الحج مدينهء منورهده سنة ١٠٥٤ اربع وخمسين وفات اولدى اوتوز سنه پادشاهلق بعدنده * ملاقاسم بن صالح الفتحابادى كتابنده اسمى مذكوردر عصرنده امراسندن يلنك توش بهادر سنة ١٠٢٨ ثمان وعشرين سمرقندده مدرسهء طلاكاريني وارلات قبيله سندن ندر ديوان بكى لطغاى سمرقندده مزار خواجه احرار جوارنده مدرسه بناء قلدى * ثم اخوه نـدر محمد خان * برادرى وفاتى بعدنده سنة ١٠٥٢ اثنتين وخمسين تختكا جلوس

ايتدى

ابتدی دورت کره مبارك لفظنی تاریخ قلندی اوچ سنه بعدنده پادشاهلقدن خلع ایدلوب سنة خمس وخمسین اوغلی نصب قلندی (شعر) تاریخ شد بهردو شاه دین پناه * بر خاست خان ز تخت بجایش نشست شاه * ثم ابنه عز الدین ابو المظفر عبد العزیز خان * محب علماء واهل الصلاح وصاحب الخیرات آدم ایدی * مولوی شریف تصانیفده اسمی مذکوردر سنة [١٥٧٥] سبعین ملا قاسم وفاتنده نعشنی حمل ایدشوب سرخاکنه واردی بخاراده مدرسهٔ میرزا الوغ بیك کا مقابل اورام ننك ایکاچی طرفنده ایکی طبقه لی مدرسه ودخی ریکستانده مدرسهٔ کوسهنك دیمکله معروف مدرسه بوذات بناء سندندر برادری سبحانقلی خان والی بلخ ایکان سنة [٨٧] سبع وثمانین مخالفت ومحاربه ایتدی واورکانچ خانی ابو الغازی خان برلان دخی ماجری لری کوب اولدی سنة [١٥٩٣] ثلاث وتسعین اخر شهر رمضان ملکنی برادرینه تسلیم ایدب اداء حج فریضة الاسلام بعدنده سنة [١٥٩٩] الف وتسع وتسعین مدینه ده وفات وقرب قبة العباسده مدفون اولدی * ثم اخوه ابو المنصور سبحانقلی خان * بخارا علماسی کرچه برادرینه مخالفت ایله قصد محاربه قلدقنده کفری برله فتوی بیرسه لارده شهرلرینه کیلوب پادشاه اولغاچ ولایت وکراماتی برله حکم قلدی لار آخوند شیخ تصانیفنده اسمی مذکوردر یکرمی سنه قدر پادشاهلق قلب بخارادا وفات وجوار نقشبندده مدفون اولدی *

* ثم ابنه عبید الله خان * سکز سنه مدتی پادشاه اولوب سنة [١١٢٣] ثلاث وعشرین بعد الف ومائة حدودنده وفات * ثم اخوه ابو الفیض خان * اون ایکی یاشنده صبی ایکان پادشاه اولوب قرق توقز سنه عمر سوروب سنة [١١٦٥] ستین بعد الف ومائة یوم یکشنبه جمادی الاخره اون بشنده مقتول اولدی ضعیف الرأی سیئ التدبیر مضطرب الامور ایدی اقارب وارکان دولتنی مغروب ملك وامورینه وزیری منغت قبیله سندن حکیم اتالیق بن خدا یار بن خدایقلی غلبه ایدب کند مرادی وفقنه ارداه قلوب ابو الفیض غه پادشاهلقدن فقط اسم قالوب امراء اطرافی هر قایوسی اختیار واستقلال حاصل قلدی نادرشاه ننك سفر هندستاندن رجوعنده ابو الفیض خان وحکیم اتالیق حفظ حدود اوچون یولبارس خان خوارزمی برله اتفاق قلب

آلتمش منك عسكر قرشی طرفنه ارسال قلسه لر دا عسکر نادریه ننك برطائفه سنه مقاومت قلمای منهزم اولوب قایتدیلار ابو الفیض خان واتالیق کندلرنده نادرشاه غه مقابلکا طاقتلری اولمادقنی بلوب ابو الفیض خان هدایای لایقه برلان پشاورغه خواجه جویباری بی ایلچی قلب عرضحال ایتدی بومضمونده که * من ازدودمان سلاطین سابق باقی ام قوت محاربهٔ آن شهریار فلك اقتدار ندارم درکوشهٔ دعا کویم هر وقت که تشریف نمایند مهمان پذیرم * بو عریضه سی نادرشاه غه خوش کیلب ایلچیلرنی کما ینبغی حرمت برله مرخص قلوب مکتوب یازدی مضمونی تقریر شما صدق ست لکن تنبیه ایلبارس بما ازجملهٔ واجباتست برخود لازم کردیم آن بدفعال را جزاء بدهیم ان شاء الله بعد ازورود دار السلطنة هرات عازم بلخ وازانجا بضیافت ورسم ملاقات بدیدن آن عالی مکان ابوت مقامی خواهیم آمد مهمان پذیر باشند واندیشه در دل راه ندهند که چشم در ملك ومال ان جناب نیست * ابو الفیض مسرور اولب مهماندارلق تدارکنه شروع ایدب بی حساب کوب غله ودکی وآریه وقوی حاضرلدی ابو الفیض خان علماء وسادات واعیان ملکی وهدایای فاخره سی برله قرا کولده رکاب شاهیغه ایرشوب حضورنه واردقده جلوسه امر اولوب باشنه تاج مرصع وخلع فاخره الباس وابو الفیض شاه دیو خطاب قلندی وبر کیچه بعدنده رجوع کا مرخص اولوب نادرشاه ایکی کون بعدنده بخاراغه وصول وچهار بکرکا نزول قلدی * ابو الفیض خان ننك ایکی قزندن برنی کندسینه وبرسنی برادر زاده سی عادلشاه بن ابراهیم غه نکاح قلندی * زمام مملکت ماوراء النهرنی کف کفایت ابو الفیض شاه غه تسلیم واوزبکیه دن آلتی منك عدد نفر انتخاب قلوب خطاب خانی وبرب رحیم بی بن حکیم بیکا تسلیم قلدی * ابو الفیض شفاعتی برله ایلبارس خانغه مکتوب یازدی وهذه صورته * شجاعت پناه ایلبارس خان حاکم خیوق بدانند که ممالك ایران تاحدود آدم وبصره ومسقط وممالك خراسان ومملکت هندوستان تاجهان اباد واکبر اباد ودهلی تاحدود لکهنو ولاهور وروطاس تاسرحد بنکاله وکی ومیسور تا نهایت ملك سرندیب وجمو وکشمیر وجسر میروته وسند وطالپور وکجرات وملتان وشکارپور وکابل وقندهار وبلخ وبدخشان

وقند

وقندز وختلان تاحدود کافرسیاه پوش وبخارا وسمرقند وملك فرغانه فتح وجمله سرفرازان آفاق بدرگاه ماجبهه سای ورقبهٔ الطاعت نمودند وکسی طاقت عسکر قیامت اثر مانیاورد وبعون عنایت الهی درهمه جا نصرت پیش پیش وبخت دولت همرکاب بوده چون خوارزم سافرب جوارست لازم بود که آن شجاعت پناه بلااستحاله عازم رکاب همایون مامیشدند وبخلعتهای گوناگون منتین اقران وامثال مفتخر وسر فراز میگشتند بلکه در غزوات هندستان متفق ومعاون من بودند اثر انکردند واز تشریفات شهریاری بی بهره ماندند ولهذا چون الطاعت وایلی ننمودند برذمهٔ شان لازم ولایق بودکه چون ماباعسکر روانه هندوستان شدیم وفرزند ارشد ارجمند ولی عهد مارضاقلی میرزا درمشهد مقدس ماندند می بایستی که باوطریقهٔ محبت ویکجهتی پیدا می نمودند آنرا نیز نکردند علاوه بران رغم ما چند مراتب با طائفه یموت بغماگر بعزم دست برد وغارت بحدود مشهد مقدس آمده اند هر مراتب شکست فاحش وخاسر ومنکوب شکسته وریخته بملك خیوق رفته اند وقرة العین رضاقلی میرزا ملتفت نشده بی امر ما عسکر بخوارزم نکشید تاالوقت که بعزم ضیافت واحوال پرسی از ولایت هندوستان بفتح ونصرت واقبال بملاقات شهریار دوستدار نقاوهٔ خاندان چنگزخانی ابوت مقامی ابو الفیض شاه آمدیم کمال مهمانداری وعزت نمودالحال لازم بودکه آن بهادر کوته فکر نمو تازی امتیاز عازم دربارمی شدند هرآینه از جرایم ماضی عفو مینمودیم وحق جوار ترا بجامی آوردیم ازشفقت روزافزون شهنشاهی بهره مند وسرفراز می شدند بجهت ان چندروز بحوالی بخارا مکث شد شایدکه باصلاح بیایند وازکردارهای نافرجام برگشته مملکت خودرا ازتاراج وریختن خون مسلمانان نگاه دارند ماباین فکرنامسموع شدکه سه هزار نفراز طائفهٔ یموت بعزم شبخون بهوار جوآمده بودند جمعی ازعسکربه مطلع شده بیك حمله کرد ازدمارانها براوردند چون بنات النعش پراکنده نمودند اکثر شان مقتول واسیر ومعدودی بهزارنکبتی خودرا بجامنی رسانیدند ازین واقعه باعث خشم وغضب عاید شد اما جناب ابوت مقامی ابو الفیض شاه رجای واثق نمود وتسکین داد الوقت ایلچی مابادو نفر ازمعتمدان شاه والانشان عازم شدند البته بلا

استعجاله وتاخیر عازم دربار سپهر اقتدار شوی ان‌شاءالله تعالی بار لطف پادشاهی
شامل حال تو خواهد بود والا مهمان پذیر باش اراده چنان ست که از سم
ستوران آن مملکت بی بضاعت را پایمال سازیم وسر پر شر تر امطقه وار پیوند
سازیم (شعر) ستیزه بجای رساند سخن * که ویران کند خانهای کهن * والسلام
ایلبارس مکتوب‌نی اوقوب بلا تامل هر اوچ ایلچی‌نی قتل ایتدی وعسکر
نادرشاه عازم خوارزم اولدقده هزار اسب‌ده متحصن اولدی قلعهٔ خانقاه محاصره
سی برله فرمان نادری صادر اولوب ایلبارس کندسنی خانقاغه تاشلادی
واوچ کون محاصره بعدنده اهل قلعه وایلبارس امان طلبینه بناء نادر شاه بذل
امان ایله عساکرنی غارت‌دن منع قلدی ایلبارس‌خان قاج وکفن‌نی حمل ایله
حضور شاه‌غه کیلدکده شاه مشمول بامان واحترام قلسادا رسل مقتولین ورثه‌سی
اقامهٔ دعوی قصاص قلب ایلبارس وکلاسندن یکرمی بر نفر برله معا مقتول
اولدی * نادرشاه داغستان دن رجوع قلب مشهد رضوی‌کا قرار ایتدك
بعدنده ابوالفیض خان عریضه ارسال قلدی عبادالله اوزبك فرغانه وتاشکند
دن خروج ایله سمرقند ومیانکالات‌نی مزار شاه نقشبندغه‌تدر غارت وتاراج
قلدی دیو * نادرشاه حسن خان‌بیاط وبهبود خان چنداول نام ذات لرنی اون
ایکی منك عسکر برله ارسال قلوب بتعاقب دخی رحیم‌خان‌نی یباردی * وعباد
الله خوقندن تاشکندکا رجوع قلدی * رحیم خان نهر جیحون لبنك چار جوی
قلعه‌سنه کیلدکده نادرشاه‌ننك مقتول اولدق خبری ایرشدی اول بوخبرنی
کتمان وبخاراغه بسرعت رجوع ایدب ملاقات ابوالفیض خان‌نی اراده ایله
عرك‌کا کیلدی ابوالفیض خان کورنش خانه‌کا چقدی * رحیم خان فی‌الفور
اعوانینه امر ایدب ابوالفیض خان‌نی قبض وبضاعت واسباب‌دن عاری اخراج
قلوب متحیر اولوب محلهٔ جویبارغه کیلدی اهل محله خواجه‌لر رحیم خان
خوفندن بر کیچه هم مهمان قلا آلمادیلار * لاعلاج باب عبدکاه‌دن چقب قلندر
خانه‌کا کیلوب رحیم خان‌دن حج‌کا کیتك اوچون خراجات سفر التماس
قلوب برنچه کون شول منزلده قرار تابوب * شول اثناده حسن خان وبهبود
خانلرننك خبر رجوع‌لری ایرشوب آنلار ابوالفیض خان‌نی حمایت ایدرلر
دیب خوف ایدب قلندر خانه‌دن آلوب مدرسهٔ میرعرب‌ده بر حجره‌کا حبس

بفتح سین لجاج
وعنادوسرکشی
وظلم معنی‌سنك
دخی استعمال
ایدلورمنه‌سلمه

قلدی

قلدی * عساکر نادر شاه ایتدیلار اکر ابو الفیض شاه نی اطلاق ایدب توبه قلمازسه شهر بخاراغه کرب بتهر آلوب تخلیص ایدرمزدیو * رحیم خان نادر شاه مقتول سزفضولی اولمانکز وکندولمنکزغه سلامت رجوع ایدنکز دیو جواب ویردی * وشول کون یوم یکشنبه جمادی الاخیره اون یدیسنده قتل نادر شاه دن بش کون بعد قتل ایدلدی عبد الله خواجه نام ذات مباشر امر شنیع قتل اولدی * بعدذلك ندامت وتوبه ایدب ملکندن بر مبلغ نی ابو الفیض خان روحینه مذکور ابو الفیض مقتول اولدقی حجره کا وقف قلدی دیو افواه ناسده مذکور * واقعا مذکور حجره ننك وقفی الی الان سائر حجرات وقفندن زیاده در * ثم ابنه عبد المؤمن خان * رحیم خان ابو الفیض خان نی قتل ایتدك بعدنده اوغلی عبد المؤمن نی تختکا اولتورتوب بحسب الاسم پادشاه قلدی واون ایکی یاشنده اولان قزنی دیرب کندسنه داماد ایتدی * برکون بر قاون نی رویمالغه توروب قزغه کورکازدی قز اول نی نرسه دیب سوراغاچ آتانك باشی آتام قصاصنه آنی قتل ایتدیم دیدکی جوابنی قز آتاسنه تبلیغ ایتدی * رحیم خان بوسوزکا کینه توتوب (شعر) عاقبت گرك زاده گرك شود * کرچه بادمی بزرك شود * دیب سوء قصد ایله چرخ آب نام قدق تماشاسنه یبارب عبد المؤمن سوزلب قدق توبنه نظر ایتدکنده موکل لر قدق غه توشورب مرده سنی چقاردیلار * ثم عبید الله خان بن شاه تیمور الخوارزمی * ابو الفیض خان بعدنده برنچه ایام پادشاه لق بحسب الاسم بو ذات لر اسمنده اولوب فرمان فرمای وکشورکشای رحیم خان ایدی ـ

* ثم ابو الغازی عبد العزیز خان بن عبد الرحیم الچاکپوتی * سنة ۱۱۷۲ اثنتین وسبعین بطلب الرعیة واکابر الدولة رحیم وعبیدی فاضل خان لر بعدنده امیر دانیال پادشاه لق نی بو ذات اسمنده قلوب عهد امیر حیدردن بش آلتی سنه اوزغانچی باقی اولدی دانیال کرچه رسم تعظیم وتکریم نی برجا قلسادا شاه مراد اول حالة کریمه سندن تنزیل وبی قدرحتی خانه نشین ومحبوس ایدب تیمور شاه بن احمد شاه الافغانی تهدیدی برله اطلاق قلدی امادنیاسی مضایقه ده اولوب امیر حیدر ایامنده اهادناس جمله سندن اوراملارده یالغوز یوردکنی کورب نقل ایدوچی لرنی زمانمزده کوردك هم نامنده ضرب ایدلمش آلتون

طالار عصرمزده تداول ايدولور ايدى بوذات چنكز اولادندن پادشاه نامنده
اولانلرنك على الاطلاق آخريدر جوجى اولادندن اولان خانلرنك بياننددن
فراغت ايدوب من بعد آنلر انقراضى صنكنده تشكل ايدن اوج دولت اوزبكيه
ذكرنه شروع ايدلهدر *

❁ فصـــــل فى الدولة المنغتية ببخارا ❁

الدولة المنغتية

آنلردن الى يومنا هذا اون عدد پادشاه اولدى اولهم ابو المظفر رحيم خان بن
حكيم بى بن خدايار بن خدايقلى بن كبلدى يار بن چاوش فى ايامنا هذا اقارشى ديمكله
معروف نسف نام شهر نواحينده ساكن منغت قبيلهسى اوزبك لرندن
اجدادى هرنه سببلر يسه دولت اشترخانيه خدمتنه واصل اولوب اوّلاجدى
خدايار وزير معنىسنك قوشبيكى واوغلى حكيم قوشبيكى قرقبله اتاليق اولوب
سنة ١١٥٧ سبع وخمسين بعد الف ومائة وفات وجاينه اوغلى برات قوشبيكى
وغيرلرى دخى منصب آخرلرى نائل اولوب ابو الفيض خان ننك دولتى
تمام بوجماعه تصرفنده اولدى بعدذلك نادرشاه ورودى بعدنده اوزبكيهدن
آلتى منك آدم انتخاب قلوب آنلرغه رحيم خان نى رئيس ايدوب كند
دستور ايران وهندستانچه خان اسمنى ويروب رفاقتنده آلوب كيتوب
دخى اعاده قلدقى ماجرىلر كل سى بوملككا بالكليه تسلط وتصاحب قلماقينه
سبب اولدى كرچه اوائل امرنده جلوس تخت واسم پادشاه لقدن تحاشى
قلوب اسم پادشاهى عبد المؤمن وبعده عبيد الله خانلر اسمنده قلسادا
قوة ظهرى كامل اولوب يوم دوشنبه ثالث شهر ربيع الاول جلوس تخت
ايدوب تاج پادشاهى كيوب خطبه وسكه نى كند اسمنده قلوب سنة ١١٧٥
سبعين بعد الف ومائة مستقل پادشاه اولدى وشهرسبز وحصار شادمان وكولاب
وخوارزم وخجند وتركستان وتاشكندلرنى دخى ضبط قلدى اما تاشكند
تصرفندن چقدى كبردارى شوكتلى بطور ايرانيان ايدى وزيرى دولت
قوشبيكى ايرانى الاصل زمام حل وعقد امور مملكت قولنده اولدى وقاضى
القضاتى نظام الدين الحسينى مع جهله خوش طبع وزكى وسفر ايرانده
ملازم صحبتى ايردى * احمد شاه افغانى كا حسن سلوك واظهار محبت وخوش
آمد قلور ايردى اخير عمرنده زيارت غجدوان دن رجوعنده بر درويش

ترجمة رحيم خان

اوشبو

اوشبو بیتی اوقوب * شعر * دود مشعل بیش بیش وآه مظلومان زبس * کبرودار اهل دنیـا پنج روزی بیش نیست * رحیم خان تمام ایدب زیاده سیله متالم اولوب یـوم الجمعه اون دورتنچی رجب سـ١١٧٢ـنة اثنتین وسبعین بعد الف ومائة وفات وباب مزار خارجنده ابوبکر طرخان مرقدی جوارنده مدفون اولدی ولادتی سـ١١٢٧ـنة سبع وعشرین بعـد الف ومائة وعمری قرق بش سنه وحکومتی اون ایکی سنه ایدی غایت ظالم وجبارلق برله معروف در نماز وروزه برله کوب اشی اولمغان کفارتندن خدمتنك اولان وکلاسی ننك برینه خطاب قلوب قلوم سنی ازاد قلدم دیمکله اکتفـاء ایدر ایکان حضورنده بعض رجالی ننك لباسی اراسنه کروب نچه کره چیان تکرار چاقسه دار رحیم خان خوفنـدن چـرایون صتوب روی جبیندن باشقه هیچ حرکت قلمای رحیم خان موندە اضطراب بـول یا غیر برحال اولمق کرك دیب استعانا برخدمته بیورب حضورندن چقمق بـرله چیشنوب چایان نی اولدرمش بوحالی ننك خبری رحیم خانه ایرشد کده تفاخر ومباهات قلوب * شعر * این جای جای ست * مقام دم زدن جبرئیـل نیست * دیدکی افواه ناسده مذکور *

* ثم حیدە لابنته فاضل خان بن نربوته بیك بن بدل بیك بن حکیم اتالیق * دانیال بحسب الاسم برنچه کون خان قلسادا بعد ایام والد ینی صحبتنده نسف کا یبارب اقطاع وتانخواهلر تعین قلدی رحیم خان ننك عمزاده سی ننك اوغلی وفرزندن توقب حیدی ایدی * ثم عم جده الامیر دانیال بن خدایار بن خدایقلی برنچه وقت حاکم نسف وامیر الامراء ماوراء النهر وسـ١١٥٩ـنة تسع وخمسین بعد الف ومائة نادرشاه طرفندن امارة کرمینه نی دخی حائز اولوب فی حدود سـ١١٩٢ـنة اثنتین وتسعین بعد الف ومائة وفات وجوار نقشبندده مدفون اولدی عصرنده قوشبیکی وقاضی نظام الدین خلق غه ظلم ایدب فواحش ظاهر وارتکاب مناهی ازحد فزون حتی پادشاه حضورنه غلیان برله بارورلر ایدی قواش بازارلارده ومجامع ناس ده جـاری وامیر دانیال منع دن عاجز ایدی تاکه شاه مراد برکون خفیة والدنه عرض قلدی کم مملکت وحواصل همه قوشبیکی تصرفنده برمحتاج بوکارده نه تدبیر وعلاج ایده سزدیو دانیال من هم بواشنی

فهم ایده من لکن چاره سندن عاجز من دیدی شاه مراد علاجنی مین بلور
من دیب خواقندن ایلچی کیلدکده بربهانه برله قوشبیکی نی طلب قلوب
عرض طریق خلوتخانه ده طیار اولان جلادلار اوتکون پچاقلار برله قارننی
یارب قتل ایتدیلار بو واقعه دن بر سنه انقضاسی بعدنده قاضی نظام الدین
نی دخی شول قلدی حدود سنة تسعین ده بولمق کرك شاه مراد ودانیال نینك
قاضی غه دخی برکینه لاری بار ایدی بر وقت دانیال شاه مرادننك حمال لق
قلدق ایامنده قاضی غه اوغلندن شکایت قلب قاضی الحمدلله نچه برشد وصاحب
فراست اوغلنکزوار بوایسه ملکنکا بدنام وناموس شکن بو دیوانه نی ناقص
قلسانکز هیچ استدلاله یوق دیدی بوسوزدن دانیال متالم وشاهمراد اطلاع ایدب
کینه دار اولدی قاضی هم خائف ودانیال غه تضرع والتجا ایدب شاهمراد دن
احتراز قلور ایدی * معصوم ومحمود وعمر وفضل وسلطانمراد ورستم وکنج علی
ویعقوب وتوقتمش ودرویش ورجب علی نام اون بر اوغلی قالدی *

الامیر معصوم بن الامیر دانیال

* ثم ابنه الامیر معصوم المعروف بشاهمراد بی * والدی نینك وصیتی برله حکمدار
بخارا اولدی صوفی طلعت ودرویش صورت ایدی شیخ صفر نام ذات غه مرید
اولدی شیخ سن ظالم وظالم زاده سن نچوك ریاضت وخدمت مشایخ کا طاقت
ایدرسن دیب شاه مراد قسم باستقامت قلوب نظر خلقده خوار وذلیل حمالق
قلور ایدی خلق دیوانه کمان ایدردی والدی کرچه منع قلب عیب ایدب
لازم قدر سنکا خزینه دن ویرلور دیسادا قبول ایتمای تمام بر سنه خدمت ایدب
شیخ عندنده مقبول اولدی بعد ذلك امور دولته مداخله ایدب امر بالمعروف
ونهی عن المنکر قلب قوشبیکی وقاضی نی قتل ایتدی بونحالدن برادرلری قلبنه
خوف توشدی والدی بعدنده علی الاستقلال والی ملك بخارا اولدی وزیری
اوتکور صوفی نام ذات قاضی سی میرزا فضیل وشغلدی محمد امین طوبچی
باشی وخواجه صادق قزلار آغاسی نام ذات لر ایدی در سنه بعدنده برادری
توقتمش بی امری برله فریدون نام غلام بوزینه برکیچه پچاق صالوب جاننه
ضرر اولمای توقتمش چارجوی غه منفی وفریدون مصلوب اولدی مروشاه جان
حاکمی بیرمعلی خان وخواقند حکمدارلاری برلان دانیال بی آرالری مصالحه
ایدی بیرمعلی نی فرزند وبیرم علی پدر خطاب قلور ایدی وفاتی بعدنده

بیت
اوازدهل شنیدن ازدور خوش است *

هدایاسی

ثناباسی برله تعزیه نامه یازدی ومروده ختم قرآن قلدردی وفقراغه آش
بیردی اما شاهمرادغه هم اشنالق ومحبت دعوی سنده اولسا هم شاهمراد همیشه
سوء قصد قلب مرونی ضبط فکرنده ایدی بیرمعلی ننك والدی قاجار طائفه سندن
والده سی ترکمانیه سالور قبیله سندن ایدی جمله سواریسی برمنکده بش یوزگا
واصل اولور ایدی شاهمراد بقصد مرو آلتی منك عسکری برله چارجوی گا
واردی برکیچه ده بخاراغه رجوع ایتدکنی جاسوس بیرمعلی گا بیان ایتدی
شاهمراد بی عسکرندن منك آتلی چپاول قالدرلرنده بیرمعلی یوز ایللی آتلی
عسکری برله چقب قرا خواجه نی اسیر وقتل ایتدی اما شاهمراد بی اخشام
نمازنی بخارادا اداقلب بلا مکث چقوب رسم یوللر وسرعت ایدب حوالی مروگا
واصل اولدی ودورت منك عسکرنی برعمیق جای گا پنهان قلدی بیرمعلی نی
والده سی کوردکی توشبنه بناء منع وقراخواجه نی اسیر ایدب اول من ستون بخارا
وداماد شاهمراد بی من دیب شاهمراد بی ننك تزویر وتلبیس امرنی کما هو
الواقع ایتسادا قبول قلمادی ناکاه شاهمراد عسکری کمین دن چقب بیرمعلی
نی احاطه قلب قتل ایدب جثه سنی والده سینه وبرب باشی بخاراده داردا
آصلغان توردی بو واقعه سنـــة الف ومائتین ده روی بیردی وکریم خان
بن بیرمعلی قائم مقام والدی اولدی بعد مدة اهل مرو طلبی برله برادری
حسین خان اولب کریم خان مشهده واردی مرونك حصاری متین وخندقی
عمیق ایدی بلد مرودن اون ایکی فرسخ مسافه ده دریاسنده سلطان سنجر سلجوقی
یاسی قیر وقورغاشون برله استحکام ویرلش بندی وآنی محافظه اوچون محکم
قلعه سی وآنده برمحافظ قایم اولور ایدی ناکاه اول محافظ حسین خاندن دلگیر
اولوب شاهمراد بی گا خبر قلدی واول دورت منك کشی یباروب تسلیم قلعهء
سربند وبعده بندنی خراب ایدب مرودن صو منقطع اولدی زراعت اولمادی
قحط روی بیردی وحسین خان کابل گا تیمور شاه غه ایلچی یباردی تیمور شاه
محافظت مرو اوچون لشکری خان تحت ریاستنده بش منك عسکر یباردی وغلهء
لازم مرونی هرات دن نقل ایتماکه امر ایتدی وبو حالتدن شاهمراد بی سکوت
ایتدی بعد ذلك اتفاقا حسین خان ولشکری آراسنده کدورت حاصل اولوب
لشکری خان عسکری برله رجوع وهرات گا مرودن اون ایکی منك خانه وار خلق نی

نقل قلدی بو سبب برله تیمور شاه علاقه‌سی قالدق شاهمراد بی‌کا زور فرصت اولدی وحسین خان برادری کریم خان‌ننك بخاراغه وارمقنی ایشدب بخاراغه واردی وشاهمراد اکراه قلب اهل عیالنه بخاراغه کوچماکه امر ایدب مکتوب یازدردی وخفیة مروکا بش منك کشی یباردی بو عسکر حسین خان اهل عیالی چقدقنك مروکا کرب بامر شاه مراد بی اهل مروا عیالندن بش منك کشی‌نی بخاراغه نقل قلدیلار بعد مدة دخی برنیچه منك آدم کوچرب مجموعی اون یدی منك کا ایرشدی همه‌سی بخارادا قالدی‌لار آنلر سببلی بخاراده بعض نوبنیاد هنرلر وصناعتلر اختراع قلندی مروده فقط اوچ منك خانه‌وار قالدی منك خانه اهل سنت وایکی منك خانه شیعه‌دن وشاه مراد مروکا برادری عمر بی وفضل بی‌لرنی حاکم قلدی اهل مروانلارنی اخراج قلدق بعدنده بش منك آدم برله محمد امین بی‌نی یبارب بدل میرزانی حاکم قلدی بعد سنة اوغلی دین نصر بیك‌نی قویدی وحسین خان بخارادن قاچب کیتوب فتح علی شاه حضورنه طهرانغه واردی * تیمور شاه بن احمد شاه الکابلی شاه مراد بی‌ننك دسیسه کارلق ایله اهل مرونی تارمار قلوب وشهر بی عدیل ومند اثر قدیم‌نی بیله خراب واظهار سوء ادب قلدقندن غیرتکا کیلوب یوز ایللی منك عسکر برله بخارانی قصد قلوب شاه مراد بی‌دن انتقام نیتی برله بلخ‌کا کیلدی وشاه مراد واهل بخارا عظیم خوف‌کا توشدی واوتوز منك عسکر مهیا قلب ساحل جیحونده قرار قلب تیمور شاه‌غه خوشامد واظهار طاعت قلماق طریقنی آلوب مشاوره وتدبیر ایله قاضی ابو النصر خواجه‌نی برنیچه نفر برله قاضی فیض الله الدولتشاهی حضورنه یباردی اول ایسه تیمور شاه‌ننك صاحب مشورت ومن له الامر ومقبول القول ونافذ الکلامی ایدی قاضی تیمور شاه‌ننك رأینی بو محاربه‌دن صرف قلدی وصاح ایلاب رجوع ایتدی دین دار ومحب العلماء ایدی * بو حادثه‌دن برسنه بعد وفات اولدی * اهل بخارا خواص وعوام‌ننك جمهوری شاه مراد بی اوچ منك عسکر برله نهر جیحون ساحلنه نزول ایدب تیمور شاه‌دن برآی مدت اذن آلوب هرکون روزانه عسکرنی خراسان طرفنه نقل وخیمه‌لرنی نصب ایتدرب وکیچه‌سی بخارا طرفنه خفیة نقل ایله اون بش کون بو حال اوزره منقضی اولوب تیمور شاه آلدانوب شاه مرادننك عسکری بی حساب کوب ایمش دیب خوف

قلب

خرابات ورندلك هرزه وهذيان كلماتنه دينور عموم ونابع ما يقلمس كبى تبيان

قلب قايتب كيتدی ديوداُب لرنچه خرافات سوزلی لار * لكن قاضی ابوسعيد السمرقندی مرحوم بوواقعه ده امير شاهمراد غاية خوف ورعب كا توشب سيد شمس الدين بن مير شاه البلخی نی رسول قلب اظهار ذلت وخضوع وخشوع وبذل طاعت ايله ماجری سندن وسوء صنيعه ندن استعفاء وعلماء سندن استشفاع قلدی بوسببلر برله عزادم تيمور شاه متحل بولوب بلادنه رجوع ايتدی دير ايدی * وبوكلامی هرقايو موثوق النقل ناقللر كلامنه وطبيعت احواله دخی موافق در * تيمور شاه وفاتی بعدنده اولادی آراسنده مخالفت واقع اولب اوغلی محمود شاه ملكندن چقب منهزما طهران ده فتحعلی شاه غه واردی واندن احترام واكرام كامل كوروب معاونتی برله هرات غه كيلوب مرة اخری منهزم اولوب رجوعنده كيچه ده يولدن يازب بخارا طرفنه توشوب لاعلاج مروكا كيلوب كروب بخاراغه خبر اولوب شاهمراد بی امری برله بخاراغه كيلوب آق مسجد خيابان محله سنده متمكن وهرروز دورت طلاء بخارا ايوميه ويرلوب سكزآی مدتی مكث بعدنده شاهمراد دن اصلا شفقت ومروت اولماسنی بلوب امداد ومعاونتندن رجاسی منقطع اولوب من ايمدی پادشاه لق دعوی سنی قويدم روسيه وبلاد رومدن مكه كا وارام ديو منك طلا صورادی كوب تردد وتوقف بعدنده انواع وسائل برله اذن ويوز طلا وبرنچه باركش آط بيردی ومحمود بلا توقف بسرعت تام خيوه شهرنه واصل اولوب عناق عوض بی بنفسه استقبال ايدب تمام حرمت برله آلتی طلاء يوميه وعلف وآرپه وميوه لر مقرر قلوب هرروز كندسی محمود حضورنه واروب صحبت ايدب تسلی بيرور ايدی * وشول حال كا مقارن محمود شاه ننك خصی وبرادری زمان شاه وآننك وزيری رحمة الله خانلردن شاه مرادغه سال بسال آلتمش كيسه نقد وعده ايدب شاه محمود طلبنه ايلچی كيلدی شاهمراد حاضر ايللی سواری نی بسرعة تام شاه محمود نی آلوب قايتورغه يباردی لكن اول قبل وصول الرسول مطلع اولوب عجلت ايله مامننه واصل اولدی شاهمراد خيوه كا ايلچی يباردی البته شاهزاده نی بخاراغه يباراسن والاحرب كا حاضر اوله سن عسكری پايان برله اوستونكا وارامن ديو عوض بی اركان دولتنه مشاوره قلوب خوارزم ننك آق سقاللری خصوصا سيد قلی بی شاهزاده بخاراده بروقت مهمان اولوب رخصت برله آندن كيتوب بزكا مهمان اولدی شاه مراد اوزنی صوفی

ومتدين عدايته قايسى شريعت ونى دليل برله مهمانغه جفا وبى حرمت قيلهدر
الحكم لله اكر مملكتمز تمام خراب اولسا هم مهمانمزنى ويرمايمز ديديلار
عناق وغيره كلا تحسبن ايدب جواب باصواب بازديلار * مع انه شاه محمود پادشاه
لق ايامنده والدى بعدنده بر كره فيل ويوز شال كشميرى وايكيچى كره
اون اوچ منك حقه قورغاشين ونچه عدد شال وكليم وايكى دانه غالى القيمة قلج
هديه لار يباروب ايدى مقابله هيچ نرسه مكافات كورمدى ❁ سنة ١٢١١ احدى
عشرة بعد الف ومائتين آغا محمد خان قاجار اخته عسكر برله مشهد مقدسكا
كيلوب تسخير وضبط ايدب حكمدارى نادرشاه سلاله سندن شاهرخ بن
رضاقلى ميرزا بن نادرشاه نى بعقوبت قتل واتباع وخزانهء نادريه نى آلوب
مازندرانغه كتدى اولادى ننك اكثرى هرات طرفينه فرار قيلديلار
آنلارنى محمود شاه بن تيمورشاه اكرام واحترام ايلاب بعدذلك مع اذنه نادر
ميرزا بن شاهرخ ميرزا اولاد واخوان واتباعى برلان كابلگا زمانشاه حضورنه
كيدب ايكى اوغلى امامقلى ميرزا وحيدر ميرزانى يكرمى نفر ملازملرى
برله بخاراغه شاه مرادبى حضورنه يباروب عريضه يازدى وهذه عبارتها * الحمد لله
سر كل عالم مشهورست كه جد ما نادرشاه درحق بخارا بدى نكرد ورعايت نمود
وعفيفهء ابوالفيض خان را بعقد اورد كه يك عفيفه الحال بعقد نكاح شما والدهء امير
حيدر توره مى باشد حق خويشى وقرابت داريم ونيز محمد رحيم خان كه ابن عم
شما بود از دولت شاهنشاهى نادرى صاحب بخت وتخت وملك بخارا شد كه المنة لله
نسلا بعد نسل بجانب شما رسيده ونيز بررأى عالمان ظاهر وهويدا است كه
جدم نادرشاه بعد از تحقيق دين مبين رواج اهل سنت وجماعت را دادند
وطائفهء قزلباشيه را مردود ومنسوخ ساخته بودتا اوبودكه طائفهء مذكوره فرصت
يافته در منزل خبوشان من ممالك كردستان ان شهريار نيك طينت را شهيد
ساخته اند ومايان دايم رعايت اهل سنت وجماعت را داشته ثم والوقت محمد خان
قاجار نابكار مملكت ماراقهرا وجبرا ضبط نمود وپدر اعمى مارا بدرجهء شهادت رسانيد
مايان اوطان ومساكن خودرا گذشته فرار نموده بقرب جوار اهل اسلام اورده يم
الوقت كمينه با برادران عازم كابل شده ايم وقرة العينان قوت باصرهء جهاندارى
امامقلى ميرزا وحيدر ميرزا بمهمانى بخدمت شما فرستاديم اميدكه لطف

ومرحمتلر

ومرحمت را درحق غريبان دريغ ندارند وامداد وعسكر بذل نمايند شايدكه مشهد
را ازدست قاجار اخذ شود هركاه فتح روى دهد سكه وخطبه بنام سامى آنجناب
شود مايان مطيع وداخل منسوبان ومحسوب خواهيم شد والسلام * نادر ميرزا
كامرانشاه بن تيمورشاه حرمتلايقه سى ايله پشاور شهرنينك مسكن ووظيفهٔ كفايه
تعيين قلدى امامقلى ميرزا وحيدر ميرزا سنة ١٢١٢ اثنتى عشرة بعدالف ومائتين
والدى ننك عريضه سى وشاه محمودننك مكتوبى ايله طريق مرودن بخاراغه
متوجه وواصل وشاهمرادبى استقبالنه امر ايلاب حرمت تام قيلوب بخاراغه داخل
اولوب تحت منارده منزل تعيين قلنوب برسنه مكث بعدنده معلوم اولدى كه هيچ
امداد وبهره ومامول حاصل اولماس پس رجوع هرات اوچون اذن طلب قلب
وزيرى اونكور صوفى غه توسل ايدب هزار جهد وسعى بر له مرخص اولوب
محمد امين طوپچى باشى تحت رياستنده مروكا عزم اولديلار لكن شاهمراد خفية طوپچى
باشى غه جيحونده غرق ايدركا امر ايتدى طوپچى شهزاده لرنى منفعتدن
خارج ايسكى قايق غه اولتورتوب آنلار بوخيانتكا مطلع اولدقلارندن ايكى
مشك تابوب دم قلوب قايق غرق اولغانده هزار مشقت ومحنت تارتب مشكلار
بر له ساحل نجاتكا چقسالادا طوپچى باشى آنلارنى چارجوى قلعه سنه قويوب
صورت حالنى اعلام قلدى شاهمرادبى ايلبارس خان خوارزمى نبيره سى قزاق
توره سنى حاضر قلوب نادر شاه سننك جدلارنى قتل قلغان ايدى سن چارجوى
كابارب آننك نبيره لرندن قصاص قل آننك اسبابنى سنكا انعام قلدم ديدى قزاق
توره سى چارجوى كا واروب حاكم جويبار الله قلى بيك قولندن شاهزاده لرنى آلوب
انواع عقوبت بر له هر ايكسنى زار قلب قتل ايتدى شاهمرادبى ننك بو امرى غايت
قبيح چركن اولدغندن غيرلر نظرنده شيله تورسون كه علماء بلادى ننك
رنجيده خاطرلكلارينه سبب وباعث ملامت اولدى * شاهمرادبى سنة ١٢١٥ خمس
عشرة بعدالف ومائتين جمعه كيچه سنلا رجب اون اوچنده آلتمش اوچ ياشنده وفات
ودفن ايدلماى اوچ كون تورب اوغلى امير حيدر قارشى دن كيلوب جنازه سنى اوقوب
دوشنبه كون كيچ داخل شهرده دفن ايدلدى اوچ اوغلى دين نصربى والى
مرو وحسين بى والى سمرقند ايردى * شاهمرادبى بحسب ظاهر زياده صوفى
ومتورع ملهپوش وداخل سلوك ومروج شرع طعامى كم يدى بر له بچاق قنى

سی تکب صانب حاصل ایتدکی کسبندن ایدی وبخاراده اولان مدرسه‌لرننك
اوقافنی جاری قلوب اهل علم کا حرمت واکرام ایلدی وکندسی دخی برکیچرك
مدرسه بناء ایدب کلاباداور امنده مدرسهء امیر دیمکله معروف بازار خواجه نام
محله‌ده محمد امین طوبچی باشی دخی برمدرسه بناء قلدی * الوقت حقنده عامهء
اهل بخارانـنك اعتقادی غایت عظیم وآنلار عندنده بلاشك ولی مجددمائه لکن
شیخ الوقت ایشان خلیفه نیازقل الترکمانی الخانجی کندسنه مخصوص حاضر
ایدلان طعامنی هم اکل ایتماس ایدکان ملا هدایة الله العلانانی نقلنه بناء قاضی
تورسون باقی بن عبد الرحیم البخاری جیبرلردن طنابانه آلیق بدعتنی احداث
قلدی ظالم دیر ایکان وقاضی ابوسعید السمرقندی نقلنه ایشان موسی خان
بن عیسی الدهبیدی بروقت اصحابی برله بر بر کاوار دقنده آرتنده شاهمراد
بی ارکان دولتی برله کیلوب یتدکنده باشنه جبه سنی کوتارب برکانوب یوزنی
جدار طرفنه قویوب قالغان سببنی اتباعی سوءال قلدقده ظالم منی کورماسون
هم کوزم یوزینه توشماسون دیدم دیو جواب ویردی بعض ظرفاء دخی * ظالم مرد *
لفظنی وفاتنه تاریخ قلمش * مذکور قاضی ابوسعید اعتقادنده آننك اولاد رسول
الله دن سید نظام الدین قاضی نی قتل ایتماسنده مصیب دکل ایدی وسائر افعال
ومعاملاتی دخی سیئت ایتدی *

ترجمة الامير حيدر

* ثم ابنه الامیر حیدر * والدی ننك جنازه سنی قلدق بعدنده عرکه کاکرب
تخت کا اولتورب رسم بیعت اجرا قلدی والدی ننك اواخر عمرنده ارالرنده
کدورت واقع اولوب والی قرشی قلب ایدی اوتکور صوفی دلالتی برله ولی
عهد قلدی تسلیم روح قلدقی بعدنده اوتکور صوفی وخواجه صادق قزلار آغاسی
جمیع وکلای قید قلب مبت نی عرکده محافظت قلوب قارشی غه امیر حیدر کا
خبر یبار دیلار صباح یوم جمعه اهالی شهر کامال معلوم اولوب عمر بی ومحمود بی وفضل
بی مسلح جمعیت لری برله ریکستانغه کیلوب عمر بی قبل الجمعه عرککا هجوم
ایتساده محمد امین طوبچی باشی وقاضی فضیل مجتمع اولان خلق غه حضرت امیر
عاصی لرنی تاراج قلورغه بیور ادر دیب تحریب عمر بی ننك یورطی واسبابی
تاراج غه اوزی اوباشلاردن منهزم اولوب میانکال طرفنه کیتدی امیر حیدر اوتکور
صوفی نی قوش بیکی لکنده برقرار ایدب اوغلی حکیم بی نی والی قرشی قلدی

عمر وفضل ومحمود بی‌لر و کیاو خواجه والی کرمینه ایدی اتفاق ایله پنجشنبه
وکته قورغان نام قلعه‌لرنی ضبط ایدب عاصی اولدی‌لر حکمدار شهرسبز نیاز
علی بیك دخی آنلره موافقت قلدی امیر حیدر انلار اوستونه باردقده
قاچوب کیاو خواجه شهرسبزکا محمود بی خواقندکا کیتدیلار وعمر وفضل بی‌لر مع
اولاد واتباع مقبوض ومقتول اولدیلار بعد ذلك حسین بی ننك شهرسبزی
وخواقندی برله اتفاق خبری شایع اولوب مقبوضا بخاراغه کیتورولوب انکار
وقسم ایدب برنچه نفر خدمه سی مقتول اولوب کندسنه ترحم قلب کوشه‌نشین
لك برله بومیه قرار قلوب جاینه دولت قوشبیکی‌نی والی سمرقند قلدی شول
اثناده حاجی حسین خان اولادنی برادری وکریم خان ومهدی خان وبرادر بیر
علی ارسلان بیك‌نی مع اتباعهم باب امام خارجنده قوی کبك ذبح وخاتون وصبی
مالارنی کندسی‌ننك عسکریه لرینه عطا قلدی وحالانکه آنلارننك هیچ
کناهسی معلوم اولمادی برادری دین نصر بی‌نی طلب قلوب کیلوب بحرمت
وعزت قایتوب کیتدی ایکنچی کره دعوت ایتدکنده سوء قصدندن خوف ایدب
براز مدافعه بعدنده اعیان اهل مرودن برجماعه برلان مشهدکا محمد ولی میرزا
حضورنه واردی سنة ١٢٣٣ ثلاث وثلاثین کاقدر مشهدده قرار تابوب محمد ولی میرزا
والدی فتحعلی شاه کا اعلام ایدب هر سنه برکره حضورنه طهرانغه وارر ایردی
سنة ١٢٤٥ خمس واربعین اسلامبولغه وسنة ١٢٤٦ ست واربعین مسکوبکا واردی
وفی حدود سنة ١٢٥٠ خمسین بطربورخده وفات اولدی شجاع وشمشیرزن
وتیرانداز ایدی امیر حیدر سنة ١٢١٩ تسع عشرة اوراتبه کا واردی صاحب
بی حد ایاسی برلا استقبال قلدی بعد ذلك تزویر قلب بر شخص کا خوندار
ایتب ساخته بهانه برله قتل ایدب شهرنی ضبط قیلوب قابل بك دن اونکور صوفی‌نی آنك
والی قلدی خلق بو اهلندن رنجیده خاطر اولدی وشول سنه میر علاء الدین نام
ذات‌نی مسکوب کا ایلچی یباردی وسنة ١٢٢١ احدی وعشرین حکمدار
خوارزم ایلتوذر خان اطراف بخارانی غارت قلوب ایللی منك قوی وبرنچه منك
توا آلوب کیتدی ومرة اخری دخی کیلدی بخاراده شورش وپریشانلق پیدا
بولدی امیر حیدر خوارزم اوستونه اوتوز منك عسکر یباردی وایلتوذر
اون ایکی منك عسکر برله نهر جیحوندن بخارا طرفنه عبور قلدی ولکن بخاری لار

کیلوب یتدکده اعتبار قلمای مهیاوطیلر اولمادغندن خلق سراسیمه بولوب
ایلتوزر خان قایق غه کرب مونی کورب همه‌سی اول قایقغه هجوم قلوب
قایق باتوب همه‌هلاك بولوب سو استونی قرابورك قابلاغان بوواقعه‌ده ایلتوزر
خان کندسی واهل بیتندن حسن مرادبك وجان مرادبك تلف اولوب اولوغ
برادری قطلغ مرادبك وسائر اعیان اسیر اولدی بر هفته مدتی بعدنده ایمان
مغلظه برله قطلغ مرادنی خناق ووالی خوارزم قلوب یباردی اما اهل خوارزم
راضی اولمای برادری محمد رحیم‌نی خان قلدی‌لر قطلغ مراد امیر حیدرکا مکتوب
یازدی من عهدمده ثابت ویمینم‌ده برقرار ولکن ارکان دولت وفقراء وعلماء
وصلحاء واهل مملکت برادرم محمد رحیم‌کا بیعت بیروب زرودمدن مقدم خان ایتمش
لر منم دخلم واعتبارم دخی هلاجم یوق‌دن راضی اولدم بوواقعه بعدنده امیر حیدرننك
مبالغه برله مباهات وتفاخر قلوب سلطان محمود بن عبد الحمید العثمانی کا یازدغی عریضه
سندن بر نسخه نقل قلوب آلغان ایدك حاضر مفقود اولدی * شاه‌محمود بن تیمور شاه
برادرلرینه غلبه قلوب کابل‌ده پادشاه اولدقنده زمانشاه اعمی که فاضل وعاقل
ومصاحب علما ایدی برادری محمود شاه‌ننك معقول کلامنی قبول ایدب انقیاد
وطاعتنه داخل اولدی محمود شاه کمال احسان ورعایه وتمام حرمت برله وظیفهٔ یومیه
تعیین وهرمقصد نی مجری قلور بولدی بعد ذلك مع الاذن سنة ١٢٢١ احدی
وثلاثین بعد الالف ومائتین حرم واولادی وخدم واتباعی وفیللری برله بلخ کا
شاهمردان زیارتنه کیلدی حکمدار بلخ قلج علی خان استقبال قلوب عزت
واحترام برله مهمان نوازلك قلدی یکرمی کون مدتی مکث بعدنده امیر حیدر
دعوت قلب بخاراغه کیلدی امیر آنی احترام واعزاز ایلان ایکی یوز طلا شهریه
تعیین وکیچه‌ده بنفسه حضورنه وارب تسلی قلدی شاهزاده‌ننك اون دورت یاشندا قزی
وار ایدی آنی امیر سورادی وشهزاده عذر کورساتدی بالاخیره امیر قزغه کبا ولازم من
دن اولی قزنکاد امادقاید ابالغه خاتون‌نی شهر بشهر آلوب یورمك موافق شرع دکل ودخی
بلخ‌نی ضبط قلوب سنکا ویرر من دیدی شاه‌زمان امیرننك قهرا آلماقنی فهم ایدب
خام طمع بلخ وکام تلخ برله قضاغه راضی بولوب قزنی عقد قلدی امیر یکرمی منك
طلاء بخاری الضرب ثمن برله قزغه لباس وانواع اسباب مهیا قلدی اما قزلباس
لرنی کیمای واسباب برله عمل قلمای کندسی ننك لباس واسباب
مرصع ومجوهرلرنی چقاردی مونی کورب اهل بخارانك عقلی خیره ونظری تیره

ویران اولدی شاه زمان برنچه وقت بخارادا تورب کوردی * اواز دهل شنیدن از دور خوش است * مضمونیچه هیچ بر مدد واعانت وبهبود ور عایت یوق مأیوس اولوب هراته رجوع قلدی * امیر حیدر ننك اواخر عهدنده محمد رحیم خان الخوارزمی وشهر سبزی وخطای وقبچاق طائفه لری امیر حیدر علیه سنه اتفاق ایدب محاربه واقع اولوب زور اضطراب وتشویش وخوف کانوشوب بالاخیره دفع قلب تسلی تابلغنده کوب تورمای عمری منقضی اولوب یوم چهارشنبه ثالث شهر ربیع الاول سنة ١٢٤٢ اثنتین واربعین بعد الالف ومائتین وفات وجنازه سنی قاضی ابو الحسن بن عصام اداء قلب وزیری حکیم قوشبیکی بناء ایتدکی مدرسهٔ عالیه دیمکله معروف مدرسه جنبنده بر حجره ده مدفون اولدی * والده سی شمس ماه بنت ابی الفیض خان رحیم خان دن قالدق بعدنده شاه مرادبی تزوج قلغان ایدی * وعن هذا اوائل دولتنده استعمال ایتدکی خاتمی (شعر) نسل چنکز آل پیغمبر عزیز مصرجاه * وارث معصوم غازی میر حیدر پادشاه * خاتم دیکری (شعر) از بعد ابی الفیض خان شهید * شه تخت شاهی بحیدر رسید * بیت لر یله مسجع ایدی * بناء علی هذا دعوی سیادت وسلالهٔ چنکزیت برله ابو الغازی خان خطبه وسکه سنی قطع ایله کند اسمنه قلدی * احیانا جمعه لرده امام اولدقنده بالغرض اللهم ارحم الامیر الکبیر المرحوم دیو والدینه دعاء قلور ایردی ایشان خلیفه نیاز قلی بن بالته صوفی الترکمانی ننك جنازه سنه حاضر اولوب وعلی الخصوص قائم مقام سجاده سی خلیفه بازار المیانکالی وفاتنده جنازه سنه حاضر وسر خاکنده سورهٔ ملك اوقدی حسین خان وعمر خان وعبد الله خان ونصر الله بهادر خان وزبیر خان وجهانکیر خان نامنده اوغل لری قالدی اما آنلاردن ناراضی وارالرنده کدورت ووحشت کامل ایدی والدی ایامنده قرشی والی سی ایکان ملا میرك جان النسفی دن تمام علم قلب بخاراده ملا فخر الدین بن ابراهیم القزانی دن اخذ قراءت ایلدی وحافظ قران اولدی دیو دخی افواه عوامده مذکور اولدی کرچه نطاق ملك ودولتی ضیق وقاصر وقوت تسلط واقتداری ضعیف وفاتر اولساده امورنی خلفاء عباسیه اسلوبنده خصوصا هارون الرشیده تقلید ایدر ایدی سلطان محمود بن عبد الحمید العثمانی نی خلیفه بلوب اظهار طاعت قلور ایدی خاتونلار برله معاشره سی کوب هر مسموعی اولدغی قزلارنی آلوب برکیچه قونوب

طلاق ایدر ایدی حتی شاهزمان الکابلی ووالی حصار سید بی ووالی شهر سبز
صادق بی وسائر اکابر واعیان بلادنه بیله معامله‌لاری کوب اولدی واهل
علم وطلبه‌کا محبت وصحبت وآنلارغه زکوة ویروب اختلاط ایلاب درس ایتما کا
رغبت قلوب کندسرایننده برنچه کونلارده طلبة العلم کا درس ایتمک
وانلار برله مجالسه وکتاب خاناق قلمق برله شغل‌لنور ایدی تقرب وترقی طلبنده
ظرفاوار کیادن مثل مخدوم قاضی غنی دیمکله معروف ملاعبد العزیز بن عبد الغنی
وملاحاجی بای بن صفر الخجندی ومؤمن خواجه الوابکندی وملاحسن الدین بن
بشیر التونتاری وملاعبد الغفار بن سعید الشردانی امثالی ذاتلر حضورنده
درس خان اولوب استماع قلیب خلق کثیر جمع ایدب علم وفضل برلان
مشهور اولدی * ملا هدایة الله العلانسانی نقاینه بناء دراستی واهی وبحسب
الصورة طالبه کندلری آغزندن چقدغی برجمله سوزنی آلوب بسط وتفصیل
وبحث وجوابنی تکثیر ایله مناظره ومجادله قلور ایدی‌لر * وبخارا مدرس
لرندن ملا فضل حسن عشور الغجدوانی ننک امیر حضورنده درس اوقوچی
لرننک عبارت خان قاری‌لری حواشی عقاید نسفیهٔ خیالی‌ننک عباره سنی ملا
عبد الحکیم اللاهوری فهمنچه وحمل الحدث علی المحدث بالذات مالایساعده
کلام الشارح دیو هر ایکی محدث نی بکسر اوقوب امیر تخطیه قلغاچ حسن بن
محمدشاه الفناری فهمنچه فتح برله اوقوب دخی تخطیه قلوب قاری نه روشده
اوقومقنی سؤال ایتدکنده اول بالفتح وثانی بالکسر یا بالعکس دیوشویله
اوقوب معنی داد قلوب درسنی قرار ویرمش وسائر دروسی دخی بوقبیلدن
ایردی دیونقلی غیر مرة مسموعمز اولدی کندیسی بر کچرک مدرسه
بناء ایدب مدرسهٔ امیر وعالیچه دیو معروف وتجاردن سنة عشرین بعد مائتین
والف حدودنده ملا تورسنجان نام ذات بر الوغ مدرسه بناءسنه شروع ایتدکنده
وفات وامیرنی وصی قلب تمامی والدمزننک اوائل قدومنه مصادف اولوب
مذکور مدرسه‌دن امیر بر طرف حجره ویروب معرفت پید اقلب مجلسنده دیوان حافظ
وسعدی ونوایی وفضولی امثالی ترکی وفارسی کتاب‌لرندن برنچه ظرفا برله مذاکرهٔ علم
وکتاب خاناق ایلاب مقبول ومقرب لکندن تزویج وحولی دار ایدب مدرس
قلمقنی عرض ایتسه‌دا والدینی رضاسی اولمادغندن بالاستیذان مسکن مألوفنه
رجوع ایلدی امامان بعض اعانت‌لرینه مظهر اولدی وبو بلاده رجوع بعد ثلثه دخی

بوقلاب بر بخشی بنارس چپان یباریب والدمز بارچی قریه سنده ایکان سنة ١٢٣٢
تسلیم ایدلدی اول وقت قزان علماسندن ملا عبد الغفار بن سعید الشردانی
وبرادری ملا عبد الستار اخوندلرغه ینه بر رجامه یباردی قرغالی علماسنه قزان
ولایتنده ملا فخر الدین بن عبد الرحمن البختیاری غه اقصر لیالده وجوب عشا
فتوی سی برله مکتوب یازدی والد ماجدمز مرحوم حقنده مدح وثنا سیله دعاء خیر قلور
ایردی دخی اوچ نرسه کا برسی کباو خواجه نی قتل ایتدکنه وملا ابو النصر
القرصاوی وعالم خان الخوافندی سرعسکری رجب قرجه نی قتل ایتمادکینه
ندامت قلامن دیدکنی نقل قلور ایدی قاضی کلان مولوی بعد زمان من وفاته امیر
سعید تعبیر ایله بلادنده بو اسم برله دخی مذکور اولوب بعض خطیبلر اللهم ارحم
الامیر الکبیر المعصوم والامیر السعید المرحوم دیو خطبهٔ جمعه ده ذکر ایده لر

ترجمة الامير حسين بن الامير حيدر

* ثم ابنه الامير حسين * اکبر اولادی والده سی جهتندن سید جویباری
خوجه لرغه نسب ایردی امیر حیدر وفاتی بعدنده حکیم قوشبیکی بهادر خانغه
محبت ایله قرشی غه یباریب کتمان قلسه دا امیر حسین بخاراده حاضر تختکا
جلوس ایله پادشاه اولدی بهادر خان قریب کیلدک بعدنده مأیوسا علی
الانکسار رجوع قلدی ولکن امیر حسین ننک مدتی آز بولوب مسموما وفات
اولدی بو خصوصده حکیم قوشبیکی متهمدر امیر حسین شجاع وصاحب همت
وغایت سخی وزکی الطبع وفاضل وعاقل وفهیم وسیاح دوست ومسافر نواز
ورعیت پرور وجماع الکتب ایدی والدی ایامنده بر مدت والی کرمینه ووالی
سمرقند اولدی خفیة خیرات کثیرة وعطایای وفیره بذل ایدر ایدی حتی
میرزا عبد الکریم بن اسماعیل البخاری نقلنه بناء بش یوز طلا ومنک طلاء
بخاری الضرب ادنی آدمی کا عطاء قلور ایدی ولهذا والدی غیر راضی اولوب
نظرندن توشوروب والی کرمینه قلوب اون منک دینار واردانی کفایه قلماس ایدی
علاوة علی ذلك علی رغمه بهادر خان غه اظهار محبت وترجیح ایلاب بخارا دا کند سینک
نیابت نی تفویض قلدی * امیر حسین ملا حسن الدین بن بشیر القونتاری
وملا حسین بن محمد القرغالی وغیر کثیرلر نقلنه بناء اخلاق حمیده وافعال سدیده
واوصاف جمیله وصاحب ذهن سلیم ورای مستقیم ایدی * اما مرحوم قاضی
ابو سعید السمرقندی سخیف الرای نشوءمند ومضطرب الافعال وجبان وسیء

التدبير غير خليق للملك ايدى حتى اوزبك لرننك سمرقندنى محاصره قلدق لرنده خوف قلب من غير مدافعة ولاقتال قاچماقنى اراده قلدقنده من صاقلاب قالدم دبر ايدى * والله اعلم بالصواب مدتى تقريبا ايكى يارم آى بعدنده اوشبو سنة ١٢٤٢ اثنتين واربعين يكرمنچى جمادى الاولى بخارادا وفات اولدى

ترجمة الامير عمر

* ثم اخوه الامير عمر * برادرى ايامنده كرمينه والى سى ايدى امير حسين حياتندن مايوس اولغاچ بهادر خان استبلا سبيله اهل اولاد واخوان لرنى تماما هلاك قلور خوفندن عمر خان نى دعوت قلب بهادر خان وحكيم بى رغمينه بخاراننك خارجنده قريب ده ساكن اولماغه امر ايتدى امير حسين ننك تسليم روح قلدقى بعدنده شهركا داخل وجالس تخت ولابس تاج اولدى اما ملكده قدمى ثابت اولمادى دائما شرب خمر ولهو ولعب كا مداوم وملازم حفظ ملك ودولت نى برده اعتبار والتفاتنه آلماى بهادر خان نسفدن چقب سمرقندكا داخل اولوب جمع عظيم نى ايارتب كيلوب بخارانى محاصره قلدى شول وقتده هم ترك ايتماى سكران حتى ملانعيم بن نياز قلى التركمانى نقلنه بناء نهار شهر رمضانده بركون محاربه نى كورر كاچقدقنده دخى سكران ايكان * حكيم قوشبيكى دسيسه سى برله شهرننك برقابقاسى آچلوب بهادر خان بخاراغه داخل اولوب ـ امير عمر بعض امهاتى خانه سنه اختفاء قلوب نقيب شفاعتى برله قتل اولنماى خواجه جان ديمكله معروف قاضى محمد شريف بن عطاء الله خواجه بر آطغه مرادنى آرتنه آتلاندرب عركدن چقدقنده عوام لباس واسبابنى غارت قلب يالغوز سراويلى قالدى ايكى كون بعدننك چقرب كيتوب هراتغه وارب كامرانشاه بن محمود شاه حضورننك تورب برمدت بعدننك اذن آلوب فرغانه دار الملكى خواقندغه كيلوب محمد على خان حضورننك سنة ١٢٤٥ خمس واربعين بعد الالف ومائتين وبامرضى برله وفات وتابوتنى بخاراغه كيتورلوب مزار شريفده جدى دانيال بى جنبننك مدفون اولدى فقط بر صغير بالاسى قالوب آزوقت بعدننك اول دخى وفات اولدى * ملا ميرزا صالح بن نذر الخجندى غه امير نصر الله پادشاه سنى جنازه اوقوب دفن ايتسون ديو بيلردكى افواه الناس ده مذكور * ملا ميرزا صالح بخارا محاصره سى ايامننك امير عمر طرفندن فتوى تورلدكن باغى ومفسد وعاصى

بلكه

بلکه کافر دیب امیر نصر الله علیه سنه مهری باصوب امضا ایتینلرجمله سندن اولدوغی اوچون برسرزنش وتحقیر واستخفافی در والاجنازه ادا قلنغان چروب فرسوده اولغان میتکا جنازه نه لازم ❊

ترجمة الامير نصر الله بن الامير حيدر

❊ ثم اخوه الامیر نصر الله بهادر خان ❊ والده‌سی امیر حیدرننك صاحب جمال وفراست جاریهٔ محبوبه‌سی ایدی امیر حسین رغمنه بهادرخانغه اظهار محبت ایدوب بخارادا نائبی قلدی بخاراده پادشاه اولدق بعدنده برادر واقاربنی تمام یتوردی زبیروجهانکیر توره‌لرننك والده‌لری جویباری خواجه‌لردن ایدی آنلرنی چارجوی طرفنه یباروب اعدام قلدی واکابر دولت دن حکیم قوشبیکی وعصمة الله بیك وعباض بك کبی نیچه اشخاصنی قتل واموالرنی غارت ایتدی وسنة[١٢٥٤] اربع وخمسین بعد الف ومائتین حدودنده کابلکا انکلیس استیلاء ایدوب امیردوست محمد خان منهزم ومطرود اولوب بلخ کا کیلوب حکمداری حق عزت وحرمتنی برجاقلوب برنیچه مدت توردق بعدنده امیر نصر الله دعوتی برله اوچ منك کشی رفاقتنده اولاد واتباعی برله بخاراغه کیلدی اوغلی افضل خان جمیل الصورة صبیح الخد ورشیق القدایدی امیرننك رغبتی توشوب صحبتنه آلمق اولوب طلب قاب کشی یباردی امیردوست محمدخان زیاده سیله ناموس وغارلنوب حمیت وغیرة افغانیه سنه اتکا قلوب بیرمدی ایکی آراغه زورکدورت توشدی حتی دوست محمد خان معیتنده اولان اولاد واخوانی واقاربی واتباعی برله عرککا دفعة هجوم قلماقنی قصد ایتدکی افواه ناسده اولدی دوست محمدخان فیل آلوب کیلوب امیرنصر الله غه هدیه قلغان ایدی آنی اوزینه قایطاروب یباردی دوست محمدخان اذن آلوب حج کا کیتامن دیب اتباعی برله خروج ایدوب نهرجیحون غه ایرشدکلرنده امیرا برنیچه آدمنی موءکل قلوب غرق ایتمك قصد سوءنی فهم لاب بزنی هلاك قلمق قصدی بولسه علی روءس الاشهاد شهری ننك اچنده اولدرسون بولای خیانت برله اولدرماسون دیب بخاراغه قایتوب کیلدیلر برنیچه وقت شولای بی قدر وبی اعتبار خاروذلیل بخارادا توروب متضجر اولوب من غیر اذن چقوب کیتوب شهر سبز سرحدینه ایرشدکده امیر نصر الله آرتلارندن عسکر یباروب بر باقچه اچنه کروب محصور اولوب محاربه قلوب هر

ایکی طرفدن اوب کشی اولوب قورلاب دخی آلوب قایتدیلار بعد ذالك
دوست محمدخان زیاده فقیرلنوب یالغوز قالوب محلهء میرکانده میان قادر صاحب
زاده ایشان حضورنده اوقات کذار اولوب بنه اسباب ورفقاسنی مهیا قلوب کیچه
برله شهر قابقاسی یابولودن مقدم خاتونلر لباسنده خفیة چقوب کیتوب شهر
سبزکا واصل اولوب حکمداری خوجم قلبی عزت وحرمتنی بذل ایله تلاکان
جبرنه اوزاتدی * دوست محمد خاننک دولتی قلیچب کابلده پادشاه اولوب
هرات وبلخ وقندهارلرنی اطراف لری برله ضبط ایدوب انکلیس برله
مصالحه ایتدکنده امیر نصر اللهنی خیلا خوف وهراس واندیشه کا قالدردی
* امیر نصر الله دوست محمدخاننک پریشان لغنده عسکر برلان بلخنی قصد
قلوب باروب ضبط ایدب حکمداری صالح خواجه نام ذاتنی قبض واموال
واشیاسنی تاراج ایلاب بخاراغه اسیر قلوب آلوب قایتوب کوب تعذیب
برله تلف ایتدی * سنة ١٢٥٦ ست وخمسین بعد الف ومائتین فرغانه حکمداری
محمد علی خان برله آرالارنده بشاغر نام قلعه تعمیری حقنده منازعت اولوب اول
وقتده امیر نصر الله مملکتنده اولان اسرای ایراننی جمع ایدب برنچه یوز نظام
عسکری اختراع قلغان ایدی اول طرفلرده اول وقتده بخارادن غیر مواضعده
عساکر نظامیه برده اولمادغندن بسهولت بشاغرغه استیلا قلوب دخی اوراتبه
وخجند شهرلرینه داخل اولوب نهر سیحوننی عبور قلوب دار الملك فرغانه
خواقند شهرینه دخول ایلان محمد علی خان وبرادری محمود خان ووالده واهل
وعیال واتباع وارکان دولت واعیان مملکتنی تمام قتل ایدب خواقندده اون
کون مدت مکث قلوب سمرقند والیسی ابراهیم پروانه چی نام منغتنی خواقندغه
والی مختار حتی حکم بالقتل کا قدر مطلق الاذن ایدب شهر ربیع الاخرده بخاراغه
رجوع قلدی اول دخی خواقند اهالیسندن کوبلرنی قتل وتلف ایتدی
وبالجمله بو واقعه ده بخاریلر مقتضی طبعلری اولان خوض فی الفواحش هتك
محصنات وفتك مخدرات وقتل نفوسنی نهایتنه ایرشدوروب صوصون لرن
قالدردیلار محاربه اثناسنده قلدقلارندن ماعدا نیچه ونیچه صبیان ونساء بی گناه
مظلوملرنی یوق بهانه برلان حیوان مثلنده یاطقوروب صویدیلار امیر تمام
غرور وکبر وتفرعن ننك نهایه سنه چقوب ایردی منکا احدی مقابله قیله المای
ایکن دیب اهالی بخارا دخی حضرت امیر جهانکیر شد حاضر روس رامیکرد

بعد اسلامبول رامی کیرد دیب قولاقنی توندررلار ایدی بعد ذلك فرغانه
اهالی سی بخاری لارننك شهرة كاذبه لرینه اغترارلرندن اویغانوب مساهل
وتقصیرلرندن ندامت قلوب ایکاچی فکرکا توشوب دولت واموال قدیمه
لری صاغنوب قبچاق طائفه سندن مسلمان قل نام ذات خان مقتول ننك ابن عم
لرندن بادیه ده اولان شیرعلی بن حاجی بیك نی خان کوتارب شهرت واوازه
برلان اهل خواقند وتمام اهل فرغانه مسرور لنوب منضم اولوب خواقندغه کیلوب
کروب ابراهیم پروانه چی بزور قاچوب چقب خلاص تابدی امیر نصر الله
فرغانه ننك حکمداری واعیان رجالی وارکان دولتی وخزینه واسباب محاربه
سی کامل وقتنده بیلك سهولت برله تسلط وغلبه ایتدکندن ایمدی ظفر
تابماقنی لاشی عد قلوب تمام قتل عام ایتمك اراده ایتوب مرة اخری وارسادا
اول مرادلر شویله طروب قالوب برآی قدر یاطوب عسکرینه فتور وضعف
روی بیروب براش قلمای منهزم اولوب قایتدی * ینه ایکی مرتبه دخی شولای
قصد قلوب باروب مراده یتمای قایتدی آخرغی سفرنده اوراتبه اوستونه واردقنده
مسلمان قل اعرج دورت کشی نی ایلچی قلب ینه آنلرغه ایکی کشی ضم
قلوب قوللارینه متعدد مکتوبلر تسلیم ایدوب امیرسور اغاچ بیرر سز دیکان
امادورت ایلچی کا امر ایتکان امیر نصر اللهغه باروب یتو برله عرض قلنکز
دز ایلچی دورت کشی اما یولده بزکا ایکی آدم همراه بولدی نچوك آدملار
اولدغی بزکا معلوم دکل دیو امیر نصر اللهغه یتدکلرنچه عرض حلل بیرب حاضر
تفتیش قلنوب مکتوبلر برسی شهرسبز والیسینه بقیه‌لری دخی معیتنده
اولان بعض رؤسا عسکرلرینه عهد واتفاقمز وقلاچه بز خارجدن عسکر بهادرخان
غه هجوم ایده چكمز سز هم داخلدن عهد نکزه وفا ایده سز دیمش بوخطنی اوقوب
حاضر اول ایکی کشی نی قتل ایدب خوف کا توشوب آط تاشلاب چاوب بخاراغه
قایتدی مونددن صونك فرغانه قایغوسی بتوب سمرقند واطرافنی محافظه فکری
توشدی * مسلمان قل بودسیسه سی برلان مرادنه ایرشب فرغانه نی بالتمام
شیر علی خان اسمنده ضبط قلدی شول وقتلردا امیر نصر الله ننك سقالنده
بیاض حادث بولدی خواقند قارطایتدی دیدکی سوزنی خلق علی الشهرة
سوزلار ایتی شول حالکا مقارن خوارزم حکمداری الله قلی خان بن محمد رحیم
خان کیلب بخارا توابعندن غارت وتاراج قلوب کوب اسیرلار ومالالر

آلوب کیتدی ایکنچی سنه امیر نصر الله چار جوی قلعه‌سندن اوتوب الله قلی خان اوستونه واروب فتنك نام موضعنی ضبط ایدب اما محاربه‌ده اسیر توشکللرنی برده قتل قلمای بلکه بالعکس انارغه آقچه صرف قلدی واقعا خوارزمیه‌کا هم خوف توشدی ذخیره واسبابی علی قدر الکفایه اولمادغندن آچقوب عسکری پریشان اولوب هزار اسب محاصره سنی تاشلاب قایتدی اثناء طریقده آرتقه قالغان اوردا بازار اهالی سنی آرتمزدن خوارزمی لار کیلوب یتدی دیو خوف بوله‌دوربین آلوب قراماقچی اولدغنده دهشتدن دوربینی کوزنه قویا آلمادغندن کوزنه یاش کیلوب اجل بزمونده ایدش دیدکی امواه ناسده مذکور اولدی * سنـــة ۱۲۰۵ خمسین بعد الف ومائتین حدودنده هندستان طرفندن عبدالصمد التبریزی نام ذات بخاراغه کیلوب اول ذات دانا وفاضل وغایت هنرمند وزکی وصاحب فراست ایدی دلالتی برله مملکتده اولان ایرانی اسیرلری ارباب لرندن شرا وغیـر وجهلر برله آلوب جمع قلوب ایکی یوز قدر شخصدن انکلیس اسلوبنده نظامیه عسکر ترتیب قلب جدید طوب وتفنکلر قیوب وعرابه‌لر قلب وسائر اسباب حاضرلاب وآنلارغه تعلیم بیروب عددی آز بولسه هم یخشی منتظم عسکر احداث قلدی برطرفدن بوسبب وطرف آخردن اهل فرغانه ساده‌لکی سبب بولب فرغانه زمین نی مالك اولان اوزبکیه ننك دولتنی زیر زبر ایدب وبالاخیرة بالکلیه زوالنه وتسلط اجانبه باعث اولدی واوشبو عبدالصمد تعلیمی برله شهر سبز مملکتیدن چراقچی ویکه باغ نام قلعه‌لرنی ورفته رفته کل سنی متصرف اولدی * عبدالصمدکا نایب اسمی اطلاق ایدلب اوّلده خدمتی زیاده سیله مقبول واعتباری رفیع اولدی بعد زمان حساد واعداسی کوبالیب هر تورلی وجه لر برله امیر نصر اللهننك مذکور حقنده اولان اخلاص ومحبتنی دوندرب طوبخانه ریاستنی برجاهل سرکرده‌کا تسلیم ایلان عبدالصمدنی آننك تحت ریاستنده قلدی عبدالصمد بو اشدن ناموس ایدب زیاده سیله رنجیده خاطر اولب آرالرنده کدورت ووحشت برکمال ووفور ایـدب امیرننك سوء قصدندن خوفله بخارادن فرار فکرنی توتوب شهر سبز حاکمی برله عهد واتفاق ایدب امیر نصر الله ننك شهرسبز سفری ننك برسنده تبـعه وتوب خانه‌سی برله امیردن کوب آلغه کیدب امیر توهم قلب توقطارغه قوشوب

کشی یبارسه‌ده اصغا قاپای کیتوب امیر حاضر بعض عسکرنی یباروب مامنه
قریب و اصل اولب شهرسبزکا کردکنده یتوب مقاتله قلوب قهر برله آلوب
قایتدی‌لار اوشبو سبب‌لی حبس قلوب آخرنده مونی‌هم قتل ایتدی سنة ۱۲۶۸
ثمان وستین ومائتین حدودنده محمدشاه قاجاربنی اعمامندن نی سببکا بناءً در
ایراندن شاهرخ خان بن ابراهیم خان بخاراغه کیلوب آنی امیر مذکور
عبدالصمد التبریزی خدمتنه متولی قلوب قراکول نی سیورغال مقرری
ایلدی امیرنصرالله والدی ایامندن قالغان اکابر دولتی مثل عباض بی وحکیم
قوشبیکی وآندن غیرنیچه ونیچه لرنی اعدام ایله بالفوز اوزرأیی برله عمل
قلوب وزیر وصاحب مشورت کشی‌سی یوق ایدی * سنی آلتمش دن تجاوز
ایلدب جمعه کیچه‌سنده شهر ربیع الاخر اوّلنده سنة ۱۲۷۷ الف ومائتین وسبع
وسبعین بخارادا وفات ویوم شنبه والدی جوارنده مدفون اولدی وفاتندن
اوچ کون مقدم صاحب بلاد کشیه منصوربك واختی کندسی‌ننك منکوحه‌سی در
برادر قتل ایتدی زیاده‌سیله سودای مزاج ومقلوب الحال وجبار سفك دماء وقتل
نفوس واسراف بیهوده وعبث‌ده بی نهایه بهادر وفرط شبق ایله متصف وقضاء
وطری غالباً علی الدغاره ایدی * خواجه جان ومولوی عنوانیله معروف ملامحمد
شریف خواجه بن عطاء الله بن هادی استاذی وقاضی کلانی وصاحب فضل
وکثیر المطالعه تعالی وهواسنه غایت مساعد وساعی‌سی ایدی حتی در المختار دن
ونساء زماننا فی عباره سنی یازب فتوی بیردکی افواه ناسده مذکور * ملاعطاء
بن فیض الکناری استاذی ملا نیاز بن بنیامین البلخی بخارا راده مفتی
ومذکور قاضیننك شاکردی‌دن نقلنه بناءً بالمشافهة یامولانا اکر بزموندایون
امره اقدام قلساق سزه لازم‌درزنی منع وعمل‌مزه موافق جزاویرملك ایدی بو امری
نیچوك ارتکاب ایتدنکز دیه‌شنده سکوت ایتمش * بعض ظرفاننك مقاله‌سی
از این کس در بخارا از پرنده باد پرك وازچارپای تابوت مانده است والا کار
همه را کرده است ضرب المثل در * اموال مصادره وتاراج برله باغ یامهمان خانه بناقلب در
ایکی مجلس بعدنده واطوب ضایع وتلف ایلدر ایردی * کبار علماء سندن
ملاحاجی بای بن صفر الخجندی‌ننك خانه سنه مهمان اولوب کیلوب قایتدغنده
بلاسبب بالاخانه‌لرنی ویران قلورغه امر وکندسنی احتساب دن عزل ونیچه مدت

درس ایتمك وخانه سندن چقمقدن منع قلدی وكذلك قاضی كلان سمرقند ملا ابوسعید خوجه‌نی عزل ومصادره ایدب بخاراغه کیلتورب خانه نشین قلدی وبخارا ده اولان كبار مدرسه‌لرننك غالبنده اوقانی حجره متفاوت سكان مدرسه‌ننك درسی شرح ملادن ادنی وعقایددن ملا جلالغه قدر اوسط وآندن یوقارسی اعلی اعتبار ایله اوچ سهم بتفاوت تقسیم ایدلور ایدی بوننك عصرنده همه‌سی علی السویه قلندی اولده یوم شنبه ویكشنبه ودوشنبه وسه‌شنبه دورت كون تحصیل وبقیه اوچ كون تعطیل اولور ایدی لكن امیر نصر الله یوم چهارشنبه‌نی دخی یوم تحصیل ایلدی اما مدرسلر چاربك یاكی یارم ساعت كرب اولتورسالرده طلبه درس آلورغه كلمسلار ایدی * ونچه زماندن بیرلی بخارا كتبخانه‌لرنده محفوظ ومنتفع بها كتب اوقافننك كلسنی هر تورلی مجهول ونامعلوم آدملره ملا سند وحجت بیروب هر اطرافغه تارالوب تمام ضایع اولدی اهالی مملكت بو امرنی اول وقتده محتسب بلدی وناٸب معاب وزیری ملا رحمن بردی بن نیاز بردی التركمانی‌ننك خیال فاسد وسؤ رأینه حواله قلوب حقنده وقیعه ومذمتلری اولسادا ملا حسین بن المحمد بن عمر القرغالی وغیره نقلنه بناء ملا رحمن بردی مخدوم بری واول شناعتدن ذیلی پاك بلكه محض كند امیرننك صواب دیدی ایردی * غالب الاوقات استعمال ایتدك مهری الحكم بالعدل وكدسی اسمندن سكه قلمای بر طرفنده تنكه‌لری امیر حیدر عاقبت محمود وطرف آخرنده ضرب بخارای شریف وسنه‌سی منقوش ایدی عصرنده تجار هندستاندن بدر الدین نام ذات بركچرك مدرسه بناقلدی وآندن غیر دخی بر نچه كیچرك مدرسه‌لر بناقلندی وفاتندن بالغوز بر اوغلی قالدی آرالری نا الفت وزیاده سباء مكدر الكندن بعض فتنه وفسادلر وقوعنه سبب اولدی *

ترجمة الامیر مظفر

* ثم ابنه الامیر مظفر * والدی ایامنده كرمینه‌كا والی اولوب زرفشان دریا سنی قلعهٔ دبوسه كا جاری قلوب مجددا آنی واطرافنی معمور ایلادی لكن اراضی قرا كولدن صو منقطع اولماقله مزارع كثیره‌سی خراب اولماغه سبب اولدی عبد الملك نام اوغلی والی قارشی ایدی والدینه مخالفت ومنازعه ایلامك بر له مملكتدن خروجنه وغربتنه سبب اولدی عبد الفتاح نام اوغلی سنة ١٢٨٦ ست وثمانین بعد الف ومائتین یوم یكشنبه بطر بورغدن قایتوب كیچ بر له

الدولة القنغراتية

قزانغه كرب صباح دوشنبه عيد فطرنی برننك مسجده زكا كيلوب اوقدی آندن
خبردهی برنچه اوغللری وار امیر مظفر خواقنك اموری مرة اخری اختلالنده
خدایارخانغه اعانت ایدب عسکری برله دار الملك خواقنده كرب خطبه ده
اسمنی ذكرله دعاقلنوب بخاراغه رجوع ایتدی وحصارقلعه سنه استیلا قلوب
حاكمی عبدالكريم بی نی قتل ایتدی وسنــــة ثلاث بعد الف وثلثمائة یوم الجمعة
سادس صفر وفات وجاینه اوغلی الامیر عبدالاحد منصوب اولدی ٭

❁ فصــــل فی الدولة القنغراتية بخيوق ❁

خوارزم ملكنده خيوق شهرنده اولان خوانین شیبانیه انقراضنه مقارن تشكل
ایدن بر كیچرك دولت درخوارزم اسم مملكت قدیم زمان خلفاء وتصرف خوارزم
شاه لر وقتنده بر منكده مش بوز قریه كا مشتمل ودار الملكی جرجانیه تعریب
اركانج ایدی واوتوز قانقاسی وار ایردی چنكز خان خراب قلدق بعدنده اوچ
یوز قریه باقی واوركانج اسمی له مشهور ودار الملك لری خیوه شهری اولدی
عرب لسانننده قاف برله خیوق تعبیر ایدلور جرجانیه دن دورت منزل قدر
مسافه ده یراق واقع اولغان ٭ قنغرات طائفه سندن سید نظر بی واوغلی ایشمحمد
بی شیبانیه خانلری حضورنده خدمت ایدت امثال لرینه تقدم ایله سنــــة ١١٦٩ تسع
وستین بعد الف ومائة اوغلی محمد امین بی س ایشمحمد وزیر معنی سنك عتاق رتبه سنی
نائل اولوب اوتوز سنه حكومت قلوب مملكتنی معمور واباداان ایلدی وســــنة ١١٩٩ تسع
وتسعین بعد الف ومائة من الهجرة وفات اولدی زیاده شجاع وغیور وصاحب رشد وهمت
ایدی دانیال بی ایامنده قاچوب بخاراغه واروب دانیال بی معونت وامدادی
برله كند ملكنی تصرف ودانیال غه حرمة بر مدت اسمنه خطبه اوقوتدی
مهرنده منقش عباره سی ٭ بحمدالله محمد را امین ست ٭ ایدی ٭

ترجمة محمد امين بی

٭ ثم ابنه عوض بی م عناق رتبه سنی حائز اولوب ســــنة ١٢١٩ الف ومائتین وتسع
عشرة وفات عظیم الجثه وساده لوح وسیء التدبیر ایدی اكابر دولتی ملك خوارزمی
تقسیم ایدب خوانین قزاق ننك مستضعفینی منزله سنك قالدی لكن شاه مرادبی
آنی رعایه قلور ایدی قنغرات طائفه سی برله والی لری توره صوفی طاعتندن
چقوب وكذلك قبائل تركمان وقنغرات وقزاق عاصی اولدی لر ٭

ترجمة عوض بی

٭ ثم ابنه ایلتوزرخان ٭ بعد وفات عوض بی رعبه واركان الدولة كلاقطلع

ترجمة ایلتوزر خان

مراد بن‌عوض بی نی عناق اولماسنی طلب ورغبت ایتسه‌لردا من عهده سنی
ادا قیلا آلمای من کوشه نشین اولوب برادرلرمننك دعای جان‌نی اینه من‌دیب
عناق اولماقدن ابا قلدی بعد ذلك ایلتوزر عناق اولوب آلتی آی مدت
انقضاسی بعدنده خان لق هوسنه توشوب برادرلاری واعیان دولتی برله
مشاوره ایدب قطلغ مراد فاتحه ویرب صباحنده ایلتوزر بی خان وقتنه برمبلغ
ویرب قزاقستان‌غه چقارب یبارب تدارك اسباب قلب وشهر یاری طبانی چالوب
عنوان استقلال خان اسمی اطلاق ایدلب خطیب اللهم ابد دولة الخاقان الاعظم
والخان المکرم ایلتوزر محمد بهادر خان خلدالله ملکه وافاض علی العالمین بره
واحسانه عبارتنی اوقوب یموت طائفه سندن غیر قبائل تبریکنه کلدی لر
سکه نی دخی اوز اسمنده قلوب (شعر) سکه زد از فضل حق برسیم زر * وارث
خوارزم شاهان ایلتوزر * عبارة سنی یازدی بوذات‌دن مقدم حکمداران قنغرات
اسمنده خطبه وسکه اولمای قزاقدن برخان اسمنه خطبه اوقوب بخارا وایران
تنکه‌لری علی التسویه مروج تداول قلنور ایدی خان‌لر عناق رایندن تجاوز
قلمای لباس زرین کیوب اتباع واولادلری برله سرای پادشاهیده وظیفه خور
اولوب عناق ومن دونه من اکابر الملك هرکون اول خانغه سلام‌غه وارب
نماز عید وجمعه کا معیتنده چقار ایدیلار قنغراتیه بمعنی الوزیر الاعظم عناق
عنوانننده اولوب * آنلردن خان‌عنوانی ایله خطبه وسکه نی ابتدا بوذات احراز
قلدی * فولاد نام اتالیق اویغری‌نی قتل ایتدی * ولدان اتالیق مع قومه عاصی
ومنهزم اولوب امیر حیدرکا پناه قلدی * اخته خواجه نام سیدننك کریمه‌سنی
جبرا نکاحلاب آلوب مذکور سید غایت رنجوب بد دعا قلدی * عمی فاضل بك
بن محمدامین لبیب وعاقل وصاحب فراست آدم ایدی والدی محمد امین
وبرادری عوض بی‌لر وبعدهما محمد رحیم خان آنی زیاده حرمت ایدب
مشورتندن باشقه اش قلماس ایدی‌لار اما ایلتوزر خان آننك کلامنه اصغا
قلماس واعتبارغه آلماس ایدی ســنة احدی وعشرین نور جیحونده
غریقا وفات اولدی تفصیلی امیر حیدر ترجمه‌سنده سبقت قلدی *

ترجمة محمد رحیم خان

* ثم اخوه محمد رحیم‌خان * برادری بعدنده اهل خوارزم بالاتفاق‌خان کوتارب
قطلغ مرادهم قایتوب راضی اولوب علماء وصلحا وارکان دولت اتفاقی برله

برادری

برادری خان اولدغنی بیان وقبولندن اعتذار قلوب امیر حیدرکا مکتوب یباردی امیر حیدرننك قطلغ مرادنی نصب غه تکلیفی وسلطان محمود حضرتلرینه یازدغی مکتوبی عبث وخلاف واقع ظاهر اولدی محمد رحیم خان طائفهٔ یموت ننك اکابرنی قتل ایدب آثارنی کند طاعتنه داخل قلدی وجزیرهٔ عرل کا استیلا قلوب آلتمش سنه‌دن بیرو عاصی وخارج عن طاعت اولان رئیس قنغرانیه توره صوفی نی اولدرب قزنی تزوج ایلدی بعد زمان کندسی ننك کچی یاشدن بیرلی ملازمی ومقرب کهیاسی یعنی دیوان بیکی یار محمدنی اول قزبرله متهم قلب هر ایکسنی قتل ایتدی عمی محمد رضابك اویغور طائفه سی‌له بالاتفاق عاصی اولوب مهزوم ومقتول اولدی وهرقایسی عاصی لرنی کند طاعتنه داخل قلدی وبخارا امیری تبعه‌سندن کوب یرلرنی تاراج وغارت ایدب قراکول وسائر ایالاتندن اساری لاتعد ولاتحصی آلوب خوارزم کهنه اطرافنه وسائر مواضعه نقل قلدی اواخر عمرنده دخی یاغ بولوب امیر حیدرنی ازدحام غه توشوروب وبقصد استرباد وغیرها واروب شاه ایران برلان هم ماجری‌لری هر وقت کوب اولور ایدی وسنة ١٢٤١ الف ومائتین واحدی واربعین وفات اولدی افاضل ماوراء النهردن میر عبد الکریم بن اسماعیل البخاری نقلنه بناء بسیار غیور وصاحب سیف وبامروت وکاری موافق شرع ومروج علماء ایدی مروشاهجان نی ضبط قلوب اطرافنده اولان ترکمانیه طائفه‌لرنی طاعتنه داخل ایلاب قلعه بناء ایدب وبرنچه‌توب لار قالدرب کند وزیری خواجه نیاز بی نی والی مرو قلدی لکن امیر نصر الله خیوه کا سفر قلدقنده ترکمانلر هجوم قلب والی نی قتل ایدب باشنی امیرکا یبارب قلعه وتوبنی تصرف ایلاب بحسب صلاح وقت صورةً واسماً بخاراغه تابع اولسالرده خراج ومو اصلنی هیچ بیرمادیلر امیر آنده عاصم خواجه نام قراکولی نی قاضی ایدب یبارب رزق کفاف عادیه‌سی هم ایرشمای آچقوب ترکمانیه رئیسی مهمانخانه سنده برنچه کون یاتوب اوقات کذرلك قلوب بداب قایتدی ❊ محمد رحیم خان خیوق شهری ننك معموریتی اوچون بذل اجتهادی ایله مساجد ومدارس وعمارات عالیه بناء قلدی وحصارینه کمال متانت ویردی وآلتون سکه‌سنده بر طرفنه ضرب دار السلطنة خیوق وبعضادار المؤمنین خوارزم وطرف اخرده محمد رحیم بهادر خان ومهرنلك ❊ شعر

محمد رحیم آلدنده تابسه جاه * عمر تابع اولور حیدر مطیع * عبارتیله منقش ایردی
* ثم ابنه الله قلی خان * والدی بعدنك جایکیری اولدی خواقند واقعه سی
بعدنده امیر نصر الله علیه سنه ماوراء النهرکا عبور و بخارا نوابعندن غجدوانغه
قدر کلیوب غارت وتاراج قلوب کوب خلق نی اسیر ایدب آلوب کیتدی
* خیوق ننك بر طرفنده رفنیك نام باغ بی نظیر بناء قلدی وآندن غیر ابنیهٔ
عالیهٔ وعمارت تحتانی وفوقانی وخوب اوطاق واشجار محبت توام کل واوراق
ایله مزین ایلدی وسنة ١٢٤٨ ثمان وخمسین شوالنك خیوه شهرنده وفات اولدی *
* ثم ابنه رحیم قلی خان * بعد والده ملك خوارزمده حکمدار اولوب سنة ١٢٦١
احدی وستین وفات تابدی والدی ایامنده باباجان توره دیمکله نام زدو ظلم
وجور علی الناس برله متصف ایدی *
* ثم اخوه محمد امین خان * برادری بعدنك حکمدار خوارزم اولدی علی قول باباجان
بو شخص لقبی در بو ذات اوزکاچ خانلری ننك زبده واهل بیت ننك عمده سی ایردی
تعمیر بلاد واصلاح امور ملك وحسن التدبیر وسیاسات ایله مملکتنی اباذان
ایلدی ومناره ومساجد کریمه ومدارس حسنه بناء قلدی دولة ایرانیه
طرفندن ورود ایدن ایلچی میرزا رضاقلی خان الشیرازی لالا باشی
سفارتنامه سنده ایتادر خیوه شهرنده بنك وچرس امثالی وحبوبات
ومعاجین مکیفات فراوان واستعمالنده احدی کا عیب ایتمك وممانعت قلمق
اصلا یوق تراویح اثناسنده طنبور چالمق مکروه کورلمس وهیچ عالمی آندن
متجانب اولماس تمام شهرنده بر حمام یوق اکثر فصل صیفده نهرده غسل
ایده لر وخانلاری ننك خرج طبخ خانه سی قلیل وهر نه حاضر قلنسه یخشی
ویمان پخته وخام غه قانع وآط ایتی یمکده خاصة سهرده مولع نری اسب نی
پخته قلب قوة باهده مفید دیب یمك مخصوص بخان غیرکا ماذون دکل آنلارده
اصلا کدش یوق ایتوك کیالار وآنار اهالی ایران نی کافر وواجب القتل اعتقاد
قلهلار ورافضی وپلید تسمیه ایده لار شیعه خاتونلارین کوزین سرمه لاب
ساچن اوروب بوزن وعورتن مشتری کا کورساتالار آنلار ننك اغلب رجالنده
رطوبات ارضیه وسماویه کثرتندن قوة باهلری قلیل ورجولیتلری ضعیف

خاتونلری بالعکس کثیر الشهوه ولهذا ایرلری ننك غلام وبنده لرینه میل
وتوسل ایده‌لار آنلرده اسارای ایران ازحد فزون حتی اهالی اصلیه‌سندن
زیاده بر خوجه ننك ایللی قدر غلام وقولی اولادر دیو مساوی لرنی عد
ومذمت لری بسط قلدق بعدنده علاوة بلی * شعر * عیب من‌جمله بکفتی
هنرش نیز بکوی * نفی حکمت مکن ازبهردل عامی چند * دران ولایت
جنك وپرخاش وسرقت ودروغ وانکار معاملات نبود احدی باحدی جنك
نکند بلکه بلند بانك نکند از اعلی وادنی هرکس راکه عرضی باشد همه
روزبی ممانعت بخدمت خان حضرت محمدامین خان رود وعریضه کند اکر
عرفی ست حکم کند واکر شرعی ست بقاضی کلان محول نماید وبغیراز
زکوة دراموال کس تصرف ننمایدوزکوة چهل یك کیرد وظلم درمعاملات
واقع نشود * ومستراح ایشان کلا ببالاء خانه ست که زیران خالی ست واز
طرف خارج خانه راهی داردکه مطلقا عفونت ان معلوم نباشد واز خارج آمده
بجهت کشت وزرع بباغها برده کارسازی کنند واین بد تصرف نیست
وبهتراز مستراحهای ایرانست ودران مملکت همه چیز ارزان ومیوه‌هاش
خوب وفروان ست خربزه اش بی اغراق بهتراز خربزهٔ قم وکاشان ست
وتوتش بهتراز توت شمران حلو وانجیرش نیکوتراز حلو وانجیر مازندران
ست اماانکورش امتیازی‌ندارد تمام صحراباغ وسبزه وزراعت وخانه ونهرآب
ودرختان بید وسپیدارست * وخان خیوه را اقرارست بهلا زمان خود آب
وزمین دهد وبهریك طناب دروقت سفریك سوار وبجهت آزوقهٔ سفر
دواشتر ولهذاده هزاراوسی هزار وسپاهی لشکر اودردیلهٔ بی خبران بسیار
آید ومایهٔ خوف بیکانکان کردد وشب درصحرا اوطراق کنند اطراف اردو
راحفر نمایند اکراسب واشتر کسی در سفر بمیرد قیمت ان بکیرد وبعد
ازمراجعت بهر سواری پنج تومان‌انعام کند ومقرری احدی درنزد اوزیاده
ازپنجاه تومان نخو اهد بود بنابرین هم ولایت آباد وهم خزینهٔ اوخالی
نکردد * دیو اخلاق حسنه واوصاف حمیده لرنی دخی سرد وتفصیل ایده
در * محمدامین‌خان‌سنة ۱۲۷۱ الف ومائتین‌واحدی وسبعین‌یوم دوشنبه‌اخیرجمادی
الاخیره قرب سرخس‌ده قانلی تپه نام موضع‌ده قتل ایدلدی تقریبا اوتوز

بش یاشنده ترکمانلر باشنی کیسوب آلوب کلاه وتاجی وسائر اسبابی برله اون بشنجی کوننده طهرانده شاه ایران حضورنه یتکوردیلار لکن شاه نصر الدینکا زیراکه حکمدار خیوق وخان زادهٔ خوارزم وابا واجدادی خدمتکاران شاهان ایرانیه وپروردهٔ اداب اسلامیه ومنتسب ملة حنیفهٔ احمدیه ومتقلد شریعة منیفهٔ محمدیه در دبو چندان پسندی ومرضای خاطری اولمای فرمانی ایله طهرانده در وازهٔ دولت مقبره سنده بناء رفیع قلنب راس خان وسائر اقارب واعیان دفن وارواحلری اوچون بقعه سنده تلاوت قرآن واطعام فقرا ومسکینان قلندی *شعر* سر خوارزمشه اینك بطهران * تن او بر سرخس افتاده مردار * محمد امین خان ننك هرسنه غارت وچپاول قلماقندن مرو وسرخس ترکمانلری دولة ایرانیه طرفنه میل واهالی کلاتنی کنند حکمدارلری جعفر اقای جلایری علیه سنه تحریك قاوب اول قاچوب خوارزمکا محمد امین خان حضورنه واروب مرو وسرخس وکلاتنی تسخیر وضبط قلماقغه تحریض ایله خان اول دیارنی ضبط بلکه نیشابور وسبزوارنی تصرف قلماق داعیه سنه توشوب اوچ منك آط وتوبخانه برله شاهمراد عناق وقوشبیکینی مرو اوستونه ارسال وکندسی قصد سرخس ایلاب تل قانلی تپه کا نزول ویاشل خیمه سی نصب ایدلب آنده خواص اقارب وامراسی برله اولتوروب محاربه تماشاسنی کوروب وهر طرفدن فرسان عسکرنی یباروب آنلارغه انعام ایله مشغول اولدی شاه ایران اعانتی برله سرخسیلر غلبه قلوب آلتی عدد توب وبویوزسنکو وبش یوزشمخاللر الدی لار ومرة اخری آق دربند نام موضعده مقاتله ایله خوارزمیه دخی منهزم ومغلوب اولوب شهر سرخس دن تقریبا ایکی منك قدم بعید جکدیلار واوچ منککا قریب مقتول لاری اولدی وشمخال وبرتوب واون آلتی صفشکن وایکی بیرق ایرانیلر غنیمت آلدیلار خان بوحالنی مشاهده قلب قصد رجوع ایتدی مرکب خاصه وآلتون لی ابار باشنلغی چبقه وقویرغنده غی آلتون توب ومخصوصی اولان قزل لباسندن تانوب سرخسی وایرانیلر قتلنی قصد ایدب قانلی توبه کا منبلار ابتداء قاچنی چغارب قربان کل نام ایرانی آغزینه چابوب قلاغنه چه یاردی

خان

خان منی بو رافضی شرارتندن حفظ ایدنکز دیو کند اتباعندن اعانت طلب قلوب خصملرینه من خان حضرت وپرورده عزت منی اولدورمای شاه ایران حضورنه ایلتونکز دیب یالبارسادا هیچ کمسه سوزنه قولاق سالمای اراارنده باشون کسه کمن نزاع وقوعبله کندلرندن اون ایکی آدم مقتول اولدی * بالاخیره محمد نیاز خان بن اراز خان السرخسی باشنی کیسوب اسباب واشیاسنی غارت قلدیلار اعیان اصحابندن اون دورتی بنی اعمامندن جمله سی اوتوز ایکی کشی مقتول اولدی ودخی قاضی خوارزم وبکجان دیوان بیکی وخدایاربی وعبد الله محرم ودولت یاربی وبکجان سردار ونیاز قل منك باشی والله قلی یوز باشی وحق نظر منك باشی ودولت نیاز بن خواجه نیاز یوز باشی ویس بای بن حکومت خان بن مضراب خان والی میمنه منك اطلی برله اعانته کلمش ایدی وبك مراد بای تکه فریابی ومحمد شیخ فریابی سردار ایکی منك آطلی عسکر برله همیشه خراسان نی چپاول قلور ایردی ابن عباس بای تکه فریابی قریب مجموعی یتمش کشی مقتول * وجعفر اقای حکمدار کلات ومیر احمد جمشیدی بمنزله وزیری ایدی زخمدار ومجروح اولدیلار * بو حادثه بعدنده ملك خوارزمده اختلال کبیر وافتراق صعب وعسیر واقع اولوب ترکمانیه طائفه سی اتامراد نام وقراقلپاق جماعه سی جارلق توره نام ذاتلرنی تقدیم وتعظیم ایله نصب وخان اسمنی اطلاق قلدیلار بو اختلال دخی خواقند واقعه سندن ناشی وآنك وقوع ایدن ماجری غه وابسته وقوتر اوسته چوان وجراحت کاتوز وزوال ملکه سبب کامل وشامل اولدی

* ثم ابن عم ابیه عبد الله خان بن قطلغ مراد بن عوض عناق * خان سابق مقتول اولدغی بعدنده اهالی خوارزم خان نصب قلدیلر *

* ثم عبد الله خان بن محمد امین خان بن الله قلی خان * ثم قطلغ مراد خان بن عبید الله خان بن قطلغ مرادبی بن عوض عناق *

* ثم سید احمد خان بن محمد رحیم خان بن عوض عناق * نصب قلندی کبیر السن ومبتلی بالمحبوبات والمعاجین ایدی سنة ١٢٨١ احدی وثمانین ومائتین والف حتف انفه وفات اولدی کوب زماندن بیری اوزی وایکی برادری سید محمود توره وسید محمد توره هر وقت خوارزمده خان اولمق نی منتظر ایدیلار نائل اولدی

* ثم ابنه محمد رحیم خان * سنة ١٢٩٥ تسعین روسیه عسکری خوارزم نی قصد ایله ایار

روسی یکرمی اوچنده هزار اسبکا استیلا قلوب سردار عسکری برله خیوه کا یکرمی چاقرم مسافه کا واصل اولدقده خان ننک اقاربی و ایلتوزر عناق تحفه وهدیه لری برله استقبالنه چقدیلار ایکنچی طرفدن اورنبور عسکری یتشوب زنبورکلر آلطا باشلاب اهالی دخی مقابلهٔ بالمثل طریقتچه داخل دن مدافعه قلا باشلاغانده خان انلری منع قلدغی اوچون سوزی نفوذ قلمای شول فرصتده مخالف لری برادری اتاجان توره نی خان کوتاردیلار محمد رحیم خان خیوه دن خروج ایدب یومیت طائفه سنه متوجه اولدی روسیه سرداری خیوه کا اوچ چاقرم قالغانده سید محمد خان حکمدار جدید باباسی ومحمد نیاز دیوان بیکی برله استقبالکا چقدیلار اوشبوسنه ثالث عشر شهر ربیع الاول وتاسع وعشرین جوزا روسیه عسکری خیوه کا داخل اولوب خان وصاحب مشورتی محمد مراد دیوان بکی ننک نقود وسائر اموال واجناس لری روسیه خزینه سنه ضبط ایدلدی محمد رحیم خان برادری وباباخانی ننک خط دعوت لری برله کلدسی وبرادری سید مراد توره ومحمد مراد توره وسائر اقاربی برله ثامن عشر شهر ربیع الثانی سرداره ملاقات ایدب بعد ذالک روسیه تبعیتنده خیوه کا ومستقر عزتنه قایتوب کردی وسنة ١٣٥٥ الف وثلاثمائة کاملهده امپراطور الکسندر بن الکسندر ننک لبس تاج تبریکنه مسکوبکا کیلوب قایتوب کیتدی وسنة ١٣٥٢ اثنین بعد الف وثلثمائة روسیه عسکری ترکمانیه مطاوعتی برله باروب مرو وسرخس وشول اطرافی ضبط ایدب هرات قریه لرندی پنجده وخس قری یعنی بش آول نام ناحیه کا نزول قلدی

فصل فی الدولة البابریة بخواقند

آنلار دعوی لرنچه نسب لرنی اقصاق تیمور کورکان اولادندن محمد بابر میرزا بن عمر شیخ میرزا بن سلطان ابی سعید میرزا بن محمد بن میرانشاه بن امیر تیمورکا جرایده لر ولهذا بز بو فصل نی بو عنوانله وضع قلدق بابر میرزا ننک عبید الله خان شیبانی دن منهزما ماوراء النهرنی ترک ایله هندستان طرفینه کتدکنده لباس زرین واسباب لطیف ونازنین برله آلتون بیشکده بر طفل رضیع نی بر آغاج بطاقنه آسوب قویوب قالدرلمش تابوب آنی بابر میرزا ننک اخلاص کیش ونمک خورلاری کورب آلوب اوصافننک دلالتی برله

بابر اولادندن دیب ظن ایعوب اسمنی آلتون بیشك قویوب حسن تربیه سنده بذل مقدرت قلمشلر والله اعلم بالصواب * آلتون بیشك کمالغه ایرشب کندسی واولادی ریاست قبیله برله بی عنواننده تناسل ایدب بالتدریج اشلری آلغه کیتوب تمام فرغانه زمین وتاشکند وترکستانی متصرف اولدیلار * حکمدارلق رتبه سنی حائز اولانلرینك اولی شورخ خان بن رستم بی بن حاجی بی بن شهمت بی وباسم اخرجمش بی بن اصیل زاده بن ابی القاسم بن محمد امین بن خدا یار بن ایلك بن آلتون بیشك سنة ١١٢١ الف ومائة واحدی وعشرین والی اولوب ترغاوه نام موضعده قرار تابوب سنة ١١٣٤ اربع وثلاثین وفات اولدی * آلتون بیشك کا اون واسطه برله اتصال قله در

ترجمة عبد الرحیم خان

* ثم ابنه عبد الرحیم خان * قرا خان دیمکله ملقب در خجند واستروشنه وسمرقندنی دخی مالك وسنة ١١٤٦ ست واربعین خجندده وفات اولدی *
* ثم اخوه عبد الکریم خان * سنة ١١٦٤ اربع وستین وفات اولدی *
* ثم ابنه عبد الرحمن * طوقز آی مدتی بعدنده خلع ایدلب والی مرغینان نصب قلندی * ثم ابن عمه ایردانه خان بن عبد الرحیم * برسنه بعدنده خلع ایدلدی * ثم اخوه بابا بیك خان * برادری بعدنده خان قلنوب برسنه حکومتی انقضاسیله قتل ایدلوب برادری ایردانه مرة اخری اعاده قلندی وسنة ١١٧٦ ست وسبعین وفات اولدی *
* ثم ابن عمه سلیمان خان بن شادی بی بن شورخ سنة ١١٧٧ سبع وسبعین خلع قلندی * ثم محمد امین خان بن عبد الرحمن خان * ثم ابنه نربوته خان بن محمد امین خان * اون یاشنده ایکان سنة ١١٧٧ سبع وسبعین منصوب واوتوز آلتی سنه حکومت ایدب سنة ١٢١٣ الف ومائتین وثلاث عشرة وفات اولدی کند اسمنده خطبه وسکه سی اولمادی برادری حاجی خان سنا اکبر واخ لاب وامی ایدی طاعتندن خروج ایدب استروشنه نی مالك اولدی ذکرلری کیله جك شیرعلی خاننك والدی وملا وخدایار خانلارننك جدی در *
* ثم ابنه عالم خان * والدینه خلف اولدی شجاع وبهادر ومعروف بالظلم وجبار ومنکر اهل تصوف ایدی برادر شقیقی رستم بك غایت صاحب حسن وجمال ایردی آنی وآندن غیر اعمام وبنی اعمامنی قتل وبر طرف

ایتدی ویونس خواجه‌نی قهر ایله تاشکند ایالتنی ضبط وبخاری‌لرنی طرد ایله
اوراتپه‌نی استرداد ایلدی وخطبه وسکه‌ی کنداسمنه قلدی مهری * شعر *
بنده‌ٔ خاص حضرت سبحان * عالم‌خان بن نربوته‌خان * دبومنقش وسنة ١٢١٦ الف
ومائتین وست عشرة برله مورخ ایدی بالاخیره خلق کندسندن تضجر
قلوب روی کردان اولوب سنة ١٢٢٤ اربع وعشرین ارکان دولتی قولنده
اوزی واوغلی شاهرخ وغیرلری مقتول اولدی *

ترجمهٔ عمرخان

* ثم اخوه عمرخان * برادر شقیقی برطرف ایدلوب خواص وعوام بیعتیله
فرمان فرمای اقلیم فرغانه اولدی ظهور دیوان بکی والی تاشکند شهرخ
بی بن عالم‌خان‌نی دستگیر ایدب وخواقندکا خبر بیاروب عمرخان آنی طماسی
رضابك اغواسی برله عرض الطریق ده قتل ایلدی عمر خان دانا وشاعر
وصاحب فضل ومحب علماء ومجالس شعراء وصاحب فضلاء ایدی بذل معدلت
وحسن تدبیر وسیاست وترویج علم وبناء مدارس ومساجد ایله شهرخواقندی
خصوصا وفرغانه زمین نی عموما معمور وآباد ایلدی شعراء بلادی حقنده
فارسی وترکی قصیده وشعرلار نظم ایله نامنی ترفیع ایلدیلار وبعض قصاید
ننك هر قایسی آخرغی مصراعنی *بیت* عمر حیدردین افضل‌در * دیو ایراد
ایله امیر بخاراغه تعریض ایتمش کورلدی * رجب قورچه نام ذات آدم
دانشمند وبا تدبیر وسخن رس وملازم عالم خان وسر عسکری ایدی بر وقت
سطوه سندن خوف ایدب بخاراغه فرار قلب وفاتی بعدنده فرصت برله
بخارادن ینه قاچوب عمرخان حضورنه رجوع ایدوب دخی سرعسکری ووالی
خجند اولدی امیر حیدرننك قتل ایتمادم دیو ندامت ایتدکی رجب
بوذات درعمر خان‌ننك طغاسی رضابك باقی تاقی نام قراقلپاق برله بالاتفاق
عمرخان ورجب‌نی اولدرمك اراده‌سنی قلسالرده عمرخان اطلاع تابوب هرایکسنی
قتل ایلدی * عمر خان شجاعتی یالغوز اوزی بر بولبرس‌نی قتل ایتدکی
افواه ناسده مذکوردر وسنة ١٢٤١ احدی واربعین وفات اولدی *

بو سوزدن محمد علی خان غه کندی حرم‌لری حاجت اولوب بعض اغیارکبی اجانبه مدنظر ومعامله‌ٔ فاحشه ومأثمه‌کا التفات قلمای اول بابده عفیف لکی مستفاد اوله منه سلمه الله

* ثم ابنه محمد علی خان * والدی بعدنده حکمدار فرغانه اولدی صاحب
اللهو والعشرة ومولع بالصید وکثیر الدوران بر شهردن ایکنچی شهرکا
نساء وجاریه‌لرنی عرابه‌لر برله برابر آلوب صید وشکارکا یورر ایدی سرحد

مملکتنده

مملكتنك واقع ارض حرهده بشاغر نام قلعه نی تعمیر ایدب امیر نصر الله برله
ایکی آرالریندکدورت ووحشت وقوعیله منازعه ومحاربه کامودی اولوب بر طرفدن
امیر ننك عسکر نظامیه سی ونایب عبد الصمد تبریزی ننك فن حربده مهارت وحسن
تدبیر ومهابت شوکتی وبر طرفدن بخارا امیرلری ننك استقامت شرع
وترویج دین وعدالت برله شهرة کاذبه لری واهل فرغانه ننك ساده لوح وعدیم
التجربه وقلیل الخبرة اولمالری وامیر قاشنه فرار اعن اخیه ورود ایتمش محمود
خان نی معیتنك آلوب کیلماك لکنه وآنی اغاسی مقامنه اقعادوعلی سنه شدة
اغترارلری کبی سببلر اجتماعی خان ننك عسکری انکسار وانهزامنه
ونصر الله ننك ظفر وغلبه سنه سبب قوی اولدی امیر عسکری خوقندغه
کرد کلرنك خان قاچوب چقوب کیتسه دا توتوب کیتورولوب امیر امری
برله فی ساعته اوزی وبرادری محمود خان ووالده واهل بیتلری کلسی
صبرا مقتول اولدی مگر خاننك بر صغیر اوغلی قالوب بخاراغه آلوب
قایتدی بعد ذلك بخاریلر غارات وتاراج وسفك دماء وهتك استار واستعباء
ابکار وفتق صغار وفساد وایذاء عباد الله ننك اقصی الغایه سینه وصول
قلدیلار حتی ظروف چینیلرنی اوزلری آلوب کیتا آلمایسنچه اوهومی برله
روی صحن غه تاشلاب واتندقلاری وکبیر الحجم وقف وملك کتابلری
ایکی طرفندن توتوب قلج برله چاوب ازوب بولمکلری مشهور ومعروفدر
* واهل بخارا فعللری توجیه وعیبلری ستر اوچون صاحب خوقند والدی
ننك صاحب فراشی اولان جاریه سنی تزوج وجهارا فسق وفجوره خوض
وخلق الله غه ظلم واحکام شریعتنی هجر ورفض قلوب علماء ورعیه سی امر
بالمعروف ونهی عن المنکرنی ترك قلدقلرندن زجر وتادیب کا مستحق وامیر
نصر الله قائم بما وجب علیه من النهی عن المنکر اولوب محق ایدی دیو
ودونکار مناسب نیچه ونیچه اخبار کاذبه وحکایات مزوره غیر واقعه لر اختلاق
واختراع قلدیلار * بو حادثه سنة ١٢٥٦ ست وخمسین بعد الف ومائتین شهر
ربیع الآخرده واقع اولدی * امیر نصر الله خوقند دار الملکنك بر نیچه کون
قالوب ومذکور جاریه نی استفراش قلوب مولوی جبلی دیمکله معروف قاضی
کلانی مولوی ملا عبد اللطیف بن شاه امین ومذکوره جاریه وغیرلرنی بخاراغه

آلوب قایتوب جاریه‌نی بعدمدة قتل وقاضی‌نی مدرسهٔ ایرنظرده مدرس ایدب بالاخیرة خواقندکا قایتوب سنة ١٢٦٣ ثلاث وستین وفات اولدی اصلی کوهستان اهالی سندن اولوب هندستانده تحصیل ایتمش ایدی *

* ثم ابن عم ابیه شیر علی خان بن حاجی بیك خان بن محمد امین بن عبد الرحمن * امیر نصرالله ننك خواقندده قلدق ماجری لری بعدنده اهل فرغانه اویغانوب آتاقلانوب قبچاق قبیله سندن مسلمانقل چولاق عنوانیله معروف براقصاق کشی کند قرمی وخطای قبیله سی وغیرلر برله اتفاق ایدب قرغزطائفه سی اچندن شیر علی نی چقارب کنداوکندادیب زور عنوان برله بادیه دن خواقندکا کیتوردکنده هرطرفدن خلق ایاروب جمع عظیم برله خواقندکا کیلوب کرب تختکا اولتورتوب خان نصب قلدی اماتدبیر وتصرف کلا مسلمان قل تصرفنده ایردی امیر نصر الله نصب ایتدکی ابراهیم پروانه چی واتباعی زور برله قاچوب سمرقندکا قایتدی منغت طائفه سندن واندن غیر بخاری لاردن کوب کشی‌لار مقتول اولدی * شیر علی خان ننك والدی حاجی بیك نی برادرزاده سی عمرخان بادیه کا نفی قلغان ایدی بعد ذلك مسلمانقل درمهم سببلی عساکری برله قرغزلر اوستونه چقوب خواقندخالی اولمافنه امیرنصرالله اطلاع قلوب شیرعلی ننك ابن عمی مرادخان بن عالم خان نی شهر سبزدن طلب قلوب کیتوروب براز عسکر برله خفیة خواقنده یبارب بارب کروب یوم الاثنین شیر علی خان نی قتل ایدب بیعت وسائر مالزم برله شغللندکلارنده یوم خمیس مسلمان قل دفعة خواقندکا قایتوب کروب مرادخان واتباعنی قتل ایدوب رفاقتنده اولان شیر علی خان ننك کچی اوعلی خدایارخان نی علی الاسلوب السابق حکمدار فرغانه قلدی مراد خان مدة حکومتی ایکی کون اولدی *

اول وقت خدایار خان اون اوچ یاشنده ایردی تدبیر وتصرف کلامسلمانقلده ایدی بعد مدة خدایار خان فرصت برله قبض قلوب تعذیب ایله انی قتل ایدب مستقل اولساده چندان استفاده قلمای دراد اکبری ملاخان غلبه قلدی شیر علی خان ننك مدتی برسنه‌دن زیاده اولدی بعض شعرا ننك * شعر

❀ خان شهید مرحوم آه کشید * مصراعنی تاریخ ایلمه سی بوذاب وفاتنه

مطابق دریعنی سنة ۱۲٦۸ الف ومائتين وثمان وخمسين ده * ثم اخوه مله خان بن شیرعلی خان * برادرندن بحسب السن اکبر ومن حیث الفهم والرأی احسن اولسادا مسلمانقل کنند تدبیرینه موافق وهواسنه مساعد اولدیغندن خدایارخانی تقدیم ایدب اول دخی مسلمانقل‌نی قتل ایله هر ایکسی عمللرندن بهره‌مند اولمامی مله خان خوقند ملکنه دست یاب اولماقله مسلمانقل مقتول وخدایا رخان مطرود ومعزول اولدی مله خان بر وقت سرکردان اولوب سمرقندده بر مدرسه‌ده کتابة المصاحف برله معیشت والم وغربت وعشری برله امراروقت قلسادا انقلاب زماندن استفاده ایله والی تاشکند اولماقله ورغبت رعیه‌سی برله سنة ۱۲۷٥ خمس وسبعين برادرینه غلبه قلوب فرمان فرمای فرغانه اولوب وسلطان عبد المجید حضرتلرینه اظهار طاعت ایله تأسیس دولت قلدیسادا بعض مخالفین هجومیله سنة ۱۲۷۸ ثمان وسبعين خواقندده مقتول اولدی کرچه تریاقی وکوکنار وحبوباته مبتلا ایرسادا اصلاح سکه وآندن غیر تدبیرات مستحسنه کا دست یاب اولدی خواقند وتاشکند واوش ومرغینان اهالی‌سی عدل واحسانی واستقامتی وحسن خطی وجودة کتابتی ایله یاد وقصر مدتنه اظهار تأسف ایدرلر ووالد وبرادرندن احق بالملك ایردکنی سویلرلر *

* ثم ابنه سعید خان * والدی بعدنده حالة صغیرنده حکمدار فرغانه نصب ایدلسادا امیر بخارا آلوب کیتوب صبیان بلدی رفاقتنده سبق اوقتور اوچون بر مکتبداره تسلیم ایله اهانت ایتدی *

* ثم عمه خدایا رخان بن شیرعلی خان * اول امرده والدی بعدنده مسلمانقل معونتی برله والی فرغانه اولوب برادری مله خان تسلطنده بخارا طرفنه فرار قلوب بر نیچه وقت بعدنده مله خان وفاتی وامیر مظفر بن امیر نصر الله اعانتی برله مرة اخری خواقندکا رجوع قلوب امیر اسمنه حضورنده عید قربانده شهر خواقندده خطبه اوقوب دخی فرغانه زمین‌نی تصاحب ایتدی سنة ۱۲۹۲ الف ومائتين واثنتين وتسعين فرغانه ملکنه روسیه استیلا قلوب اورنبورغه آلوب قایتوب سنة اربع وتسعين آندن قاچوب کیتوب خراسان وهندستان وبلاد حجاز واسلامبولغه ورود ومرة اخری خراسانغه عودوبر نیچه وقت جنوب جیحونده آواره ومتحیر یوروب سنة الف ومائتين وتسع وتسعين بلد هرات توابع ومضافاتندن

الكروخ غير الكرخ فان الاوّل من قرى هرات والثانى محلة ببغداد وسامرا وغيرها

* بيت * خاك شد آنكس كه در خاك زيست * خاك چه داند كه درين خاك چيست *
* هر ورقى چهرهٔ آزاده ايست * هر قدمى فرق ملك زادهٔ ايست *

كروخ نام قريه ده وفات اولدى وكان هو آخر الملوك بفرغانة من ذرية آلتون بيشك دفعهٔ اولى حكمدارلغى اون يدى سنه دفعهٔ ثانيه سى اون دورت سنه اولدى عبرت كبرى سهيا * در آينه كان لم يغنوا فيها * نه از ملوك وخانان سابقين احدى ونه از احوال ايشان خبرى چنانچه حكيم خاقانى ايتادر * بيت * كفتى كه كجا رفتند آن تاجوران اينك * زيشان شكم خاكست آبستن جاويدان * شعر * الا كل حى هالك وابن هالك * وذونسب فى الهالكين عريق * اذا امتحن الدنيا لبيب تكشفت * لها عن عدو فى ثياب صديق * كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذوالجلال والاكرام *

❁ فصــــــل فى بيان الاغلاط الصريحة والاكاذيب الفضيحة والخاصخ الواقعة فى الكتاب الموسوم بالتواريخ البلغارية ❁

صاحبى كند كتابنده ذكر نه بناءً قزان ايالتنده چيصطاى قلعه سى مضافاتنده تاش بيلكى نام قريه اهالى سندن مسلم بابا ذريه سندن الى كامل هجرى حدودنده موجود اولان حسام الدين بن شرف الدين المسلمى نام ذات دركتابنى كند وجودندن بر نچه يوز سنه مقدم سنة تسعمائة وثمان وخمسين علاءٔ تفتازانى دن درس اوقوب قايتدقى سنه تصنيفه شروع ايله سنة اثنتين وتسعين اوتوز دورت سنه مدتنده تمام ايتمش اوله هاى هاى نى قدر كوب زمان شغل برله تحقيق لنكان * اما بو كتاب ودو كتابه مشابه بلغار وقزان احوالى حقنده تتار وباشقرد ملالرى ترتيب ايتمش عوام الناس بيننده على الشيوع تداول ايدلان برنچه كتاب لار وار كل سى كذب صريح وخلاف واقع خرافات فضيحه در * بو تواريخ بلغاريه ده مذكور اقوال ننك درمطلبى بلكه برجمله سى كذب فاحش دن سالم وخلاف واقع دن خالى دكلدر * مع ذلك عوام الناس بلكه طلبه وبعض خواص عندنده مؤمن حقنده حسن ظن واجب ديب متداول ومقبول المقال در * حسن الظن ننك واجب اولدغى قسمى اولسادا حرام ومكروه اولان قسم لارى دخى وار ان بعض الظن اثم * بوعبد فقير بعض اهم اولان مواضع ده وضع ايدن اغلاطنى كشف واكاذيبنى بيان ايلان بقيه سى ننك اصغاء والتفاته شايان اولمادغينه تنبيه برله شول كتابه اغترار قاوب

خطاء .

خطاء وغلط اعتقادده اولان لابعد ولا يحصى آدملرنى رأى فاسد واعتقاد باطللرندن تخليص اراده سيله مساعدهٔ وقت ومعاضدهٔ فرصت وفقنچه بو مقصدى ايضاحه شروع ايتدى وبالله التوفيق ومنه الاصابة الى التحقيق * حسام الدين المسلمى كتابنده شوور فصلنده ايتادر محرم آى ننك اون بشنچى بومنده اصحاب فيل ابابيل قوميله هلاك واهل مكه نجات اولديلار ديو اما بو قولى اصحاب فيل ننك رئيسى يمن حكمدارى ابرهه نام حبشى اولدغندن صاحب كتاب ننك جمادى الاخيرة اون بشنچى كوننده ابرههٔ ملعون كعبه نى يقارغه كالدى ديدكى كنك قولينه مخالف اولادر * اصحاب فيل نى الله تبارك وتعالى متفرقه قلوب قوشلر يبارب هلاك ايلدى اما قايسى كوننى اولدغى شبلهتورسون قايوسنه وقوعى خلافدن سالم اولوب معلوم اولمادى مقاتل ولادة رسول الله صلى الله عليه وسلم دن قرق سنه مقدم ابن الكلبى يكرمى اوچ سنه مقدم ايدى ديرلر اما اكثر علماء عندنده رسول الله صلى الله عليه وسلم ننك عام ولادتنده ايردى والله اعلم بالصواب * دخى ايتادر اون آلتنچى كوننده بيت المقدس قبله اولدى ديو * رسول الله صلى الله عليه وسلم مكهٔ مكرمهده بيت المقدسكا توجه قلوب كعبة الله نى اراغه قالدرب عبادت ايدر ايدى مدينهٔ منورهكا يوم الاثنين اون ايكنچى شهر ربيع الاول هجرت ايدب واصل اولوب هجرتدن اون آلتى آى ياكه اون يدى آى اوتدكبعدنده شعبان آيننك مدينهده صلوة اولى وبعض مساجد اخردهعصر وفجر ادا قلندقده قبله بيت المقدسدن كعبة اللهغه تحويل قلنوب اول كره نماز ادا ايدلدى اول مسجدلر الى الان مسجد القبلتين ديو معروفدر * دخى ايتادر صفر ننك اول كوننده يزيدى لر حضرت حسين رضى الله عنه باشنى كيسوب آلوب دمشقغه ايلتديلار يزيد باشدن بحل لك تلادى مبارك باشدن رضينا بقضاء الله وحكمه وانالن نموت بفعلك وشومك بل بحكمه لاندعى دماً نا منك فى يوم القيامة ديو آواز كالدى اول باشنى كبرو بدننه ايلتديلار اولكى كبى اولاشدى الا كيسانجراحتى قالدى صفرننك يكرمى آلتنچى كوننده هجرت ننك ايللى آلتنچى سنه سنده كربلاده دفن ايتديلار ولهذا يزيده لعنت جايز اولمادى ديو * بو سوزلرى دخى

لاشك كذب در حضرت حسين ننك آلتمش برنجى سنه يوم عاشوراء محرم اون سنده شهيد اولدقى متواتر ومشهور وكتب لا تحصى ده مبين ومذكور اصلا خلافغه يول يوق باشدن استحلال قلوب جواب رضاء آلوب باشنى كبر وكر بلاغه ايلتوب بدنينه منضم اولدى ديكان سوزلرى كذب محض وعبارة عربية سى بالكليه سقيم وفاسد * يزيد وحجاج امثالى ذواتنى لعنت قلمق هيچ احدى كافائده بخش دكل بر امر ما لايعنى وفضول اولسادا كندسى ننك فهم جاهلانه سى برله فوق الحكمة وباين عن الشريعه معتقد ومخاصى علامه تفتازانى شرح عقايد نسفيه سنده والحق ان رضاء يزيد بقتل الحسين رضى الله عنه واستبشاره بذلك واهانته اهل بيت النبى صلى الله عليه وسلم مما تواتر معناه وان كان تفاصيلها احادا فنحن لانتوقف فى شانه بل فى ايمانه فلعنة الله عليه وعلى انصاره واعوانه ديدور ومثل ذلك شرح مقاصد نده دخى ايتادر * رأس الحسين رضى الله عنه نى يزيد آلدينه قويلدقده يزيد ننك انشاد ايتدكى ابياتى) * شعر *

صبرنا وكان الصبر منا عزيمة * واسيافنا يقطعن كفا ومعصما
نفلق ها ما من رجال اعزة * علينا وهم كانوا اعق واظلما
لئن سانا ان جيشنا مضى * فقد سرنا ان جيشنا قتل
ليت اشياخى ببدر شهدوا * جزع الخزرج من وقع الاسل
لا هلوا واستهلوا فرحا * ثم قالوا يا يزيد لا تشل
لعبت هاشم بالملك فلا * خبر جاؤا ولا خبر نزل
فجزينا ببدر مثلها * واقمنا مثل بدر فاعتدل
لست من بنى خندق ان لم انتقم * من بنى احمد ما كان فعل

ديدكى فى غير كتاب مرويدور * حسين رضى الله عنه باشنى يزيد امرى برله بر مدت شامده آصب تورغوزب بعد ذلك شهر بشهر يوروتوب مالاخيرة والى المدينة عمرو بن سعيد بن العاصى الوب ليتنى مت قبل هذا ديب كفن ايدوب والده سى حضرت فاطمه عندنده بقيع ده دفن ايتدى * دخى ايتادر جمادى الاولى ننك سكزنچى كوننده حضرت على دنياغه كلدى اون بشنچى كونى وفات اولدى وقزلتوا ظاهر اولوب اول توابة آرتوب بقيع ننك بر بوچماغنه دفن ايتديلار

دیو * حضرت علی رضی الله عنه یوم یکشنبه شهر رمضان اون طوقزنده سنه ۴۵
اربعین آلتمش اوچ یاشنده عراق ملکتنده کوفه شهرنده وفات اولدقی معروف
ومشهور وبلاخلاف کتب لاتعد ولا تحصی ده مذکور * ولادتی رجب آینده
کعبة الله داخلنده واقع اولغان ایدی * واصح اقوال غه بناء اولا مسجد اعظم
کوفه میدانینده بعدذلك خوارج ونواصب نبش واستخفاف قلماقندن خوف
ایدب کوفه ده باب کنده یانیسنده نجف مقبره سندن غری نام موضع کا نقل
ایله کیچه ده خفیة دفن ایدلدی * اما قبری مسجد اعظم ده قالدی وکوفه ده
قصر الامارة ده واوغلی حضرت حسن رضی الله عنه مدینه کا آلوب کیتوب حضرت
فاطمه رضی الله عنها جنبنده بقیع ده دفن ایدلدی وبر توا کا یوکلاب غایب
اولدی نه موضع ده مدفون اولدغی هیچ احده معلوم اولمادی دیکان هر تورلی
مقتضای عوایددن خارج نقللر بار * بناء علی هذا قبری عدن شهرنده وبین
الجبلین وبلد بلخ ده ونور آتای بخارا دا وآندن غیر بر نیچه موضع ده مدفون
دیب اعتقاد قاب زیارت ایلاب عوام الناس کوب خرافاتلر سوزلیلار چنانچه
مولوی عبد الرحمن بن احمد الجامی رحمة الله علیه بو سوزلره تارشی *شعر*
کویند مرتضی بشاه نجف ست * در بلخ چو خرشید بیت الشرف ست
جامی نه عدن کوی نه بین الجبلین * خرشید یکی ست نور در هر طرف ست
دیدور * آفتاق تیمور ذریه سندن خراسانده هرات پادشاهی سلطان حسین
میرزا ابن بایقرا شیعی الاعتقاد ایدی ابتداً دولتنده خطبه ده خلفاء راشدین دن
ائمه ثلاثه نی اسقاط وائمه اثنی عشره اهل البیت کا خطبه اوقوقنی قصد ایتسه دا
اول وقت خراسان ده مذهب ابی حنیفة شائع وغالب اولدقدن بعض علماء سی
نصیحتی بر له اول قصدنی ترك ایتدی * سنه ثمانمائه وخمس وثمانین بعض
خواص مجالسی کانه سلطان سنجر بن ملکشاه السلجوقی وقتنده تصنیف ایدلمش
بر کتاب قدیم کا دسترس اولوب اول کتابده حضرت شاه مردان علی
المرتضی نینك مرقد منوری بلخ قریه لرندن خواجه خیران قریه سنده دیو بیان
ایدلمش بعد ذلك بو حالنی شخص مذکور سلطان میرزا حسین طرفندن اولان والی
بلخ کا عرض ایدب والی اعیان بلدنی طلب ایله بعد المشاوره موضع مذکور کا توجه

ایدوب تفتیش ضمننده برلوح ابیضده هذا قبر اسدالله واخ رسول الله علی
ولی الله دیو مکتوب ثابوب درحال سلطان حسین میرزاغه رفع ایدلوب اول
بلا توقف مسارعت برله بلخ کا کیلوب زیارت قلوب امری برله اول موضعده
عمارت عالیه احداث قلندی اول موضعده شول وقتدن بیرلی الی الآن هر
سنه موسم کل سرخده هر طرفدن خلق اجتماع ایلاب زیارتگاه عظیم اولوب شاه مر
دان دیه کله مشهور ومعروف در وعوام ماوراء النهر وخراسان زعمنچه اول وقتده هر سنه
ایکی اعمی اکمه ننك کوزی آچلادر ایمش * اولیاء اللهدن صدور کرامت
وولایة امیر المؤمنین علی المرتضی کرم الله وجهه البتة حق وبدن مبارکی اول
موضعده اولماقی ووفاتی بعدنده قبرلدن تصرف قلماقی عقلا محال ومستبعد یا که
شرعا منفی ومنکر دکل لکن کلام وقوع وثبوتنده در هیچ بر وقت اولا صوقرلغی
معلوم اولوب زیارت بعدنده کوزی اچلغان کشی نی احدی کورکان وبلکان
یوق بلکه محض نذر خور مجاور شیخلری شویله شاوشو وغاغله چقارب شهرت
ویرالر * قاضی ابو سعید السمرقندی مرحوم نقلنه بناء امیر حیدر من شول
حالنی پادشاهلق مکتبی برله کشف وحقیقة الامرکا وقوف اوچون بذل مقدرت
قلسام هم فقط شیخلار ومجاور وعوام شاو شوندن غیر نرسه کا اطلاع قلمادم دیر
ایرکان * بو تصنع خصوصده حسین بایقرا کندسی متهم وصورت واقعه
ده اثار کذب وعبارتنده علامت وضع ظاهردر * دخی ایتادر شول
آی ننك اوچونچی کوننده حضرت عمر رضی الله عنه مسلمان اولوب کعبه
اچنده کی بوتلرنی پاك ایلاب اولی نمازنی جماعت برله کعبه ده اوقدیلار
دیو * حضرت عمر رضی الله عنه سنة ست اوسنة خمس من النبوة قرق ایر
وبر خاتون بعدنده اسلام برله مشرف اولوب اسلامغه برنچه قوة الظهور حاصل
اولسادا اول وقتده کعبة الله نی بوتلاردن تخلیه قلوب اولی نمازنی کعبه اچنده
اوقیق قایدا آندن اون برسنه بعدنده هجرتننك سنهء سادسه سنده اسلام
بر خیلا قوت تابوب کفار قریش کا مقابله ومقاتله اقتداری حاصل اولغان
زماننده یوم حدیبیه ده قریش رسول الله صلی الله علیه وسلم واصحابنه کعبة الله
نی طواف وافعال حج نی ادا قلورغه رخصت بر مای احصار قلوب کوب ماجری ومقاوله

بعدنده ایکنچی سنه کیلوب حج قلورغه اذن بیرمك کا عهد ایله صلح حدیبیه
واقع اولوب قایتوب سنة سبع قضا قلندی * بیت الله نی اوثان دن تخلیه قلوب
جهرا اذان واقامت ایله مسجد الحرام ده ابتدأ نماز بجماعت قلمق سکزنچی
سنهء هجرتده فتح مکه یومنده واقع اولدی * دخی ایتادر حضرت عثمان
رضی الله عنه رجب یکرمی طوقزنده شهید اولدی دیو * بو سوز دخی
غیر صحیح حضرت عثمان رضی الله عنه اوتوز بشنچی سنهء هجریه یوم الجمعه
ذوالحجه اون ایکنچی یومنده مدینه ده شهید وجنة البقیع ده مدفون اولدغی
متواتردر * دخی تبع تابعین فصلنده ایتادر اول زماننده بلغارده حکیم خان
وقتنده دین اسلام قوی وزمان مجتهدین ایدی مشهور اولان طلبهء علم نڭ
بعض سی بغداد وبعضسی خوارزم ده وفات اولدیلار بلغاره قایتوب درس
ایتکان حسام الدین بن ابراهیم اصولده تحقیق حسامی فروع ده تیمورتاشی نی
تصنیف ایلدی واقصر لیالده امام شافعی مذهبی برله عشاء نمازنی بعد المغرب
بر ساعت اوتکاچ اوقمق وجمعه نمازنده مصر شرط ایمس اوچ کشی برله اوتمك
برله واذان السنة نی قالدرماسقه فتوی بروب بغدادده امام ابو یوسف کا
عرض ایدب فتوی استادیلار فتوی سنده یازمش یاشریکنا لاتطلب منی فتوی
فی هذا الامر یکفی فتویك علی مذهب اهل السنة والجماعة فان قول الشافعی
فی حق العشاء والحجاج بن یوسف فی حق اذان سنة الجمعة قول مذهبنا وعلیك
العمل فی بلدك البلغار والسلام علی من اتبع الهدی دیو فتوی ویرمش
انتهی الاکذیبه الفضیعة امام ابو یوسف رحمه الله تبع تابعین دن هارون الرشید
خلافتنده اولماسنده هیچ شبهه وشك یوق سنة ١٨٢ مائة واثنتین وثمانین
بغدادده وفات اولدی سلیمان الاعمش ویحیی بن سعید الانصاری وهشام
بن عروة وابن ابی لیلی وآندن غیر برنچه تابعین لره ملاقات وانلردن حدیث
رسول الله نی روایت قلدی * اما تحقیق حسامی صاحبی امام ابو یوسف کا
شریك ومعاصر دکل متاخر الزمان هم اسمی حسام الدین بن ابراهیم دکل
بلکه علاء الدین عبد العزیز بن احمد بن محمد المایمرغی در سنة ٧٣٥ سبعمائة
وثلاثین وفات اولدی اصول امام فخر الاسلام نی شرح ایله اسمنی کشف
قویوب کشف کبیر دیمکله معروف وحسام الدین محمد بن محمد بن عمر
الاخسیکثی نڭ تصنیفی المنتخب فی اصول المذهب نام افواه ناس ده مختصر

حُسامى ديمكله معروف متن نى شرح قلوب اسمنى تحقيق قويوب تحقيق
حسامى ديمكله معروف ومشهور اولدى بوحسام الدين صاحب المنتخب سنة ٦٤٤
ستمائة واربع واربعين وفات در علاء الدين صاحب التحقيق ننك تمر تاشى
اسملى كتابى بلكه تمر تاشى اسمنده مطلقا كتاب يوق ظهير الدين ابو
العباس احمد بن اسماعيل التمر تاشى فقهاء حنفيه دن جامع الصغيركا شرحى
وفتاوى ده دخى تصنيفى وار مائهٔ سادسه اواسطنده موجود صدر الشهيد وعمر
النسفى وجار الله الزمخشرى لر طبقه سنده دور خوارزم مملكتنده تمرتاش
نام قريه كا منسوب دريا شريكنا لا تطاب منا فتوى آه ديو ذكر ايلامش
عباره سى فج وسقيم وبى معنى وكندسى ننك ساخته ومصنوعى تتار لسانيله
تكلم ايدن تيمورچى روس ننك نيمكاله تركى سوزينه مشابه دور امام ابو
يوسف اوزى مجتهد مطلق عظيم الشان ايكان شاكردى ننك شاكردى امام
شافعى سوزى وحجاج ظالم اختراع ايدن بدعت برلان عمل قيلورغه امرو
يا كندسى عمل ايدرمى حاشا والله * دخى ايتادر علماء تبع تابعين دن عبد
اللطيف بن عبد الله صاحب شرح مجمع البحرين وصاحب امداد الفتاح ديو *
شارح مجمع البحرين كندسى خطبهٔ كتابنده تصريح قلدقچه عبد اللطيف بن
عبد العزيز بن امين الدين در ابن ملك ديمكله معروف مشارق ووقايه كا
دخى شرح ارى وار تبع تابعين دن ذكل متاخر الزمان مائة ثامنه رجالندندر *
وامداد الفتاح نام كتاب آننك تصنيفى دكل بلكه مصر علماسندن ابو الاخلاص
حسن بن عمار بن على بن يوسف المصرى الشرنبلالى تصنيفى در اول ذات دخى
متاخر الزمان شهر رمضان يكرمى برنده سنة ١٠٦٩ الف وتسع وستين قاهره ده
وفات اولدى نور الايضاح وآننك شرحى امداد الفتاح واندن غير برنچه
تصانيفى دخى واردر * دخى ايتادر نوح بن مريم مجتهدار ننك اولوغبلر
كتاب معين الحكام وفوائد الفقهاءلى تصنيف ايلدى قبرى بلغارده دور ديو
* نوح بن ابى مريم نوح بن يزيد بن جعونة المروزى تبع تابعين دامام اعظم
ابو حنيفه رحمه الله شاكردلرندندر كنيه سى ابو العصمة لقبى جامع ابو جعفر
المنصور خلافتنده مروشا هجانده قاضى اولدى والدى ننك كنيه سى ابو مريم
اولدغندن نوح بن ابى مريم ديمكله السنه ده دائر ومستعمل على الاشتهار

دور

دور سنة ١٧٣ مائة وثلاث وسبعين هارون الرشيد خلافتنده وفات اولدی
* مذكور ايكی كتابنی تصنيف قلدی ديدكی كذب محض‌در معين الحكام
صاحبی متأخر الزمان مائهٔ تاسعه رجالندندر اول كتابنی علاء الدين الحنائی
حسام الدين الكوسج تصنيفی وبعضلر علاء الدين ابی الحسن علی بن خليل
الطرابلسی تصنيفی ديلر وبعضلر علاء الدين الاسودكا نسبت ايدرلر * فوائد
الفقهاء دخی بعض متأخر بن حنفيه تصنيفی‌در نوح ابی مريم‌دن دكل بلی نوح
بن ابی مريم ننك تورت كتابی وار ايدی مجلس فی الاثر ومجلس فی فقه
ابی حنيفة ومجلس فی النحو ومجلس فی الشعر والادب * دخی ايتادر عيسی
بن ابان قبری بلغارده ديو * عيسی بن ابان بن صدقة امام محمد رحمه الله
شاكردلرندندر عدد طلاق معتبر بالنساء او بالرجال اولماقنده امام شافعی رحمه الله
ايله بغدادده مناظره ايدوب افحام ايلدی سنة ٢٢١ مائتين واحدی وعشرين
معتصم بالله خلافتنده وفات اولدی * دخی ايتادر مجتهدلردن احمد بن
محمد بن ابی بكر خزانه صاحبی قبری بلغارده ديو صاحب خزانه تبع تابعين‌دن
دكل مائهٔ سابعه اهلندن فقه حنفيه‌ده مجمع الفتاوی كتابنی تصنيف قلوب وانی
اختصار ايدوب نامنی خزانه قويلدی كتابنده صدر شهيدننك فتاوی كبری
وصغری سندن واندن غير شول طبقه اهالی سندن نقلی كوبدر * دخی
ايتادر عبد الرحمن الجامی ومولوی عبد الحكيملرننك قبرلری بلغارده حج
باردقلارنده وفات اولمشلر ديو * بو سوزی دخی كذب محض * مولانا
عبد الرحمن بن احمد بن محمد الاصبهانی الدشتی المعروف بالجامی رحمه الله
يوم الجمعة اون سكزنجی محرم سنة ثمانمائة وثمان وتسعين خراسانده هرات
شهرنده وفات ومصلی يعنی عيدكاهنده مدفون اولدی ولادتی يكرمی برنجی
شعبان سنة ثمان مائة وسبع وعشرين جام جرد شهرنده ايدی بو جهتدن
جامی نسبت ايدلادر فوائد ضيائيه شرح الكافيه وشرح فصوص الحكم والدرة
الفاخرة ونفحات الانس نام تصانيفی معروف ومتداولدر * وملا عبد الحكيم
بن شمس الدين الهندی اللاهوری السيالكوتی سنه سبع وسبعين بعد
الف شهر ربيع الاولی اون سكزنده پنجاب هندستانده لاهور ايالتنده سيالكوت نام
قلعه‌ده وفات اولدی * دخی ايتادور جانباقتی قربه‌سنده علامهٔ دوانی وشيخ

خسرویه‌نڭ قبریدر حاج واردقارنده وفات اولمش لر دیو * بو سوزی هم کذب محض‌در * دخی ایتادر طوبلغی آطاوی قلعه‌سی قربنده خواجه احرارنڭ قبری زی تماغنده عارف بالله صاحب تفسیر حسین واعظی قبریدر حج واردقارنده وفات اولمشدر باراج‌خان زماننده دیدور * عبیدالله بن محمود بن شهاب الشاشی المعروف بخواجه احرار اصلی تاشکند اهالی‌سندن اکثر الاوقات سمرقندده اقامت ایله شول سمرقندده سنة ثمانمائة وخمس وتسعین یوم سه‌شنبه نصف شعبانده وفات وخارج البلده مدفون‌در اوستونده زور عمارت وبر مدرسه‌سی وار زیارت ایدله‌دور حقنده مولوی جامی‌نڭ فارسی مرثیه‌سی‌وار * کمال الدین حسین بن علی بن حسین النیسا بوری البیهقی الکاشفی الواعظ فارسی تلنده ابوبکر روایتی عاصم قرائتی اوزرینه تفسیری‌وار تفسیر حسین واعظی دیب کندسنه نسبت وتفسیرینه صفت تسمیه ایدلادور سنة [٩١٥] تسعمائة وعشرة شهر ربیع الاول اخرلرنده هرات شهرنده وفات ومدفون‌در بوندن غیر دخی تصانیفی واردر * دخی ایتادر اورساك صری تماغنده خواجه عصمة الله السمرقندی قبریدر دیو * خواجه عصمة الله بن محمود بن نعمة الله السمرقندی سنة تسع بعد الف سمرقندده وفات وجوار خواجه احرارده مدفون اولدی عبد الله خان عصرنده اعلم العلماء منصبنده ایدی نصف اخیر شرح عقاید وفوائد ضیائیه کا حاشیه‌سی‌وار * بو تواریخ بلغاریه صاحبی بو مذکور ادملرنی همه‌سنی تبع تابعین دن عد ایتادر وتابعین سنة [١٥٠] مائة وتبع تابعین سنة [٢٣٥] مائتین وثلاثین قالمادی دیو کذب ایتادر * فی الواقع امام ابویوسف ونوح بن ابی مریم دن ماعداسی هیچ برسی تبع تابعین جمله‌سندن دکل متاخرین لردور هر قایوسی‌نڭ عصرنی فی موضعه بیانمز سبقت ایتدی وهیچ قایسی بلغاره کلدکلری یا آنده بولدقلرینه دال بولغان حاللری هیچ بر کتابده ومعتمد به خبرده مذکور دکل بلکه کلسی صاحب تواریخ‌نڭ اوزی تخیل قلغان اکاذیب محضه‌سی‌دور بوکشی‌نڭ هیچ بر سوزینه اثابت وتصدیق قلمق دکل قولاق صالوب تڭلارغه آغزغه آلوب سویلارکه صلاحیتی یوق اول آی اسم لری سریان ویوناندہ بیله وبیله ایدی دیدکلری هیچ بر اصلی یوق یالغان صرف‌در * اوزی کتابنده سنة تسعمائة واثنتین وتسعین محرم وجوزاننڭ اونونچی کونلارنده کتابتی

تمام

تمام قلدغنی وعلامهٔ تفتازانی دن درس اوقوب قایتدقنی ذکر قله * علامهٔ
تفتازانی هجرت دن سکز یوز سنه بولودن مقدم وفات اولدی * وکندسی
امداد الفتاح اسملی کتاب وارلغی قولاغنه کرکان * آننك صاحبی هجرت
دن بر منك سنه دن زیاده موخر * ونادرشاه نام پادشاه ننك قزل باش مملکتنده
اولدقنی ایشتکان * وحالانکه اننك هجرتدن بر منکده بر یوز آلتمش سنه
ده وفاتی من بعد مبین اولور * وایشمحمد بن توق محمد الملقب بشیخ بابای
بور نهری بوینده ادای قریه سنده دیدور * وحالانکه اول الف ومائتین
هجری قبیلنده موجودادم در نبیره سی ملاعبد الکریم بن بالطای بن ایشمحمد
بخارا ادا ایشان املا دیمکله معروف شیخ حبیب الله البلخی کا ارادت کیتوروب
اجازت آلوب قایتدی * ایشان املا سنة الف ومائة وسبعین بعدنده
رحیم خان عصرنده وفات اولدی * بر نبیره سی ملا اسحاق بن عبد الکریم
والدی بعدندن اورنبور قرغالی سنده آغاچ مسجدده بر نچه سنه امام اولوب سنة
الف ومائتین وست عشرة قرغالیده وفات * مشهور قارغالی عبد الرحمن حضرت
ننك استاذی وقادن اتاسی وحبیب الله وخیر الله وعطاء الله وغیر اولادی ننك
جدلامی دور * آننك ملا ابو الحسن نام اوغلی اورنبور امامتندن معزولا
قزانه ورود ایدوب قرغالی مخدومی دیمکله معروف وقرآن مقابله سی خدمتنده
اولوب سنة ١٢٥٩ الف ومائتین وتسع وخمسین قزانده وفات اولدی * دخی
قزقلارده بیرش بن ابراش صوفی دیب ذکر قلادر الله اعلم * ادای قریه
سنده مدفون اولان بیرش خواجه نی ایتمای میکن اول ایسه اصلی مندل
قریه سندن بر بدولت بای کشی صوفی وایشان وسید وشیخ دکل خواجه
یعنی بای معنی سنده شیخ باباغه معاصر دور * دخی بوذات ملا ایرنیاز بن
شبرنیاز الخوارزمی افندی دیب ذکر قلادر مشهور ایشنیاز افندی نی
ایتسه کرك خطا یا جزافا ایرنیاز دیکان بولور اول ایسه سنة ١٢٠٥ خمس
بعد الف ومائتین قرغالیده وفات اولدی * هم فیض الله افندی البخاری
قزانده توروب وفات اولدی دیو ذکر قلادر اول بزننك عصرمزدن از قنه
زمان مقدم بنکا بسعه ده تبانك مسجد محله سی ده یورط برله توروب وفات
اولدی یورطی حاضرغه قدر وار ایدی * ایمدی علامهٔ تفتازانی دن سنة ٩٥٨

تسعمائةوثمان وخمسين درس اوقوب قايتوب سنة ٩٩٩ تسعمائة وتسع وتسعين
برحبوة اولان كشى اوزندن ايكى يوز سنه موءخر ادملارنى نيچوك فلان
موضع ده فلان وقت وفات اولديلارديب ذكرقلادور * كرامت برله بلسادا
كبلورلار اولورلار ديمك كركايدى اولدى اوتدى ديمك ممكن دكل * دخى
سنة ٩٩٢ تسعمائة واثنتين وتسعين ده محرم جوزاءغه مصادق دكل بلكه اول
سنه اول محرم ثالث دلوكا مصادق دور * الحاصل بوكشى باشقه سى
شبله تورسون كندتاريخنى درست ايتماى يالغانلاغان بوقدر كذب نى
تخليد قلمق دن نى فائده المق كرك خلق ننك همه سى اوزى كبك جاهل
واحمق وسفيه اولورمى ديمش *
* خاتمة الرساله سنه اقصاق تيمور سفاك وبتاك بى باك خصوصنده يالغانلارنى
ترتيب قلوب دور دراز جاهلانه خرافاتى قصه لر وضع ايله ذكرنى
تنويه قلمق اولادر سندن غير كندسى ننك شور باخور وكاسه ليس لرى هم
سننك يالغانكا حاجت قالدورمامش لر * دخى ايتادر فساق وعاصى لرنى امر
معروف ونهى عن المنكر قلمق اوچون الله تعالى هجرت دن سكز يوز آلتمش
ايكنچى سنه ده آقصاق تيمورنى مسلط قلوب ربع مسكوندن كوب شهرلرنى
خراب وخلقنى هلاك ايلدى اول زمانده خطاى پادشاهسى چنكزخان ايردى
آنى دين كا دعوت وچوق شهرلرنى خراب ايلاب كندسنى اولتوروب
خطاى خلقى بيعت بيروب خراجه راضى اولوب آنده تورمطاى بن چنكز
خان نى نصب قلدى ديدور * هاى كذاب آقصاق تيموردن كبسمك اوزمك
واحمق اولدرمك خراب وهلاك ايلمك وظلم وغدر ايتمك حقى دور اما
امر بالمعروف ونهى عن المنكر برله اصلا اشى يوق چنكز خان سنة
ستمائة بعدنده خروج ايدب سنة ٦١٦ ستمائة وست عشرة سمرقند وبخارا
وسنة ٦١٨ ثمان عشرة خوارزم نى كلاقتل عام وغارت قلوب وآلمق ماهولى اولغان
مملكت لرنى دورت اوغلى جوجى وچغتاى واوكتاى وتولى خانلره تقسيم وتعيين ايدوب
سنة ٦٢٧ سبع وعشرين توشاكندا ختق انقه وفات اولوب بعض مورخلر * دوزخى *
لفظنى تاريخ واقع قلدى آننك تورمطاى نام اوغلى ذكرى اصلا يوقدر * اول زمانده
مذكور مملكتلر سلطان محمد خوارزمشاه تحت حكومتنده ايدى مدافعه دن

عاجز قالدی آقصاق تیمور چنکز وفاتندن یوز سنه‌دن زیاده سنه
سوغره سنه [٧٣٦] سبعمائة وست وثلاثین لیلة الثلاثاء یکرمی بشنچی شعبانده شهر
سبز مملکتنده وجوده کیلدی وسنة [٧٧١] احدی وسبعین خروج قلدی وسنة [٨٠٧]
ثمانمائة وسبع اوترر نام موضعده وفات اولوب شول لفظ تاریخ وفاتی اولدی
حقنده * شعر * سلطان تیمور که مثل او شاه نبود * در هفتصد و سی و پنج آمد بوجود
* در هفتصد هفتاد و یکی کرد خروج * در هشتصد و هفت کرد عالم را پدرود
* دیو دخی بعض معاصرلری تاریخ ایتمش بعض اکابر علماء تاریخ خروجینه
عذاب وفاتینه خراب لفظ‌لرنی تقریب ایتدی * دخی بو سوزکا یالغاب ابتادر
اول زمانده قزلباشنك مشهور نام شهرنده ندر شاه اسملی کشی خروج ایلاب
بخارا وسمرقند واورکانج وخیوه واندن غیر اهل سنت ننك کوب شهرلرنی
آلوب خانلرنی وعلماءلرنی اولدروب باطل مذهبینه خلقنی اوندادی اهل
السنة والجماعة علم‌لری یغلدی الله تعالی خضر علیه السلام‌نی یباروب نادر
شاه‌نی اولدوروب خلق‌نی خلاص ایلاسون دیو دشنه کردی بس امیر تیمور
بی حساب عسکر برله قایتوب ندر شاه قویغان بك‌نی اولتوروب بخاراغه
متوجه اولدی ندر شاه قاچدی آرطندن یتوب بر سنه صوغشوب ندر شاه‌نی
اولدردی شهرنی خراب ایلدی بخاراغه سلطان مراد نام طالب العلم‌نی خان
ایلدی اتاسی سلیم خان‌نی ندر شاه اولدرمش ایدی دیو * بی قدر یالغان
خلاف واقع سوزلار اختلاق قلادور * تیمور برله نادر شاه بر زمان کشی‌لری
دکل نادر شاه تیموردن اوچ یوز سنه قدر صوغره وجوده کلدکی اهل علم
عندنده قطعا وجزما معلوم نادر شاه اصلی خراسان مملکتنده ابیورد نام شهر
نواحی‌سنده اولان افشار قبیله سندندر والدی احاد ناس جمله‌سندن اولوب
بر وقت دخی کتوچی اولدغی منقول اولماقنه بناء سلطان محمود بن مصطفی
العثمانی حضرتاری ننك بو حالنی تنقیص ایتدکنه قارشی نادر شاه * شعر *
* شبانی اکر در جهان بود عیب * چرا بود موسی شبان شعیب * اکر شاه
مردان دهدر ونقم * بقسطنطینیه رنم بیرقم * دیو جواب وبردکی مذکوردور
* دولت صفویه‌کا او اخر عهدنده ضعف واختلال طاری واقغانیه طائفه سی
تغلب ایتدکده صفویه‌نی حمایت بهانه سی برله باش کوتاروب کاری رواج

تابوب اولنده صفویه اسمندن ادارهٔ ملك قلوب كندسنی طهماسب قلی خان تسمیه ایدب بالتدریج حد بصره‌دن تمام بلاد فارس وایران وممالك هندستان وما وراء النهر وتركستان غه استیلاء قلوب پادشاه مستقل وصاحب قران جهانكیر اولدی كبرو داری تیمور كوركان كبی محض فساد وبطالت وسفك دماء وخسارت‌دن عبارت دكل ایدی * اوائل حالنده مساعدهٔ وقت‌غه‌بناء زمانه سازلق قلب تشیع برله متظاهر اولسادا قوة الظهر تحصیلی بعدنده بلادنده خلقنی رفض صحابه كبی فضایح‌دن منع قلوب مذهب اهل السنة والجماعه‌نی اختیار وتمام رعایت ایدر اولدی دولة عثمانیه طرفندن وصاف افندی وآندن غیر برنچه علماء ورودیله حضورنده شول بابده علماء ایران برله مناظرهٔ ومكالمه‌لر جاری اولدی * وقت حربنده بغدادنی محاصره ایتدكنده قزلباشلرننك اوباش‌لری امام اعظم ابو حنیفه مشهدنی تخریب ایتماسونلر اوچون آلدن بر جماعه عسكرنی یباروب حفظ قلدردی وكندسی باروب احترام تام وتعظیم واكرام برله دخی زیارت قلدی بعد ذلك هندستانه واروب مظفرا رجوع ایدب بخاراغه كیلوب ابو الفیض خان استقبالغه چقوب قوناق قلوب اول هم ابو الفیض خان حقنده حسن رعایه ایتدی وهیچ احدی‌كا جور وجفاسی تیكمدی وبر قاشق قان توكمدی * لكن آخر عمرنده مالیخولیا مرضنه كرفتار اولوب ارشد اولادی وولی‌عهدی رضاقلی میرزانك كوزلرینه میل تارتوب كور قلوب باكناه وبی كناه كوب كشی‌لرنی عذاب وقتل ایتدی داغستاندن قایتوب خبوشان دا اوطراق قلدی جماعهٔ قزلباشلردن تمام رویكردان اولوب التفات ومرحمتنی افغانیه واوزبكیه طائفه‌لرینه قلدقدن قزلباشلر عاصی ومخالف اولدیلار آنلرنی صباحنده قتل عام قلمق اراده‌سنده اولدقینه واقف اولوب * مثل * علاج واقعه پیش از وقوع باید كرد * دیب سكسان نفر آدم مصلحت ایدب خرمسرای شاهی‌غه كیلوب یتوش‌عددی خوف قلوب قالوب صالح خان قرخلی افشاراون كشی برله خیمه‌سنه كروب قلج برله باشنی كیسوب توشوردی * قطعه * سری كه بافلاك هم سری میكرد * بخاك مذلت برابر شد * شعر * سری شام بحث تاراج داشت * سری كه نه تن سرنه سر تاج داشت * ببك كردش چرخ نیلوفری * نه‌نادر بجا ماند نه‌نادری *

ولهذا

ولهذا قزلباش طائفه سی حقی حاضرغی زمانمزده اولانلری هم آنی دشمان
توتالار نادرننك قتلی سه شنبه كیچه سی جمادی الاخرة اون سکزنده اسنة ١١٦٥
الف ومائة وستین واقع اولدی نادر دولتی ننك انقاضسندن ایرانده قجریه
هندستانده افغانیه ماوراء النهرده منغتیه دولتلری حادث اولدی احمد خان
افغانیه طائفه سی برله نادر عسکرنی غارت وتاراج قلوب قند هار طرفنه کیدب
شول اطرافی ضبط ایله بر دولت قویه تصاحب ایتدی * بخارادا هیچ وقت سلیم خان
ومرادخان اسمنده پادشاه وحکمدار اولغان یوق سلاطین عثمانیه دن مرادخان
الثالث ووالدی سلیم خان الثانی اسملری بو کشی ننك قولاغنه توشوب
شونی مونده کیتروب بالغانلایدور * دخی ایتادر خضر علیه السلام اقصاق تیمور
ننك دوشنه کروب اسلامبولغه وارماغه امر ایتدی دیو کوب مزافات واکاذیب
اختلاق قلوب سویلاب اسلام دول سلطانی سلطان مهدی برله یدی سنه
صوغشوب آخرنده حیله برله اسلامبولنی آلوب سلطان مهدی نی انواع
عذاب برله اولتوروب اوغلی سلطان مسعودنی مقامنه نصب قلدی ویکرمی
عدد ممسوح الالة علمالرنی قتل ایتدی دیدور واثناء کلامنده علی القوشچی
خفیة اسلامبولغه کروب داود افندی کا یولقدی وآندن مقدمده قاضی زاده
الرومی نی امر معروف قلدغی اوچون مقهور قلندی دیو اوزون اوزاق
لقردی کلا بالغان صریح کذب هیچ برسی واقع اولغان یوق * تیمور اعرج
یورش پنجساله سنده سنة خمس وثمانمائه روم مملکتنه واروب اول وقت
اول دیارده پادشاه اسلام سلطان بایزید بن سلطان مراد الغازی ایلدرمی
یلدرم وبایزید اول دیمکله معروفدر اسلامبول هنوز فتح اولغان یوق
ایدی اول وقت سلاطین عثمانیه ننك دار الملك وشاه نشین پای تختلری
بروسا ایدی تیمور بروسانی فتح ایدب کوتاهیه ده قشلادی وسلطان بایزیدنی
اسیر قلوب شول گرفتارلغی اثناسنده وفات اولدی * * شعر *
تیمور امان داد مرکش امان نداد * زمینش نخست واسمانش نداد * دیو
بعض مورخلر سلطان بایزیدنی تیمور اطلاق قلدی دیرلر والله اعلم به
* اسلامبولده سلطان مهدی وسلطان مسعود اسمنده الی الان هیچ پادشاه اولغانی
یوق بغداده خلفاء عباسیه دن محمد بن عبد الله المهدی * وسلاطین سلجوقیه دن

مسعود اسمنده رومده وایرانده ظهور دولة عثمانیه دن مقدم برنچه ذاتلر
وار * اسلامبولنی بو واقعه دن ایللی اوچ سنه موءخر سنة ٨٥٧ سبع وخمسین وثمانمائة
وسبع وخمسین سلطان بایزیدننك حفیدی سلطان محمد بن مراد بن محمد بن
بایزید فتح ایدوب فاتح لقبیله ملقب اولدی سلطان فاتح وسلطان محمد ثانی
دیرلر (بلدة طیبة) کلمه لری تاریخ فتح اولدی * وقاضی زاده الرومی
وعلامهٔ قوشچی اول زمانده موجود دکل متأخر زمانده تیمورننك حفیدی
میرزا الوغ بیك دن شاهرخ بن تیمورننك استاذی ایدی سمرقندده
اقامت قلوب رصد بناسنه متکفل اولوب شروع بعدنده سنه ثمانمائة وثلاثین
وفات اولدی شرح الملخص دیباجه سنده میرزا الوغ بیك نی ذکر ایده
* آننك وفاتی بعدنده علامه علاء الدین علی بن محمد القوشچی رصد خدمتنی
تمام ایتدی اول شارح جدید تجرید ومشهور ابو السعود افندی ننك عمی وسید
شریف جرجانی قدس سره ننك شاکردیدور میرزا الغ بیك سنة ٨٥٣ ثلاث
وخمسین اوغلی عبد اللطیف میرزا یدنده مقتول اولدقی بعدنده
علامهٔ قوشچی آذربیجانده ترکمانیه دن آق قوینلو پادشاهی اوزون حسن
صحبتنده اولوب سلطان محمد الفاتح دعوتی برله اسلامبولغه واردی وفاتی
سنة ٨٧٩ ثمانمائة وتسع وسبعین واقع اولدی * دخی ایتادر بزننك بلغاردا
فسق وعصیان وقتل نفس وزنی وترك الجمعه والعید کبی منکر اشلار
کوب ایدی علماسی حیلهٔ شرعیه برله حلیة ربا غه فتوی ویرکان ایدیلار
شول سببلی الله تعالی امیر تیمورنی مسلط قلدی بیکچوراغان نی اون
ایکی وزیری واوتوز آلتی علماسی برله قتل ایتدی لوءلوء الامثال قز
وخاتونلرنی قل ایدوب عسکری ننك رئیسلرینه ویردی قالغان خلقنی
بر جمعه اچنده چیتکا کیتمکا امر ایتدی قلعه لرمزنی توب برله واتوب
اتل توبنه صالدی سکز یوز آلتمش توقزنچی سنه جمعه کون محرم ده جوزا
یکرمی یتنچی یومنده بلغارنی ناچیز ونابود قلوب الا دنیاده اسمی قالدی
دیدور * بو سوزلری دخی کلسی کذب وافتراء محض اهل بلغاره حقارت
وبهتان عظیمدور حاش لله ما علمنا علیهم من سوء تیمورننك شهر بلغارغه
کیلدکی وبراش قلدقی اصلا معلوم دکل آنچه ماجریسی توقطامش خان

برله اولدی وتوقطامش خان ایدکو میرزانڭ خیانتی وامیر میمنه سی‌نڭ جنایتی سببلی منهزم وعسکری پرا کنده اولوب لهستانغه التجاء قلدی بو واقعه سنة ٧٩٤ سبعمائة واربع وتسعین صادر اولدی * کندسی‌نڭ بیاننه بناء تیمور بو اشلارنی وفاتندن التمش ایکی‌سنه صنکره قلغان بولادر اولیاءدن اولغاچ قبرندن چقوب اشلاکاندر با شقه‌اشی‌یوق‌ایکان یخشی‌شهرنی واتوب ایدل توبنه صالوب خلق‌نی تاراتوب نی‌قدر بیهوده وفضول فائده سز اشلار قلغان * دخی مسلمان خاتون وقزلرنی قول ایتمك وکورکان توش برله خونریزلك وفساد قلمق قاسی شریعتده جائز ایکان مرتکب کبیره هم کافر اولمایدور * دخی ایتادر فقیه ابوالليث السمرقندی‌سنی قبری اچنده کوتوب یاتادور قبرنڭ اندادور دیو محض کذب * فقیه ابو الليث کرچه اصلی‌سمرقند قریه‌لرندن‌اولسادا قبری باخ دادور سنة ٣٧٣ ثلاثمائة وثلاث وسبعین ومات اولدی سه شنبه کیچه‌سی اون برنچی جمادی الاخرة استاذی ابو جعفر الهندوانی نڭ باش طرفنده دفن ایدلدی وعلی قول سنة ٣٧٥ خمس وسبعین وثلثمائة * دخی بلغار واقعه‌سنده اقصاق تیمورنڭ جمعه وعید خصوصنده مناظره ایدب بلغار علماسی اقامة جمعه وعید اوچون مصر شرط اولدقینه هدایه ووقایه واندن غیر متداولات عبارتنه تمسك ایتدیلار * تیمورولوالجی وتیمورتاشی وقنیه وغیرهاده جمعه‌فرض دیمش‌لر لا جمعة ولا تشریق الا فی‌مصر جامع دیدکی قول حدیث دکل آلتی حدیث کتابنده تابلمادی بر مجهول صحابه قولیدر * درر الاثارشرحنده امام اعظم بو مسئله‌ده خطا قلدی * رسول‌الله اوزندن غیر اوچ کشی برله جمعه وعید اوقدی * التی حدیث کتاب برسی صحیح مسلم ایکنچی صحیح بخاری اوچونچی مصابیح دورتنچی مشکات بشنچی مبارق آلتنچی مشارق دیو ذکر ایده * بلغار اهالی‌سی نڭ ترك جمعه وعید ایتماکی وصورة مناظره همه کذب‌دور بوموضع‌ده امام‌اعظم‌نی‌خطاغه نسبت‌باطل‌چونکه‌ادله‌سی ظاهروبرهانی قوی لکن اول بلغار کبك بلکه آندن کچرك شهرلرنی مصرلق‌دن خارج قلمایدور * مذکور حدیث نی عبدالرزق بن الهمام وابن ابی شیبه حضرة علی‌کا موقوف روایت قلدی وابن خزیمه دخی تصحیح ایتدی ومحقق ابن

الهمام وكفى بعلى قدوة واماما ديدور * وشيخ الاسلام خواهر زاده شرح مبسوطده بو حديثى امام ابو يوسف رحمه الله اما لبنده رسول الله غه رفع قلدى ديدور * وعلى هذا صاحب هدايه‌نك رفعى دخى صحيح اولادر * رسول الله اوچ كشى برله جمعه وعيد اوقدى ديدكى كذب محض مدح امير تيمور اوچون وضع حديث ايله اعظم كبائره ارتكاب قلهدر حديث صحتنه آلتى حديث كتابنده وجودى شرط دكل * ائمهٔ حديث وعلماء اصول عرفنده كتب سته وائمهٔ سته ديو صحيحين وسنن اربعه يعنى سنن ابى داود سليمان بن اشعث السجستانى وابى عيسى محمد بن عيسى الترمذى وابى عبد الرحمن احمد بن شعيب النسائى وابى عبد الله محمد بن يزيد ابن ماجه القزوينى لره واصحابنه اطلاق ايدله وعلى الاطلاق ذكرده مراد اولادر * بلى بعض علماء مثلا مجد الدين ابو السعادات ابن الاثير جامع الاصول كتابنده ابن ماجه موضعنده موطاء مالك نى اخذ ايتمشدر اهل شان عندنده اصطلاح بيله جاريدر مشارق ومبارق ومصابيح ومشكوة نى كتب سته‌غا داخل قلمق هيچ بر عرف واصطلاحده واقع اولغان يوق بو كشى قلاغينه كركان اسملرنى عددينه تولغانچه جمع ايتكان بلكه مبارق شرح مشارق حديث كتابى دكلدر صاحبى مقدمده مذكور عبد اللطيف بن ملكدر * الله اعلم بالصواب عالمده درر الاثار نام كتاب موجود اولدى مبكان * دخى ايتادر استاذمز علامهٔ تفتازانى شرح عقايدنى تصنيف ايلدى طالبلرى ملا خيالى وملا احمد الجندى حضرتلرى حاشيه ايتمكده اولديلار وعلم منطقده تهذيبنى تصنيف ايلدى بارچه علماء طلبه سى شرح وحاشيه ايتديلار ديو يالغان سوزليدور تفتازانى نك هج بر شاكردى تصانيفنه شرح وحاشيه ايتدكى معلوم دكل بونلار هيچ قابوسى علامهٔ تفتازانى غه شاكرد دكللار اول سكز يوز سنهٔ هجريه‌كا ايرشماى وفات اولدى * ملا خيالى شمس الدين احمد بن موسى الرومى بروسا علماسندن سنة ٨٧٥ ثمان مائة وسبعين محمد الفاتح عصرنده شابا وفات اولدى * وملا احمد الجندى آفندن هم مؤخر الى كامل قبيلنده سمرقندده موجود ايدى * اوزنى علامهٔ تفتازانى كا شاكرد قلماقى دخى كذب محض صريحدر * دخى ايتادر اقصاق تيمورنى قرقز يوز توقسان ايكنچى سنة شهر رمضان يكرمى يدنچى كيچه سنك التمش

اوج باشنده سمرقندده وعلامهٔ تفتازانی عید کوننده وفات اولدی دیو آنلارنی بیلك شریف وقت لردا پیغامبر باشنده اولتورب معفوومغفوروکوب ثواب آلغانلار ایتاسی کیلوب یالغانلایدر * تیمور خطای سفرینه چقوب فرغانه‌ده اوتررد‌یدکی شهرده سنه ۸۰۷ ثمانمائة وسبع وفات اولوب سمر قندکا کیلتورب دفن ایدلدی ابن‌عربشاه خمر اچوب سکران حالیده اولدی دیدور * قاضی ابوسعید السمرقندی نقلینه بناء اولا حاضرده مشهور مزاری معروف کورمیر نام موضع‌ده دفن ایدلوب اولادی دشمان خوفندن تیردن آلوب خفیة موضع آخره دفن ایله موضعی غیر معلومدر * علامهٔ تفتازانی آندن اون‌بش سنه مقدم سنة ۷۹۲ سبعمائة واثنتین وتسعین تیمور حضورنده فجاءة وفات اولوب سرخس‌کا یلتوب موضع معدنده شیخ ابوالفضل حسن السرخسی جوارنده دفن ایدلدی * آنی تیمورننك امامی اولوب شرح تلخیص مطولنی آننك اوچون اختصار قلدی اول اولکانچه درس اوقوق وسبق آلمـقنی ترك ایتمدی وقت وفا تنده مشکوة شریفدن کتاب الحج اوقور ایدی دیدکی * همه کلامی کذب صریح تفتازانی شرح تلخیص المفتاح‌نی تیمور صحبتنه ورودندن بلکه آننك خروجندن قبل سنه سبعمائة وثمان واربعین تالیف ایتدی بعض نسخه‌لرننك دیباجه‌سنده درننك‌سرای پادشاهی جانی بیك خانغه هدیه‌ایتدکی مذکور وبعض اخری ده هرات‌ده اولان ملوك کرت‌دن برنی ذکر ایله امیر تیمورنی ذکری اصلا کورنگان یوق * تیمور سنة ۷۹۴ اربع وتسعین دشت قبچاقغه عازم اولدی وسنة ثمان وتسعین جانب چرکس وروسغه متوجه اولدی وسنة ۸۰۱ احدی بعد ثمانمائة صوب هندستانغه واروب محمود ملوخان دیله مقاتله قلدی وشول سنه سمرقندده مسجد جامع بناء قلدی الی الان خرابه سنده کومیروا وتونچی تواجیلره مناهه وعرابه کش لرکا بازار اولغـان * برزمان نبیره‌سی میرزا الوغ بیك حجره‌لر بنا ایلاب انی مدرسه ایتدی * ولهذا مدرسهٔ خانم دیمکله معروفدور * ابتدأ بناسندن بیرو معمارننك خطاسی یاخیانتی سببلی عملنده رخاوتدن هر وقت خشت وتاش توشار اولوب وفی الاصل اموال غارت وتاراج مسلمین وفقرأ ومساکین اولدیغندن بعض ظرفاء زمانی جامع‌مز مسجد حرام وقلغان نمازمز صلوة خوفدور دیو

عال ست سعدی راه صفا *
توان رفت جز در پی مصطفی *
فساد كبير عالم متهتك *
واكبر منه جاهل متنسك *
هما فتنة فی العالمين عظيمة *
لمن بهما فی دينه متمسك *
لصاحب الهدايه * بيت *
سمافی سماء العلم رسمی وشيمتی * وقد
فاق فی سوق المكارم قيمتی * وقد
حل حل المشكلات تميمتی * وما كان
فی بسط المعارف شيمتی * ولا ولدتنی
كوفة وعراق * وكم قد سبقت فی
المعالی بفكرة * وكم من سهامی صائب
غير مرة * ولا بدع ان فقت بسجع
وفقرة * فقد تنطق الببغاء من غير
فطرة * وقد تسجع الورقاء فی الطواق
* مخمس ضياء الدين احمد بن
شمس الدين الطرخانی * لبيتی
المرجانی سلمه الله تعالی * وله *
* بيت * وما كان من طبع الفتی علم
دينه * وان ولدته كوفة وحجاز *
فكم اعجمی ساد بالعلم فی القری * وكم
من حلبقی علاه الحجاز *
شعر وازددت اعتقاد النفس فاننی *
بغيض لكل امریء غير طائل * واذا
اتتك مذمتی من ناقص * فهی
الشهادة لی بانی كامل * مشهور
پهلوان آتا محمود بن بوربای الخوارزمی العارف المتخلص بقتالی رحمه الله مات سنة ٧٢٢ ساجدا لخبوق
وقت السحر وله اشعار حسنة * حديث * من شهد له حزيمة فحسبه * مثل * لا لحب علی بل لبغض معاويه *
آخر * ماترك الحق لعمر من صديق * اخر وشتان بين المامون والطحان * * (فصل

لطيفه ايلامش دخی بخارانك عبد كاهی نك محرابی
وطلبهء علمكا ويرلانده يك السنهء ناسده وقف امير تيمور
ديو مذكور موندن ماعدا قلدقی اعمالنده كارخيری
يوق كلا ظلم وجور وسفك دماء حرام وغارة اموال
الناس واملاك الحرث والنسلدن غيراشی يوق كندسی
ويا كه اولادنك برسی نك كاسه ليس وشور باخور
اری نك حظا لم وجرايمی برله مدح وثناء مخالف
واقعلری غير معتبر آنك نه صفت آدم اولدغنی بلمكنی
اراده ايدنلر بدر الدين العينی وشيخ شهاب الدين حجر
العسقلانی وشمس الدين السخاوی وابن شحنه امثالی حفاظ
وعلماء عظام حرمين ومصر وشام وروم وعراق تصانيف
معتبرهلرندن كورسون قناعت قلماس ايرسه احمد بن
عربشاه الدمشقی نك غرايب المقدور فی نوادر تيمور
نام كتابنی مطالعه ايتسون اول هم كافی اولماسه ما
جری ووقايعندن اعتبار قلسون * كندسی تاليف
ايتدكی تزكات نامنده احوال وماجری سنی شامل
تركی بر مجموعه سی وارهند ستانده اولان احفادی
اوچون فارسی لسانته ترجمه ايدلمش در سمرقندده
منظور مطالعه مز اولمش ايدی * حسام الدين بن
شرف الدين المسلمی نك كتابنده اولان اغلاط
واكاذيبی حد حساب وعددن خارج * قالدرملی بيان
ايدلدكی تقدير ده مجلدات كبار وضخامه مشتمل بر
كتاب تصنيف ايتمك نی اقتضا ايدر اول قدر فضولدن
اعراض وبو قدر بيانه اكتفاء ايله بقيه سنی مقايسه
وافهام اولی الالبابه حواله قلندی والله الموفق للصواب
واليه المرجع والمآب وهو حسبی ونعم الوكيل *

فصــــل فى الالفاظ العربية المستعملة فى السنة اهل قزان وبلغار فى هذه الازمنة على ترتيب الحروف

(حرف الالف) الله اكبر اول آخر امـام ايمان اسلام اذان اثبات اقرار ادراك اذن ادب السـلام عليكم الله قوت ويرسون انصاف استنجاء استبراً احمق ايجاب وقبول اخرت امـر احوال اعتبار اختيار آلماس آفت اولى ازر اولى اجتهاد انشاء الله اسباب امانت اجزا اصل اصطبل الماس اجل اقل اكثر اذاء ابليس ابتداء ازر ايت امير الم انبار اشارت اهل اهل افكار اسراف افراط اظهار اصلاح احكم التماس اخلاص اسم احسان الحمد لله انا لله وانا اليه راجعون اسرافيل اسرائيل انبيا اوليا اسكندر اشتها اقتدا البتة اسطرلاب احرام اخبر احتلام احتمال استهزاء اعوذ بالله العياذ بالله استغفر الله استغفار الجبر والمقابلـة امان اعظم اعتقاد اعمال ارغنون ارقام اصول ام الصبيان استسقاء افراط اعضاء ايات امين ارواح آمين اولا اندراى اوس الا الله

(حرف الباء) بلى بلكه بلاء بالطن باب باقى بقاء بلبل بنا بلطه بركت بارك الله بالغ براز بلاغت بالخير والسلام بخيل بيت براق بقـال بهتان بسم الله بعينه بلا نهايه بعيد بعض بالله بكر براءت بيغا بفرض بالقصد بدعت بوز بحث بخت بغض بعد العين بحل بيان *

(حرف التاء) توبه تفال تشام تضرع توقف توفيق تمام تعجيل تحقيق تاريخ توصيف توكل تعطيـل تعليـم تعـيـين تقرير تشريف تعريـف تسليم تسبيح تهليل تكبير تشريق توحيد توجيه تشديد تابوت تعيين تابعين تابع تقدير تعزير تكبر ترتيب تفسير ترياق تراويح تكلف تكليف تمرهندى تيمم تعريق تبارك وتعالى توبة نصوح تاج تمتع تالله *

(حرف الثاء) ثواب ثيب ثيبه ثابت ثبات ثور ثناء ثبت المدعى

افلاطون صديق والحق صديق والحق احق بالصداقة .رب اكلة تمنع عن اكلات *واهل مكة ادرى بشعابها* وليس فى كل مرة يسلم الجرة *رب رمية من غير رام *شعر *عدوك من صديقك مستفاد* فلا تستكثرن من الصحاب * فان الداء اكثر ما تراه يكون من الطعام او الشراب لا يبلغ احد درج الحقيقة حتى يشهد الف صديق بانه زنديق

(حرف الجيم) جمعه جماعت جمال جمع جهاز جبر جور جواب جفا جاهل جن
جهنم جنت جام آياق جنازه جامع جزاء جاقى جراحت جوزاء جدى جمادى
الاولى جمادى الاخيرة جمله جوهر جواهر جهت جهر جبرايل جبله جملى
جبر مقابله جامد جهاد جهل *

(حرف الحاء) حرام حرمت حساب حمد حورالعين حلال حديث حافظ حق
حقيقت حيوان حيا حايم حلواء حمد حضرت حضور حسن لى حال حصه حاصل
حيله حسد حمايل حنا حافظ اغا حافظ طاى حميت حسرت حقارت حرمل
حوت حج حكمت حقير حيران حاجت حل حميت حلق حكم حكيم حقى حيض
حواله حمل حكايت حشى حاشا الله حشرات حركت حنبلى *

(حرف الخاء) خير خطا خراب خط خاطر خطبه خطر خوف خفا خلق خالق
خليفه خلايق خبر خدمت خزينه خاصيت خلقه خلاف خيانت خلع خيار خمر
ختم خيال خادم خريطه خمار خمار خرقه خسار خطيب خضر حسن خاتمه خاص
خصوص خلوت خلت خسيس حريص *

(حرف الدال) دور دولت درس دنيادون دين دعاء دعوت دهر دانق
دليل دلالت ديانت دلو دفتر دفن درجه درع دراهم دائرهٔ هنديه درك
دواء دايم دار دورا *

(حرف الذال) ذم ذوق ذات ذكر ذوالقعدة ذوالحجة ذهن ذكوة ذكر
ذليل ذات ذخيره ذوالقرنين ذره ذريه ذوالفقار *

(حرف الراء) رحمت رحمن رحيم راضى رضا رب راحت رباء رباء رشوت
رمضان رحلت روح شهر ربيع الاول شهر ربيع الاخر روءيت رجب رعايه
رغايب رغبت رغم انف رحمة الله عليه رضى الله عنه روايت رخصت راهب رهبان

رسم رافضی ربع مجیب رفیق روبه رطل رکوع رکعت رقم رزق رزاق رضوان رسول‌الله ربی‌الله رباعی *

(حرف‌الزاء) زاهد زمان زینت زنا زنار زهره زیارت زکی زاید زیاده زمرد زبرجد زحل زنجبیل زنجی زمانه زعفران زهره *

(حرف‌السین) سلام سلامت سکر ساعت سعادت سعد سفر سلطنت سلطان سقر سیرسر سؤال سبب ستار سحر سرطان سنبله سبق سخنیان سنت سحر سبحان الله سخی سوره سخاوت سکنی ساکن سجده سواد سنبل سو فسطا سفسطه سیاق سیاح سیرت ساکن *

(حرف‌الشین) شاهد شریعت شربت شمع شمعدان شوم شعر شافی شفا شاعر شوق شوکت شکر شك شکل شمایل شهید شهادت شکرانه شراب شرق شرع شرح شایع شریك شیطان شغل شیخ شرك شرط شرائط شعبان شوال شهرت شفاعت شفقت شریف شرافت شرف شهوت شکایت شفق شفیع شیعه شافعی شمس قمر شبهه شعر *

(حرف الصاد) صاح صبی صبر صابون صندوق صلاحیت صفا صف صفت صاف صناعت صرف صدر صوفی صلوات صواب صدقه صحابه صحبت صریح صادر صلی الله علیه وسلم صراحة صراط صمغ صورت صحیح صیقل صاع صرف صدق *

(حرف‌الضاد) ضرر ضد ضایع ضعیف ضیافت ضمیر ضامن ضرور ضرورت *

(حرف‌الطاء) طاقیه طوبی طست طاباق طمع طلب طالب طب طبیب طعم طعام طاعت طاقت طبع طبیعت طلاق طبق طرف طریق طهارت طهر طوائف طائفه طبس طوطی طاوس طوفان طوق طاق *

(حرف الظاء) ظالم ظلم ظلمت ظاهر ظفر ظهار ظن *

(حرف العين) عين عيب عبرت عزت عدت عود عنبر علامت عزيز عار عبادت علم عمل علماء عرض عمر عهد عدل عالی عيد عاشق عدالت عقرب عصبه عطر عزرائيل عرفه عرفات عمره عرش عالم علاج عرصات عسكر عراق عجب علّم عرب عجم عقل عذر عاشوراء عزايم عسر يسرا عاجز عجز عرق عوام الناس عادت عاصی عين عطار عطارد عقايد عليك وعليهم السلام عبر بحر عميق عشر عدن عورت عشق عشرت عيلان عريان عجز بحر عجز بحر عذاب عاريت عمارت *

(حرف الغين) غير غيرت غيبت غار غفور غفار غوغاء غدر غيب غوث غم غصبه غنيمت غريب غالب غصب غسل غرور غوج غنی غايب غافل غازی غربت غلمان *

(حرف الفاء) فيل فتيله فضل فكر فطر فهم فتنه فانی فعل فقر فقير فرض فرايض فارسی فرس فراست فرعون فارغ فرق فنا فصل فلان فتوی فقه فردوس فلكيات فروع فرع فاتحه فلسفه فائده فديه فداء فوته *

(حرف القاف) قول قدرت قدر قدّر قربان قبر قانی قطب قطار قيل قال قنو قادر قهر قلم قامت قلعه قبول قبله قيامت قيافت قوس قرض قطره قارب قران قرائت قنديل قبيل قناعت قربت قباحت قبيح قابل قيمت قراط قائمه قائم قضا قاضی قمار قطعات قحبه قصدا قصّه قرار قريب قالب قنوت قرنفل قاعله قوت *

(حرف الكاف) كلام كافر كفر كفی كفايه كافی كامل كلمه كلا كبر كرسی كرم كريم كرامت كذاب كفن كين كتاب كاغذ كافور كرام كاتبين كسوة كيل كعبة الله كسب كبريت كرسف كفران كل كمزايل كمزايد كره كراهت كن فيكون كسوف كرات مرات كذا وكذا

كفارت كتان كتم كوثر كيسه كوسج كنايه *

(حرف اللام) لحد لذت لذيذ لعنت لعين لعان لوح المحفوظ لفظ لغت ليمون لفافه لاباس لطف لطيف لايق لياقت لواء لكن ليت لعل لبيك لا فی لله لئيم لقمه ليلى *

(حرف الميم) مصطار منافق موافق مناسب مبارك معراج مدارا مشترك مسخره مشرك ملعون مخازن مرحوم مشقت مسئله مشتاق مضطر مغرور مقدور مد مؤذن معيار مقدار محبت ميراث مسجد مناره محراب منبر مدرسه مكتب مدرس محتسب مؤذن مسلم مؤمن متدين معين منت مال ملك ملت ملامت مولى مقبره محبس مخلص مهر محرم ميزان ميقات مصيب مصر مذهب مشرب مسكين معاند مشهور ميت مسرور معنى مراد مقصود ميدان مدام مروت مثل محروم محرم مسئله مفتى مختصر مالكى مالا يعنى مريد مرتد مصيبت مرتكب كبيره مثلا مرام محرم محله منفرد مرحوم مجوسى مقتدى مولام مختصر ملام مدد مركب مراعات ماشاء الله ميل محشر مزاج مهلت من من مرجان مثقال مشورت مسلم مصدر معلم الصبيان مسواك مغناطس ميكائيل مدت ماهر مقدر معجل مؤجل ملائكه ملك منكر ونكير مشرق مغرب مخمور مظلوم معلوم مسافر مكره مكروه مثال مثقال مكر مكرر معاذ الله منطق موسقى موضوع مرفوع مرسل متاع معذور معروف *

(حرف النون) نعمت نيام نقم نهايت نفاق نور نحس نقص نقل نسل نسبت نار نفس نكاح نزاع نصاب نفاس نصيب نصيبه نصيحت نشر نفقه نظام نظير نظر نوع نفط نيت نجس نقصان نصرت نصوح نمرود نقد نسبه نقش نصرانى نصارى نفيس نقطة نكته نفرة نعوذ بالله من ذلك نحو نفع نسخه نوم نكس *

(حرف الواو) وقت وصيت وعده واجب وعظ وكيل وجه وزن وكالت والله وفات وفاء وعليكم السلام وقوف وباء وقف وحى وصى وزير وتر ولى ولايت ولكن وشى *

(حرف الهاء) هدب هدايت هبه هواء هباء منثورا هوالى هجا هيبت هجرت

* جرت هدهد هندسه هيئت همت همزه هرموس *

(حرف الياء) يارب يمين يسع ياقادر ياالله يارحيم ياقوت يعنى مثلا يشم ياسمين يهود يهودى يانصيب يسير *

* غالب اسماء رجال ونساءلرى دخى عربى درولهذا لغت وفنون عربيه كا الفت لرى وعبارهٔ عربيه وعلم قراءته مزيد قابليت لرى برله اهل ماوراء النهر وخراسانه سبقت ايتديلار *

* تم المجلد الاول من كتاب مستفاد الاخبار فى احوال قزان وبلغار فى محرم سنة ١٣٠٣ ثلاث بعد الف وثلثمائة ويتلوه المجلد الثانى *

(مسئلة نحوية) اعلم انك اذا حاولت الكلام وزورقته فى خيالك ووجهت فيه فعلين متوافقين فى اقتضاء الفاعلية او المفعولية او متخالفين او اكثر من ذلك على اسم واحد لتستغنى بذكره مرة فى كلامك وعملت فيه اى الفعلين شئت فتضمر الفاعل فى الاخر اضمارا على شريطة التفسير فتقول مثلا اكرمنى واكرمت زيدا بالنصب على اعمال الثانى اوزيد على اعمال الاول على خلاف بين النحاة من اهل البصرة والكوفة فى الرجحان والاولوية دون اصل الجواز والصحة وتقول على كلا المذهبين قاما وقعد اخواك بالاضمار فى الاول قام وقعدا اخواك بالاضمار فى الثانى والاولى هو اعمال الاول عند الكوفيين واستشهد عليه بقول عمر بن عبد الله بن ابى ربيعة القريشى الذى اقام قومه قريشا فى الصف الاول فى جودة الشعر حيث قال * شعر * تنخل فاستاكت به عود اسحل * وهو ظاهر والثانى عند البصريين وانشد فيه سيبويه قول طفيل * شعر * جرى فوقها فاستشعرت لون مذهب * بنصب اللون وهو مختار المحققين كالعلامة جار الله الزمخشرى صاحب الكشاف رحمه الله وقد اورد فى المفصل وغيره شاهدا عليه ماورد فى التنزيل من قوله تعالى اتونى افرغ عليه قطرا وقوله سبحانه هاؤم اقرؤا كتابيه وقوله جل ذكره والذين كفروا

وكذبوا بايتنا كيف ولو اعمل الاول لاضمر فى الثانى المفعول وقال استغفرته وافرغه واقرأوه بايتنا بها لاتفاق الفريقين عليه قلت واظهر من ذلك قوله جل ثناؤه تعالوا يستغفر لكم رسول الله اعمل فيه الفعل الثانى بدليل رفع رسول الله ولو اعمل الاول لكان منصوبا وقول الفرزدق حيث يقول * شعر * وان حراما ان اسب مقاعسا * بابائى الشم الكرام الخضارم * ولكن نصفا لو سببت وسبنى * بنو عبد شمس من مناف وهاشم * لان اتفاق الطائفتين على شيىء انما يكون دليلا للقانع وما يدريهم ان الحق ليس فى ثالث اورابع وقد جوز الحذف الكسائى وروى اهمال الفعلين عن الفراء رحمهما الله والذى يظهر لى ويعجبنى من المثال الظاهر الصدق والشاهد البين الحق قوله عز مجده كتاب انزلناه اليك مبارك ليدبروا اياته وليتذكر اولوا الالباب توجه فعل التدبر والتذكر الى قوله اولوا الالباب وجعله فاعلا للفعل الذى يليه وعمل فيه واضمر فى الاول وقال ليدبروا آيته هذا ولكنى مارأيته فى كتاب ولاسمعته من احد فى محاورة او خطاب فحدانى ذلك تحريره فى هذا الباب والله اعلم بالصواب قد جمع هذه التعابير من اصداف المعانى لئا لبها وانارت من اخشاف المبانى لياليها فانها مع لطافة جسمها كم حوت من لطايف وفى حداثة سنها كم حدثت بطرايف وكم من مشكل اوضحته وقد اغفله الاولون وكاين من آية يمرون عليها وهم عنها معرضون شهاب الدين بن بهاء الدين المرجانى سلمه الله تعالى

لما انقضت عدة مخدرة الزمان بعد موت بعولتها الفحول اقبلت تتغامز بالكهول والشباب الجهول وهم يتلاعبون بها ويبسطون ايديهم والسنتهم اليها وهى لاترد يد لامس ولاتبالى من مغامس فاقتضت الغيرة الالهية ان يبعث فيهم من يردهم عنها (مصراع) رد الغيور يد الجانى عن الحرم * شعر * تولى زمان لعبنا به * وهذا زمان بنا يلعب * وكانوا يظنون انه ليس وراء ما يعلمونه علم فظهر من بينهم من يطلعهم ان اكثر مايعتقدونه علما جهل وان العلم وراءه * شعر * سوف ترى اذا انجلى الغبار * افرس تحتك ام حمار * وهو المحقق المدقق شهاب الدين المرجانى فقلت فى نفسى انى انست نارا ساتيكم منها بخبر او اتيكم بشهاب قبس لعلكم تصطلون تنور دين ربى بالشهاب * تميز كالزلال من السراب * قواعد تاسس باجتهاده * دلايله

توضح باكتساب * تاكدت الصلوة خمس وقت * باظهار الدليل بلاحجاب * كلّ نداء
ياهرون اخلف * اتاه من النبى بالخطاب * فقام بما تقوم به الخلايف * كانه قد
اجاب بالنباب * لناولعصرنا فخر وفرح * تحقق عالم مثل الشهاب * وكم مترددبين
الانام * تيقنه الشهاب بلا ارتياب * اذاما اشكل الاشياء عندك * تجد من عنده اوفى
الجواب * بشهد العلم يا تينا كاعل * ونلوظ حوله مثل الذباب * وتاليفا فقدنا
منذ زمان * وجدنا منه تصنيف الكتاب * فقلت لمن يطبل له لسانه * اتقصدنا صحا لك
بالعتاب * تردخبرا تردخير الدينك * وان تحسد فترضى با لخراب * لمحمد بن
احسان بن عمر المسوى رحمه الله كتبه سنة ١٢٨٠ فى شهر ربيع الاخر *

منظومة عبد الرحمن بن داود بن جعفر بن بيككنه بن سبحان القزانى الچوطايى
المعروف بمصطفى احسن الله احواله وختم بالسعادة اعماله

بسم الله الرحمن الرحيم

ثنا وحمد بر رب تعالى اودر شأنى بلند الله مولى
اودر قادر شريكى يوق احددر دخى مونكسز ايرر اول هم صمددر
ايرر شاهد آننك برلكنه هم نظام انتظام حال عالم
آننك قدر تاريدين هم بريدر كوز اولمش برلارى كبرو دريدر
اكرا برى بكريد همچو فرهاد چمن شرين وش ازوى ميشود شاد
صالوبن عشق كل برجان بلبل ايدر هر دمده افغان ايله غلغل
بولاردر قدرته بعض علامات ايمس ممكن آنى يازمام تمامت
صلات هم سلام اول مصطفى غه نبوة معدنى كان صفاغه
اودر مهر صفا نهر شفاعت سلام اولسون آنكا ساعت بساعت
ايشت اسم شريفن ايمدى شاها محمد احمد وبسن و طه

دخى

دخی آلینه اصحابیغه آننك آلار خاصی ایرور خلق خدانتك
ابو بکر وعمر عثمان علی هم بزی ایلا یه سن آنلارغه منضم
آلار کیم رهبرراه هدادر قلاوز طریق مصطفی در
کشی کیم کتسه کر آنلارپی دین یارب البت اچر کوثر میبدن
بودم کلدم سوزه آغاز ایدرمن هوای سوز اوزه پرواز ایدرمن
بس ای دوستلار سوزمنی کوش ایدنکلر که برقج شهد شکر نوش ایدنکلر
بودم کشف ایلیون برقج رموزات بلوبن رمزی جاننك آله لذات
میان حق وباطل ظاهر اولسون دل حاسد بو حاله حایر اولسون
الهی سن قلکا بیر فصاحت که نظمده اولا تاکم ملاحت
کلامم باغیده کللر آچلسون معانی بحریدین درلار صاچلسون
سوزم مقبول ارباب معارف اولیب تحسین قیله تا جمله عارف
زکاوت اهلی بیعد معنی آلسون غبی‌لار آنکلامای هم قالسه قالسون
کیل ای ساقی فصاحت خمریدین جام دوتا ویرکل اولام تامست کلفام
علم تاجوشه ایلدم سوزه آغاز اولوبن عندلیب آسا خوش آواز
حسد اوباغیدین ایلب شکایت دیم هم بر نچه دلسوز حکایت
بوکون بلغار ایلنده کمدر اعلم آنکا حاسد اولانلاری دیم هم
فقیه ومقتدا به بلکل ای جان شهاب الدین ایرر منسوب بمرجان
حکیم وجامع العلم وفنون اول شرفده مثل انسان العیون اول
دقایق علیده چون موشکافی ایدر فهمی آننك بی شین وکاف
فلاطون زمان ومرد کامل ایرر عالم دخی علمیله عامل
که هیچ وقتنی تضییع اتیبوب اول تصانیف وتألیف بمرله مشغول
ایمس مقصودی اول فاضلنك الا جهان ایچره حکر حق ظاهر اولا

بالعربیة ربان بمعنی دلیل البحار منه سلمه الله تعالی

چو طبع بیهنر سومز کمالی آننکچون کامله استر زوالی
مثلدر بوکه المفالنك صفاتی تمنی ایلر استاذه وفاتی
قچنکم کوردیلر اوشبو کتابی کمالات اوزره در هر فصل وبابی
چوقیلدی رشك اودی بغرنی احراق آنی المفا قیلالمای طاقتی طاق
که دوشکدی دوشمننك کوزکنه تشویش حسددین جانی اولدم اولدی پرریش
ایدب مقصود آنکا طعنی اوشالدم که تا اوله حسد داغینه مرهم
قبلوبن ردینه آننك کتابی اوراتا آتش رشك اوزره آبی
کورنك اول کسوهٔ خاص اجره عامی که آندین قصد ایلوبن انتقامی
چو تالیف ایتدیلار بر نسخهٔ دون اکا ذیب جهالات ایله مشحون
خطاسیننك حسابی یوقدر آنچق دخی چندان ایزر کذبی محقق
عجایب پر فضول وبی اصولی که طعنه مبنی ابواب وفصولی
مثالی بر عروس زشت رخسار ملا حتسز ابرر هم تلخ گفتار
ویاخود نان کبی درای نیکونام طشی کویکان ایرر لکن اچی خام
دلیل ایرر بدایت تا نهایت مسودنك جهالاتنه غایت
مؤلفی شونکچون کوردی معقول که اسمن ذکر قیلمای ایده مجهول
اکر اولسا ایدی اول نسخهٔ خوب مصنفی اولوردی آنده مکتوب
نه کم برخوش کتاب اولسه جهانده مصنف آدی مذکور اولور آنده
فحاصل بر کتاب بی معانی ایمس تعریفه حاجت ایدی آنی
ایشتکل نسبتن ناظورهغه فاش که لعله نسبت ایلن برقرا طاش
برابرمی مثل یونندن ای جان خذف برلن بهای در ومرجان
چو اسمی جاروده بین الخلایق دوشبدر خوش مسمی سیغه لایق
کتابنده اول اسمی ایلدی یاد ایدب ناظورهغه ذم قیلدی ایراد

ولکن شیله تقدیر ایلدی حق　که اوزنسخه سیغه اسم اولدی مطلق
مکر اشتمدنك اول بیر ترکی　دیدی برسوز ایرر سوزلرنی کورکی
دیمش در صوفی الله یار اول خوب　موافق اوشبو حاله بیت مرغوب
چراغینی که حق یاندردی قویدی　آنی کم پف دیدی سقالی کویدی
وهم سب سلف ایلر دیب اول　چوقبلدی اول عزیزه تهمتی مول
که کر سب سلف ایلرسه بر کس　اوشالدم فاسق اولور اول دیدی بس
مسلم شیله در کبری سی معلوم　ولکن صغری سی ممنوع ومعدوم
دخی ایلب آنکا بهتان ثانی　دیدی سارق عبارتنده آنی
نه حاجت سرقه که ای مرد عالی　لساننده اولورکن ارتجالی
موننکدیك یوز دخی بهتانی شامل　ایرر اول نسخه بل ای مرد فاضل
بس ای سیرایدن اسرار معارف　نظر ایله اگر اولدنکسه عارف
کورایمدی جهدنی اول خاص دیننك *　تماشا ایله حالن حاسدیننك
خواصی چون حسد دین کین ایدرلار *　عوام آنلاری دین بس کیدرلار
کورنك کم نچه عامی اول آرادین　که کویا جبر کوردی ناظرادین
که بیلمای بر حرفننك معنی سین هم　ایدرلار آنکا در لوطعن ایلان ذم
جهالتدین بسی فرق ایدمز اول　قبودر صاغ الی یافیسی در صول
مع هذا الجهالة هیچ اویالماز　حیا ایلب لساننی طیالماز
اچوبن آغزنی بالقهقهه ید　تعرضلار ایدر اول آنکا بی حد
ایدوبن کینه آنلار اهل دینه　ایدرلار کینه اول دین مبینه
طلوع ایتسه سپهرننك اوزره ناکاه　هلال عیدننك یا صومننك ای شاه
شواهد ودلائل برله هر حال　اولور معلوم آنکا بی قیل وبی قال
دخی اوشبو خصوصده ای نیکونام　بولور وفقاچه آننك مصریله شام

عراق

عراق روم حجاز هم سمر قند کلور انکا موافق ای خرد مند
دخی اطرافدن آنکا کوب خبرلر کلوب اولدم آنی اثبات ایدرلر
بس آنی اول ایدر آنلرغه اعلام که تا قوت اولنه شرع اسلام
ایدوبن قصد رغمنی اوشال آن بتبع مقتضای نفس وشیطان
انی تاخیر ایدرلر بر ایکی یوم آننکچه اولماسون دیب عیدایله صوم
خلاف اولماق چون آنکا ای قرنداش خلافنی ایدرلر شرعننك فاش
خدا ویرسون عناد اهلنه انصاف دیگل آمین قیلوبن قلبنکی صاف
بلنکلار ناظمی کم قیلدی انشاد چوطایی مصطفی خیر ایله قیل یاد
فقیر وخاکسار وخار یعنی ایرور اول خاك پای اهل معنی
بلنکلار ناظمی کم قیلدی تنظیم که صاد وطاء فاء اولی میم

وَاین قطعهٔ مربعه نیز از خیالات اوست

عارفا کر چشم عرفاننکده وار نور وضیا * کور بودنیا عالمنی سن اومه کل آندین وفا
غالبا ارباب جهلی قدر عزت ایلیوب * صاحب عرفان اولانه کوستر ر یوز بنك جفا
عارفا چون مسند عرفانه قیلدنك اتکا * اهل تحقیق اوله کور تقلیده اولمه مبتلا
ای کوزم نوری کل انصاف دیه سن ایله کشاده تا که ظاهر اولیسر حق قایسی در قایسی
اهل تقلیدنك کلامنده معانی پرتوی اویله در کم اولمایه نور وضیا خطا
جار وده مقنده کوب کاغذ اسراف ایلدم . ایله کفارت انکا ناظوره مدمن ای خدا
مصطفی کر قوة طبعنك نظم ایت دیر بو دیارده نظمه یوق قدر وبها

منظومة الشيخ فخر الدين بن آرسلان بن مرادعلى بن ميراث البوكالى المحتسب رحمه الله تعالى

بســــــم الله الرحمن الرحيم صاچدى خطم باغينه مشكن نسيم
حمد احمد كلشن كاكم كلى مدح محمد رقم سنبلى
ذكر علاء شرف صحب وآل بولدى سوزيم زمزمينه شهد بال
شاكر اولام ذاكر اولام هر زمان بزه امر ايتدى خداوند جهان
شاكر اولان نعمتى اولا زياد ذاكر اولانلارى الله ايده ياد
نعمة عظمى هدايت نعمتى شكر ايدالم يتدوكچه طاقتى
آندان آيروق نعمتنك يوق صاغشى شكر ايدالم دايما چاى وقشى
حق بيوردى بزه خدمت اول نماز قيلالم البته آنى قش ياز
اول نمازى بش بيوردى شب روز قويما يالم بى عذر البته بز
دوزتسين قويماغه اصلا وجه يوق اما يستو عقيده سوز آز چوق
قسقه توندە ديديلار ساقط انى اهل تقوى قويغانى يوق بل آنى
هر ايكى جانب دليلن كوزاتب جانب اقوايه فكرون توزاتب
اوقسو جانبى دليلن قوتين بغشى بلديلار آنى بعض متون
مجتهدلارده ده وار ديب اختلاف جانب اسقاطه سن هيچ اورمه لاف
بنك بولسانك امرحقدن طارتمه باش احتياط جانبينه اولغل تو طاش
نچه اسلام شهرى ننك مفتيلارى ويرديلار فتوى وجوبه هر برى
بش نمازى دورتكه تقصير لايجوز ديديلار اما درستدور اوشبو سوز

فصــــل

بس موئوننك صونكنده اوشبو يازله قش اوتوب كلسه حمل كون ياز اوله
وار غزان شهرنده برمرد عزيز علمى كامل فاضل صاحب تميز

دین بهاسی انکه‌سی مرحوم عزیز　　قریهٔ مرجان ایمش مولودی نیز

دین اوچون همت ایکه‌سی بر فتوح　　دیـن شهابی مرد افقه پر وضوح

اوشبو یللار اچره همت صرف ایتب　　بر رساله دوزمش آلب ازکتب

نچه قرآن اچره وار حاجت دلیل　　نارچه سبن یازمش کتابه اول جلیل

هم احـادیث نبیدان بی حساب　　نقل ایلان یازمش کتابه ذواللباب

مجتهدلار قولیدین هم نه که وار　　یازمش اول مذکور کتابه بختیار

هم دلائلدن یازوب دور اول همـام　　جهد جدله نی که حاجت باتمـام

بو رساله سی تمام معنـی مفید　　فهمی وار آدمه کافی ای رشید

هر کمنك ادراکی وار آنکلار بونی　　مستقیم الفاظـی مفهومی سنی

بو فقیهنك عامی خوب صدری شریح　　هم عبارتی اشاراتی صحیح

جانبینه اول وجوبنك دوتدی یول　　بلدی اقوالسین دلیلنك اونك صول

بر بوزینه بر تبرك خوش کتاب　　قیلدی همت صرف ایتب اول ماهتاب

حق تعالی اول فقیهنـك عاجلین　　قیلا میمون فضلی برلن آجلـون

آچلدقیچون بنده‌لارکه خوش طریق　　اوله حقنـك رحمتینه اول غریق

صدری آننك منشرح صدوری رباب　　بحر الطاف یاغدوره آکا سحاب

نشر ایدن خلقه کتابه مستطاب　　ایرشه فهمینه آننك شیخ شـاب

معنـی انشـا قیلد قیچون عالمـه　　فاتحه قیلام علوضیله همـه

بارك الله اول فقیهنك جهدینـه　　بوقدر خوش یول آچب دین اهلینه

معنی شرح ایلب تمام دورامش کتاب　　هر کمه مقبول کتابی پر ثواب

قلنی قرقه یاردی گویا اول فقیه　　عامی کامل سعبی چوق لا ریب فیه

حق تعالی عون ایله اول عالمـه　　دوزدکیچون خوش کتاب اول عالمه

معنی فاش ایتمك مرادی ای امین　　یانه حسرت اودینه علوان دین

نچه تحقیقـات وتـدقیقاتی وار　　یازمش اول نسخه‌یه آن صدرکبار

شکسن اول نسامه مطابق اسمینه حبل ایراقدن حقایق کورنه
اوقبالم قسقه توقنده یستوی شبهه قالمادی رساله مستوی
فهمی وار آدم وصدری هم سلیم اولسه مسلّم اولور الّا سقیم
فهمی اولمیه حسدلی ملالار عیب ایدرلار تصنیف اهلن بی‌شمار
نته کم خفاشه شمسك نفعی یوق نچه منك جانوره آننك نفعی چوق
بو زمانده حقلق اولدی منزهق باطلسی حقلارغه کوبلار متفق
حقنی حق دیگوچی یوقدور ای امین آزدوروب کوبلاری شیطان لعین
حتی بو شاندی شیاطین بوزمان باطلی ترویجده علماء زمان

❁ اعتبار ❁

بو زمانده بعض املار لا جرم بر برینه حاسد اولالار بهم
بری ننك اشین بری اوخشاتمیه نه قدر حق اولسه راستقه ترتمیه
اول حسددن یا عداوتدن اولا قلبی عدوان ناریله یاولاق طولا
بر ایشتدوك قول بدبوی ملا یعنی بر ملّا دیوبدور حاصلا
ابن دنیادان بر اوکه بو سوزی سوزی بدبوی دخی بدخوبدور اوزی
شول هشا حقنده یازمش نامه‌ی آلب اوتقه یاقسانك ایردی ای غنی
بو سوزی دیکان کشی غضبه دوتب نه دیدوکن بله آلمای سورتب
عقلی سورتمش وکوکلی بی‌رباب نار حسدله دلی اولمش کباب
اول رساله ده نچه قرآن سوزی نچه احادیث نبیدن دلسوزی
شونلاری دفعا حمامه یا قمقه امر ایدوبدور غضب ایلان بر احمقه
ملّا ننك بو اشیننك قبح بدیه یاقماغه قرآنی آمردور سبه
بر حقیر ناظم پر جهل زار بر حرفنی یاقمغه قوشمز بنار

اسماعیل

اول

اول رساله سنده برده بولمسه یا حدیثدن یاکه قرآن یوغیسه
اول دخی بولسه سقوط حقیده دیب آنیده اوتقه یانو بولمایه ایب
قوشدی ناظوره یاقارغه بر علیل آنی دگل بونی یاقمز مرد دل
یستونی اسقاطه جهد اینکان کشی خوب‌کورولمای ایردی کیمستوبشی
یعنی بش فرضنی دورتکه قالدرو مصلحت ایرمز دیرایردوك ای اولو
علمی کامللر قاچان جائز کوره نتکم یازدی رساله مذکوره

التماس

فاتحه اوتنه بو عبد ذلیل ناظرین دن بو حقیر بو علیل
لایق اولمزسه نظرغه بو نقوش دخی ایده بر پاك اورنغه مدهوش
بو نقوشنك هب قلمدن توشمکی ماه صفر آخرنده بی شکی
بست پنجم کونینك اولدی تمام یومی یوم الاربعا دور ای همام
یلی توقسانچیده هجرتدن اول بنك‌ایکی یوزصونکره ای‌صاحب اصول
وقت اشراقده بونی ایتدم تمام بلکه تك تورسام اوکاردیم والسلام
بر تواضع اهلی کورسه کر دونی تصحیح ایتسون حسن خلقیله کونی
زیرا لغزیدن شأن بندکان باخصوص بزدی قراده زنده کان
ایردوکینه اخیره بی حدثنا سهوچون استغفار ایدم یا ربنا
بنده‌تنك اشی همان سهو خطا اول کریم لایزالدندور عطا
له

بدایت اوله بسم الله ایلان هر اش همه حالات
آننك صونکنده حمد حق بلاندور کل تحریرات
که آندین صونك صلوة اولسون خدا دوستی محمدە
همه اصحاب آلیله یازوله بونده تسلیمات

غزان شهرنده بر عالم همه علّتدن اول سالم
جهاد نفسیله دائم بلیغ السعی هرحالات

اودور همّتده بی انظار اودور دین حقیده غمخوار
آنکا بغض ایلچی اشرار حسودلار سیّیء الحالات

اودور احیا ایلدن دینی اودر دین اهلیننك زینی
که تصنیف ایتدی دوربینی اچی توبتولودر آیات

آننكده وصفی محی الدین اوزی ملّا شهاب الدین
پدر مشفق بهاء الدین اولا مأوی لری جنات

احادیث نبی بی حد یازوب تصنیفه اول ارشد
عشا ثبتیده قیلب جدّ دخی بی حدّ مرویات

وهم فعل نبیدن نقل ایلان یازمش کتابینه
عشا اثباتیچون تحقیق وهم بی حدّ تدقیقات

همه یازمشلاری اوفق وبرلدی دینه خوش رونق
که جهدیچون عطا ازحق مثوباتی اوله قات قات

جهانه خوش کتاب اولدی بلّن لار معنیسن بلدی
بیوردیچه عمل قیلدی ذوی الانصاف هم خوشذات

هزاران آفرین حق‌گوی که‌چوله یاردی اول یك‌سوی
عشا ابجابیده خوشخوی رساله دوزدی ناظورات

دعا قیلام شو عالم‌گا شو بذل اجتهادیچون
جهانه‌بر طریق آچدی عجب خوش معنی‌دن مرآت

کتابی هم اوزی مقبول معانی مفهومی معقول
حسدله بعضیلار معلول آلادور کلّ مذمومات

حقه منکر اولان بدخوی دیدی بر بایه اول زشت روی
عشا ایجابیده دورمش کتابی سن حمامه آت
که یعنی اوتقه یاق آنی اوچی آیات نورانی
احادیث کریمانی جیلمش نسخه ناظورات
حسد سز بلاچی حقنی دیورلار حق دیب حقنی
کوروب ناظورة الحقنی بو نسخه حقه دور مرأت
اونسخه نوبتولو آیات احادیثلاره یوق غایات
عشا ایجابیده بالذات مسلم اوله منصف ذات
عشا ایجابیده نچه خلافات اولدیسه ای یار
دلائل وجوب اقوی دیب آیلاندی تطبیقات
خصوصا اوشبو ناظوره نی تصنیف ایلیان فاضل
وجوبن بس دلائلدان آچق بلدی بنقلیات
آننك نسخه سیدور میمون نچه امعانیله مشحون
حقی حق دیمیان مفتون عنادنده اوله تامات
دیم تحسین اوعالمکا آچب یول اهل عالمکا
کرمله جمله آدمکا که نشر ایلب بتطبیعات
هزاران آفرین آنکا کورنلار قالدیلار طانکا
بحق تحسین ایدوب آنکا دعاده اولدیلار قات قات
ولکن بغض ایله عدوان ایدنلار ناصر شیطان
حسددن آتش سوزان ایرشدی صدرینه سهمات
بو آنده اولدی حقلق منزهق البته ای یاران
مروج اولدی بطلان دیمه‌لار بواشی هیهات

حق باطل دينلار هم حرامی حلّه حاكم هم
كوبايدی بوزمان اظلم بونی دبمه‌لار ظالمات
آلارننك نامیله یازساق كه غیبت اوله تحقیقا
خدا توفیق ویره‌یزه وآنلاره‌ده هر حالات
ولكن بوغرض بونده حق حقلب اولام داعی
شوكم بذل اجتهادیله عشاچون دوزدی ناظورات
عشادن غیر كوب احكام بلندی اول كتابنده
زهی جهد ایکه‌سی دانا زهی احكام تالوبنات
خدانننك نورنی اطفا اوچون بعض حسود اما
كه افواه لسانیله كه لدع ایلب یورور تامات
متمّ نوریدور الله كه حسّاد اولسه‌لار كراه
ویره عمّاله اجر اولشاه تدارك ایلسه نبات
بواشده فاضل مذكور نیتده خالص اول مشهور
اولا حق فضلیله ماءجور اولادر روضهٔ جنات
دیو داعی عمیم آنكا دعاده بارچه‌سی آنكا
یایلدی كتبی هریانكا چهاریانه سیكردی آت
اولام عامل كتابیله وجوب حق خطابیله
دین ساقط خطابله بودور قرآنده تنزیلات
بونی نظم ایدچی عامی خدا بولسون آنی حامی
اشیدور بارچه بدنامی كه مامون اولا ازعامات
باخردم انكا الله بنا ایمان ویره اولشاه
كه جنت اوزره توغری راه میسر اوله هم راحات

دیوبن اوله‌لار داعی اکر اولسافده بز باغی

عملدن قولی بوشراعی اشی آشعاریله ابیات

بوننك اتمامیدور اخوان یکرمی توقزی شعبان

یلی احدی وتسعین‌دن بنك ایکی یوز آشب سالات

دوزانسون دوسلار اغلاطن خطالارن وسهواتن

کیچه حق سوءحالاتن اکر بولنسه منك میأت

دعا قیلا بوناظم‌ده کوچی یتدکچه آنلاره

دوشرمه بزلازی ناره نصیب ایت بزاره جنات

وهوکما قال الشیخ الشیرازی رحمه الله

بلند اخترت عالم افروخته * زوال اخترت دشمنان سوخته

منك العون یاقدیم نحمده ونصلی علی حبیبه مع آله وصحبه

بسم الله الرحمن الرحیم

بو اقلیمنك اولوسنی بیله‌سز شهاب الدین مرجانی ریاسز

اودر البته عالم ذهنی کامل اودور بی شك دخی علمیله عامل

اودور مقبول هر بر راسخینك اودور علامه‌سی اما بو حیننك

اودوردین حقیچون جهد ایکه‌سی هب رضاء حق آننك البته مطلب

اودور دینده صلابتلی مقید آننکله دینمز اولا مقید

اودور اوشبو زماننك مقتداسی رضاء حق آننکدر مبتغاسی

اودور اعلم شیبهی یوق بوجهانده　　اولمشدر مشتهر روی زمینده
اودور مقبول علمای ترك هم　　داغستان عالمی اولمش مسلم
اودور محسود علمای قزانی　　ایرشدورمش آنکا آنلار اذانی
اودور تحت القدم قالماغوچی پاك　　اکابردن آنکا کوب مرحمتناك
اودور قلبی مطهر صدری سالم　　براوکه تل تیکورمای مثل صائم
اودور حقنه صالان اشنی تمامی　　که اسبابیله یوقله اهتمامی
اودور اسبابه قیلمای اعتمادی　　خدا لطفینه کلی استنادی
اودور آدملارنك شنقاری البت　　خصال حمده صدرنده اثبت
اودور کبر ایتمبان آرذاله هر ان　　تکبرکه تکبر مثل احسان
اودور اهل تواضع هر وضیعه　　کورنمای آندن افعال شنیعه
اودور تعلیم ایدن هر بر فنونی　　قبلنماسون آنکا سوء الظنونی
اودور بختی واقبالی سرافراز　　آننك قدرن بلانلار مونده بیك آز
اودور معروف ستانبولده بلاریب　　آننك مدحین باز الار ایتمانکز عیب
اودور شرعی مؤدب علمی کامل　　جمیع خصلة نیکانی شامل
اودور ابرارہ ایداچی مودت　　قیلاچی اهل دلاره محبت
اودور ایدن صلاحه اجتهادی　　اننك اقوی واوثق اعتقادی
اودور بی شك رسولننك وارثی حب　　که قیلمز اختلاط با اهل منصب
اودور دنیا دنیئه غیر ناظر　　کورر آنی تورزك کوزلی معاصر
اودور اهل قناعت کل ازمان　　خدانك قسمتین قیلاچی اذعان
اودور کعبه کونکل ویرمیان آدم　　رضاسی حق نصیبینه دمادم

اودور کسب ایدچی نشر العلومی ‌ ‌ ایدچی اول تعود خوش رسومی
اودور فاتحه استبان از احباب ‌ ‌ آنکا بغض ایلیانلار اولهلار خاب
اودور محسودی اکثر حاسدیننك ‌ ‌ اولتغانی اوچون اول خاصی دیننك
اودور صبر ایلیان حشاده دایم ‌ ‌ قیلا مأجور که صبر یچون خدایم
اودور صبرنك خصالین هم ثوابین ‌ ‌ بلانلاردن سوء اللارننك جوابن
اودور بی شك خدا حکمینه راضی ‌ ‌ آننك بی حد ایرور هم ارتباضی
اودور مشفق همه محتاجه دایم ‌ ‌ یوقو آنده برذمیمه از ذمایم
اودور جاه ایله معجب اولمباچی ‌ ‌ سعادتدن آننك باشنده تاجی
اودور قیلمایاچی جاه ایله رفعت ‌ ‌ که رفعت اورنینه ایداچی رأفت
اودور معروفه آمر بالجنان اول ‌ ‌ خدانننك رحمتینه اولا موصول
اودور حکمت وحیئتدن خبردار ‌ ‌ عطا قیلمش آنکا عالم الاسرار
اودور عفت سماحتدن سهمدار ‌ ‌ خصال خیردن بی حد بسیار
اودور آشنالره بشاش بشام ‌ ‌ صبور ایرور ایمس اعدائی شتام
اودور حق شرعنی بیك مراعی ‌ ‌ که جنت اوله آخرغی تراعی ‌ ‌ تراچق یری آمین منه غفره الله
اودور امری آلهینی مکمل ‌ ‌ عباداتنك قموسین اول مجمل
اودور لله اشی دایم همیشه ‌ ‌ ایرشسون طاعتده اول مرضیه عیشه
اودور صدری مشرح قلبی انور ‌ ‌ اودور بین الانام کبریت احمر
اودور خلق حسن برله محلی ‌ ‌ اولا مأوالاری جنت معلا
اودور جامع شریعت هم طریقت ‌ ‌ که درج اولمش بولاره هم حقیقت
اودور بس خصلة نیکانی جامع ‌ ‌ زمانینده همه بدعتنی قامع
اودور حقده چون یولبارس ادم ‌ ‌ خصالی خیری جامع عیبی عادم ‌ ‌ بمعنی نادر منه غفره الله

اودور البته عالملر اولوسی — هر اشده بلنب توره خلوصی
اودور علمیله عامل هر زمانی — عواقل ایلامز بر دم آنی
اودور برساعتی قیلمایه تعطیل — اوقسه حق کلامین قیلا ترتیل
اودور علم ازدیادنده بهر حال — آننك ذاتنده مجموع عالیله قال
اودور هرلیلی تصفینه وارانچه — که تفتیش کتبدور بی کرانچه
اودور هم بوزمان امت نکبنی — بلاچی کورتسان آدم چیکبنی
اودور توقیر ایدن هر بر کباری — دخی تلطیف ایدن هر بر صغاری

فصل

بوناظم خوی افراطدن کسب سوز — یازاردی بوخسه بوزمنك راز توموز
دکل افراط مبالغه‌ده مذموم — اولوغلار عقبنده لکن بو مفهوم
هر بص ایرور خصال اهلین سپاسه — هو دکلو صفایه حد قیاسه
بوآندای علمی یوق ادراکی یوق قل — سپاس اوچون که طمع ایتمایه بر پل
دعا وفاتحه دور مطمع هب — امیدی ادعیه روزانیله شب
بونونك بتمس سوزی عمرنچه اما — اوقوچی انجنب سوکمیه جما
تمام اولدی بومنظوم ای خریدار — که عیب ایتمیه کورصالوچی ابرار
جمید الآخرنك احدی وعشرین — کونی سهشنبه وقتی وقت پیشین
یلی معلومنکز ای اهل اسلام — که اربع وتسعون ای دلارام
مسیحیدن یلی سبع وسبعون — سرطان برجیننك احدی وعشرون
بولبدر یولی آلتمش دورت ایادوست — یازرغه بو یازوچی چابك چست

كه‌تولسون ديب ساغشى بولارينك دخى يازاكه قالدوق سوزلارينك
كه يعنى ياشمز يتمشدن اوزمش عمرننك باروسى هپ يلكا توزمش
اوتان عمروم كه قايتمز لاتحاله نچه عذر آيلسام بولمز اقاله
يازلغان نظم اولان سوزلار آيادوس موافق توشمسه اى مرد مأنوس
كه عفو آيلانك خدا عفوى سوندور عفو برلن بو مسكينى قواندور
بويول برلن بولور احدى وسبعين ياشم وقتچه دورمن قلب سنكين
وتوفى هذا الناظم رحمه الله سنة الف ومائتين وثمان وتسعين بقريته عن
تسع وسبعين سنة

منظومة على بن صالح الجقرى الحاج فى مدح كتاب ناظورة الحق ومصنفه على الاطلاق

مبارك شهر قزانده براستاذ بار بو اميانده
زكى‌لار اچره اعيانده هادى‌لاركم برزم سازدور
لقب اسمى شهاب الدين آقاسيدور بهاء الدين
كيلوبدر تاش كيچوياقدين هادى‌لاركم بزم سازدور
اصل منسوب‌لرى مرجان قزاندور مسكنى اوطان
آخوند دور منصبى اعيان هادى‌لاركم بزم سازدور
مدرسدر اوزى كوب سال مهندس‌لاركبى هر حال
كوزادور المرائى الاقوال هادى‌لاركم بزم سازدور
حافظدور كوب دلائل‌نى عارف‌دور كوب مسائل‌نى
مؤلف كوب رسائل‌نى هادى‌لر كم بزم سازدور

مو ننك تصنیفاتی کوب بارناظوره دوربری ای یار
عشا حقنده اول مضمار هادی لرکم بزم سازدور
دوکالی شهر بلغارده توبی قستارغان آی لارده
وقت تابهای عشالارغه هادی لر کم بزم سازدور
عوام وخاص بولوب حیران عشاده کیزدیلار هربان
خلاف سوزلار قیلوب سربان هادی لرکم بزم سازدور
لبیب لاردن نیچه ایرلار عشا بزدن ساقط دیرلار
نیچه اری واجب دیرلار هادی لر کم بزم سازدور
یازوشدیلار کتاب برلن سویلاشدیلار خطاب برلن
قاغوشدیلار عتاب برلان هادی لرکم بزم سازدور
چو هر بر مدعی آنده مدق لار ایلادی یانده
هنرلر بارقدر جانده هادی لر کم بزم سازدور
قوسی ننك سوزی باری خالف کا خلاف باری
آچالمای آندین اعذاری هادی لرکم بزم سازدور
رفیع الحال شهاب آخون آچوب بر میدان مشحون
تار اتدی سربسر مضمون هادی لر کم بزم سازدور
یازوب مضمون صاین بر سوز دلیل لار ایلادی مرکوز
کمی واضح کمی مرموز هادی لر کم بزم سازدور
مخالف لار سوزین جیدی قوسیبن اورننه قویدی
وجوبین حق دیوب کیلدی هادی لر کم بزم سازدور
لطیف تقریر ایله هر بر قائل قولین ایدوب تحریر
نظیرلار ایلادی تکثیر هادی لر کم بزم سازدور
آننك قائل لاری عصرین بلوب تفتیش قلوب امرین
عیان ایتدی اشبن قدرین هادی لارکم بزم سازدور

مونىنك تحقيقيدين اوّل عالم لاردين نيچه اصول
سايوردى اضعفى اكمل هادى‌لار كم بزم سازدور
حدوث ايتسه آنكا منكر بولور ايردى آنكا منكر
حسدلار ايلايوب تكثير هادى‌لركم بزم سازدور
دليل الحائرين بارى تعالى ايلادى يارى
بو ايردن آلدى معيارى هادى‌لركم بزم سازدور
عبون يتماس قدر اقوال بار ايردى دنياده هر حال
تانلماس قنتوسى افضل هادى‌لر كم بزم سازدور
لطائفنى ايدوب معجون ناظوره تورذى بو آخون
ناظرلار بولدى افلطون هادى‌لارلركم بزم سازدور
بانكده‌بولسه بودوربين كورورسن بيلك‌يراق يردن
قائل‌لار حالنى سردين هادى‌لر كم بزم سازدور
چون المراق جهانده كوب‌قول‌لار بار ايدى مكتوب
عشا حالى ايدى معجوب هادى‌لر كم بزم سازدور
قچان بو ناظوره توشدى ناظرلارننك اشى پشدى
زيرا حق‌غه مضاف توشدى هادى‌لركم بزم‌سازدور
روايت‌كوب چقار آندن كوروفور حق نورى آندن
شهاب‌لار مثلى بار اندن هادى‌لر كم بزم سازدور
ياماغاندور بو طربانى شهاب الدين مرجانى
اجر تابسه ايدى جاى هادى‌لر كم بزم سازدور
مخالف ننك حالين بلماى اقالبم اعصارين بلماى
يورورلار ايردى مفتونداى هادى‌لركم بزم سازدور
منه بو ناظوره يوق‌ده دليل كوب ايدى هريافده
قويوده هم اوقوماقده هادى‌لار كم بزم سازدور
ليالى نى قدر بولسه مكر آق ليق ظاهر بولسه
اوقوماس ايردى كوب‌كمسه هادى‌لاركم بزم سازدور

اوقوماسغه بولوب آنلار دليل لار كوب ياماغانلار
تاركنى حق صاياغانلار هادى‌لر كم بزم سازدور
مونكا بقالى دن مروى كلام لارنى ايدوب مرعى
تركنى ترجيح ايلاردى هادى‌لركم بزم سازدور
دغى بقالى ديك ايرلار كلامين جمع ايدوب برلار
تصانيف توزدى تحريرلار هادى‌لر كم بزم سازدور
عجب مدح ايتديلار انى قويارغه قائل اعيانى
سايوب فتوى‌ده فوقانى هادى‌لر كم بزم سازدور
لبيب‌لاردن شهاب آخون مناقب علميله مشحون
تاركلاركا سالور شبخون هادى‌لر كم بزم سازدور
يازار ناظوره‌ده كوب سوز تاركلار عكسينه ملحوظ
اداسى حق ديوب محفوظ هادى‌لر كم بزم سازدور
مونكا قوّة اوچون چندان كتابلاردن نقل آلغان
نقل ارا عقل سالغان هادى‌لر كم بزم سازدور
حديث تفسير اصول برلا دليل‌لر استايوب بركا
اوقمقنى صحيح ديركا هادى‌لركم بزم سازدور
چون آنى كورديلار حساد جماعه بولديلار قصاد
قيلورغه حويله افساد هادى‌لركم بزم سازدور
قمو ابراره طعنى وار ديوب عيبين ايدوب اظهار
قصورين قيلديلار اشهار هادى‌لركم بزم سازدور
رضاء عبنى بيله ناظر ناظورەنى بولوب حاضر
اداء حقدور بلور ظاهر هادى‌لركم بزم سازدور
ينه طعنه كبى اقوال صدورينه سبب هر حال
تارك تار توشماقى دور دال هادى‌لركم بزم سازدور

مهمة اخرى ومسئلة كبرى

موننك بعد نلث بونا ظم ينه برسوز كورور لازم
ناظوره ده بولولازم هادى لار كم بزم سازدور

لبيب لار وجه ارضى چون عرض طول غه ايدوب مقسوم
شمال ده تابدى قسقه تون هادى لاركم بزم سازدور

اكرچه حضرة آخون عشا واجب ديوب مضمون
ناظوره ده ايدر مقرون هادى لاركم بزم سازدور

مكر اول ده زمان محدود بولان يرلاركادور مورود
اداء صيفان محل محدود هادى لركم بزم سازدور

حاضرده بو ارض لارده وقت باردور فرض لارغه
قارار طول وعرض لارغه هادى لركم بزم سازدور

حساب حكمت علومنده دخى هيئت فنونده
عبارت واردخى تونده هادى لركم بزم سازدور

مثالى شهر ارخانغيل موننك عرضنده مقرور ايل
كه حتى عرض تسعين بل هادى لاركم بزم سازدور

مكر تون ده نچه يروار تونى بربرسى دين اقصر
كه برساعت باخودا قصر هادى لركم بزم سازدور

ديديلار كون بايورفى الحال ايدر مشرق سارى ترحال
ايدر بيك تيز فجر اقبال هادى لركم بزم سازدور

عجب مغرب عشاء فجرى توتوش اوقورغه يوق قدرى
قنى آنده شفق امرى هادى لركم بزم سازدور

لبيب لار ايلانكز تبيان جواب بيرنك ايدوب اعلان
نيدر آنده اولان اعيان هادى لركم بزم سازدور

ينه موندن آرى يربار بايومای كون نيچه آی لار
نماز نيچوك ايدر بايدار هادى لركم بزم سازدور

چوبونلار نك نماز حالی نچوکدور هم صباح حالی
وقت بارمی یا اعلامی هادی لرکم بزم سازدور
قبلور لارمی ساعت برله یا خود بر بر سبب برله
جواب یار نك سند برله هادی لرکم بزم سازدور
روادور بقالی قولی بوننکدیك یرلاره حولی
صوابی تاب ایده مولی هادی لرکم بزم سازدور
یاز وبدور ناظوره اما بیله بر یوق دیوب قطعا
ایدر لار بار دیوب دعوی هادی لرکم بزم سازدور
معین بار دیام بن ده موننکدیك یرلاری تونده
مصرح دور فنوننده هادی لرکم بزم سازدور
لغو ایرماس معین حق شمال ده بر ساعت تون باق
همان بو یرلاره ملحق هادی لرکم بزم سازدور
اوشال بر ساعت ایچنده عشا مغرب فجر تونده
نچوك ممکن اداء شونده هادی لرکم بزم سازدور
منه مغرب اوقوب دم ده فجر طالع بولور آنده
عشا وقتی نچوك شونده هادی لرکم بزم سازدور
حساب ایدم اوزیم اما عشاء قالور قضالارغه
فجر ده هم قضالارغه هادی لرکم بزم سازدور
مگر بقالی دیك ایرلار شوننکدیك یرلاری سویلار
کوبی ساقط دیوب سویلار هادی لرکم بزم سازدر
دلیل لاری شونگا جاری نماز صغماز زمان لاری
بیان ایتکان اول ابراری هادی لرکم بزم سازدور
عجب دور بس زمان خلقی کوره تروب اوزون وقتی
نماز ساقط دیور قاتی هادی لرکم بزم سازدور

لغودور اول قیاس لاری زمان کبنك پرده‌ای قاری
بلنك مشکل‌دور اقصاری هادی‌لرکم بزم سازدور
بنه حمرت کوچو تون‌گا شفق بایماق بولوردل‌ده
عشاءکن موننك درله هادی لرکم بزم سازدور
چون اقصار لیالی‌ده عشا واجب دیکان برده
مرادشولدور بلنك شویله هادی‌لر کم‌بزم سازدور
قزان بلغار کبی لارده زمان ممتد اولان برده
قویو جائـز دکل برده هادی لرکم بزم سازدور
روایت یازغوچی ایرلار باری بلغار کبی برلار
عشاء حالین بیان ایلار هادی‌لرکم بزم سازدور
یتار ناظوره بوبرکا قرنك شمدی یراق یرکا
شمال یاغنده تعمیرکا هادی لرکم بزم سازدور
مکر مسکین علی عاری تابوبدور شویله اقطاری
لیالی شونچه اقصاری هادی لرکم بزم سازدور
لیالی باربرار ساعت که یارمی یاچریك ساعت
نمازی اوچ وقت طاعت هادی‌لر کم بزم سازدور
آنکا بر اخشامنك فرضی اداء قیلعونچه برشخص
توغارتانك هم‌توغارشمس هادی‌لرکم بزم سازدور
منه موننده قنی اوقات بومغرب کانی دور حالات
/ آدامی یاقضا ای ذات هادی‌لرکم بزم سازدور
حساب‌ایت وارمیدور ازمان شفق حمرت‌بیاض‌ای‌جان
غیبوبتکا نچوکدور ظن هادی لر کم بزم سازدور
منه مغرب اوقولغانچه طلوع ایتسه کنش خوشچه
عشاء فجری قانی خوجه هادی‌لرکم بزم سازدور

دخى يوقدور اداغه حين قضاغه واربيلر تعيين
سقوطى شول زمان تخمين هادى‌لركم بزم‌سازدور

عزيزلارننك كوبى شونده سقوط برله قائل شونده
حوبى ثابت ديور شونده هادى‌لركم بزم سازدور

لبيب‌لار وارفرض ديرلار قضاء قيلماق لازم ديرلار
شول اولور مختلف برلار هادى‌لرى كم بزم سازدور

يتى مكز ساعت تونده بياض حمرت غايب برده
نزاع جائز دكل برده هادى لركم بزم سازدور

چون ايمدى برنچه آميان بولور برده بودور بيل ظن
ينموار تونى يوق اوطان هادى‌لركم بزم سازدور

قايو اوطان شمالده بيل همان واردور جنوبده كل
نه‌دور اهلينه احكام بيل هادى‌لر كم بزم سازدور

روادر آنلارونك حالين بيان ايتماك هم اعمالين
نمازين صومين افعالين هادى‌لر كم بزم‌سازدور

يعالماى ناظوره مونده كبراك برموصله مونده
جوابلارى صاله مونده هادى‌لر كم بزم سازدور

منظومة اخرى

بوتقليد معنى سن بل مرد احكم بولنمازسه براشده نص محكم اكر موجود بولورسه نص ظاهر ايارماس هيچ كمه عالم وباهر تقدم اهليدين منقول اولوبدر دليل سزغه تبع ممنوع اولوبدر تغيرده خلق يرلو يرنده حوادث جديده هر برينده فقيه ماضيه مخفى اولوبدور غيب‌در آنلرانى نه بلبدر بولور نماز هاديلار ننك انقضاسى بوننك اوزره كتابنك اقتضاسى بودر ابن الهمامنك اختيارى بومذهب بركلى ننك اختيارى ديسه كم اجتهادغه يوق زمانه ديم حيت كتور بولمنك بغانه اكرچه اوّلين دين اخرين كم كتاب وسنت ايله انكاه محكم

مرجانى برطرف دن غروب شمش ايله طرف اخرده طلوع يوق ديدر اما اصلا غروب اولمايان باكه اولوب ادا مقمايان موضع لرنى صفحه ثامنة عشرده وشول موضع لرده اداسى فرض اولدوغنى صفحه سادسة عشرة ناظوره ده والمذهب ان العلامات حيثما تحقق واعلم انه لو انتفت تلك العلامات دبو ابتداء ابلان بيان ايلدى بو ناظم ناظورة الحق فى كما ينبغى مطالعه ايلامش اما وجوب صومنى علماء هند متاخرين مولوى عبد العزيز بن احمد الدهلوى تحقيق ايلادى لقطة المعجلانده دخى منقولدر

ولى

ولی بو اکثر واغلب‌کا مبنی اخبرینده سبق قلقده یعنی
بومنذرلر قوبار هر یوز باشنده بولور امیا بودین آنلر قاشنده
بزه لازم دکل هر برنی دیمك الارننك جمله سبدین برنی دیسك

غزانی ومرجانی . شهابدین اوقوبن ناظوره سبن دیدم آمین
کونکلده مرکورمنی قیلدی ظاهر عنایت ظلمتندن قلدی باصر

نچه مشکل لره قلغان اشاره نچه ضاله لره برکان بشاره
لبل بارده عشانی واجب ایتکان امام لرننك سوزینی صائب ایتکان
علوم شتی دن محظوظ اولوبدر مکر منمی دیکان دن دور اولوبدر
کلام الله اوقوب مفهومنی بلکان احادیث نبی دین محظوظ اولغان
تفقه چون بولوب اوتکان مسافر اصولیون سوزنده حظی وافر
آلوب حظ مجتهدلار سبرتیدین آننك کم خطاب اوغلی غیرتیدین
دیارنده اخوندر سوزی اوستون الهی سوزما آننك یوزی یوشتون
نچه دیسام بولور اوصافیدن کم بودور من بلدکم والله اعلم
خطاسی عد صوابی بولسه بی حد انکا طاعن نی غفاش ایلاکل عد
الهی یارلقارائی مرائی هم انی مشکلات حلن مرائی

لعبد الحکیم بن عبد الله البلبائی الرائی سنه ١٢٨٩

ولقد حکی من لایتهم بالکذب وهو شیخنا صلاح الحق والدین حسن البلغاری قدس الله روحه حکایة عجیبة عن وجدانه روحه الله فی بعض الاحوال الواقعة له فذکرت فی المتن ما حکی وان کانت الحکایة لاتلیق بهذا الکتاب رجاء ان ینفع طالب الحق الذی لایعاند ولایستهزء باقوال الصادقین (تعدیل العلوم لصدر الشریعة من نفسه)

* وقد یکون انوار الوضوء والطاعات وقد بدا لبعض اصحابنا * ای من مریدی الشیخ حسن البلغاری قدس الله روحه نور الوضوء کهیئة النارنج یسعی بین یدیه (تعدیل من نفسه * ونختم الکلام بدعاء کان شیخنا صلاح الحق والدین حسن البلغاری قدس سره یواظب علیه وهو اللهم زین ظواهرنا بخدمتك وبواطننا بمعرفتك وقلوبنا بمحبتك واسرارنا بمشاهدتك وارواحنا بمعاینتك

برحمتك ياارحم الراحمين قد مران الروح فى مقام المحبة يسمى قلبا وفى المشاهدة سرا وفى تجلى الذات روحا والحمد لله رب العالمين قد اتفق فراغ مؤلف المتن وهو العبد الضعيف عبيدالله بن مسعود بن تاج الشريعة وهوالداعى المدعى بصدرالشريعة سعدجده وانجح جده * آخر التعديل

* جهان متفق بر الهيتش * فرومانده ازكنه ماهيتش * بدركاه لطف وبزركيش بر * بزركان نهادند بزركى زسر * اسمان وزمين رايك سيب دان * كزدرخت قدرت حق شدعيان * توچه كرمى ميان سيب در * ازدرخت باغبانش بى خبر * كرم كى داندكه اين باغ ازكيست * دربهاران زاد مركش درديست *

چه خوش كفت داناكه دانش بسى ست * ولكن پراكنده باهركسى ست *

مكن كردن فرازى تانسازددهر پامالت * كه نى اخر بجرم سركشيها بورياكردد *

* فردوسى *

جهانرا بلندى وپستى توى ندانم چهء هرچه هستى توى

* حافظ *

زمصحف رخ دلدار آيتى برخوان كه اين مقام مقام كشف كشافى ست
حافظ مكن انديشه زغوغاى رقيبان اواز سكان كم نكند رزق كدارا

* سعدى *

سبو نفكند شيرغران بجنك نينديشد ازتيغ بران پلنك
قل لمن لايرى المعاصر شيئا ويرى للاوائل التقديما
ان ذاك القديم كان حديثا وسيبقى هذا الحديث قديما
ان تبق تفجع بالاحبة كلهم وفناء نفسك لا ابالك افجع
ان تفرح بسوء لعدوك واقع فارحل فانه لا محالة بك اوقع
اصحبتك الفضل اذلاانت تعرفه حقا ولالك فى اسحابه ارب

لم ترتبطك على وصلى محافظة — ولا اعاذك مما اعتالك الادب
ما من جميل ولاعرف نطقت به — الا الى وان انكرت ينتسب
من شافعى نجوكم يحنفكم — الى يا مالكى فاحمده
زيد تنى حبن صرت معتزلى — وجدا كحر الجحيم ابرده
يا رافضى انت ناصبى لهوى — ما كنت قبل الفراق اعهده
اذا المرء لم يدنس من اللوم عرضه — فكل رداء يرتديه جميل
وان هو لم يحمل على النفس ضيمها — فليس الى حسن الثناء سبيل
تعيرنا انا قليل عديدنا — فقلت لها ان الكرام قليل
فات ما فات ولست تعلم ما الذى — يأتيك من قبل الزمان المقبل
لم تلق الا مدركا او اخرا — يروى وينقل عن المخبر الاول
فاذا تاملت الثرى الفيته — غرر الملوك تداس تحت الارجل

باوج کبریا کز پهلوی عجز ست راه آنجا
سری موی دریاجا خم شوی بشکن کلاه انجا
مباش ای غنچهٔ اوراق گل مغرور جمعیت
که این پیوسته گیها دربغل دارد جدایها
نمیدانم کدامین سوشوم در وادی امکان
بهر جامیروم هر کس بپهلو میزند سنگم
زقانون نفس جستم که رمز پردهٔ هستی
همین آوازمی اید که نا ساز ست آهنگم
شرارم شعله ام رنگم کدامین طائرم یارب
که میخوانند شکست بالم افسون پریدنها
زاحوال دل غمدیدهٔ بیدل چه می پرسی
که هست این قطره خون چون غنچه محروم چکیدنها
زشور بی نشانی بی نشانی شد نشان بیدل
که گم گشتن زگم گشتن برون آورد عنقارا

بقاملکن دلرسن وارنکی یوق ایله‌عنقا تبك
انك چك کوردکنکدن آفتاب عالم‌آرانیك

پرطاوس تکن عجب ایامه آرایش صورت
وجودنکدین کچوب عالمکبرآد ایله عنقا تبك

کهرتیك قیلمه تغییرطبیعت دلسه لربغرنك
قرار ایت هر هوادن اولمه شور انکیز دریا تبك

کونکل هرصورت شرینه ویرمه ایج‌می معنی
حذر قیل تاشه چالمه شیشه کی فرهاد شیدا تبك

رفیقنك اولسه دلسز جانورهم‌صافله‌رازکی آندن
صقن سرنك دوشرمه دلاره مجنون رسوا تبك

ملوث اولمابوب تجرید ایله چقسنك بوعالمدن
سنی زال فلك خرشیده جفت ایلرمسیحاتبك

کفی حرص ایله دایم دامن دنیای دون‌دوتسنك
زمانه شور بخت ایلر سنی پیوسته‌دریاتبك

اکرچه ایکنه‌تیك کیجدم جهان تنك هرنه وارندن
هنوز آرده‌چه درقید تعلق زلف تارندن

زهی ذاتنك نهاندر اول نهاندن ما سوی پیدا
بحار صنعنکا امواج پیدا قعرنا پیدا

فضولی کا ثنات اسبابننك قیلدم تماشا سن
ندامت سز تنعم یوق تصرف سز تماشا تبك

پرسید زمن‌یکی سؤال دانست‌که مکرمن ندانم
کفتاکه بتازی نداچست کفتم که بتازی ندانم

اشارات لبش درس شفاء عشق می کوید
بقانون تصورلبك ممکن نیست تصد یقش

دماغم سوخت فکر نقطهٔ خال‌لبش اکنون
شدم فارغ‌زتحریر نکات زلف تنمیقش

بشوخی‌کفت اکرجانی‌دهی بوسی دهم ازلب
خطر ریحانی یاقوتی مبادا نسختعلیقش

دعا نم تا بوقت حشر لب ریزگهر گردد
بهنگام دعا گر آورم اندر زبان نامش

اذا ما المرء شاب له قذال وعلله المواشط بالخضاب
فقد ذهبت بشاشته واودى فقم ياصاح نبك على الشباب
وليس بعايد ما فات منه الى احد الى يوم الاياب

وما الدهر فى حال السكون بساكن ولكنه مستجمع اوثوب

مرجان لب لعل تو مرجان مراقوت ياقوت تهم نام لب لعل تو ياقوت
ماروت اگر دیدهٔ ما روت بدیدی صد ساحری آموختی از نرگس جادوت
قربان وفاتم بو فاتم گذری کن تابوت مگر بشنوم از رخنهٔ تابوت

وتاك لادراك اركا فرم خواند نشاب كذب را نبود اصابت
مسلمان خوانمش زیرا نباشد دروغی رانیز كذبی مكافات

* مثنوی للمولوی *

آتشی افتاد در عهد عمر همچو چوب خشك میخورد او حجر
خلق آمد جانب عمر شتاب كاتش ما می نمیرد باب
گفت ان آتش از آیات خداست شعلهٔ از آتش بخل شماست
آب بگذارید نان قسمت كنید بخل بگذارید گر آل منید
خلق گفتندش كه در بگشوده ایم ما سخی اهل فتوت بوده ایم
گفت نان در رسم عادت داده اید از برای حق دری نگشاده اید
بهر فخر بهر بوش بهر از نه برای ترس تقوی نیاز
مال تخمست بهر شوره منه تیغ را دردست هر رهزن مده
اهل دین را باز دان از اهل كین همنشین حق بجو با وی نشین
از علی آموز اخلاص عمل شیر حق را دان مطهر از دغل
در غزا بر پهلوانی دست یافت زود شمشیر برو زد شتافت
او خیو انداخت در روی علی افتخار هر نبی هر ولی
او خیو زد بر رخی كه روی ماه سجده آرد پیش او در سجده گاه

در زمین انداخت شمشیر راعلی کرد او اندر غزایش کا هلی
گشت حیران ان مبارز زین عمل از نمودن عفو رحم بی محل
گفت بر من تیغ تیز افراشتی ازچه افگندی مرا بگذا شتی
* در بهار انکی شود سر سبز سنگ خاك شوتا گل بروید رنگ رنگ

* لامية العجم *

ان العلا حدثتنی وهی صادقة فیما تحدث ان العز فی النقل
لوكان فی شرف المأوی بلوغ منی لم تبرح الشمس یوما دارة الحمل
وان علانی من دونی فلا عجبا لی اسوة با نحطاط الشمس عن زحل
اعلل النفس بالامال ارقبها ما اضیق العیش لولا فسحة الامل
وانما رجل الدنیا واوحدها من لم یعول فی الدنیا علی رجل
ما كنت او ثر ان یمتد بی زمنی حتی اری دولة الاوغار والسفل
دع التشافل بالغزلان والغزل یكفیك ما ضاع من ایامك الاول

* شاطبیة *

وسلم لاحدی الحسنیین اصابة واخری اجتهاد رام صوبا فاعلا
چو یوسف كسی در صلاح تمیز بسی سال باید که گردد عزیز
نه یوسف که چندین بلادید بند كه حكمش روان گشت قدرش بلند
گنه عفو كرد ال یعقوب را كه معنی بود صورت خوبرا
چه كم گردد ای صدر فرخنده پی زقدر رفیعت بدرگاه حی
كه باشند مشتی گدایان خیل بمهمان دار السلامت طفیل
هو طفیل بن زلال الكوفی
چوپا كان شیراز خاكی نهاد ندیدم كه رحمت برین خاك باد
تولای مردان این پاك بوم بر انگیختم خاطر ازشام روم
* خاك شد انكس كه در خاك زیست خاك چه داند كه درخاك چیست
هر ورقی چهرهٔ ازادهٔ ست هر قدمی فرق ملك زادهٔ ست

تمت سنة ١٢٥٣

* اسماء الشهور القمرية محرم صفر شهر ربيع الاول شهر ربيع الاخر جمادی الاولی جمادی الاخيرة رجب شعبان شهر رمضان شوال ذوالقعدة ذوالحجة * اسماء الشهور الشمسية بالعربية * حمل ثور جوزاء سرطان اسد سنبلة ميزان عقرب قوس جدی دلو حوت * بالسريانية * ازرنيسان ايار حزيران تموز آب ايلول تشرين الاول تشرين الثانی كانون الاول كانون الثانی شباط من الاعتدال الربيعی والاولی ان يعتبر من الاعتدال الخريفی

فهرس

فهرس الأبواب و الفصول

القسم الاول فی ذکر احوال بلغار ٧
الباب الاول فی مدینة بلغار ٧
فصل فی نسب اهل بلغار ١٥
فصل فیما ورد من ذکر الخزر ٣١
فصل فیما ورد من ذکر برطاس ٣٤
فصل فیما ورد من ذکر الباشقرد ٣٥
فصل فیما ورد من ذکر القبجق ٣٩
فصل فیما ورد من ذکر الروس ٤١
فصل فی احوال امم الخزر ٤٩
فصل فیما ورد من الاخبار باسم بلغار ٥٧
مسئلة العشاء بهافی طوال النهار ٦٨
فصل فی غزوات اهل بلغار ٧٣
فصل فی اثار اهل بلغار وعلمائها ٧٨
ما یناسب فی ترجمة صلاح الدین ٨٣
حسن بن عمر البلغاری ماذکره صدر الشریعة فی کتابه تعدیل العلوم ترک الی اخر الکتاب وطبع فی صحیفة ٢٥٧
الباب الثانی فی احوال التتار ٩٣
فصل فی ملوک التتار وورودهم علی هذه الدیار
فصل فی الملوک الصاینیة ٩٧
فصل فی الملوک المتفرقة من اغناذجوجی ١٠٦
فصل فی الملوک الروسغانیة ١١٥
فصل فی الملوک التوقطامشیة ١١٤
فصل فی الدولة المعبدة بمدینة قزان ١١٧
فصل فی الدولة الحادثة بمدینة اشترخان ١٣٣
فصل فی الدولة القاسمیة بقصبة کرمان ١٣٨
فصل فی الدولة القریمیة ١٤٨
فصل فی خوانین آق اوردا ١٥١
فصل فی خوانین القزاق بدشت قبجاق ١٥١
فصل فی الخوانین العبریة ١٥٦
فصل فی الخوانین الشیبانیة ١٥٦
فصل فی الخوانین الخوارزمیة منهم ١٥٨
فصل فی الخوانین الشیبانیة بماوراء النهر ١٥٩
الطائفة الاولی منهم بسمرقند ١٦٥
الطائفة الثانیة منهم ببخارا ١٦٣
فصل فی الخوانین الاشترخانیة ١٦٦
فصل فی الدولة المنغتیة ببخارا ١٧٢
فصل فی الدولة القنغراتیة بخوارزم ١٩٣
فصل فی الدولة البابریة بخواقند ٢٠٥
فصل فی اغلاط التواریخ البلغاریة ٢٠٦
فصل فی الالفاظ العربیة ٢٢٥
مسئلة نحویة ٢٣٥
تحریر المحوی وابیاته ٢٣١
قصیدة المصطفی ٢٣٢
قصاید المحتسب ٢٣٨
قصیدة الجفری ٢٤٩
قصیدة البلبایی ٢٥٢
ماخوذ من التعدیل ٢٥٨
ابیات شتی ٢٦٥

* غم وشادمانى نماند وليك * جزاى عمل ماند ونام نيك *

فهرس خطايا المطبع

صحف	سطور	خطا	صواب
٧	٢٦	الاون	الاول
٩	١٦	بسر	بسمر
١١	٣	چغيلدن	چعبلدن
١٧	٢٥	اتحاذهم	اتخاذهم
١٩	٢٦	تقريرده	تقديرده
٢٢	١٤	بيكياو	بيكباو
٢٥	٢٦	قربه سر	قربه‌سى
٢٧	١١	وحمة	رحمة
—	١٦	يولغى	بولغى
—	١٧	اين‌لب	ابدلب
٣٧	٩	وبزننك	وبزننك
—	٢٥	ولباس	ولباس
—	٢٦	لمائقة	طائفة
٣٨	٤	اخمد	احمد
—	١١	تام	نام
٣٩	٢٤	نسبت	نسبت
٤١	٨	لنك	ننك
٤٢	١٢	ابتداً	ابتداء
—	٢٢	وخمسائة	وخمسمائة
٤٤	٤	منابعت	متابعت
—	٥	بىله	برله
—	٢٦	متعلدد	متعدد
٦٥	٩	خاض	خاص
٦٨	١١	مردانى	مرادنى

صحف	سطور	خطا	صواب
٧٠	١٦	مجدا	ماجدا
٧٤	٢٩	الكاچى	ايكاچى
٧٧	١٨	وبرادرى	وبرادرى
—	٢٠	نتك	ننك
٩٦	٢٦	البندا	البند
		قدارى	قدارى
٩٧	٢١	المقلب	الملقب
٩٩	٢١	عمن	عن
—	٢٤	توقلان	توقان
١٠١	١٦	بصرت	بضرب
١٠ل	١٩	اولدى	بردى
١٠٨	١٤	الشقاق	الشقايق
١١٠	٢١	موضع	بوموضع
١١٢	٧	واطافت	ولطافت
—	١٤	قطع	قطلع
١١٦	٩	تورودوجاق	توردوجاق
—	١٧	چبقيش	چيقيش
١١٨	٢٠	والاتصاف	والانصاف
١٢ل	٢٢	قسطنطينه	قسطنطنيه
١٢٨	٦	پادشاة	پادشاه
١٣٢	٣	واستحتابى	واستحبابى
—	١٨	انبياء	انبياء
—	٢٢	ذر	در
١٣ل	١٣	زاده	كرى
١٣٠	٢١	افدن	لفدن
١٤١	٢ل	ودوالى	وداولى
١٤٣	١٣	قريم	قزان
—	٢٣	تتار	تتارلر
١٤٨	١٦	عرض درجه طول	٤٤ درجه ٤ل دقيقه عرض ٢ل درجه طول
١ل٧	١٠	حاجى تولى	ثم ابنه حاجى تولى
—	٢٠	الشيانى	الشيبانى‌نى
١٦١	٣	سلطان	سلطاننى
١٦٢	٢٦	خسروخان	محمديارخان
١٦ل	٢٠	ابيه محمد	ابيه پير محمد
٦٧	٢٤	ارداه	اداره
١٧٨	٢ل	اورده	روى اورده
١٧٩	١ل	لاده	لارده
١٨١	٩	برادى	وبرادوى
—	—	وكرايم	كرايم

АХМЕТЗЯНОВ МАРСЕЛЬ ИБРАГИМОВИЧ АРХЕОЛОГ Ф
КАЗ АНЬ